

ایستادگار عالی

جذباتا در کتابی رکوش جام جهان ناکه مثلش تا حال از قلم عدم
بمنصه شهود چلوه گر نشده

مصنف

عالم المعیاض لودھی محقق ہیمت شاہ حضرت رحمان علیہ السلام
ممبر کونسل مقام ریوان جسیا پور مصنف مملوہ

پارہ دوم

416257

باہتمام بابو منوہر لال بخارا گوپیشترٹ

وزیرین عشق و کشور مقام لکھنؤ میں

91917

اعلان - حق تالیف این کتاب از انبیا صنف حق نگاشته و محفوظ و محذورات
 ۱۱۴۱ -

اطلاع۔ اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے جس فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقانِ اصلی حاکم کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہو اس کتاب کے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ جو سادہ ہیں ان میں بعض کتب تو تاریخ فارسی وارد و درج کرتے ہیں تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدر دانوں کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

معروف از ملا معین الدین کاشغری۔

مدارج النبوة۔ از مولانا عبدالحق محدث

دہلوی جو نہایت نفیس کتاب دو جلدیں ہیں

تخریر الشہادتین۔ شرح سر الشہادتین

از مولانا سلامت اللہ۔

جامع طبیبی۔ از شاہ طیب نعمت الہی

حالات ختم نبوت بشرح تمام۔ ۲/۱۲

محاسن العشاق۔ از میر سلطان حسین

نیرۃ سلطان تیمور۔

روضۃ الشہداء۔ احوال شہدائے کربلا

از ملا حسین واعظ کاشغری۔

سفینۃ الاولیا۔ از شاہزادہ داراشکوہ

بہادر مرحوم۔

ریشات تذکرۃ الاولیا۔ نہایت نفیس

کتاب از مولانا حسین واعظ کاشغری۔ ۱۲/۱۲

کتب تصوف

مثنوی شاہ بوعلی قلندر۔

تواریخ مختص بحالات انبیا و اولیا وغیرہ

(فارسی)

سفینۃ رحمانی۔ از حافظ عبد الرحمن صاحب

سیر الاقطاب۔ تذکرہ اولیاء از شاہ

الہدیہ چشتی۔

گنجینہ سروری۔ حالات اولیاء معصر

تاریخ ولادت و وفات از مفتی غلام سرور

لاہوری مرحوم۔

وقائع شاہ معین الدین چشتی از منشی

بابولال صاحب۔

خرنیتہ الاصفیاء حالات انبیا و اولیا

اسرار الاولیاء۔ از مولوی فیض اسحاق

روضۃ الصفا۔ کامل سات جلدیں یکجا

از محمد خاوند شاہ

شواہد النبوة۔ از ملا عبد الرحمن جامی

احوال حضرت پیغمبر صلعم وآل و اصحاب

معارج النبوة۔ احوال نبوت مستند

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

جذبات کتابی از گوش جام جهان نما که شش تن حال از تم عدم مبضه شهود جلوه گرفته

تذکره علمای هند

عالمی فاضل از وی محقق بی مثال جناب حاتم علی استامبر کوش مقام ایران با میهن

در مطبعه نایبیه کاشانی
کتابخانه کهنه کتب
طبع

بسم الله الرحمن الرحيم
 هست مکیه در گنج حکیم

حمید و ثنای لاتعه حکیمی راست علم با علم و سیاس بیقیاس علمی را علم الانسان با علم حکیمی که زبان
 کربیان را بکلمه سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا گویا ساخته و علمی که دل انسان ضعیف البنیان
 متذکار ما و یتیم من العلم الاقلیلا تسلیه داده بتعلیم رب زودنی علما پروراخته تقاضای شانه و لایزال
 سلطانه از بهار و دود و سلام مروح مشام متاثر بارگاہی باد که کوس نبوتش غولوا العلماء و رشتہ الانبیاء
 بزود افلاک و حیث انادینہ العلم بکوش املاک رسانیده صلی الله علیه و علی آله و اصحابہ الطیبین
 الطاہرین الہادین الہدیین سپس آن پوشیده مباد بجزوم ہندوستان کہ جز و اولش ہم پیلہ جہان
 است از بد و شیوع اسلام تا این ایام بسیاری از علمائے عظام و فضلاء کرام گذشتند و نای
 از خود گذاشتند بقول مولانا ہے جامی قدس سر و اسامی **س** زندانایان بود این نکتہ مشہور ہے
 کہ دانش در کتب و داناست در گورہ احصائی اسامی گرامی شان بجز عالم الغیب کہ دانند کہ بحیث
 تحریر در آمد بکلیط حریص کہ محمول مالایدرک کلمہ لایترک کلہ است و بمقتضای **س** کار دنیا کسی
 تمام نکرده انچه گیرید مختصر گیرید بہرچہ دریافت نمی گذارد پس تراجم بر رخ ازان طائفہ عالیہ کہ از کتب
 سلف و تحریرات رائقہ معاونین با غر و شرف بہن ہیچدان پیوستہ دین و چیزہ موسومہ
 تذکرہ علمائے ہند ملقب بہ تحفۃ الفضلانی تراجم الکملہ ویرمئ نگارم و از
 اخلاق حسنہ ناظرین باتکین چشمی دارم کہ بعثرات و زلات قلم ثولیدہ رقم این فاقد الاستعداد
 و دستگیری فرمودہ بذیل اصلاح عیب پوشی را کار فرمایند و الحمد المستعان و علیہ التکفلان

واین کتاب مرتب است بہ ترتیب حروف ہجاء تا نظر کتاب را بتلاش ترجمہ عالمی دقت رونمایید
و ذکر ماخذ و معاونین در خاتمہ خواهد آمد انشاء اللہ تعالیٰ

حرف الالف

مولانا ابو حفص ربیع محدث بصری ابن صبیح السعدی البصری بر طالبان اخبار مخفی
و مستتر نیست کہ او لاشیوع ملت اسلامیہ بمالک ہند از دست محمد بن قاسم ابن عقیل ثقفی کہ
ابن عم و دادا و حاج ابن یوسف ثقفی بود در عہد خلافت ولید بن عبد الملک بظہور آمدہ یعنی
محمد بن قاسم بعد از ہفدہ سالگی بالشکر مجاہدین بروز پنجشنبہ دہم رمضان سال نود و سہ و بقوسے
سال نود و نہ ہجری ملک سندہ را از دہرین پنج مر زبان سندہ مفتوح نمودہ رایات اسلامی
دران دیار مرتفع فرمود و دہرین کور در ناورد گاہ کشتہ شد ہان زمان یا پس از ان صاحب
ترجمہ دران دیار قدم آورودہ با جملہ وی از تیج تابعین و کملائی محدثین است از حسن بصری و
عطار روایت مے کند و ازوسفیان ثوری و وکیع دابن مہدی را وی اندوی رحمۃ اللہ علیہ
صدوق و عابد و مجاہد بود گویند کہ وی اول مصنفین و راست اسلامیہ است کہ بسال یک صد و
شصت ہجری بمالک سندہ رحلت فرمود رضوان اللہ علیہ

مولوی ابو الحسن فخر علی محلی ابن مولوی عبد الحجاج ابن مولوی محمد نافع ابن مولوی عبد اللہ
بحر العلوم بعد حفظ قرآن مجید تحصیل علوم در سیہ خدمت مولوی عبد الحکیم نمودہ و بیعت
از مولوی حافظ عبد الوالی کردہ ہفتادم ذی الحجہ سال ووازدہ صد و ہشتاد و دو ہجری
جوانی ازین جهان فانی و رگدشت

مولوی ابو الحسن نصیر آبادی ساکن قصبہ نصیر آباد مضاف لکھنؤ عالم عامل صاحب
درب و تقوی بود بیعت و خلافت سلسلہ نقشبندیہ از مولوی مراد اللہ فاروقی شہاد و المجدوی
المظہری مشہور و تہائیسری موطناً مرید و خلیفہ مولوی نعیم اللہ بہرائچی مرید و خلیفہ حضرت مرزا مظہر
جان جاناں قدس اللہ تعالیٰ امر را ہم داشت عالمی را از ظلمات شرک و بدعت نجات بخشید
و با اتباع سنت سنہی مے کوشید دوم شعبان سن ووازدہ صد و ہشتاد و دو ہجری

رحلت فرموده بخت آرمید

شاه ابوسعید عمری دهلوی تلمیذ مفتی شرف الدین لاهیوری و مولانا رفیع الدین دهلوی
و اجازت عامه از مولانا عبدالعزیز دهلوی حاصل کرده و بیعت طریق نقشبندیه از شاه غلام علی
دهلوی داشت بر روز عید الفطر وقت صبح سال دوازده صد و چهل و نه هجری در لئونک
وفات یافته غفر الله له

میر ابو الغیث بخاری در عهد جمال الدین محمد اکبر شاه عالمی متصوف آیت بود از کایات
آئی در مجلس لطیف او بجز قال الله و قال الرسول و از کار مشایخ هرگز ذکر و دیگر نزد رسال
نفسه ندود و پنج هجری بعارضه قونج بمقام کعبه وفات یافته نعش او بهلی آورده مدفون کردند
و میر ستوده سیر تاریخ قونج نوشته یافته اند

شیخ ابوالفضل فیضی خلف اکبر شاگرد شیخ مبارک ناگوری در سن نهصد و پنجاه و چهار هجری
متولد شده ذهن ثاقب و فکر صائب داشت بعمربارده سالگی قرغ علی حاصل نمود در تمام علوم
مجازی شریعه و معاد و عرفان و فائیه و تفسیر و تاریخ و لغت و طب و خط و انشاء عظیم الظهور بود در ادب و کمال به تحصیل فیضی
شعری گفت و در ادب و تقریب برادر خود ابوالفضل که در علم و ادب و شریعت و فقه و لغت و تاریخ و کمال به تحصیل فیضی
اندان و زن تخلص فیاضی اختیار نموده در سن نهصد و هفتاد و چهار هجری به بارگاه اکبر شاه
رسیده بخطاب ملک الشعراء ممتاز شد و از تصدیقه است طویل و در مدح اکبر شاه و موارف
در علم اخلاق بعبارت عربی بحد و سواد طبع الالهام تفسیر و تدان بصنعت
اهمال با تمام رسیده و صله آن ده هزار و پیمید اکبر شاه و در داده میر حیدر معای تاریخ اتمام آن در
سوره اخلاص یافته و ترجمه فارسی لیل و لای مصنفه بیند ت بهاسکر بیدری که در سن ششصد و
بست و دو هجری تصنیف کرده بود و ترجمه را باطن منظوم فارسی و مثنوی ندمن و دیوان
فارسی که در آن پانزده هزار ابیات انداز تصانیف مشهوره فیضی اند تاریخ و هم صفر سن
یک هزار و چهار هجری بمقام اکبر آباد فوت شده مدفون گشت بنابر مشهور فیضی بمذاهبی
مقتید نبود

ابوالفضل علامی پسر و دم شیخ مبارک ناگوری است در سن نهصد و پنجاه و شصت

ہجری متولد شدہ بھر پانزدہ سالگی از عاوم معقول و منقول فراغ حاصل کردہ تجر و عزمت پیش نظر داشت مگر باصر ارحاب در سال نوزدہم جلوس اکبری ملازمت بادشاہ اکبر حاصل نمودہ تفسیر آیہ اکبری موسومہ تفسیر اکبری کہ ازان تاریخ تالیف برے آید نوشتہ بیشکش بادشاہ کردہ بالاعانہ خسروی مخصوص گشتہ اول بخدمت منشی گری زبان بعد بعدہ وزارت سرفراز گشت در اندک زمانے بخاطر بادشاہ آن چنان جا گرفت کہ محسودا مراد شاہزادگان شد و تخلص خود علامی می کرد بر وقت مراجعت انوکن باشاہ شاہزادہ سلیم یعنی جہانگیر را جہر سنگہ دیوبندیلہ تاریخ چہارم بیجہ الاول سنن یک ہزار و یازدہ ہجری ابو الفضل را قتل کردہ و سرش بریدہ نزد شاہزادہ سلیم کہ در آگاہ آباد مقیم بود فرستاد شاہزادہ بنایت خوش شد و اکبر شاہ تاسع خور و تحریرات و فاتر کتاب ابو الفضل و آئین اکبری و اکبر نامہ و عیار دانش و رسالہ اخلاق و غیرہ یادگار قابلیت و سہ ہستند او ہم حسب شہرت مقید بمذہب ہی نبود۔

حافظ شاہ ابوالسحاق خلعت و خلیفہ شاہ ابوالغوث گرم دیوان فاروقی بہیروی کہ بسال یازدہ صد و ہفتاد و ہشت ہجری رحلت فرمود و سہ را گرم دیوان ازان گویند کہ جسم مبارکش ز بعض اوقات بخرق عادت بدرجہ غایت گرم می شد کہ نان گندم بران توان پخت و سہ را دو خلیفہ نامور بودند یکے شاہ معشوق علی غازی پوری دوم فرزند ارجمندش مضر محاسن اخلاق شاہ ابوالسحاق ذات شریفش نادرہ روزگار مذکر شیم صحابہ کبار بود و زہد و تقوی شعارش و اجر از اسرار شریعت و تاراش افتادہ در تصحیح و تنقید احادیث نبویہ علیہ الصلوٰۃ والتحیۃ ملکہ و ہی داشت و بتعلیم علوم ظاہر و باطن سہ پرداخت و در مواظبت سنت سنہ اندکے تعافل نمی ورزید در امر معروف و نہی منکر ہر صغیر و کبیرہ غنی و فقیر را یکسان سہ دید بسال دوازہ صد و سی و چہار ہجری بریاض رضوان آرہید بہیروی نسبت بموضع بہیر بابا سہ کسورہ نمودہ مخلوط بہا و پای مشائخہ تثنائہ معروف و در اسہ مملہ بعدش الف قریب است بصلح عظیم گڑھ از چڑیا کوٹ جانب شمال شمشل کردہ فاصلہ دارد

حکیم ابوالفتح گیلانی ولد مولانا عبد الزقاق جامع کمالات از ملازمان اکبر شاہ بروز پنجشنبہ نوزدہم شوال ۹۳۰ سال نو و ہفتم از صدی دہم ہجرت رحلت نمود

شیخ ابوالفتح علمای قریشی کالپومی مرید و خلیفہ سید محمد کیسو دراز جامع علوم ظاہر و باطن
بزیارت حرمین و طہرین مشرف شدہ و کتاب عوارث المعارف پیش حضرت سید کیسو دراز
گذاںیدہ و مثال خلافت و اقتدا یافتہ او را معنقات است مثل تکمیل در نحو و مشاہدہ در تصوف
تبرش یکا لپی است برو اللہ متوجہ

قاضی ابوالفتح بلگرامی عرف قاضی کمال در عہد جلال الدین محمد اکبر بادشاہ خدمت
تضای بلگرام داشت در علوم فقہ علم بے مثالی مے افراخت بعمر ہشتاد و چہار سالگی در سن یکہزار
و یک ہجری رحلت کرد

خواجہ ابوالفتح کشمیری دانشمند محقق و عالم مدق خصوصاً در علم کلام ید طولی داشت وی
شاگرد خواجہ حیدر چرخي است در استخراج مسائل فقہیہ بے انہاز بود کتاب سیف السابین در رد
غناد اہل تشیع از تصنیفات اوست در صدی یازدہم ہجری ہزار بقا رحلت کرد جزاہ اللہ خیر
رفت اندر ہزار و یکصد سال بہ تاریخ وفات اوست

شیخ ابوالفتح تہانگیری از فحول علمای روزگار و از اعیان متبحرین عالی مقدار بود
حدیث از سید رفیع الدین محدث داشت و پنجاہ سال در اکبر آباد درس علوم عقلی و نقلی فرمودہ
و بیست و ستاد چالاک از دامن افادہ او برخاستہ اند مولوی عبدالقادر بدایونی مصنف
منتخب التواریخ از تلامذہ اوست

مخدوم ابوالقاسم سندھی ابن مفتی داؤد طالب علم صاحب مدرسہ برآمد روزگار بود
بسیاری طلبہ علوم را فیض دانی رسانیدہ اورنگ نریب عالمگیری را از طرف خود وکیل شرعی
قرار دادہ بود بسال ہزار و صد و سی و ہجری فوت شد مخدوم رحمت اللہ سندھی در تہذیب العلم
من السند تاریخ فوتش یافت

قاضی ابوالمعالی ساکن اگرہ شاگرد و خلیفہ و دادا و عزیزان بخارا است او در فقہ چنان
دستگاہی داشت کہ اگر بالفرض و التقدر جمیع کتب فقہ حنفی از عالم برافتادے ادا از سر نو
مے توانست نوشت در سن نمصد و شصت و نہ ہجری از توران بہند آمدہ در اگرہ مقیم شد و
ہمانجا وفات یافتہ سال وفاتش بدریافت نہ رسید طابع القادر بدایونی مؤلف منتخب التواریخ

ومیرغیاث الدین الملقب بلقیب خان از مستفید شدہ اند

شیخ ابوالکام اسمعیل ابن شیخ صفی الدین ردو لوی دوازدهم ربیع الثانی سال ہفتصد و ہشتاد و نہ ہجرت ولادت یافتہ چیل روزہ بود کہ پدرش ویراپاے سید اشرف جہانگیر سمنانی پیر خود انداخت سید موصوف فرمود این ہم مرید من است بالجملہ شیخ ابوالکام در سایہ عاطفت پدر بزرگوار خود تربیت یافتہ بشانزدہ سالگی از جمیع علوم متعارفہ فارغ حاصل کردہ و شب و روز بدریں تدیس و ذکر و فکر بسرے برد اور حمۃ اللہ علیہ بسیزدہم ربیع الاول روز چہار شنبہ وقت عصر سال ہشتصد و شصت ہجرت از دار فانی بعالم جاودانی رحلت فرمود و سہ را چہار فرزند بودند عبدالصمد عزیز اللہ عبدالقدوس حبیب اللہ عرف مخدوم مٹھن عبدالصمد عزیز اللہ و حبیب اللہ فیض التزویت پدر بزرگوار ارادت و خلافت خاندان چشتیہ نظامیہ حاصل کردند و شیخ عبدالقدوس بخاندان چشتیہ صابریہ فیضیاب شدہ تصبیہ لنگوہ راعط انوار و ہدایت و ارشاد ساخت ۔

ساجی ابراہیم محدث اکبر آبادی بنہر و تقوی و در س و درس علوم دینی خصوصاً علم حدیث قیام داشت تفقید بشرع و توسع ویرالاع تملاط و ارتباط بمردم بود ہموارہ امر معرفت دینی منکرمی نمود ہر گاہ حسب اطلب در عبادت خانہ اکبر بادشاہ می آمد بجر اسم تکلفات و آداب ملوک عقیدہ نئی شد و پیوستہ و عطل و نصیحت می گفت و سال و فائش بدریافت نہ رسید رحمۃ اللہ علیہ

سید ابراہیم میرچی ابن معین بن عبدالقادر حسینی دانشمند کامل بر سائر علوم عقلی و نقلی سمعی و تحقیقی عبور نمودہ کتب بسیار از ہر علوم مطالعہ کردہ و تصحیح فرمودہ و مشکلات آنرا چنان حل کردہ کہ ہر کراوئی مناسبتی باشد نظر در کتاب او کافی بود و احتیاج استاد نہ داشت و الحق کہ در دہلی در زمان او پنج کس بدانش او نمود و سہ بوجہ ناحق شناسی اہل روزگار در زویر خود بطالعہ و تصحیح کتب مشغول بود و سہ درس کم گفتی با این ہمہ نسبت او بسلسلہ علیہ قادر پیر بہرہ غالب بود و سہ مرید شیخ بہادر الدین قادری شطاری است درس نہصد و بیست ہجری بہدلی و در آخر عمر سلطان سکندر لودے آندہ شیخ عبداللہ دہلوی و میان لاؤن مولانا عبدالقادر صابون گردید کہ کار آگمان نامور بہ بزرگی او گردیدند و در عمر اسلام شاہ درس نہصد و پنجاہ و سہ ہجری وفات یافتہ در مقبرہ سلطان المشائخ مدفون است **امیر جیحی**

نسب است بہ ایریج بزمہ مکسورہ دیای تختانی شناعہ مجبول و رای مہملہ مفتوحہ و جیم فارسی قصیدہ
ایست بملک مالوہ اکنون بصلح جالون تعلق دارد و از شرفائے مشائخ و سادات آباد
معلم ابراہیم با عکظہ ساکن سورت دانشمند ببحر و فقیہ اشرف شافعی المذہب خطیب
مسجد جامع بندر بمبئی بود و ہوارہ مدرس و تدریس تفسیر و حدیث و فقہ مشغول بودی مفتی عبدالمطعم
و مولوی سید عبدالفتاح عرف مولوی اشرف علی گلشن آبادی و سید عماد الدین از ارشد تلامذہ
و ست ہستند بہست دہم رجب سن دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری رحلت فرمودہ
مرقدش در بندر سورت است و گلشن آباد نامش مشہور ناسک است

مولوی احسان لغنی ساکن دہلوی معنات لکھنؤ عالم عامل کہ درع و تقوی و دانش بود
بماہ رجب سال دوازده صد و ہشتاد و یک ہجری رحلت فرمود

حکیم احسان علی ساکن احمد آباد نامہ برادر کلان
سولف کتاب تاریخ بستم شعبان دوازده صد و بہست دہ ہجری بقصبہ سلون متولد شدہ علوم
رسمی و متعارفہ بخیر خدمت قاضی عبدالکریم قدس سرہ بہقام راست بریلی و علم طب از والد خود حاصل کردہ
در طبابت مہارتی کامل داشتند و تمام عمر بعدہ دکالت سرکار انگریزی با ضلع فتح پور و باندہ تانہ
بودند بہقام باندہ تالیق ہفتہ علیل باندہ تاریخ نیم ذی الحجہ اخیر شب جمعہ سال دوازده صد و نو
و چہار ہجری رحلت فرمودہ بروز جمعہ بہقام باندہ اندرون احاطہ دیوان محمد علی مرحوم متصل بقبر
شیخ محمد شفیع الزمان مدفون شدند قطعہ تاریخ وفات آن مرحوم از نتائج طبیب شیخ فہیم الزمان
ساکن سندیلہ است **۵** حکیم احسان علی رحلت نمودند بہ جوار حق کم از دو قوس بادا بہ
فہیم از درود دل سالتش رقم زدہ بہ مقامش جنت الفردوس بادا بہ **۵** از نشی نعمت حسن
افسون تخلص رئیس باندہ **۵** احسان علی وکیل نے رحلت جہان سے کی بہ ذات شریف پاک
مفتی ہر ایک عیب سے بہ افسون کو فکر جو ہوئی سال وفات کی بہ داخل ہوئے بجلدند آئی غیب سے
تصانیف طب احسانی - معالجات احسانی - مفردات احسانی - مرکبات احسانی - اوراد
احسانی - نکات احسانی - و دیگر کتب مفیدہ نیز یادگار اند

قاضی احمد محمد تارو ولی ابن قاضی عبدالدین بن قاضی تاج الافاضل ابن قاسم

شیر الدین شیبانی از اولاد امام محمد شیبانی صاحب امام اعظم ابو حنیفہ بود مولدش نازول و
منشأ افاجیم و مرقد او ناگورست تلمذ و ارادت بخدمت خواجہ حسین ناگوری داشت در سن
بیشتره سالگی فراغ حاصل کرده اولع علوم بادس نے گفت قاضی محمد الدین پدرش را ہفت سیر
بودند ہمہ دانشمند و متقی و متدین و بزرگترین ایشان احمد مجد در علم و عمل برہمہ فائق و جامع علوم
شریعت و طریقت و ورع و تقوی و ذوق و حالت بود و ورآم معروف و نہی منکر بجانب از
جدیکہ پیش و غنی و فقیر و خویش و بیگانہ درین باب مساوی بودند گاہے ہماہشت را
بخود ماہی داد و در باب دینار از دانش قدرے نبود در آوان طالب علمی با دانشمندان بحث
کردی و زبان عربی و فارسی تقریر نمودی و در مجالس ملوک قاصر آمدی و بحث کردی ہمہ بخوان
شباب مرید خواجہ حسین ناگوری شد و از بحث و جدل و در آمدن بخانہ ملوک توبہ کرد و علم طریقت
پیش پیر خود خواندہ در سن بیشتره سالگی از نازول باجمیر آمد و ہفتاد سال در ان بقعہ شریعت
بزرہ و ورع و باخت و با نواع خیرات عمر بسر برد و در اجمیر روش او این بود کہ نیم شب
بروضہ خواجہ بزرگ سے آمد و نماز تہجد سے گزارد و تا نماز چاشت تکلم نے کرد بعد از سران
درس علوم دینیہ سے گفت و بعد قیل و لہ قلیلہ برے خاست و تا عصر یاد را و مشغول بودے
و بعد از ان تفسیر مدارک میان اہل مجلس بیان فرمودی چنانکہ ملوک طریق مشایخ و سے بود
نقل است کہ سے گفت وقتے ہمراہ اقربا سے خود برای مدد معاش بہ مند و رفقہ دمن در ان باب
خرد سال بودم شیخ محمود دہلوی شیخ الاسلام در مند و بود و صدارت علما ہا و سے تعلق داشت
در خانہ پیش از امام تحریمہ بست چون از ناز و فراغ شد ہیچ کس از دانشمندان کہ وصفت اول دہلوی
او بودند بڑے چیزے گفت چون دیدم کہ ہمہ ہماہشت سے کنند سن پیشتر آمد و شیخ الاسلام گفت
کہ این نماز تو درست نیست کہ تحریمہ پیش از امام بنی شیخ الاسلام منفعل شدہ اعادہ نماز کرد
منقول است کہ رحم سلاطین مند و چنان بود کہ مردم با ایشان پشت خم کردہ و سیابہ بر زمین نہادہ
سلام سے کردند قاضی احمد مجد و قاضی ادریس دہلوی کہ دانشمندان بودند ہاکن وضع سلام
نکوند کہ بدعت است اسلام علیکم گفتند و برابر بادشاہ نشستند پادشاہ الضاف
بایشان داد قاضی ادریس را قاضی اجمیر ساخت و چہار دیوہ سے داد و امر فتو سے

در اجمیر
تذکرہ علماء ہند
تذکرہ علماء ہند
تذکرہ علماء ہند

تذکرہ علماء ہند

کہ سورتی قاضی احمد مجدد بود بوسے مسلم داشت قاضی احمد مجد را بدرجہ غایت محبت با ولا در سالت
پناہ صلح نمود و در عوم احوال جامہ خیس دکم شو پوشیدی و اکثر اوقات صرف کلاہ بر سرش
بودی و جز نماز دستار بر سر کمتر بستی و شیر و ار در مجلس تذکیر نشستی و ما قال اللہ و قال الرسول ہبیت و
عظمت تمام گفتی چنانکہ زہرہ ملک آب شدی و تقسیم خود از کس فی پسندید بعد مدتی متوجہ ناگور شد
کہ مسکن پیری است و بتاریخ بست و پنجم صفر سال ہند و بست و ہفت ہجری اللہ اکبر گویان
جان بحق تسلیم کرد و در وضعہ مخدوم بزرگ سلطان التارکین در پایان پیر خود مدفون گشت
ملا محمد نازولی کہ مروے صلح و مقبول و مرید قاضی احمد مجد و مورخ وقت بود تاریخ فوتش چنین یافتہ
نظر بستہ بود احمد مجد شیبان بہ زدون خود مجوزا ہد ز شاہد بہ کہ تاریخ آن پیر خود نازولی

برآورد و از حوالہ شیخ زاہد بہ رحمۃ اللہ علیہم جمعین

مولانا شیخ احمد سرہندی مجدد الف ثانی ابن مولانا شیخ عبدالاحد فاروقی
نسب آنحضرت بہ بست و ہشت واسطہ بجناب امیر المومنین سیدنا محمد بن الخطاب رضی اللہ
عنہ سے پیوند دوی رحمہ اللہ از بزرگان سرہند بلکہ باعث فخر اہل ہند عالم ربانی و مجدد الف
ثانی جامع بود میان علوم ظاہر و باطن و وسیلہ بود ساطع بر شرافت نوع انسانی در سال ہفتاد
ویکم از صدی دہم ہجرت بساحت وجود قدم رنجہ فرمود و بصغر سنی از حفظ قرآن مجید فراغت یافتہ
بہ تحصیل علوم متداولہ و آوردہ اولاد از دار با جد خود بعض علوم استفادہ نمودہ بسیا لکوٹ
رفت و از مولانا کمال الدین کشمیری مزیل سیالکوٹ کتب محقول بہ تحقیق و تدقیق تمام خواندہ و
علم حدیث از مولانا یعقوب کشمیری اخذ کردہ باز خدمت مولانا عبدالرحمن محدث کما زکیرا
محدثین ہندوستان بودند حدیث مسلسل بواسطہ واحد و اجازت تفسیر و صحاح ستہ
و دیگر مفردات یافتہ بعرفندہ سالکی از تحصیل علوم ظاہر فراغ حاصل کردہ بدین تصنیف
مشغول شد خلافت سلسلہ چشتیہ از والد خود داشت و اجازت بیعت قادریہ و غیرہ
از شیخ سکند کتیلی یافتہ ہداسے حجاز محل شوق بستہ بدلی رسیدہ را نجا با حضرت خواجہ محمد
باقی ہاشم الکنکی قدس سرہ دولت ملاقات دست داد بطریقہ علیہ نقشبندیہ خدمت نشان
بیعت کردند و در دو ماہ و چند روز نسبت بہ حضور سلسلہ نقشبندیہ حاصل نمودند چنانچہ ہمدان

ایام حضرت خواجہ بیگی از مخلصان خود رقم فرمودند کہ شیخ احمد نام مردے از سرہند کثیر العلم
توی العمل بعد از چند باخیر نشست و برخاست کردہ بسیار از روزگار اوقات خود مشاہدہ نمود
بآن مے ماند کہ آتہابی شود کہ عالم از روشن شود انتہی و بہان زمان آوازہ آنحضرت بلند شدہ
استان شان محط رحال و مجمع اصحاب کمال گشت علمائے دور و نزدیک و امرائے ترک و
تاجیک بشرف حضور بہرہ ور گردیدند و مثل شیخ ارادت آوردند و سلسلہ شان از ہند تا ماوراء النہر
روم و شام و مغرب رسیدہ ذات بابرکات شان آسیتے بود از آیات ربانی و شفقے بود از نعمائے
یزدانی نراغی کہ در میان علمائے کرام و صوفیہ عظام از ہزار سال بود ایشان برداشتند و مورد
و مصداق حدیث صلہ شدند چہ ایشان در میان علمائے ظاہر و صوفیہ صلہ بودند کہ اختلاف
فریقین را در وحدت وجود و بقدر راجع داشتند صبر و رضا و تسلیم و شفقت بر خلق و صلہ رحم و زکا
ارباب حقوق و صفت در سلام و نیت و زکام بشیرہ کہ میہ ایشان بود با این ہمہ تمسک بہ
کتاب و سنت ہمین یک فضیلت مقام ہزار فضائل تواند بود منقول است کہ علمائے ظاہرین
بیش سلطان جہانگیر ابن اکبر شاہ شکایت کردند کہ شیخ احمد دعویٰ مے کند کہ مقام و سے
بالائے مقام صدیق اکبر است چون سلطان شیخ را طلبیدہ از حقیقت حال استفسار کرد و شیخ
جواب داد کہ شما برائے خدمتی ادنی خادم خود را پیش خود مے طلبید و براہ مہربانی بوسے سخنی
پوشیدہ مے گوئید ضرور است کہ آن خادم ادنی بعد از علی کردن مقامات امرائے عالی درجہ بشما می
رسد و با آن خادم مراجعت کردہ بمقام خود ایستادہ مے شود پس بدین آمد و رفت لازم مے آید
کہ مرتبہ خادم ادنی بالائی امرای نامدار باشد پادشاہ خاموش ماندہ روز عتاب گووانید ہمدین وقت
مردے از حضار بارگاہ شاہی بشاہ معروض داشت کہ تکبر شیخ بہ بینید کہ سجدہ بشما کردہ حال آنکہ شما
نظر اللہ و خلیفہ او ہستند پادشاہ پر غضب شدہ و سے را در قلعہ گوالیار محبوس کرد شاہجہان پسر
جہانگیر کہ بشیخ خلوصی داشت قبل از آمدنش بارگاہ شاہی افضل خان و خواجہ عبدالرحمن مفتی را
مع بعض کتب فقہ نزد شیخ فرستادہ پیغام دادہ بود کہ علما سجدہ تحیت جہت سلاطین جائزند
و شتمہ اند شما باید کہ وقت ملاقات پادشاہ را سجدہ کنید و من ضامن مے شوم کہ از سلطان
بشما فری نخواہد رسید شیخ راجع بجاہش گفت کہ اجازت سجدہ رخصت است و غیرت

آنست که بخود خدای عزوجل دیگری را سجده نکرده شود القصه شیخ تاسه سال و حبس مانده بعد
 بهانگیر پادشاه وی را بدین شرط از قید آزاد کرد که وی بالغه سلطانی بوده همراهش گشت که چنانچه
 شیخ چندی به لشکر سلطانی حاضر ماند پس ائمان از پادشاه رخصت و وطن یافته بپرسید
 ردیف افروخته شده بر درسه مشنبه بیست و هشتم صفر سال سی و چهارم از صدی یازدهم هجرت
 بهجرا رحمت ایزدی پیوست و بپرسید مدفن گشت تا پنج و قاتش رفیع المراتب یافته اند
 نور انوار مضمونه تصانیف الاثمه رساله التلیلیه رساله اثبات نبوت در رساله مبدء و معاد و
 رساله کاشفات غیبیه در رساله آداب المریدین در رساله معارف لدنیه در رساله رد الشیعه و
 تعلیقات العوارض در شرح رباعیات خواجہ باقی بالله شرح بکتوبات در سه مجلد و تذکیر
 حدیث شریف ان الله یحب الذی اقامه علی راس کل مائه سنته من یجد لها امر دنیا که در سنن
 ابی داود و غیره کتب معتبره مروی است مراد از راس مائه با اتفاق اهل حدیث آخر صدیست و
 علامات و شروط مجده اینست که دی عالم باشد بعلم ظاهر و باطن و فنی از تدریس و تألیف و تذکیر
 او شائع باشد و در احیای سنن و تجدید عادت سرگرم بود و در آخر یک صدی و اول صدی
 دیگر اشتبار علوم و شیوع انتفاع از او پیش فضاکی داد و صاف مولانا شیخ احمد باعلی صوت
 ندای کند که وی رحمة الله علیه مجده است نه مجرد مائت بل مجد فاعل ثانی و از عهد تاهنر از فرق بین
 دست سیم و نیکم سیم ممل و سکون با یک روز و کسر را یک ممل و سکون نون و آخر دال ممل
 شهر است در میان دلی و لاهور بر شارع عام گذاشته حسان الحدیثی سبحة المرجان
 مولانا احمد احمد آبادی ابن مولانا سلیمان قدس سرهما اصل زاد بوم ایشان گویند مولانا
 سلیمان مذکور دارد و احمد آبادی گجرات گردید و از خدمت شیخ عبدالحق دهلوی کسب فیوض نموده
 فاضل متبحر گشت تصانیف عالیله از یادگار اند بپیش مولانا احمد که یکا در روزگار بود و نیم
 معلوم دست رس داشت و در اکثر علوم تصانیف نادره دارد و علم معقول بهیاری گجرات
 از روزگار یافته بجمعه معنفاتش فیوض القدس نام کتابیست در علم کلام که آن ملازم الهامات
 قدسیه توان گفت اکثر تحصیل دس پیش مولانا محمد شریعت بوده شرح مواضع و اکثر علوم
 عقلیه از مولانا دلی محمد خان و تصوف از میسان شیخ فرید اخذ کرده و ریاضه پیش

شاہ قباد مخاطب بہ دیانت خان گذرانید و اجازت حدیث و بعض علوم از والد خود مولانا سلیمان
گرفته بتاریخ بست و یکم جمادی الثانی سال یادہ صد و دوازدہ ہجری بعالم قدس شتافت
مولانا نور الدین گجراتی شاگردش تاریخ وصال دی درین مصرعہ یافتہ **شمعی** کہ بود بہ انجمن
علم گل شدہ **ہ** مرقد پدر و پسر در احمد آباد گجرات است

ملا احمد رام پوری کہ بولایتی شہرت داشت شاگرد مولوی برکت آکہ آبادی بعلوم و رسمہ
خصوصاً در فلسفہ ماہر بود سلسلہ تلمذ اکثر علمای رامپور بدو منتہی می شود

ملا احمد علی الحق فرنگی محلی ابن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین الشہید السہالوی تحصیل
علوم بخدمت عم خود ملا نظام الدین نمود و در جنب دے بہ در رئیس مشغول گشت و اعتبار تمام
در ارباب و اراکین شہر لکھنؤ پیدا کردہ و امور خانہ داری عم خود را بسکہ و شے داشت تصفیہ
شرح سلم و حواشی زد و ہدائتہ یادگار ماند

ملا احمد حسین فرنگی محلی ابن ملا محمد رضا پسر چہارم ملا قطب الدین الشہید السہالوی
کتب درسیہ متعارفہ بخدمت عم خود ملا نظام الدین تحصیل نمودہ فاضل کامل گشت و بہ در رئیس
علوم عمر گرانمایہ خود بسر برد و راو اخر عمر اورا سفر فیض آباد پیش آمد و را بنجا بیمار شدہ بوطن می آمد و در آنجا
سہ وفات یافتہ ملا حبیب اللہ فرنگی محلی از تلامذہ اوست

ملا احمد انوار الحق فرنگی محلی ابن ملا احمد عبد الحق بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین بہالوی
چون در فطرت ازلی محبت الہی در دلش ریختہ بود مدد عالم طفولیت بخدمت والد خود
نشست و از برکات الفاس طیبہ او استفادہ سے برو کتب درسیہ بخدمت مولوی احمد حسین
و ملا محمد حسن خواندہ تکمیل علوم ظاہر بخدمت مولوی عبدالعلی بجا العلوم نمودہ بعم بفقہ سالی بخدمت
والد خود فائز بہ بیعت گشتہ توجہ خاطر بمعقولات نداشت کتب منقول البتہ منظور نظرش بودند
الغرض اوقات شریفش بعبادت الہی بسر سے برد و نفسی بدون ذکر و شغل بر باد نئے داد
حالات شریفش از خوارق عادات مفصلاً در اغصان اربعہ مذکور ست بست و ششم
شعبان رودسہ شبہ یک پاس روز ماندہ سال دوازده صد و سی و شش ہجری روح مبارکش
از حجرہ قالب برآمدہ بر فقیہ اسلم پیوست در بارغ خود واقع لکھنؤ مدفون شد

شاعری مادہ تاریخ فوتش در مصر عہد رحمت حق بروح اور باد بنیافتہ

شیخ احمد لاہوری بن عبداللہ بن علی محمد بن محمد جمال الدین ودوانی دسے ابوالجود مولوی
محمد شرف لکھنوی بود اسلافش از دوان کہ قریہ الیست در شیراز بودند وقتیکہ اہل تشیع بر ایران
زمین استیلا یافتند و قتل و غنیمت اہل سنت از دست شان بظہور آمدہ جدش بہ پیشاور رسید
ہماچا شیخ احمد متولد شد و علوم عقلیہ و نقلیہ اکتساب کرد و از پیشاور بموضع نہ اقامت کرد بلکہ
حاذق بود بکراۃ فقر و غربا بے پرواخت و با غنیاء ملتفت نمے شد و ہموارہ بر ریاضات و
بدرس علوم اشتغال داشت در سن یکہزار و ہفتاد و ہفت ہجری وفات یافتہ در نہ مدفون گردید
نہ دیوہی است از دیہات سیالکوٹ مضاف لاہور

مولوی احمد حسن قنوجی فرزند کلان مولوی سید آل حسن قنوجی جامع علوم عقلیہ و نقلیہ
بتاریخ نورہم رمضان یوم شنبہ وقت اشراق سال دوازده صد و چہل و شش ہجری متولد شد
علوم مروجہ ببلاد مشرقہ بخدمت اساتذہ چند آموخت شاعری قوس الحافظہ جید الذہن بود
در آخر بجلقہ ملکہ مولوی عبدالجلیل کوئی درآمد و اجازت حدیث از شاہ عبدالغنی مجددی دہلوی یافتہ
در سال دوازده صد و ہفتاد و شش ہجری بارادہ حج بیت اللہ از وطن روانہ شدہ بمقام
برودہ ملک گجرات رسید نزد مولوی غلام حسین قنوجی مقیم شد و در آنجا برضیہ تپ بیمار گشتہ
نہم حمادی الاولیٰ بروز جمعہ سال دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری رحلت فرمودہ
بعد نماز جمعہ در تکیہ ماتریدیہ مدفون گشت طالب اللہ ترارہ

مولوی احمد اللہ پانی پتی فرزند و تلمیذ قاضی ثناء اللہ پانی پتی و مرید مرزا مظہر جان جیلان
دہلوی مہر فقہ و حدیث صاحب ورع و تقوی بود در سال یازده صد و نو و ہشت ہجری
بہالم جوانی سوے عالم جادوانی شتافت

شیخ احمد فیاض ایٹھوی از فحول علمای کبار صاحب تقوی و ریاضت و عبادت بود
بحالت بیماری صعب ممر آن مجید را در یک سال یاد کردہ اکثر کتب متداولہ بر زبان داشت
اگر شاگردی در خواندن غلط کردی صحت آن بیا و گفتی تفسیر و حدیث و سیر و تاریخ خوب میدانست
قرأت فاستحرق قلبا م رواداشتی ہم عصر شیخ نظام الدین ایٹھوی بود و شیخ

نظام الدین مذکور در سال نصد و ہشتاد و یک ہجری وفات یافتہ تاریخ وفات شیخ احمد معلوم نہ شد

قاضی احمد اللہ بلگرامی عرف محمد عثمان ابن قاضی محمد احسان وی بحلیہ علوم آراستہ بود خصوصاً بفقہ و حدیث در بلگرام نظری نہ داشت تا سال نود و ششم صدی و دہم بر بند قضاے بلگرام متکلم بود بلگرام را در زمان پیشین سرے نگر می گفتند بالجملہ کن قصبہ عمدہ خیز و معدن علمائے و فضلاے نامدار بود از قنوج بسمت شمال بائبل بمشرق بقاصلا پنج کردہ واقع است در وسط آن پر و دوشہر دریای گنگ بقاصلا و ونیم کردہ سے گذر د

مفتی احمد ابو الرحمہ فرنگی محلی ابن مفتی محمد یعقوب بعد تحصیل کتب در سیہ بدرس اشتغال داشت و فراغت کتب نفیسہ بسیار نموده مفتی متدین مشہور بود مدسے عدالت فوجداری در عمدہ نواب سعادت علی خان لکھنوی با و تفویض باند نواب موصوف بر دیانت و امانت وے اعتمادی داشت بقضای آئی بیمار شدہ وفات یافت رحمۃ اللہ علیہ

مولوی احمد رضا خان بریلوی سلمہ اللہ تعالیٰ ابن مولوی نقی علی خان بن مولوی رضا علی خان متوطن بریلی روہیلکھنڈ تاریخ دہم ماہ دہم یوم السبت سال ہفتاد و دوم از صدی سیزدہم بعرضہ دینا قدم نہاد وجد شریفش بروز عقیقہ وے بشتر شدہ گفت خوانی دیدم کہ تعبیر کن فاضل و عارف شدن این فرزند است بالجملہ صاحب ترجمہ لعمہ چار سالہ از خواندن قرآن مجید فراغت یافتہ و لعمہ شش سالگی بجاہ ربیع الاول بر مرمر منبر حضور مجید کثیر رسالہ میلاد شریف خواجہ حامی علوم و رسیہ از مقبول و منقول بخدمت والد ماجد خود تحصیل نمودہ بتاریخ چہار دہم شہر ششم سال ہشتاد و ششم از صدی سیزدہم فاتحہ فراغ خواند و بہان بتاریخ جواب استفتائے رضاعت نوشتہ والد ماجد وی کار قتا وے نویسی با و سپردہ و در سال نود و چہارم صدی مذکور بخدمت سید شاہ آل رسول مارہروے شرف بیعت حاصل نمودہ مثال خلافت و اجازت جمیع سلاسل و سند حدیث یافتہ و در سال نود و پنجم صدی مذکور بہ بیعت والد ماجد خود بنیارت حرمین شریفین زاد ہما اللہ شرفا مشرف شدہ از اکابر علمای آن دیار اعنی سید احمد و علان مفتی شافعیہ و عبد الرحمان سراج مفتی حنفیہ سند

حدیث دقت و اصول و تفسیر و دیگر علوم یافتہ۔ روزی نماز مغرب بمقام ابراہیم علیہ السلام خواند
بعد نماز امام شافعیہ حسین بن صالح جمل اللیل بالاعراف سابق دست صاحب ترجمہ گرفته
بخانه خود برود تا ویریشانی دی گرفته فرمودانی لاجدور اللہ من ہذا الجبین سپس سند صحاح
ستہ و اجازت سلسلہ تقادیریہ بدستخط خاص دادہ فرمودند کہ نام توضیحات الدین احمد دست در
سند مذکور تا امام بخاری علیہ الرحمۃ یازدہ واسطہ اندوہم در مکہ معظمہ بایامی شیخ جمل اللیل موصوف
شیخ رسالہ حمیرہ مغنیہ در بیان مناسک حج مذہب شافعیہ کہ از تصانیف شیخ سابق الوصف
است اندر دیوم نوشتہ و نام آن النیرۃ الوضیۃ فی شرح الحجۃ المذبیۃ مقرر کردہ پیش
شیخ برد شیخ بچسین و آفرین و سلب کشادہ در مدینہ طیبہ مفتی شافعیہ یعنی صاحبزادہ
مولانا محمد بن محمد عرب ضیافت صاحب ترجمہ کردہ باثنائے اکل طعام مسئلہ افضلیت
مدفونین بقیع پیش گردید صاحب ترجمہ گفت کہ امیر المؤمنین عثمان رض افضل اند و مولانا می فرمود
کہ حضرت ابراہیم ابن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فضیلت دارند جانین لائل خود با
بیان مے کردند آخر مولانا فرمود کہ ہر دو قول صحیح و موجبہ اند صاحب ترجمہ گفت و کل وجہست
ہو مولیہا کن وقت بانگ نماز عصر از حرم شریف برخاست مولانا فرمود تا سبقوا الخیرات آن
جلسہ برخاستہ نماز و شریک شد بشب یعنی بعد نماز عشاء صاحب ترجمہ در مسجد خیف تنہا توقف
نمود در آنجا بشارت مغفرت یافتہ و سلسلہ ربہ تصانیف بسیار دار و ازان جملہ اینند
ما يتعلق بالنبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بخانی البقین بان نبینا سید المرسلین علیہ السلام القیامہ
علی طاعن القیام لنبی تمامہ سلسلہ اصطفا فی کل لوری سنانی الفی عن الجورہ انار کل
شی ملقب بہ قمر التمام فی نفی النمل عن سید الانام سیدی الخیر ان فی نفی الفی عن شمس لا کوان سلسلہ
سمیع و طامہ لاحادیث الشفاعہ سلسلہ اول الافلاک جلال حدیث لولاک سلسلہ القیام المستعود تنقیح
المقام المحمود و سلسلہ جبریل بجلہ خادوہ المحبوب الجلیل سلسلہ اسماع الاربعین فی شفاعت
سید المحبوبین سلسلہ البحث الفاحص عن طرق حدیث الخصائص ما يتعلق بتفضیل شیخین
سلسلہ انتہی التفضیل بحث التفضیل سلسلہ مطلع القمرین فی ابانۃ سبۃ العمرین سلسلہ الزلال الا لقی من بحر
سبۃ الا لقی سلسلہ الکلام البہی فی تشبہ الصديق بالنبی سلسلہ و جہ الشوق بحلۃ اسماء الصديق

والفاروق مما يتعلق باہل بیت النبوة والصحابہ ^{۱۷۱} حیاء القلب المیت بشر
 مناقب اہل البیت ^{۱۷۲} اخلال السحابہ فی اجمال الصحابہ ^{۱۷۳} رفع العروش الخاویہ من ادب الامیر
 معاویہ ^{۱۷۴} الاحادیث الراویہ ^{۱۷۵} مناقب الصحابی معاویہ مما يتعلق بالاولیاء الکرام
 الابلال بقیض الاولیاء بعد الوصال ^{۱۷۶} انہار الانوار من حکم صلواة الاسرار ^{۱۷۷} ازہار الانوار
 من ضیاء صلواة الاسرار ^{۱۷۸} طالع النور فی حکم السراج ^{۱۷۹} علی القبور ^{۱۸۰} عجیر معظم شرح قصیدہ کبیر معظم
 مما يتعلق بالمسائل الشریعیہ ^{۱۸۱} حیاة الموات ^{۱۸۲} فی سماع الاموات ^{۱۸۳} بکثیر العین
 حکم تقبیل الابرار ^{۱۸۴} نسیم الصبا فی ان الاذان تجول الوہاب ^{۱۸۵} الباقیہ الشارحة علی
 مارتہ المشارحة مما يتعلق بقرآن الحریث ^{۱۸۶} النجوم الثواقب فی تخریج احادیث الکواکب
^{۱۸۷} نور عینی فی الانتصار للامام العینی ^{۱۸۸} الروض البیج فی آداب التخریج - الکوشیز ازین کتاب
 درین فن یافتہ نشود پس مصنف راموچہ تصنیف ہندے توان گفت مما يتعلق بالفقہیات
^{۱۸۹} عبقری حسان ^{۱۹۰} فی اجابۃ الاذان ^{۱۹۱} حسن البراعة فی تمفیہ حکم الجناۃ ^{۱۹۲} از کے الہلال ^{۱۹۳} فی
 البطلان باحدیث الناس فی امر الہلال ^{۱۹۴} الاحلی من السکر لطیفہ سکر و نہر بفتح راسے مملوہ
 سکون دادوسین مفتوحہ و آخری اسے مملوہ ساکنہ نام جماعت تجار انگیز نیست کہ در شاہما بنور
 کارخانہ شکر و قند اجرا کردہ اند و استخوان حیوانات سوختہ بزرگال آن تصفیہ شکر و غیرہ مے نمایند
^{۱۹۵} ابود القری لمن یطلب الصحۃ فی اجارۃ القری ^{۱۹۶} النیرۃ البوضیۃ فی شرح الجوہرۃ المفیئۃ
^{۱۹۷} جل جلیہ فی ان المکرہ متہوما ^{۱۹۸} لیس بمجسۃ ^{۱۹۹} لکلام باحترام ^{۲۰۰} المقابیر ^{۲۰۱} الباقیہ اللعاس علی
 طالع لظن بکفر طوعا ^{۲۰۲} المقالۃ المسفرہ عن احکام البیۃ ^{۲۰۳} المکفرہ ^{۲۰۴} احکام الاحکام ^{۲۰۵} فی
 التناول من یدین مالہ حرام ^{۲۰۶} فصل القضا فی رسم الاقامۃ ^{۲۰۷} العطا یا النبویہ فی القنادی
 الرضویہ من ابواب ^{۲۰۸} مقام الخدیج علی هذا المنطق ^{۲۰۹} الجدید ^{۲۱۰} اعتبار الطاب
 بمبحث ابی طائب ^{۲۱۱} السعی المشکور ^{۲۱۲} فی ابداء الحق المحجور ^{۲۱۳} فور الامال ^{۲۱۴} فی الاوافق و
 الاعمال ^{۲۱۵} نساقل و کفی من ادعیۃ المصطفی - بہاہ جمادی الآخر سن سیزدہ صد ہجری
 برسنہ از مفصلین بریلی و دیلون و سمنعل و رام پورو غیرہ کہ سرخیل شان مولوی محمد حسن
 سمنعلی بودند در بلدہ بریلی فراہم شدہ خواستند کہ بصاحب ترجمہ و باب تفصیل باب

مناظرہ کشایند صاحب ترجمہ با وجود علمت طبع و استعمال منضجیات اولیٰ سوال نوشتہ
پیش سرگروہ آن طالیفہ فرستاد و مجر و معانیہ اسولہ مذکورہ سرگروہ مناظرین بسوارے عجلہ و خانی
بجلیت تمام جانب وطن تشریف فرما شد و دیگر معاونین شان بزاوید من سکت سلم پناہ بر
چنانچہ قدرے تفصیل این واقعہ در رسالہ فتح فیخبر مطبوع شدہ است زان بعد اعلان
مناظرہ بحث مذکور بجانب صاحب ترجمہ عموماً مطبوع شدہ شائع گشت تا اے یو مناہانہ
جائے صدائے برخاست ذلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء و اللہ ذو الفضل العظیم تصانیف
وے تا این زمان قریب ہفتاد و پنج مجلد پسیدہ اند سلمہ اللہ تعالیٰ

مولانا احمد زین جوہر پوری عالم شجر و عامل و متوکل و متورع و تبرک مرید شیخ معروف
جوہر پوری ابو و شیخ معروف مرید مولانا آکہ داد شاہ کافہ و ہدایہ و بزودی و مدارک است و وی
مرید راجہ حامد شہ مانک پوری بود

مولانا احمد تہا نسیری مرید شیخ نصیر الدین اودہی دہلوی در فضائل و علوم ظاہری
بسیاری ماہر و بعد معاودت امیر تیمور گورگانی مولانا از دہلی بکابل آمدہ متوطن شد و ہمان
وفات یافتہ اندرون قلعہ کابل مدفون گردید اورا قصیدہ ایست دالیہ در رخت کرد و داد
فصاحت و بلاغت دادہ چند بیت از ان شیخ المحدثین دہلوی در اخبار الاخیار
نقل کردہ قابل دیدست

قاضی احمد غفاری قزوینی انا و لا و امام نجم الدین عبدالغفار است کہ صاحب کتاب
حاوی در مذہب شافعی گذشت فاضل و منشی و مورخ و خوش طبع بے عدیل بود کتاب
نگارستان در عجائب حالات و غرائب واقعات و کتاب سنخ جهان آرا کہ نامش تاریخی است
و مجمل تواریخ عالم از زمان آدم تا حضرت خاتم صلح از تالیفات اوست در آخر
حال دست از وزارت ہادشاہزادگان عسراق بازداشتہ متوجہ زیارت بیت الحرام
گردیدہ و آن سعادت را دریافتہ از ہند و اہل ہند وستان سے آمدنا گاہ دست قضا
در رخت ہستی وے خلل انداختہ در سال منصد و ہفتاد و پنج ہجری بجام بقا کشید
یفعیل اللہ ما یشاء و بحکم بایرید

مولوی احمد بخش سندیلی ابن مولوی سید عبد اللہ ساکن سندیلہ اخذ علوم از والد ماجد خود
 و نیز مولوی اعز الدین سندیلی و مولوی حیدر علی سندیلی کردہ مرید و خلیفہ پدر خود بود و طلبہ
 ظاہر و باطن را از وفیضی مزیدے رسید کمتر درس میداد و مریدے کرد سال و فائش معلوم
 نہ شدہ در بلخ امر ہرہ واقع قصبہ سندیلہ پائین والد خود بجاک آسود علیہ رحمتہ اللہ الودود
شیخ احمد عرب مینی شروانی ابن شیخ محمد مینی شروانی مدد او آخر صدے دوازدهم
 یا باوا اکل صدی سیزدهم ہجری ہندوستان آمدہ و سیاحت شہر ہائے کلان نمودہ اکثر یککلتہ مقیم
 بودے در فن ادب عرب ہمارے کامل داشت از تصانیف وے لفحہ الیمین فیما یزول و بزرگہ
 الشجن کہ پیاس خاطر متی غزون صدر المدرسین کلکتہ تالیف نمودہ و مناقب حمیدیر کہ لطیف
 خاطر غازی الدین حیدر فرماں رواے لکھنؤ تصنیف کردہ و شمس الاقبال فی مناقب
 ملک بھوپال و انشاءے عجب العجائب مشہور اند و اخبار لیاقت علمی وے کنند
 سال و فائش دریافت نہ سیدہ

مولوی احمد علی عباسی چریا کوٹی از اکابر و مشاہیر علمائے ہندوستان است
 بجمع فنون متداولہ ہمارے تمام داشت علی الخصوص در اصول فقہ و فلسفہ اولی علم سر بلندی
 ے افزاشت بسال یک ہزار و دوصد ہجری از کم عدم بمنصہ شہود قدم وجود و نہ سادہ در
 عنفوان شباب در وطن مالوف خود بہ تحصیل علوم کمر بستہ طرے از صرف و نحو خدمت مولوی
 حافظ غلام علی عباسی کہ از گرامی ناموران مر و بوم چریا کوٹ بود و محافظہ فرمودہ بعد از ان چون دعوت
 تحصیل کمال در دانش را سنج بود بے بر نیامد کہ رساے رہ نوردی بر زیلہ اہل بستہ و خار
 عنادر پیاسے جہد و طلب شکستہ خدمت مشاہیر علمائے ہند پیوستہ انا خاک کا طبع صافی
 خداے ثاقب داشت بچہ در سے اندر ہائے علم نمود کہ برو کشادہ و غنہ فنون ریاضیہ را
 از مولوے غلام جیلانے بھرا بے مولوی حیدر علی رام پوری و نیز تعلیم ایشان تکمیل
 آوردہ و فلسفہ و فقہ و اصول و بلاغت را از بلاد یحیدہ حاصل کردہ و تحصیل علم
 تہذیب و تجوید را م تعلم بدست قاری نسیم رام پوری سپردہ و آن را با انجام رسانیدہ
 و اعمال مساو کہ در ویشان از برگزیدہ آفتاق حضرت حافظ ابوالسحاق سراج

ساکن بہرہ اگر فتنہ و درایام تحصیل داد سیاحت دادہ و بجد تمام درپے ہر ہنری فتادہ بحر سی
 سالگی از جمیع فنون درسیہ و غیر درسیہ طرف بستہ بوطن باز آمد و برسم از دواج و مناکحت
 پرداخت و از ان بعد بمسند افادہ فنون و درس علوم نشستہ جمع کثیر از فنون مختلف
 بہرہ مند گردانید و تعلیم دے را طریقہ خاصہ بود کہ ہر شیخ متعلم بے بہرہ ذاتی نمی ماند علماے معاصرش
 از طریق تقسیم دے معروف بکمالش بودند بتصانیف اکثر متوجہ بے شد مگر با تفرج بعض
 احباب بہ تسوید اجزائے چند و بعض علوم پرداختہ کہ بعضی از ان نام تمام ماندہ و برنخ دا
 کمل ساختہ ہجو انوار احمدی حاشیہ ثال اقول و شرح سلم العلوم باخجام نرسیدہ و نور النواظر در علم
 مناظرہ با تمام رسائیدہ و همچنین رسائل اور در فنون مختلفہ فی الجملہ موجود اند و از ارشدہ و اشہر
 تلامذہ دے علماے موصوف الذیل ہستند مولوی نصر اللہ خان خویشتی خوری و مولوی
 علی عباس چیرا کوٹے و مولوی نجم الدین چیرا کوٹے و مولوی عنایت رسول چیرا کوٹے صاحب ترجمہ
 علیہ الرحمۃ ماہ ذی الحجہ سال دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری رختہ ہستی بروضہ رضوان بہست
 علیہ الرحمۃ و الغفران چیرا کوٹے قصبہ ایست مردم خیر و سواد اعظم گذر بہرہ ابابای
 موحہ مکسورہ مخلوط بہائے محقق و یائے ثناء تختانیہ معروف در اسے مہملہ مفتوحہ با تشریف
 قصبہ ایست بسواد اعظم گذر مسکن مشائخ عظام

قاضی احمد علی سندیلی ابن سید فتح محمد ساکن سندلیہ شاگرد و داماد مولانا محمد اللہ سندیلی
 دانشمند شہر الدرس و التصانیف ذکی و فہیم بود از پیشگاہ سلاطین دہلی بعدہ قضاے قصبہ
 سندلیہ از تیار داشت مولوی حیدر علی ابن مولانا محمد اللہ ہم از دستغنیہ شدہ حاشیہ میرزا ہد
 رسالہ و حاشیہ میرزا ہد ملاجلال و حاشیہ میرزا ہد شرح مواقف و شرح سلم العلوم و حاشیہ
 شہید بر شرح سلم و رسالہ فرائض حنفی از تصنیفات النیق او یادگار ماندہ و از آخر صدی دوازدهم ہجری
 رحلت فرمودہ بقصبہ سندلیہ در حین امام بارگاہ سید غلام حسین بدقون گشت طالب اللہ
 شراہ و جعل الحبۃ ثواب

خواجہ احتشام الدین عمر لہری ابا و اجداد از کبرائے خطہ امیرج بودند و منصب
 عمدہ داری ستین و منصب آخر الامر و راجزہ دست داد بکلی ترک عظام دنیا دے نمودہ

ایچہ انوارات و انعامات متعین داشت ہمرا بطور سعادت و رغبت گذارشته و طلب علم و طریقت
 زہد قدم صدق نہاد و در خدمت قاضی محمد بنادی کہ از اساتذہ عمد و صالحی است روزگار و عمر را بخدمت
 شیخ نصیر الدین محمود بود و تحصیل علم کرد و بہ نعمت خلافت و اجازت مشرف گشت و قاضی
 چہار دہم محرم سن ہشت صد و نہ ہجری واقع شدہ بمقام اربع درون گشت علیہ الرحمۃ الرضوان
 حکیم ارزانی دہلوی نامش محمد اکبر بن حاجی محمد مقیم در عصر فیض اثر بادشاہ حجاز ابوالمغیر
 محی الدین اورنگ زیب عالمگیر غازی طبعی حاذق مرید خاندان قادریہ بود و بطلب مرضی تالیف
 کتب طبیہ بسری بردار تصانیف او کتب ذیل مشہور اند: میزان الطب - حد و دالامراض
 منتخب اکبری - تجربات اکبری - مفتح القلوب - شرح قانونچہ - قراہین قادری طب کہ در سال یازدہ
 صد و ہشت ہجری ترجمہ کتاب شرح اسباب و علامات تالیف شدہ تاریخ تالیف آن در لفظ شرح بیان
 و علامات بعد حذف اعداد حروف علت کہ چہار الف و یک و او است مکتف موصوف خود یافت
 قاضی ارتضیٰ علی خان گویا ہومی ابن مصطفیٰ علی خان در سال یازدہ صد و خود
 ہشت ہجری متولد شدہ بخدمت مولوی حیدر علی سندیل علوم عقلی و نقلی اشد کردہ و فن ادب
 از مولوی محمد ابراہیم بلگرامی آموختہ جامع شریعت و طریقت بود و در سن دوازده صد و سیست
 و پنج ہجری نزو الدخود بکدراس رسیدہ در آن وقت والدہ و کس قاضی مدراس بود و بعد
 وفات پدر خود ہم بران منصب ممتاز شدہ با قاعدہ علوم می پرداخت و بخدمت بر صدر راؤیس سرزاد
 ملا جلال وغیرہ حواشی و شروح نوشتہ کہ مطروح انظار علمائے کرام اند نظائیس ارتضیٰ و
 نقود الحساب و رسالہ قرآن و شرح تفسیرہ برده نیز از تصانیف مشہورہ و کس اند و رسالہ
 دوازده صد و پنجاد و یک ہجری وفات فرمودہ

مولوی ازہار الحق فرنگی محلی ابن ملا احمد عبدالحق و برادر عینی ملا احمد الفاروقی تاشچہ جی
 بخدمت مولانا عبدالحق بکبر العلوم خواندہ بسبب روانگی مولانا موصوف جانب بیک گنبد
 کتب متوسط اکثرے از مطولات منقول بخدمت ملا احمد حسین تحصیل نمودہ کتب
 معقول پیش ملا محمد حسن استفادہ کرد و ان بعد بنا بر درس و تکمیل بہ شاہنجان پور نزد مولانا
 بکبر العلوم رفت و از آنجا معاودت نمودہ بدستہ در وطن خود گفتہ بدراس

معروف ماند پس بتلاش معاش بکاف راسه بریلی روانه شد شاه لال مرحوم اورا غنیمت
شمرده بخانه خود جاییش دادند و بخدمت و سطلبه علم براسه تدریس بجوم کردند در مسجد شاه
مذکور درس میداد و از شاه موصوف بسلسله نقشبندیه بیعت کرده و از آنجا به راه مولانا بجزا علوم
روانه بهار شد و در آنجا درس بطلبه میداد و باز واپس بوطن آمد و بکار درس مشغول ماند و بجمع مفسدات
ساگی از عالم فانی بملک جادوانی خرامید

شیخ اسحاق لاهوری ابن شیخ کاکو دانشمند تبحر و متوکل و متوسع دایم درس می گفت
جامع جمیع علوم و صوفی مشرب و همیشه بوقت مشغول می بود و دائمی بر سینه سخنی نمی گفت شیخ
سعد الله و شیخ منور از تلامذه او مشهورند سن شریفش از صد تجاوز شده بسال نهصد و دوازده
شش هجرت رحلت فرمود

مفتی محمد اسد الله که آبادی ابن مفتی کریم قلی بزرگی خاندان ایشان بهنگنان ظاهره
هویدا است دانشمند فکی و متقی باوصاف حمیده و اخلاق پسندیده آراسته و پیراسته بود نسبت
تلمذ به مولانا افضل رسول بدایونی داشت هنگامیکه در فتح پور مفتی عدالت بوده فقیر جامع الاوراق
شرح عقاید نسفی و مشکوٰۃ شریف در خدمت بابرکت شان سبقاً خوانده باز قاضی القضاة هند
انگزه و در اخیر صدر الصدور جوینور شده بتاریخ یکم جمادی الاول یوم دوشنبه سال سیزده
صد هجری لاکه الاثنت گویان جان بجان آفرین سپرده بجله چتر ساری منحلالت جوینور
مدفون شدند طالب الله شراه

مولوی اسد علی سندیلی پدر و سطله شیخ صادق علی از فیض آباد آمده مرید دربان شاه
سندیلی شده هماغجا سکونت اختیار کرده اسد علی بقصبه مذکور ولادت یافت از علمای وقت
کتب درسیه باتمام رسانیده و تمام عمر ملازم درس و تعلیم بوده بست و ششم ربیع الثانی سال
دوازده صد دوازده هجرت هجری از جمیع رحلت فرموده و بسندیل مدفون گشت
مولوی اسلمی در راسی نام و سطله محمد سعید است دانشمند تبحر از تلامذه ارسنه
ملک العلمای مدراس بود کتاب ترجمه اشرا مشهوره حضرت مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی را از
فارسی بپرتغالی ترجمه نموده کتاب سفینه النجات بهم از تصانیف او است علیه الرحمه

سید اسماعیل بلگرامی دانشمند متبحر بود بہ سال یازدہ صد و شصت و چہار ہجری وفات یافتہ
شیخ اسماعیل لاہوری از عظامہ محدثین و مفسرین بود و اول کسی است کہ علم حدیث
 و تفسیر بہ لاہور آوردہ و ہزار ہا مردم و مجلس و عطاوے مشرف باسلام مے شدند در سال چہار
 صد و چہل و ہشت ہجری بہ لاہور در گذشت

اسماعیل عرب از اقران شیخ حسین تبریزی در ہیأت و حکمت و طب بے نظیر بود و بدرس
 شرکت مکانی با شیخ حسین داشت و طلبہ را از مین صحبت شریف ایشان ابواب فیض ہر دو مے
 مے کشود و بوجہ اثاث البیتی کہ داشت شے اورا دندان شہر لہند جلال الدین
 محمد اکبر شاہ کشتند

سید اشرف سمنانی دی را سید اشرف جہانگیر گویند ادا کا بر علمائے ربانی و کمالان صاحب
 کرامت و تصرفات است در سیاحت با امیر کبیر سید علی ہمدانی قدس سرہ رفیق بود و عاقبت
 بجانب ہندوستان افتاد و در حلقہ ارادت شیخ علاء الدین در آمد و را پیش اذرا دات
 مقامات عالیہ کشف و کرامت حاصل بود و در حقائق و توحید سخنان عالی دارا و اذاکتوبات
 است شمل بہ تحقیقات غریبہ و با قاضی شہاب الدین دولت آبادی معاصر بود قابل
 قاضی از دے تحقیق بحث ایمان و نہ دعوی کہ در فصوص الحکم اشارتی بدان واقع شدہ است
 کردہ بود و درین باب بے مکتوبے نوشت کہ در اخبار الانخیا ر شیخ الحدیث دہلوی نقل کردہ
 فرار سید اشرف در کچھوچھ است نام مبارکش را در دفع جن بغایت موثر می دانند و اورا ملفوظات
 است مسمی بہ لطائف اشرفی کہ یکے از مریدان او جمع کردہ

شیخ عظیم ثانی لکھنوی ابن شیخ ابوالقاسم شیخ موسیٰ بن شیخ ضیاء الدین کوفانی از علمای
 فحول و دانشمند متبحر جامع بود میان علوم ظاہری و باطنی و اسادت بہ شیخ ابوالفتح جوہوری
 داشت شیخ ضیاء لکھنوی و شیخ سعد الدین خیر آبادی از ارشد تلامذہ ویند و با شیخ سعد الدین
 کند در مے فراز معاشرت و مخفی نام داشت گویند دے را در علم فقہ مرتبہ بلند و پایہ
 ارجمند بود و در تقریر مسئلہ فقہیہ ہیأتے صافے و تقریر دافے مے کرد وے را در علم فقہ رسائل
 متعددہ اند شیخ ضیاء الدین اب الجودی در محمد ہلاکو خان از کرمان بہ ہندوستان آمدہ

جست ملاقات شاہ سحر قندی بہ کھنور سیدہ وہ سبب علامہ محبت اور شان دران بلکہ وطن
اختیار کرد شیخ اعظم ثانی سہ عقب ذیل گذار شدہ وفات یافتہ سال وفات معلوم نہ شد
شیخ محمد عرف شیخ قاضی سید شیخ احمد فیاض سید شیخ نصیر الدین اولاد ہریکے از انہا در کھنور
دیوہ و نام موجود اند

مولوی افہام اللہ سندیل علی ابن مولوی سید فتح اللہ بن سید شاہ غلام علار الدین مخدوم
زادہ سندیلہ اکتساب علوم متداولہ از والد خود مولوی عبداللہ و مولوی احمد بخش سندیلیان
مولوی انوار الحق و مولوی سراج الحق لکھنویان و علم طب از حکیم مرزا محمد علی لکھنوی طبیب
شاہی کردہ احسان حسین خان و مظفر حسین خان فرزند ان بھان علی خان کمبہ و مولوی
محمد علی خان لکھنوی از تلامذہ صاحب ترجمہ بودند بجز شری مختصر میزان احصاء تالیفہ او
یافتہ نشد بمقام نان پارہ ضلع بہرائچ وقتیکہ ملازم راجہ منور علی خان بود ازین جہان بی بینان
رحلت ہستی بر لبہ ہماچا بد فون گشت علیہ الرحمۃ والاعتراف

مولوی اکبر علی سندیل علی ابن مولانا محمد اللہ سندیل علی شارح سلم العلوم و برادر کلاں مولوی
حیدر علی سندیل علی اکتساب علوم ظاہر از والد ماجد خود نمودہ عالم متبحر و مکر مدرس و تدریس
بوجہ افکار و ادوار و چلہ نشینی انتہا سے گئے کرد او مرید شاہ قدرت اللہ مرحوم صفی پوری پورہ
و شارح بیض بر حزب البحر از تصانیف شریفہ ادیان دگار روزگار است تاریخ بست و
ہفتم شعبان سال دوازده صد و بیست و چھ دست و پنج ہجری ازین دار فانی بعالم جاودانی
شتافت و بمقام برقیم صاحبان سندیلہ واقع موسیٰ پور بجا کش سپرد علیہ رضوان اللہ العالی الاکبر
مولوی آل حسن قنوجی ابن اولاد علی از سادات حسینی بخاری بلکہ قنوج و سال
دعازدہ صد و دہ ہجری متولد شدہ ادنا غلام در سیدہ از مولوی عبدالہا سبط قنوجی تحصیل کردہ
سپس بہ کھنور رفتہ بخدمت علمائے آنجا مثل مولوی محمد نور وغیرہ مستفید گشت و در سال
دوازدہ صد و سی و سہ ہجری بدہلی رفتہ بکمر تلامذہ مولانا عبدالغنی و مولانا رفیع الدین منسلک
شدہ اجازت کتب تفسیر و حدیث و دست آورد مرید و خلیفہ سید احمد مجاہد بریلوی و
شریک جہاد بادی پور و غیرہ از مشہور مدرسین دافادہ و موافقہ بسر برودہ مولانا آتش زبان ہندی

و فارسی و عربی بسیار انداز انجمله راہ سنت و ہدایۃ المؤمنین و نور الوفا من مرآۃ الصفا و رسالہ
در معنی کلمہ طیبہ و رسالہ تذکرہ و رسالہ آداب تذکیر و رسالہ آداب بیعت و رسالہ الاختصاص
فی الحدود و الاختصاص و تقویتہ الیقین فی روحانیات المشککین و غیرہ از مؤلفات مفیدہ وی اند
بسال دوازده صدر و پنجاه و سہ ہجری رحلت فرمود تاریخ وفاتش ^{۱۲۵۳} در مات ہجری یافتہ اند
از اعقاب او مولوی سید صدیق حسن خان بہادر زوج ثانی رئیسہ بھوپال اند ذکر شان
در حرف صا و بیاید الشاء اللہ تعالیٰ

مولانا آکہ داد چو پوری از اکابر علمائے جوینہور سیک واسطہ شاگرد قاضی شہاب الدین
دولت آبادی و در پربانی جلد شہ مانک پوری بود عمیر عزیزش در افادہ علوم و تصانیف صرف
کردہ در تحریر و تقریر و تنقیح مطالب علمی قدرستے تمام و خطی و افرواشت تصانیف عمدہ
و معتبرہ دارد از انجمله شرح ہدایہ در فقہ ہجند مجلدات ضخیمہ و شرح بزدوسے و حاشیہ بر حاشیہ ہندی
و حاشیہ تفسیر مدارک انویادگار و روگارانہ شیخ عبدالحق محدث دہلوی و اخبار الالاخیار نقل کردہ
کہ شیخ حسن بن طاہر و مولانا آکہ داد صاحب ترجمہ و رسالوک طریق علم رفیق یکدگیری بودند
و در میان ایشان مودتے عظیم بود چون شیخ حسن ابن طاہر در سلسلہ حاجی حامد شہ مانکپوری
در آمد مولانا آکہ داد گفت کہ میان حسن شما حرث طالب علمان بر باد دادیدی و فرمود شما
نیز بخشی بخدمت ایشان بر سید امتحان کنید تا ما را معذور و ابرید و زید گیردہ بار قصد ملازمت راجی
حامد شہ کردند مولانا آکہ داد مسئلہ چند از ہدایہ و بزروی کہ بہمت اشکال موسوم بودند تصور
کردہ با خود راست کرد چون بخدمت سید رسیدند وی رحمۃ اللہ علیہ بہمان عادت خود از
سہ گذشت احوال خود حکایت کرد کہ رفع اشکال مولانا آکہ داد اند گردید پس مولانا نیز مرید وی
شد و بسلوک طریق مجاہدہ و ریاضت مشغول گشت و در سال نہصد و سی و دو حج ہجری
وفات یافتہ نور اللہ مرقدہ

میان آکہ داد لکھنوی مولوی عبدلنقاد ریلوئی در منتخب التواریخ تحریر فرمودہ کہ
میان آکہ داد ازہ نقمندان مستعد صاحب تصرف بود طبعی و فادداشت و ذہن نقاد و رفقہ
مواصل فقہ و عریبت نظیرش نہ بود در نحو رسالہ موسومہ قطبی بایرا و مثال در عبارتہا لکھنوی

از تصنیفات او دو چیز غریب و نیم اولی رسالہ کہ از طول چہارہ سطر و از عرض نیز همان قدر
سطور بیدول نوشته بودند و احکام و مسائل چہارہ علوم ازین استخراج سے یافت دوم رسالہ
قبطون نام بر پنج مقالہ کہ عبارتیں بردش مقامات حریری داشت و تصنیفات دیگر ہم دارد و اتقی
لخصا حال و فائش جانی یافتہ شد

مولانا اکہ داد سلطانپوری اصل سی از قریہ نموده توابع سندیلہ است تلمذ نزد عبد اللہ
مخدوم الملک نموده بشفرت حسب و نسب ممتاز از اعاظم علما و اکابر فقہری ہند بود در عہد اکبر بادشاہ
چند گاہ بعد از ارت صوبہ پنجاب بعدہ بقضاے اکہ آباد منصوب گردید و بجزوے معاش
داشت قانع بود اور تصانیف بسیار است کتاب کشف الغمہ و منهاج الدین از تالیفات
و سے مشہور اند در سال یکیز روشش ہجری رحلت کرد طاب اللہ تعالیٰ تر اہ -
مولانا اکہ داد لنگر خانی لاہوری نسب بہ محلہ لنگر خان از محلات لاہور در اکثر علوم
متداولہ ماہر و تبحر نموده تشریع و تفسیر و تقوی و صلاح بغایت داشت و پیوستہ بدین مشغول
سے بود ہرگز بخانہ اکبر باب دنیا زنیہ و از ملک زمانہ حاجتی نخواستہ و مدد و معاش نکرختہ فقر اللہ
مولانا اکہ داد امر وہی ملا مستعد و خوش طبع شیرین سخن خوش صحبت ندیم پیشہ بود مطائبہ
بیخ داشت و در ملازمت اکبر بادشاہ در سلک سپاہیان انتظام یافتہ در سال نہصد و نو و ہجری
در لواحق سیالکوٹ و دیوت حیات سپردہ و توح امر وہمہ بد فون گشت نور اللہ مرشدہ
شیخ اللہ یا خیر آبادی از علمائے شجر بود در ابتدای احوال سالہا بدین دافادہ گذر نہ
کہ بسیار دانشمندان صاحب کمال او دارا ماندہ اند آخر الامر بالکل رجوع بطریقہ صوفیہ نموده
خط ارشاد از شیخ صفی خلیفہ شیخ سعد الدین حاصل کرد و ذوق سماع و حالت وجد بر دو غالب آمد
قدم از ابواب اہل و نمیا گوناہ گردانید تا اینکہ استماعے حیالت کسے ہم قبول نکرد سے
در سال نہصد و نو و سہ ہجری وفات یافتہ نور اللہ مرشد

حکیم امام بخش تاش احمد اللہ ساکن قصبہ کیرت پور ماہر علوم عقلی و نقلی طیب مانتی
از تلامذہ حکیم محمد اسحاق دہلوی ملازم راجہ ملکیت رائے دارا لہام نواب آصف اللہ ولد بہادر
رئیس ملک او دہ بود کتاب آداب الاطباء و سرش موسوم بمعرتہ الاکارہ و بزبان عربی

در سال خلافت الطب و ربیان سته ضروریه بزبان فارسی از تصانیف اوست والدیناجیه
مسودا و راشی حکیم شیر علی مرحوم نسبت تلمذ بوسی دارند سال وفاتش بدریافت از مسیحیه
علیه الرحمه والغفران

حافظ امان الله بنارسی ابن نور الله ابن حسین بنارسی حافظ قرآن مجید جامع مقبول
منقول حاوی فردغ و اصول در عهد اورنگ زیب عالمگیر بر عهده صدارت لکنؤ کا سیاب بود
در سن یازده صد و سی و سه هجری بمقام بنارس وفات یافت بر عهده راجا جاد فون شد کتب
مرقومه ذیل از تصانیف او یادگار اند مفسر در اصول فقه بحکم الاصول شرح مفسر مذکور و
مواشی بر تفسیر پینادوی و عضدی و تلویح و حاشیه قدیمه و شرح مواقف و حکمة العین و شرح
عقاید دوانی و رشیدی و بر مباحثه میرزا قری علی اشتر آبادی و ملا محمود جوینوری در مسئله
حدوث دهری محاکمه تحریر کرده و با قاضی محب الله بنارسی مصنف سلم العلوم بهنگامی که
ملا محب الله قاضی لکنؤ بودند اگره علمی میداشت

شیخ امان الله پانی پتی نامش علیه الملک بن عبدالغفور از علمای صوفیه موصوفین
شاکر و شیخ نمود و دلاوری و مرید شیخ محمد حسن بن شیخ حسن ابن طاهر جوینوری بود و در علم
توحید و تصوف کتب و رسائل بسیار اندازان جمله رساله موسوم به اثبات الاحمدیه و شرح
لعل جامی قدس رسوالهای از تصانیف اوست تاریخ دوازدهم ربیع الآخر سال نهصد و
پنجاه و هفت هجری ازین دار فنا بدار بقا شتافت مدفنش بانی بیت است سقی الله ثراه
مولوی امان الله دهلوی بن مولوی خیر الدین عالم فاضل و متوحد کامل و صغیر سن
از علوم درسیه فراغت یافته محسود اقران گشت در حسن اخلاق و عموم اشتیاق آشنا و یگانه نزد
مسادی بودند تصانیف رائف و تالیف از یادگار اند امیر الامرا نواب خان و مدان خان
وزیر محمد شاه بادشاه دہلی بوسی خلوصی داشت و از حضور پادشاه به منصب شیخ الاسلام
سر بلندی یافته مسجک ناصر شاه درانی بیازده ضد و پنجاه و یک هجری مقتول شد
مولوی امان علی احمد آبادی خلف حکیم شیر علی متوطن احمد آباد ناره و پلوار کمان
مؤلف کتاب علوم شکار و اولاً مختصرات از مولوی ثابت علی ساکن برکا ضلع آله آباد

خواندہ و کتب مطولات پیش مولوی محمد سعید رام پوری داماد مفتی شہرت الدین گذرانیدند و
علم طب از والد ماجد خود و کتاب نمود و دروغ و تقوی شعار و دوا نشان بود و حسب الطلب ہمارا
بشاندہ سنگہ فرمان رعای ریوان از فتح پور آکرہ بتاریخ بہست و چہارم ربیع الاول سال دوازده
صد و چہا و ہفت ہجری بمنصب طبابت ہمشاہرہ یک صد و بہست روپیہ ملازم شدند
درمان دقت مسلمانان سکنہ خاص ریوان و مضائق آن بہ لاعلمی و محبت ہنود و مانڈان ہا
انرا پابندی صوم و صلاۃ براہل دور بودند بلکہ برنے با سہائے ہنود و صوم بودند پیرین متہود
شان بسیاری از مسلمانان پابند صوم و صلاۃ بنجگاہ شدند از عوام مرضی پنج ٹی گرفتہ دوا از نزد خود
سے دادند پانزدہم خوال روز شنبہ وقت عصر بمقام احمد آباد ارہ سال دوازده صد و چہا و
ہشت ہجری بمقام مولانا عبدالعادی فتح پوری خلیفہ رفیع الدین عرف مولوی ذوالفقار علی
بہست بسلسلہ قادریہ و نقشبندیہ مجددیہ کردہ خلافت ہر دو سلسلہ حاصل نمودند و اکثر مردم
این دیار را بجلتہ ارادت خود آوردند ہمیشہ ہم ذی الحجہ روز جمعہ سال دوازده صد و ہفت و
دو ہجری انتظام پر صحت کل ریاست سپرد گردیدہ و تاحیات بر عمدہ منتظم پست مقرر
ماندند بتاریخ بہست و چہارم ربیع الاول سال دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری بمقام
ریوان رحلت فرمودہ ہم در انجا مدفون شدند حکیم ابو خان دہلوی تاریخ فوٹش چنین بنظم
آوردہ **عبدالموس حضرت امان علی** بہ بخت شدند از جهان قتل بہ کون سال رحلت
چہ گویم شود **سربوش رفت از غم دودل جلتصانیف شہزادی بختہ خورشید**
بربان آرد و حسن البیان سے تفسیر اہل البان موضح البہات **تیسرا** فی تراکیب
الاکاسیر و حالہ نذر الکلب در رسالہ خواص سور رآئی بنظم آرد و ذوالحجہ ترجمہ منظوم چہل
صحت در الویقہ در و مذہب انصاری عجائب التماہیر سے علاج البواسیر والنواسیر

عمرات شین - قراہ الدین شین ناظم

مولانا حاجی امداد اللہ سلمہ اللہ سالک **تیسرا** بحاج علوم ظاہر و باطن بہست و
خلافت سلاسل چشتیہ صابریہ قدوسیہ و چشتیہ نظامیہ قدوسیہ و قادریہ قدوسیہ و نقشبندیہ
تقدوسیہ دہرورویہ قدوسیہ و کبرویہ قدوسیہ **چہارم** از جناب فیض رآب قبلہ حقیقت

و کعبہ معرفت حضرت میان جیو شاہ نور محمد ججھانوی دارند بسے از علمائے اعلام مہجید مولوی رشید احمد
گنگوہی و مولوی محمد قاسم نانوتوی و مولانا مرشدنا حافظ حاجی محمد حسین محب اللہ العسری
الاکہ آبادی بجلقہ اراوت حضرت ایشان در آمدند و برادر دلی خود ہا فیضیاب شدند چنانچہ
حضرت ایشان در ضیاء القلوب تحت وصایاے خود ارشاد فرمودہ اند و نیز ہر کس کہ ازین فقیر
عجبت و عقیدت دار اراوت دارد مولوی رشید احمد و مولوی محمد قاسم را کہ چار معراج کمالات
علوم ظاہری و باطنی اند بجایے من فقیر بلکہ بدار رج فوق از من شمارند اگرچہ بظاہر معالہ
برعکس شد کہ ایشان بجایے من دین بقام ایشان شدم و صحبت ایشان را غنیمت دانند
کہ این چنین کسان دین زمان نایاب اند و از خدمت ایشان فیضیاب بودہ باشم
فقط انحنی کہ ذات ستودہ صفات حضرت ایشان فی زمانہ یادگار سلفت است بزمانہ خود
بعد حصول یراث خود از منحصہ بہ کہ مستقیم ہجرت فرمودہ مقیم آمد یار برکت انار و مرج صغار
و کبار اند و ہوارہ بحرم شریف درس شنوی مولانا روم سے و ہند غذاے روح و ضیاء القلوب
و تحفۃ العشاق و جہاد اکبر و ارشاد مرشد و دروغناک از تصانیف حضرت ایشان
مشہور اند مولوی محمد یعقوب نانوتوی و حافظ محمد یوسف تھانوی و مولوی کریم علی انبالوی
و مولوی محمد امجد احمدی از خلفائے مجاز حضرت ایشانند فقیر حقیر سید اوراق فیروز سہیل
مولانا و مرشدنا حافظ محمد حسین اکہ آبادی بزمہ خدمتہ خدام حضرت ایشان در آمدہ اجازت
و بیعت بہر سلاسل یافتہ اللہ و نقضے لما تحب و ترخصے و اجل آخرتے
خیرا من الاولے

مولوی امیر الدین علی ابیٹھوی ہر گاہ کفر ہنود مسجد عالمگیری واقع ہنومان گڑھی متعلقہ
ادوہ را کہ از معابد شیر ہنود است شہید کردند دران موکہ شاہ غلام حسین بہ حمیت
اسلام تاریخ سیزدہم ذیقعدہ سال افتاد و یکم بعد صدی دوازدہم ہجری شہید گردید مولوی
امیر الدین علی مرحوم بہت انتقام خون شاہ غلام حسین و جہاد و مقابلہ ہر گمان
ہنومان گڑھی چلے سپرد و چشم کثیر از غازیان جان سپارد و دست بدستش دادند ظلمائے سنی
و شیعہ بہ پس و پیش افتادند کہے بفقہان سنی و کافر فیت جہاد لب کشادہ دیگرے

شرطاً است پیش منادہ واجد علی شاہ فرمان روای لکھنؤ وعدہ تصفیہ منازعت سے کردار بجانب
 رزیڈنٹ جت اسداد قتال و جدال قدغن شدیدیستاد و وزیر مسترد و رین قیل و قال چندہی
 کو قتل رو نمود چون بمقابلہ دو لکھنویان ہنود قطع امید رو نمود امیرالجاہدین غزم بالجزم بسوسے
 مقصود کردہ روانہ شد بارہ لوہنگی افسر فوج فرمان رواے لکھنؤ بحکم حاکم وقت سدرہ شدہ
 بمقام شجاع گنج فوج بارہ غازیان را محاصرہ کردہ از طرفین فوجت بمقابلہ رسیدہ بتاریخ
 بست و ششم صفر روز چار شنبہ سال ہفتاد و دوم از صدی سیزدہم ہجری امیرالجاہدین شہرت
 شہادت چشیدہ بروضہ رضوان شتافت شکر اللہ سعیدہ در عین معرکہ بعض اداوت مندان
 او عرض کردند کہ اکنون موقع دیگر گون است اگر فرمایید شہار باجائے محفوظ بریم بجوابش بی ساختہ
 از زبان حق تر جمانش این منہرہ برآمد سر میدان کفن بردوش دارم بطالبان تاریخ بعد
 شہادتش چون غور کردند اسناد مصرعہ برجستہ مطابق سال شہادت بر آمدند نشی ظہیر الدین خلف
 نشی مسعود بلگرامی تضمین آن کردہ و ہونہذا قطعہ بتاریخ شہیدان کفن پوشش بہ
 چہ حاجت تا سنش من برنگارم کہ خود فرمود آن میر شہیدان بہ سر میدان کفن بردوش دارم
 مولوی امین اللہ فرنگی محلی ابن مولوی محمد اکبر ابن مفتی ابوالرحم ابن مفتی محمد یعقوب
 حافظ و فاضل درس بطلبہ میداد یک پسر سہمی ہودی عبدالحلیم گذاشتہ بتاریخ بست و نہسم
 جمادی الثانی سال و دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری بعارضہ وق جان گذران را پرورد نمود
 مولوی اوصد الدین بلگرامی عالم و حید العصر و فرید الدہر و علم ادب و انشاے عرب
 تلمیذ شیخ احمد عرب یعنی شروانی مؤلف فتح الیمن بود و تصانیف او کتاب نفائس اللغات است
 کہ دران زبان آندوسے ہندوستانی ناکہ مرکب از فارسی و عربی و ترکی و ہندی است اصل
 لغت قرار دادہ عربی و فارسی آن را بیان کردہ الحی ایجاد سے منودہ کہ پیش از ان بچو کتابے
 از لکن عدم بمنصہ وجود شاید جلوہ گر شدہ باشد تاہم آن بعد محمد علی شاہ بادشاہ اودہ تاریخ
 ہفتم رجب سال و دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری بظہر پیوستہ سحہ سال وفات صاحب ترجمہ
 معلوم نگردید شکر اللہ سعیدہ

اور پس گواہیاری عالم شہیدی مناظر و مجادل در عہد اکبر بادشاہ بود و در او سے

اصول و فروع بے نظیر روزگار جودت طبع بشائے داشت کہ در وقت بحث چون کار بقل سے افتاد صفحہ صفحہ و ورق ورق عبارت را بیاد سے خواند و سے گفت کہ این عبارت فلان کتاب است در اینجا بہ بینید و ختم بالانجام سے داد چون تفحص سے کردہ اثر سے ازان در کتاب سے یافتہ

خروف الیاء و الموحیدہ

مولانا بدرالدین اسحاق دہلوی ابن علی بن اسحاق دہلوی در ادائیں حال بہ بی تحصیل علم سے کرد و در طلبہ علوم پنجوش طبعی وحدت ذہن ممتاز بود بعد اتمام تحصیل علوم مردمہ متوجہ بخارا شدہ باجوہن رسید آوازہ کمال حضرت شیخ فریدالدین گنج شکر شنیدہ مشتاق خدمت او شدہ بملازمتش رسید شیخ چون اورا قابل دید بخا دے و دادا دے خود مخصوص گردید و خرقہ خلافت بخشید وی ہا رسالہ ایست سسی با سرار الادبیا کہ در ان ملفوظات گنج شکر جمع کردہ و در علم تصریف کتاب سے نظم کردہ و غایت تجرد فصاحت را در اینجا کار فرمودہ قبرش در صحن مسجد جامع قدیم اجدہن است

شیخ پدہ بہاری دانشمند ریاض و طبیعی حاوق بود کہ شیر شاہ سورا ز غایت اعتقاد کفش پیش پای اوی نہاد وی ہر ارشاد قاضی شہاب الدین دولت آبادی شری معتبر نوشتمہ مولوی برہان الدین ساکن دیوہ دانشمند فقیہ و محدث کہ ظاہر و باطنش بصلاح و تقوی آماستہ بود تمام عمر خود بتذکرہ و موعظہ ظالمین بسر بردہ ہزار ہا مردم ہدایت و ارشادش عبادات قیمیہ غیر مشرورہ را ترک کردند و براہ راست آمد نماز نصایحت او چند مسائل کہ بنظر سودا در اوق گذشتند ہمہ مفید و بنیل مذکور اند مولف در ایام صبی از دیدار پرتوارش مشرف شدہ بود مثال مبارک دی ہنود کہ بہ شصت و یک سال رسیدم از غیاظم نرفتہ تصانیف تاریخ بہست و نهم ربیع الثانی روز سہ شنبہ سال و دادہ صد و چہل ہجری مباحثہ مسائل مختلف فیہا در میان علمائے دہلی واقع شدہ سرگروہ قرنی اول حامی السنۃ مولانا رشید الدین خان و سرخیل فریق ثانی مامی البدعہ مولانا عبدالحی بودند چون مباحثہ باختتام و تقریر تحریری ہر دو فریق بنظر صاحب ترجمہ درآمد و سے رحمۃ اللہ علیہ رسالہ بطور محاکمہ

تحریر فرمودہ کہ برسالہ حاکمہ مشہور و قابل دیدہ است۔ رسالہ تحقیق الاوزان بکامائد صدقہ و زکوٰۃ و ہر
بسال دوازدہ صد و چهل و ہفت نوشتہ۔ رسالہ احکام عید النضر و رسالہ احکام علیہ الصنی
حسب استدعاے بعض صلیاے احمد آبادیہ در سال دوازدہ صد و بیجاہ ہجری تحریر کردہ۔
رسالہ نکاح رسالہ منع اشارہ تشہد۔ رسالہ نذر و ذبیحہ۔ رسالہ تحقیق ربو اور بح رسالہ
کفارہ میت۔ و تصانیف دے اند رحمۃ اللہ علیہ و علی ہلالہ

شیخ برہان الدین شافعی دانشمندے کامل بود اگر شاگردے خدمت او آمدے
تا چیزی بخواند و گفتی کہ اول برین سہ شرط بکن تا چیزی نترا بیاموزم ازان حملہ شرط اول اینست
کہ طعام یک وقت خوری تا وعاسے علم خالی نماند دوم آنکہ ناغہ نہ کنی اگر یک روز ناغہ کنی دوم
روز ترا سبق نگویم سوم آنکہ چون مراد را ہی پیش آئی ہمین کہ سلام کنی زود بگذری و ست
و یا افتاد و تعظیم زیادت در میان برادہ نہ کنی

شیخ برہان الدین محمود بلخی بن ابی الخیر اسعد البلیغی روح ادا کا بر علمائے وقت سلطان
غیاث الدین بلبن متصف بوفور علم و دانش و وجود و سماع جامع بود میان علوم شریعت و طریقت
در عہد صلی بہ صحبت مولانا برہان الدین مرغینانی صاحب ہدایہ رسیدہ و بشارت
علم یافتہ بسال ہشت صد و ہشتاد و ہفت ہجری وفات یافتہ قبرش جانب شرقی حوض سی
واقع دہلی است کہ آن راتختہ گویند مردم آن دیار خاک قبرش باعتبار وقوع باب علم اطفال را
سے خوراند رحمۃ اللہ علیہ

بہاء الدین زکریا ملتانی خلیفہ شیخ شہاب الدین سہروردی نام تائیش زکریا کنیت
وے ابو محمد یقینش بہاء الدین انقرشی الاسدی ثم الملتانی شیخ الاسلام و ازا کا برادریاے ہند
صاحب کلمات ظاہرہ و مقامات باہرہ جامع بود بعلوم ظاہری و باطنی از بندگان شرف
و دوم ارزانی فرمودہ اکابران بلدہ بروے حسد بردند و کا سہ پانہ شیر بخندش فرستادند
شیر یا بنگہ درین شہر گنجایش دیگرے نیست شیخ الاسلام این معنی را در یافتہ
کلی بر شیر کا سہ نہادہ پیش آن جماعہ فرستاد موی بر آنکہ درین شہر جاے نابھو گل برسرخا ہد بود
اکابر ملتان از حسن لطافتش حیران ماندند و ازا غنیایاے شاگردوہ وی را تصانیف عدیدہ

ظاہرہ بیلم سلوک بہشتہ تاریخ ہفتوم صفر سال ششصد و شصت و یک ہجری رحلت فرمودہ

مرقدش ببلتان است رحمۃ اللہ علیہ و علی اسلام

شیخ بہاء الدین مفتی اگرہ بغایت مدنی بزرگ عالم و عامل و محرم و متبرک و متدین بود
و در سخاوت و اعانت مسلمانان یگانہ عصر از اولاد شیخ الاسلام بہاء الدین زکریا در سال ہفتصد و
شصت و شش ہجری وفات یافت تغمذہ اللہ بغفرانہ

شیخ بہکمار ی کا کوری نامش نظام الدین ابن امیر سیف الدین است بسال شصت
صد و نو ہجری ولادت یافتہ جامع علوم ظاہر و باطن بود در علوم ظاہریہ مولانا ضیاء الدین
مدنی محدث و قاضی عبد اللطیف ہرانی نسبت تلمذ داشت و در او اکل کتب درسیہ
متعارفہ از اولاد خود تحصیل کردہ و در کتاب علم باطن درید سید ابراہیم اچھی است کہ
نبیرہ سید عبدالرزاق ابن غوث الثقلین شیخ عبدالقادر جیلانی بود کتاب منہج و راصول حدیث
و معارف در تصوف و ترجمہ رسالہ لہوات قادری مصنفہ سید عبدالرزاق از تصانیف
شریفہ او یادگار اند بممر نو و یک سال بسال ہنصد و ہشتاد و یک ہجری وفات
یافتہ در قصبہ کا کوری مدفون شد حملہ مخدوم زادگان کا کوری از اولاد اتحاد ہستند
از ان حملہ شاہ محمد کاظم شاہ عزاب علی قدس اللہ سرہما شہرہ آفاق بودند و مولوی
محمد حسن نیز از اولاد ویند کہ در نظم و نثر نظیر خود ندارند قصائد نفیہ و سرائیے رسول اکرم صلعم و
شعری صبح تجلی در میلاد مبارک وغیرہ اند کہ از بسیار و مثنوی نمونہ از خردار تصنیف
بدیع اوشان است سلمہ اللہ تعالیٰ

شیخ بہکمار ی جوینپوری ابن شیخ اکہ داد جوینپوری یکی از علمائے فحول عہد دولت
سلطان سکندر لودی بود منقول است کہ سلطان روزی علمائے دیار خویش را جمع کردہ بیک
جانب شیخ عبد اللہ تلبنی و شیخ عزیز اللہ تلبنی و جانب دیگر شیخ اکہ داد جوینپوری و پسرش
شیخ بہکمار ی را در بحث معارض ساختہ آخر بیان معلوم شد کہ آن دو ہر گوارہ تقریر داین
و عزیز در تحریر فائق اند و اللہ اعلم

شیخ بہلول دہلوی علم حدیث را خوب و زیدہ در صحبت اہل فقر و فقار سیدہ

با اهل دنیا کار سهی داشت در عمارت کبر شاه با قاده و افاضه طالب شغول بود

شاه سلول جانشین هر می عالم حاصل و فاضل کامل شاکر سید عبد الرشید وضع قلندرانه داشت مرید شاه بهیکه چشتی لایه و سنی بود و کتاب بعلوم ششگانه تصنیف کرده آنرا بجمعه خواند اما سراسر و شرح دیوان حافظ شیراز و احتمال نامه از مصنفات او است در سال یک هزار و یک صد و هفتاد و هجری سبک را سه علیمین شد نور الله مرقده .

شیخ بهار لکهنوی ابن محمد شریف اوداد شیخ محمد شریف کنه دومی فرزند جامع بود میان شریعت و طریقت اول فطرت بر نشاء تقوی و صلاح رخ بگامد و بصفت ذاتی نشود نمایان بعد تحصیل علوم دینی به تهذیب اخلاق و تبدیل صفات موفقی شده از زباده وقت گردید سن و سیر و تبرک بود و با قاده علم اشتغال داشت و افضل ترین اعمالش این بود که کتب بسیار جمع کرده و تصحیح فرموده و مشکلات آن را چنان حل نموده که هر کرا دینی مناسبی باشد نظر در کتاب او کافی بود حاجت او ستا و نداشت و با وجود این لطافت کتب و سهی او را با د طلبه مشهور وقت بود سال فوئش پدید یافت و رسید شکر الله سید

علامه میکس بخاروی یکی شخص بی کرد و بود و فضائل و صفات کمالات آسمانی داشته و زیارت حرمین شریفین رسیده و بحدستان آمده و بعضی کتب احادیث مثل مشکوٰۃ المصابیح در عرب و شمالی النبی ثم بهیمه رقصی شریفی و غیره گذرانیده بجهت استیلا صفت پیر متوجه وطن مالوف غزنین شده بمنزل پشاور ندای از سبزی از یک اجل شنیده در سال نهصد و هفتاد و سه هجری بجزار رحمت ایندومی پیوست

پیر محمد شروانی طاروش فم اعلی ادراک بود و عباسی شگفته داشت از شروان بقد بهار بخدمت خانخانان بهرم خان آمده نشود نمایان و بعد از فتح هند خطاب خاصه بعهده خطاب ناصر الملکی یافته در ملک مالوه باب زبده غرق شده با لگشت

شیخ پیر محمد لکهنوی دانشمندی بود و علوم ظاهری و باطنی صاحب تصانیف الایق و التالیفات اللاف آبی کر اش از سادات هند یا هرن سواد جو پور بودند کتب در سیه در جو پور و حرمین شریفین و دیلی و اجمیر و قنوج تحصیل کرده به لکهنو آمده در سنه پنجم شاه

مینا قدس سرہ بودہ ریاضات و مجاہدات می کشید و فائز بہ فرارغ بخت مولو سے قاسم
عبدالقادری گھنوی خواندہ در باطن از روح پر فتوح حضرت شاہ بینا اہام اللہ فیہ فیما ترہیب
سے یافت بعد ہجرت شاہ عبداللہ سیلچ چشتی پیوست و در بقیعہ اولی نعمت ارادت و خطا
دے کامیاب شد و اجازت سکونت لکھنؤ یافت و حسب وصیت پر خود مام بدرس افادہ
علوم مشغول بودے اپنی از فتوحات یافتے براہ خدا صرفتے کردی و بحسب زکوت
یک روزہ برای خود نگرفتی اکثرے از علمائے نامدار فائز فرارغ اند خواندہ بعد وفاتش کہ در سال
ہشتم از صدے یازدہم بقرع آمدہ شیخ محمد فائق کہ سر حلقہ مریدان و بے بود بجا پیش منصوب گردید
مرقد شیخ پیر محمد بر بلندی لب دریا کے گوشے در شہر لکھنؤ زیارت گاہ است و بہ ثیلہ شاہ
پیر محمد شہرست دارد

حرف الثانی فی المناقب

شیخ تلج الدین دہلوی ولد شیخ نکر یا احمد بنی دہلوی از علمای عبدالکبر شاہے شاگرد
رشید شیخ امان بانی تہی بود از تصانیف او شرح لوائح و شرح تہذیب الارواح است گویند و کے
ہم باحث بر تذکرہ فقہاء اکبر شاہید
مولوی ترازب علی لکھنوی ابن شیخ شجاع علی بن مفتی تقیہ الدین بن مفتی محمد دولت
بن مفتی ابوالبرکات مصنف فتاوی جامع البرکات نامش رکن الدین محمد و کنیت وی ابوالبرکات
ست سلسلہ نسبش بہ مصیب بن زبیر کے پیوید و بزیر گانش باسٹندہ دہلی اندر سال
دوازده صد و سیزده ہجری تولد یافتہ لفظ پر خردار مادہ تاریخ ولادت او ست الفرض وی
بخدمت مولوی سید محمد دم لکھنوی و مولوی محمد اسمعیل لندنی و مولوی منظر علی لکھنوی و مولوی
غور اللہ لکھنوی کتاب علوم منوہہ فائز الاثران گشت و بدرس و افادہ طلبہ غمہ خود
پسورده تاریخ دوازدهم صفر سال دوازده صد و ہشتاد و یک ہجری بمقام قصب
محمد آباد ضلع اعظم گڑھ رحلت فرمودہ و ہمارا بخاندون شدہ در لفظ فارغ مادہ قوت او یا لقتہ اند
اور تصانیف بسیار اند آنان جملہ بر سنے بدیل مذکور سے شیند۔ شمس العظمی لا الہ الا حق
الکلمۃ علی اللہ و اللہ کے ساتھ اراضیہ الخالقۃ یہ معافہ الاذ بان سنے تحقیق البیان۔

الشعر الکاملہ منیہ صفۃ الاذہان۔ التحقیقات الیدیۃ الشوکیۃ فی توہین الفوات السعیدۃ
 التحقیقات الزکیۃ فی التوہمات السعیدیۃ۔ حاشیہ شرح فلاسے جامی ناتمام۔ انالہ العنصل عن
 اشعار المطول۔ الترشیح المجلی فی مسائل لہور امام تحصیل۔ بقول الصواب فی مسائل الغضاب
 العجائز الدقیقۃ فی مسائل العقیقۃ۔ سبیل النجاش علی تحصیل الفلاح۔ التعليق المرضی علی
 شرح انقاضی۔ التعليق الاحسن علی شرح ملا حسن۔ حاشیہ شرح سلم مولوی حمد اللہ سندھلی۔
 شکوۃ الحاشی لالائۃ الفواشی حاشیہ صدر راجہ الروایات فی اجوبۃ الوقایع ناتمام۔ الجلالین
 علی الجلالین ناتمام۔ شرح فارسی قصیدہ بردہ۔ ترجمہ فارسی قصیدہ منزلی تحصیل مجرہ۔
 باداد العسیرہ۔ شرح فارسی تحصیل المجرہ۔ مسالک السداد فی مسائل الافسار اور
 ہدایۃ الامام فی آداب الاحرام۔ تحصیل التخصع باداد التمتع۔ الفوز البین باداد البلد الایمن و
 نامت ام اند موائد القرب فی آداب الاکل والشرب۔ مذک المآرب فی آداب الحمی و
 الشوارب۔ شرح شمس بازقہ ناتمام۔ التحقیقات الکالیہ فی ابطال ارتدادات الکالیہ
 العجائز الملبکیہ سواد الطریق لایطال قول الزمینی۔ ہدایۃ النجدین اسے مسائل البعیدین و تسرہ
 العینین فی ابطال مسح الجلیین۔ رسالہ در فضائل حضرت صدیق رض۔ رسالہ در فضائل

حضرت عثمان رض۔ رسالہ معراجیہ وغیرہا

شاہ تراب علی کا کوری ابن شاہ محمد کاظم قلندر راز دانشمندان صوفیہ در علم تصوف
 دستگاہی کامل داشت وی را معدن تہذیب خلاق می توان گفت مطالب رشیدی و
 اصول مفسرہ و دیوان اشعار و غیرہ از تصانیف و سے مشہور اند اور او فرزند ارجمند سیف
 مولوی شاہ حیدر علی و مولوی شاہ نقی علی بودند کہ ہر دو کمال ظاہر و باطن داشتند۔
مولوی افضل حسین خان کشمیری معروف بخان علامہ کہ بذات خود شیخی مذہب شدہ
 مولد ش سیالکوٹ و نشاے او شاہجہان آباد ست در علوم عقلیہ و نقلیہ بہرہ وافی داشت
 خصوصاً در علوم ریاضیہ شہرہ آفاق بود در شاہ جہان آباد از مولوی وجیہ تلمیذ ملا نظام الدین
 سہالوی و کتب معقول و ریاضیات از مرزا محمد علی ابن میرزا خیر اللہ مہندس استفادہ
 نمودہ و بہ لکھنؤ از ملا حسن فرنکی محلی میرزا اہد شرح مواقف سبق گرفتہ

دو دیگر کتب حکمیہ جو شفا وغیرہ بطور خود مطالعہ کردہ در محافل بخاری علمانی علم مالا تعلیمون برافراشت
وہنگامیکہ اتالیق نواب سعادت علی خٹن بود در آکہ آباد بیدلوی قلام حسین دکنی شاگرد مولوی
برکت آکہ آبادی توسط مولوی ولد ار علی طرح مباحثہ بطن انداخت و در بنارس از شیخ
محمد علی حزین نیز استفادہ علوم نمود و دانشمندان فرنگ اعجازی نام داشت
زبان عربی و فارسی و انگریزی و لائٹنی نیکو میدان است بغایت سادہ روش بود چند
بوکالت آصف الدولہ ممتاز پودہ باز بنیاست نواب موصوف ممتاز گشت آن زمان ہم سادہ
روئے را از دست ندادہ در بان بدر خود مقبرہ رکزدہ ہر کس باوے رسید بعد
فوت آصف الدولہ در عمد نواب سعادت علی خان لکھنوی از نیابت مستغنی شد و بمطالعہ
کتب افتادہ طلبہ علوم سے گذر اید از تصانیف معتبرہ او کتابے در فن ہیئت حکماء فرنگ و
دو نسخہ دیگر در جبر و مقابلہ وغیرہ اند بمقام کلکتہ بچار ضہ فالج و مایخو لیا بتلا شدہ جت تبدیل آئے ہوا
بہ لکھنؤ میرفت کہ مابین کلکتہ و مرشد آباد بتاریخ ہیچہ ہم شوال سال یک ہزار و دو صد و
پانزدہ ہجری در گذشت خلف راشد ذوق بہ

ملا تقی الدین شستری اور عمد جلال الدین محمد اکبر بادشاہ علوم عقلی و نقلی نیکو میدانست
و طبع نظم داشت بحکم اکبر شاہنامہ فردوسی بعبارت نشر نوشته بقول ملا عبد القادر بہا لونی قماش را
پلاس و ریسمان را پنبہ کردہ

مولوی تقی علی کا کوری ابن شاہ تراب علی قلندر بن شاہ محمد کاظم قلندر ساکن قصبہ
کا کوری مضاف لکھنؤ تلمیذ مولوی محمد مستعان کا کوری بود ہنوارہ بدر رس و افتادہ طالب
مشغول بودی کتاب روض الازہر سے ماثر القلندر ساز و یادگار است عمر و راز یافتہ
بتاریخ ہفتہم رجب سن دوازدہ صد و نو ہجری بروز چہار شنبہ بعد ساعتی بالائے
دوازدہ ساعت نہازی رحلت فرمود

احرف النسا و المثلثات

مولوی ثابت علی ساکن بہگان ابن شیخ بہال الدین صدیقی ساکن موضع بہگان متصل
پورہ مفتی پکنہ پٹاٹل ضلع آکہ آباد شاگرد رشید مولانا محمد اشرف لکھنوی بکتب منطقہ

مبارکی کامل داشت اکثر درس و تدریس شان بذریعہ ملازمے امرائے وقت بود ہنگامے کہ جناب شان جت تعلیم مولوی محمد عسکریہ اور نادر مولوی محمد ظہور محبلی شہرے بمقام غازی پور ملازم بودند مولف اوراق شرح جامی بخدمت شان تحصیل کردہ وفات پطیش ہفتم ربیع الاول روز دوشنبہ سال دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری بموضع بہکا مسکن دار الف اتفاق افتاد

قاضی محمد شاد اللہ پانی پتی از اولاد شیخ جلال الدین بکیر الاولیا پانی پتی قدس سرہ زبہ علمای برہنہ کار و عمدہ اقیانے روزگار بودند لغز بخت سالکی حفظ قرآن شریف نمودہ آنان شانزده سالگی از تحصیل علوم فراغ یافتند و در ایام تحصیل صد و پنجاہ کتاب سوائے کتب درسیہ بطالعہ خود را آوردند نخستین بیعت بخدمت شاہ محمد عابد سنائی قدس سرہ نمودند بعد وفات حضرت ممدوح بخدمت مرزا مظہر جان جاناں شہید قدس سرہ الحمید کسب کمالات کردند و بر زبان حضرت ایشان بہ لقب علم الہدے سرفراز گشتند و مولانا شاہ عبدالغفر قدس سرہ العزیز بہ لقب ہستی وقت یادے فرمودند مدت العمر در افاضہ فیض ظاہر و باطن و اشاعت علوم و تفصیل خصوصیات و اتمام سہ سوالات و حل معضلات مصروفے بودند و در علم تفسیر و فقہ و کلام و تصوف یدِ طولیٰ دے داشتند خصوصاً فقاہت و سہ مرتبہ رسیدہ بود کہ چندین کتب در سائل درین علوم تصنیف فرمودہ و مکاتیب بسیار در جواب اسولہ مشککہ تحریر فرمودہ اند تفسیر مظہرے کتاب بیست پس ضخیم در معرفت جلد کلام و الیسیف المسلول کا آن را شمشیر سہ ہیمے گویند و در وند شہاب وارشاد الطالبین و رسالہ مالابرنہ و تذکرۃ المومنین و القیود و تذکرہ المعاد و حقوق الاسلام کہ بحقیقتہ الاسلام شہرت دارد و رسالہ و حرمت و اباحت سرود و رسالہ حرمت متعہ و رسالہ شہاب ثاقب و دیگر کتب و رسالہ کہ از سنی عدد متجاوز خواہند بود از تصانیف حضرت ایشان است وفات شریف قاضی موصوفی ترجمہ سرہ رجب سال دوازده صد و بیست و پنج ہجری بوقرچ آمد مولوی حافظ محب امیر ناظمی مدہ

حروف بحیث

شیخ جان محمد لاہوری دشمند ماہر شریعت و طریقت مقتدای زمانہ و بجللہ و بزر آباد
 کہ بیرون لاہور بہت سکونت داشت در صفر سن بخندمت شیخ عبدالحمد خلیفہ شیخ اسماعیل
 عرف میان کلان لاہوری تحصیل علم سے کرد و روزے ہمراہ استاد بخندمت میان موصوف
 حاضر بود کہ میان سابق الذکر سے فرمود کہ اگر عالم شوے من مکرارا حدیث خواہی کہ شیخ جان محمد
 بچا و ادب ساکت ماند باز با اشارت اوستا و عرض کرد کہ اگر توجہ شریف فائز المرام خواہم شد
 بالضرور بخندمت خواہم رسید میان موصوف دست برداشتہ بحق وی دعا نمود کہ
 مستجاب شد و در چند ماہ استعدادی بہر سانید کہ شیخ عبدالحمد از تعلیمش خود را
 قاصر یافتہ اورا بشیخ تیمور لاہوری سپردا و بخندمت شیخ تیمور بسے نگذشت کہ فاختہ
 سراغ بر خواند و روزے جاذبہ قلبی میان کلان وی را بنود کشید چون جان محمد بخندتش حاضر آمد
 میان کلان با و معانقہ کردہ نعمت باطن عطا فرمود و گفت کہ حسب وعدہ بروز
 دوشنبہ و جمعہ نزد مکرارا حدیث کردہ باشند چنانچہ تا حیات میان موصوف ہایام معین
 حاضر آمدہ مکرارا حدیث سے کرد و بہر حدیث کہ شبہہ عاید سے شد میان کلان تو سطر اقبہ
 از حضور پر نور سالست پناہی صلی اللہ علیہ واکہ وسلم تصحیح آن سے کرد و رحمتہ اللہ علیہ
 بسال یازدہ صد و بہشت ہجری رحلت فرمودہ در پر ویز آباد دفون گشت سے گویند کہ بعد
 چند سال بمقدم محلہ مذکور در منام گفت کہ نقش مرا بر آوردہ متصل مرقد میان کلان مرحوم
 مدفون کن و در محلہ تو بلاے سخت نائل خواہد شد صلیح آن مقدم مذکور نقش مبارک
 دی را از مدفون بر آوردہ قریب میان کلان مدفون ساخت رحمۃ اللہ علیہ

سید جان محمد بلگرامی ابن سید معین الدین در سال ہزار و ہشتاد و سہ ہجری ولادت
 یافتہ اولاً قرآن مجید حفظ نمودہ بمحصل علوم شعارہ قدم نہاد و در جمیع علوم لائق و فائق گشت
 و خط نسخ خوب سے نوشت بشوق زیارات از بغداد و سرمن راسے و نجف و کربلا و بوس
 بہ بیت الحرام رسیدہ بعدا و اسے مناسک حج بہرینہ متورہ بنما سے موت رخت
 اقامت انداخت و در مسجد نبوی ایم تصحیح مصاحفنا سے مجتہد و اخذ و ...

در سال یازده صد و چهل نه هجری رحلت فرموده در بقیع مدفون شد

مولوی جان محمد لاهوری از اعظم مشایخ و اکابر علمائے لاهور بود و در جمیع وعظ
نے گفت خلق خدا از دور و نزدیک بخداست و سے حاضر شدہ بہرہ واسف و حظا کافے از علم و
عمل حاصل ے کردند در سن دوازده صد و شصت و ہشت ہجری بلاہور در گذشت
شیخ چاہن میواتی ساکن سسہ و آن قصبہ است در لکھنؤ میوات ہیزہ کردہ از دہلی از
علمائے صوفیہ صافیہ و مشاہیر خلفائے شیخ عبدالعزیز دہلوی بود برجادہ فقر استقامت
مہم داشت و کتب تصوف مثل فصیح الحکم و نقد النصوص و غیرہ رابطا لبان اہل استحقاق
درس می گفت در آخر عمر جلال الدین محمد اکبر شاہ را نسبت و سے اعتقادی عظیم پیدا شدہ
در بعضی مہمات استمداد از وی نمود و در عبادت خانہ قریب بجل شاہی جاے از برائے او
معین ساختہ شبہا خلوت با وی می داشت بادشاہ جون نماز محکوس را از و مشاہدہ نمود نسبت
محکوس شد شیخ در سال ہشتاد و ہشت ہجری در گذشت

مولوی جعفر ساکن ڈلو مضاف لکھنؤ عالم صاحب دیر و تقوی بود در سال دوازده صد
نہی و دو ہجری وفات یافتہ

سید جلال کشمیری ابن سید جمال عالم و عامل حافظ کتب فقہ و حدیث و تصوف بود
متصل بمقابر آب و اجداد خود خانقاہے ساختہ با تقائے تمام بسر ے برد و دوازده صد
ہفتہ ہجری رحلت کرد

شیخ جلال تہانگیری خلیفہ عبدالقدوس گنگوہی قدس سرہما جامع علوم ظاہری و باطنی
بود با فاضلہ علوم و شیعہ و نشر معارف یقینیہ اشتغال داشت آخر حال از علوم رسمیہ اعراض نمود
از جلوت بخلوت آمدہ اوقات بسر نفیس ختم قرآن مجید و توافل و در و دو عالم بطوطہ بود
سنین عمرش بتو دستہ رسیدہ و بغایت ضعیف و نحیف گشتہ پوستی و استخوانی
ماندہ بود با آنکہ قوت داشت و بر خاست نہ داشت و ہمہ وقت از کم قوتی و سے
قوتی تکیہ زدہ خفتہ بود سے ہمین کہ استملع افان فرمودی بے بد و دیگرے برخاستہ
و غلبین پوشیدہ و عصا بدست گرفتہ بود سے خود با ادب طہارت و صلوٰۃ قیام نمود سے

و باز برسم محمود بر بستر خفته دین نصد و ہشتاد و نہ ہجری عالم قانی را پدید آورد و در لفظ شیخ الاولیا
تاریخ حیاتش یافتہ اند

مولانا جلال الدین نانکپوری جد مولانا حسام الدین نانکپور سیست مردی بزرگ
و عالم و عابد و صابر و متقی بود و بعد از نماز خفتن تازہ نانیکہ مردم بیدار سے بودند بخواب می رفت
بعد از آنکہ مردم بخواب سے رفتند بر سے خاست تا با بیدار نماز کردے و ہر روز چل و یک بار
سورہ ایس بخواندی و بعد نماز چاشت تعلیم علم دین می کرد و خوردن ادا رکسب کتابت بود و صحت
سے نوشت و بدہلی سے فرستادہ با القصد شکہ ہدیہ سے شدی و ہر گزبے وضو قلم نگر سے
اگر در ملک و قترے بر غبت غارت گری شدی در آن ایام گوشت خوردی شاید کہ گوشت از
مواشی مغرورہ باشد و سے ارادت بہ شیخ محمد حنیفہ نظام الدین اولیا قدس سرہ داشت
مولوی جلال الدین احمد بنارسی بن مولوی عبدالاعلی بنارسی بسال دوازده صد
بست و یک ہجری متولد شدہ پنجمیت والد خود و نیز مولوی احمد اللہ بنارسی علوم متعارفہ
اکتساب نمودہ سند حدیث از مولوی عبدالحق محدث بنارسی یافتہ عامل بالحديث و شیع
سنت نبوی و قانع و متقی بود و حید الخافظہ آن چنان بود کہ در یک روز یک پارہ کلام مجید حفظ نمود
و وقت شب باہ رمضان بتراویح سے خواند فرہنگ اخوان الصفا و فاتحہ الصواب سے
قرآۃ فاتحہ الکتاب و زبدۃ القوانین در صرف و نحو و شرح کافیہ ناتمام و قواعد اردو ناتمام از
تصانیف اوست بکار مج بنارس بعدہ مدرسہ اول معزز بود بسال دوازده صد و ہفتاد و
نہ ہجری بمیرنجاہ و ہشت سال انتقال فرمود

مولانا جلال الدین رومی کہ بس استاد سے متفقین بود و انما در منصب استادہ
سبق علوم دینی در مدرسہ فیروز شاہی واقع ہلی در عہد فیروز شاہ پادشاہ سے و دو متعلبان را
ہموارہ تفسیر و حدیث و فقہ تعلیم سے کرد

قاضی جلال الدین ملتانی دانشمند متبحر حق گو و حق پسند بود و ابتدا سے حال تجارت
کردی و در اواسط ہدیس مشغول شد و چند سال در اکبر آباد اقامت فرمود و بعد عزل قاسم سے
یعقوب بامر اکبر پادشاہ بعدہ قاسم سے ہند مبایہی گشت و دیانت و امانت

بنفس نفیس خود بہترین قصائد بردارما بشوئی پس ترا خلف پیدا نیت بجانب دکن انخارج یافت
حکام آن دیار کہ آوازہ رسوخ اور دین اسلام و اظهار کلمۃ الحق شنیدہ بودند در تعظیم و تکریم
او باقصی الفایہ کوشیدند از انجا بزیارت بیت اللہ الحرام مشرف شد و ہما نجا داعی اجل را
لیک ایک اجابت فرمود علیہ الرحمۃ والرضوان

سید جمال الدین قمریشی دانشمندی تہجد در دینی صاحب سالت مجذوب شکل
بود اکثر احوال سر و پای بہمنہ بود و در بیابانہا گشتہ و از پر شمش بر مقدار ستر عورت گفتا کردی
و علوم عقلی و نقلی در سہ و حقیقہ ہمہ بزبان داشت و گاہے کہ در تقریر آن افتادی بیاسے
واسفہ کردے بہ چیز بہیچ کس تعلق نہ داشت بزبان عربی و فارسی و ہندی سخن گفتی مشرب
قلندر یہ داشت از عبادات بفراتقص و ستن اقتصار کردے فصوح الحکم و سائر کتب
تصویر یادداشت چند گاہ در دہلی تشریف داشت و در بیانہ و اگرہ و لواحق آن نیز می بود
عمدہ اویست و پنج سال بود در سن نہصد و چهل و ہشت ہجری وفات یافتہ در بعض
قریات مندرود فون شد رحمۃ اللہ علیہ

سید جمال الدین حمید عالم بن سید محمد ابو الجہ محبوب عالم احمد آبادی گجسراتی دو
جمادی الاول بسال ہزار و شصت و دو ہجری ولادت یافتہ علم ظاہر و باطن از پدر
بزرگوار خود آموختہ بہ مرتبہ کمال رسیدہ رسالہ مرآت الرویا در تعمیر خواب و رسالہ مفتاح الحاجات
در اعمال و اشغال از او شان یا و گاراند شب بستم قوی الحجہ سال ہزار و صد و چہار و ہجری
جمان فانی را پذیرد و فرمود و را محمد آباد گجرات برآسود

مولوی سید جمال الدین برہانپوری عرف اللہ واسی صاحب شاگرد مولانا شاد
عبدالغیر ذہلوی عارف وقت زاهد و عابد و محدث بود در سال دو و ازوہ صد و پفتاد و سہ
ہجری در برہان پور وفات یافتہ

شیخ جمال الدین احمد بالنسوی الخطیب انتساب او بانام اعظم ابو حنیفہ کنی است
از عاظم خلقامی شیخ فرید الدین گنج شکر قدس سرہما جامع کمالات ظاہر و باطن بود صاحب ترجمہ
رسائل و اشعار دارد کہ در میان مردم یافتہ سہ شونہ از ان جملہ رسالہ لمعات بزبان عربی

جامع کمالات متفرقہ است کہ در اوصاف تقریباً بیان فرمودہ قبرش در قصبہ ہانسی است
بیزار و تیسرگ بہ

ملا جمال الدین کشمیری برادر ملا کمال الدین دانشمند مجرب و مرید بابا فتح اللہ حقانی بود
شب و روز شغل بدرس و تعلیم داشت ابوالفقاہ شیخ نصیر الدین و بابا انصیب الدین و شیخ
اسماعیل چشتی از تلامذہ وی اند او بے لکھنؤ بیگامی و دیوریا بسری بر و مدرس بہ کشمیر است
مولوی جمال الدین فرنگی محلی ابن ملا علما الدین شاخ فضول اکبری از کتب درسیہ
زراعت حاصل کردہ بلکہ مدراس رفتہ بنا بر تعلیم نواب غلام غوث خان رئیس کرناٹک بہشاہ
دوسد و بجاہ ملازم شد ہمدرا بجا تا بیخ ہشتم ربیع الثانی سال دوازدہ صد و ہفتاد و شش ہجری
وفات یافتہ مدفون گشت

مولانا جمال لاہوری ساکن محلہ تلہ منجلیات شہر لاہور عالم علمای وقت جامع جمیع علوم
شاگرد ملا اسماعیل بچی خوش تقریر و منف گوی در عہد اکبر بادشاہ مدرس مدرسہ لاہور بود می گویند
او عمر و شست سالگی با فادہ طلبہ مشغول شدہ مباحث و تبقیہ معقول و منقول با سائن
خاطر نشان شاگردان مے ساخت صاحب صلاح و تقوی و متخلق با خلاق حمیدہ بود تفسیر
شیخ فیضی را اکثری از اصلاح دادہ او بچی نسبت با و بیاضم اول و سکون داد و جمیع فارسی
شد و قریہ ایست مشہور از توابع ملتان داوڑ بزبان پنجابی بلند را گویند چون آبادی آن قریہ
برزین بلند واقع شدہ لہذا آن را باو بیاض نامیدند

شیخ جمال دہلوی فاضل خردمند متخلص بجلالی مرید شیخ سماء الدین رح دہلوی بود از ہند
بخراسان رفتہ و بعد فوت سلطان حسین مرزا از خراسان بہ ہند آمدہ بمہاجرت سلطان سکندر
لودی دہا بر شاہ و بہاؤن شاہ پسر بردہ و ہر یک از شاہان صدر الذکر احترامش مے کردند
کتاب سیر العارفین از تصانیف مشہورہ اوست در سال نہصد و پیل دود ہجری رحلت نمود
خسرو دہدوای تاسیخ فوت اوست

مفتی جمال خان دہلوی ابن شیخ نصیر الدین و برادر میان لادن تلمیذ پیر خود
از ائمہ کتبہ اعلم العلماء از زمان خود و در علوم عقلیہ و نقلیہ خصوصاً فقہ و کلام و عربیہ بہت

و تفسیر بنی نظیر بود بر شرحین مقتل محاکمہ کردہ و کتاب عضدی را چہل مرتبہ از اول تا آخر
درس دادہ و ہمیشہ درس گفتی و افادہ علوم دینی فرمودی و بجانہ ملوک و سلاطین رفتی و بیہودہ
تزو حکام مغزو محترم بودے اکثر شاگردانش دانشمند شدہ اند و عمرش از بود گذشتہ بود کہ
درس ننصد و ہشتاد و چہار ہجری پیدار البقار طلت فرمود تصانیفہ شرح عضدی
شرح مقتل شرح الوار ققہ و غیرہ

جواد سا باط مردی بود از عرب اصل نام دی جواد سا باط لطفی بن ابراہیم سا باط الساباطی
و بعد از مداد اذلت محمدیہ بملت مسیحیہ بنام نانائیل سا باط شہرت یافتہ بمسال و دوازده صد و
ہست و دو ہجری در کلکتہ بشیخ احمد عرب شہرانی ملاقتی شدہ و در ظرافت سخن
و نقل نوادر و غریب و ایراد مضحکات و عجائب یکتائے روزگار بود و در علوم مختلفہ
تصانیف دارد مصنفاتہ القواعد الفکریہ فی الصرف و النحو بالفارسیہ - ضروریات
الصرف - ربط الحارثی - رد الاستعداد و آن کتابست از تصنیف مولوی باقر مدراہی در
اثبات اجتماع امیر معاویہ - مقدمہ العلوم و منطق - الموجز النافع و عروض -
مختصر و رقوانی - الامنوزج الساباطی و عروض و قوافی - النحفۃ الباقشریہ و حسن الباع و
بالع - شراب الصوفیہ و اصول تصوف - السہام الساباطیہ و در مجربات خود و الوکالیف
الساباطیہ و راویہ کہ برائے خود انشا نمودہ - موجز الرمل - ضرغاطہ الرمل -
و ہماکہ ساباطیہ و در صرف و نحو ہندی و غیرہ کتب و رسائل بزبان عرب و فارس
تالیف نمودہ و نیز تصانیف را دارد

جوہر ناتھ کشمیری از علمای نامدار کشمیر است محدث و جامع علوم عقلیہ بود اکثر علوم
بدرسہ سلطان قطب الدین کشمیری تحصیل کردہ بحرین شریفین رفتہ بعد از اے مناسک
بیت اللہ تحصیل حدیث متوجہ شد و از اکابر علما و اجلہ محدثین آن دیار اجازت حدیث
حاصل نمود و از ملا علی قاری ہروی و ابن حجر کی اجازت حدیث پسند معنعن یافتہ و بہ کشمیر
معاودت کردہ بگوشہ انزوا بعبادت خالق مشغول گشت و بغرض استزاق حلال پیشہ
رہبیدن پشم کہ ازان دو سالہ مے سازند اختیار کردہ و در علوم دینیہ ہم مے کرد

از تلامذہ اشہر سے ملا محمد ٹوپیکر بخشی شرح جامی است صاحب ترجمہ بسال ہزار و بیست و
 شش ہجری وفات یافتہ در کشمیر جانب شرقی مرقد ملا حسین خیابند قون شد
ملا جیون ابیٹھوی نام او شیخ احمد بن ابی سعید بن عبد اللہ بن عبد الرزاق بن خاصہ
 الصدیقی نسباً الحنفی مذہباً الملی اصلاً الصالحی بطناً الامیٹھوی مولداً قوت حافظہ بنفایت
 داشت کہ قصیدہ بشنیدن یکبار یاد سے گرفت و عبارت کتب درسیہ بلا معایت
 کتاب زبان سے خواند او لا قرآن مجید حفظ کردہ کتب درسیہ از علمائے عصر خود تحصیل نموده
 فاتح فراغ بحضرت ملا لطف اللہ ساکن کوڑہ جہان آباد خواند پس ازان بحضور محی الدین
 اورنگ زیب بادشاہ باریاب شدہ بادشاہ موصوف بتعلیم و توقیر تمام پیش آندہ بکلف
 تلامذہ سے درآمد و تازنگی پا از جادہ ادبش بیرون نہ نہاد و بچنین اولاد بادشاہ موصوف
 مراعی آدابش بودند ملا ممدوح الذکر عمر عزیزش را با افادہ درس و تصنیف صرف نموده
 بیارت حسین شریفین مشرف شدہ از غرہ ربیع الاول سن یازدہ صد و پنج ہجری تسوید
 نور الانوار شرح منار آغاز کردہ بہ ہفتم جمادی الاول سال مذکور در حرم شریف مدینہ منورہ
 بلا اعانت کتابے باختتام رسانیدہ و نیز تفسیر احمدی در شرح آیات احکامی از تصانیف
 شہیرہ اوست در یازدہ صد و سی ہجری بدہلی وفات یافتہ لعش او با بیٹھی آورده دفن کردند
 طاب اللہ شراہ و جعل الجنة مشواہ

حرف الحاء والمہملۃ

میان حاتم سنبلہ شاگرد و مرید شیخ عزیز اللہ تبلیغی سنبلی در عمد خود سن حیث الحامیعیہ
 خصوصاً در علم کلام و اصول و عزیمت و تقوی بہت و متقاضی و صلح و متقی بودے گویند شرح
 مفتاح و مطول را از بابے بسم اللہ تا آسے تمت چہل مرتبہ درس گفتہ بچنین حال کتب دیگر
 قیاس باید کرد چون ملا علاء الدین لاری حاشیہ عقائد شفی مصنفہ خود را بدعوی تمام
 نزد میان پیش کرد وی بعد از مطالعہ چندان تدقیق فرمود کہ ملار ایچ جواب نہاد با جملہ تا ہفتاد
 سال بر مسند افادہ و ارشاد متکلم بود و در سال نہصد و شصت و ہشت یا نہصد و ہشت
 از دار و دنیا در گذشت

حافظ کوکلی مشهور بجانفنا شکستری و دانشمند تبحر بود و خصوصاً در عربیت در خدمت ملا عصام الدین اسفرائینی تلمذ نموده جمیع علوم نیک میدانست و بسیار افاده نموده سپاهی وضع بود در سن نصد و هفتاد و هفت هجری بمکه آمده بلا زمت اکبر شاه مشرف شده تفسیر سوره محمد صلی الله علیه و آله و سلم بحضور شاه گذرانیده قریب چهل هزار روپیہ صلحه یافته براه کجرات متوجه سرزمین شریفین شد

حاجی محمد کشمیری اصلش از بهمان است یکی از بزرگان دانش به راه سید علی بهمانی بکشمیر آمده رخت اقامت انداخت حاجی محمد در آنجا متولد شده و بدیاری رسیده کسب فضائل نمود و در اکثر علوم بر تبه کمال رسیده بفقر و عبادت بسر می برد و با مور و نیدی ملوث نمی شد روزی شنبه نوزدهم صفر سال هزار و ششش هجری وفات یافته رخ نوزدهم بود از شهر صفری ماه ده تاریخ فوت اوست

شیخ حبیب الله قنوجی او مشایخ کبار بلده قنوج عالم علوم در سیه موجه معاصر مولوی علی صفر قنوجی در ساک و تصوف و توفی عظیم داشت و همگی هفتش بهدایت و ارشاد حلق الله معروف بود چو اهرنسه و تذکره الاولیا و روضه النبی و انیس العارفين و الفاضل فی الفقہ از تصانیف لطیفه اوست و او را شاه عبدالجلیل اگر آبادی بچیت و ارادت داشت در سال یازده صد و چهل هجری در قنوج وفات یافت به باغ خودش مدفون گشت **ملا حبیب الله قرنگی محلی** ابن ملا حبب الله بن ملا احمد عبدالحق بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین الشمید السهالوی اکثر کتب در سیه بخدمت برادر کتان خود ملا محمد مبین تحصیل نموده و بعضی از آن بخدمت عظیم خود ملا انبیا را بحق الکتاب کرد و کتب مطول از ملا احمد حسین و معقولات در خدمت ملا محمد حسن خواند بوجه نقد آن معاش متوجه بدین شد شب شانزدهم ذی قعدة سال دوازده و صد و بیست و شش هجری وفات یافته رخ شد بر سر

برین حبیب الله بن ملا محمد تاریخ رحلت اوست

مولانا حسام الدین مانک پوری ابن مولانا خواجہ ابن مولانا جلال الدین مرید و خلیفه شیخ نور قطب عالم نیر و از اعیان مشایخ وقت خود عالم بود و بهرام شریعت

و طریقت اور امانت و خاکی است رفیع العارفين نام کر سیکے از مریدانش جمع کردہ۔
حکیم حسن کیلانی بجاقت شہرت داشت و علمش نہ چنان بود اما بہ مکارم احسان و
 عباد و کفایت موصوت بود سوم محرم سال یک ہزار و چہار ہجری وفات فرمود۔
شیخ محسن بن طاہر جوینیوری والدہ شیخ طاہر از ملتان بطلب علم بایں دیار افتاد
 مدتی در بلدہ بہار سکونت کرد و پیش شیخ بدہ حقانی تحصیل علم نمود و ہم در بہار شیخ
 حسن پسرش متولد شد و از خفوان شباب در اثناے تحصیل علم طلب حق و منگیر حال او
 گردید کہ مرید راجی حامد شہ مانگیوری گشت اورا رسائل و علم تو حید امانان جملہ
 کتاب مفتاح الفیض است و علم سلوک دی از مشایخ جوینور است در زمان سلطان سکندر
 لودی از جوینور باستدعای او بدہلی قدم آورده در کوشک بجی منڈل کہ نام برج حصار
 سلطان محمد تغلق است با اہل دعویال سکونت و درید و ہم در انجا بتاریخ بست و چہارم
 ربیع الاول سن ہند و نہ ہجری وفات یافتہ قبرش و نیز قبر اکثر اولاد و
 در انجا است علیہ الرحمۃ

حسن علی موصلی شاگرد رشید شاہ فتح اللہ در سال فتح کابل بلا زمت اکبر بادشاہ
 رسیدہ نامور تعلیم شاہزادہ بزرگ گشت و چہد گاہ شیخ ابوالفضل نیز خفیہ از و تعلیم
 فن ریاضی و طبیعی و سایر اقسام حکمت گرفت و دو قائق و غوامض علوم را از و کسب کردے
 و بعد چندی ترک وظیفہ کردہ عازم گجرات شد در انجا مژا نظام الدین احمد و پسرش
 محمد شریف از و استفادہ علوم غریبہ عقلیہ نمودہ بدرجہ کمال رسیدند بعد زمانے ابوالفضل
 و غیرہ مقرران شمرہ از فضائل و کمالات او در مجلس مشاہی مذکور ساختند کہ فرمان بہ طالب او
 رفت صاحب ترجمہ بلا ہور آمد وقت کورنش اورا تکلیف سجدہ نمودند و ازین معنی
 آزار یافتہ در سن ہند و نود و ہشت ہجری عازم وطن گردید

مزا حسن علی صغیر محدث لکھنوی ساکن محلہ سیحیل گنج منجھلاست لکھنوی لقب بہ بیک
 جمال الدین المعروف بہ از سادات علوی است خود را ہاشمی سے نوشتہ سند
 حدیث از مولانا شاہ عبدالغفر دہلوی یافتہ صد ہا مردم علم حدیث از و استفادہ نمودند

سیدی مولوی ابوالخیر محمد عین الدین المشہدی الکڑوی سند حدیث از ایشان داشتند
 سال تحقہ المشاق فی النکاح والصدوق از تصانیف مشہورہ ویست و نیز کتابے موسوم
 بہ بہان الخلاقۃ و فتاویٰ بزبان فارسی بدو منسوب ہے کنند و بعضے بے گویند کہ مذہب
 شافعی ہے داشت نشی خادم علی سندیل کوفتہ تاریخ جبر ولیہ بہ سال دوازده صدر لیست و شش
 ہجری بمقام باندا مستفیض خدمت او شدہ و بعد اواخر سلطنت نصیر الدین حیدر شاہ اودھ
 بمقام لکھنؤ بعض استقار حلت منرمودہ ہم در انجا مدفون شد سقی اللہ شراہ
 مرزا حسن علی کبیر محدث لکھنوی ساکن محمود نگر منجملات لکھنؤ شاگرد مولوے
 حیدر علی سندیل بود

مولانا حسن صفائی لاہوری ابن محمد بن حسن بن حیدر صفائی صفان بصاد
 مہملہ مفتوحہ وغینہ مجتہد شہر لیست از شہر ہائے ماوراء النہر عرب چنان بزرگان نش از انجا آمدہ
 بلاہور رخت اقامت انداختند مولانا حسن بتاریخ پانزدہم صفر سن پانصد و ہفتاد و ہفت
 ہجری در لاہور متولد شدہ نشود نمایافت و از پدر خود تحصیل علوم کردہ مولانا موصوف
 فقیہ کامل و محدث عامل و عالم ربانی و ائمت احکام و معانی بود و در سن ششصد و
 پانزدہ ہجری بہ بغداد رفتہ مقیم شد و بعد از مدتی کتب فائزہ تصنیف کردہ و ہما نجا قبل از تکمیل
 تصنیف کتاب العباب در لغت و در سن ششصد و پنجاہ ہجری وفات یافتہ
 حسب وصیت خود ہمان سال بکہ معظمہ مدفون شد منجملہ تصانیف مشہورہ او
 کتب ذیل متداول اند شوار و در لغت شرح القلاوہ السمیطیہ فی
 توضیح الدریدیہ - کتاب الافتعال - کتاب العروض - مشارق الانوار -
 مصباح الدجی - الشمس البزرقۃ شرح البخاری - درۃ السحابۃ و شرح درۃ السحابۃ و در علم
 حدیث - کتاب الفرائض - کتاب العباب ناقص - وغیرہ

امیر حسن بن علاء شہری دہلوی اولاد در میان نضلاے عصر غزنے و مکائے
 دیگر بود و در میان مریدان شیخ نظام الدین اولیا بقربت و عنایت شیخ انصاری داشت
 و حسن معاملات و صفائے سریرت و سایر صفات حمیدہ یگانہ روزگار بود

باوصاف تصوف موصوف و بامیر خسر و مصاحب و معاشرت داشت اور ایمسح
غیاث الدین بلین تصایدست دور کلام امیر خسر و مدح سلطان مذکور کمتر امیر حسن را
کتابست سنی بقوائد الفوائد و ان لفظات شیخ نظام الدین قدس سرہ جمع کردہ در
غایت منانت الفاظ و لطافت معانی و کتاب مذکور در میان خلقا و مریدان شیخ نظام الدین
قدس سرہ بچود دستور است

مولوی حسین علی سندیل ولد غلام مرتضی و اصل باشندہ قصبہ صفی پور از اولاد
ہمشیرہ مخدوم عبدالصمد عرف شاہ صفی صفی پوری ہستند سلسلہ نسب شان بہ عبد اللہ
بن عمر رضی اللہ عنہما میرسد از چار پشت بواسطہ مادری بہ قصبہ سندیلہ قیام پذیرا ند مولوی
حسین علی بسال دوازده صد و چهل بہ سندیلہ متولد شدند و بخدمت پدر خود و نیز علماء
فرنگی محل کتب فارسی و عربی تحصیل نموده و تدریس حاصل کردہ باقادرہ طلبہ
اشتغال وارد و دیوان اشعار فارسی و شرح چہل کاف و آمد نامہ منظوم از تصانیف اوست
بخدمت سید شاہ محمد احسن سرہندی بختیار نگری بسلسلہ قادریہ ارادت دارند
و نیز غار اغذبیعت بسلسلہ قادریہ و چشتیہ و سروردیہ از شاہ خادم صفی صفی پوری
ہستند سلمہ اللہ و البقاہ

سید حسین شاہ تخلص بحقیقت کہ فی الحقیقہ در فضائل و کمال بجای تو و شای پور
و بہ منصب میرنشی رئیس مدراس سر بلندے داشت و تصانیف بسیار اند
از بجلہ کتاب خزینۃ الامثال ست کہ در ان امثال عربی و فارسی و ہندی بسال دوازده
صد و پانزدہ ہجری جمع آوردہ بجامہ کتاب مذکورے نگار کردہ چون درین خزینہ عامرہ لغود
امثال عربیہ و فارسیہ و ہندیہ پراست بنائے علیہ دیباچہ اش در ہر سہ السنہ حسن اتمام
پذیرفت و بعد اختتام خامہ دوز باغم اشعار تاریخی نیز در ہر سہ زبان گفت
حین اتحت ہذہ النسخہ مستعینا بر بے المتغال بذ سال تاریخ خواستم کہ کنم بہ ہم زمانہ
میان براہی کمال بہ خزینے سے خرج نشا طہ عدد و ہا ہا لغت خزینۃ الامثال بہ
خواجہ حسین ناگوری از اولاد شیخ حمید الدین ناگوریست جامع میان شریعت

و طریقت و حقیقت و مرید شیخ کبیر بود و در ولایت گجرات مدتی خدمت پیر خود بود و بعد
 علوم کبیر و وہابی نموده بوطن اصل رجوع فرمود از تصانیف او تفسیر لولہ النبی است کہ ہر
 جزوے از قرآن مجلدی جدا نوشته و حل و ترکیب و بیان معنی قرآن از انچه در تفسیر با
 مے باشند بہ تفصیل و تسبیل تمام تر بیان نموده و ہر قسم ثالث مفتاح شرحی نوشتہ
 رسائل و مکتوبات دیگر نمودار و گویند کہ سوانح شیخ احمد غزالی را نیز شرحی کردہ است دوی
 اول کہے است کہ بر بالائے قبر خواجہ معین الدین ہشتی اجیری عمارت روضہ بنیاد نهاد
 و بے بہ تعلیم علوم دین و تلقین طریق ار باب یقین شغول و بغایت مولع محبت حضرت
 سرور کائنات صلعم بود ہر چہ از خانہ و باغ و چاہ داشت ہمہ را بان حضرت نسبت
 کردہ وقف نموده بود در سن ہند و یک ہجری وفات یافتہ و حجتہ اللہ علیہ
 ملا حسین ہروی از فرزندان شیخ لکن، الدین علاؤ الدولہ سمنانی است در علوم
 معقول شاگرد مولانا عصام الدین و ملاحفی بود و در شریعات تلمیذ فرود خاتم العلماء و المحشرین
 شیخ ابن حجر ثانی نموده و در وادی سلامت شمس و انشاء صنائع و بدائع و حسن تقریر و
 فصاحت و بلاغت و ظرائف و لطائف بے نظیر بود و دیوان اشعار فارسی با تمام رسانیدہ
 از بیشگاہ اکبر شاہ بنظم نمودن سنگماں بیسی مامور شدہ بود مگر انجام نرسید و در سال
 ہند و ہفتاد و نہ ہجری از ہندوستان رخصت و بطن حاصل کردہ شیخ فیضی کہ تلمیذ
 یافتہ او بود و در لفظ دام ظلہ تاریخ آن یافت ہمدان نزدیکی بہ کابل ازین عالم
 گذشت

مولوی حسین علی قنوجی ابن مولوی عبدالباسط قنوجی شاگرد پدر خود بود و بحیات
 پدر خود مدرس و افادہ طلبہ علوم مے پرداخت ترمین المتعلم در بیان صنایع مشکہ از او
 یادگار است بعد پنج ماہ از فوت والد خود بمصر بسٹ و چہار سالگی در سال دو اندہ
 صد و بیست و سہ ہجری ازین جہان بعالم جاودان رفت و آواہ اللہ فی دار النعیم
 مولوی حسین احمد ملیح آبادی ابن شاہ علی احمد بن شاہ علی امجد والد دی از
 سرسبز بکنو تشریف آوردہ از انجا بقصبہ ملیح آباد مضاف لکھنؤ رخصت اقامت

امامت صاحب ترجمہ بتاریخ بسنت و پنجم صفر سال دوازده صد و یک ہجری بہ بلخ آباد ہوئے
 شدہ بخیریت مولوی ظہور اللہ لکھنوی و مولوی عبد الرحیم ساکن کلکتہ و مرزا حسن علی محدث
 صغیر ساکن لکھنؤ محلہ بیگم گنج و مولوی سید محمد دم لکھنوی و مولوی نور الحق لکھنوی و مولانا شاہ
 عبد العزیز دہلوی و شیخ عمر محدث لکی و حکیم محمد صادق فیض آبادی و مولوی حیدر علی
 سندیلے اکتساب علوم متداولہ نمودہ ہمارہ بدرسن و عبادت و ارشاد طالبان مشغول بودہ
 بہ تصنیف کثیر متوجہ بود رسالہ جواز قرأت فاتحہ خلف امام و رسالہ در بیان بیعت و
 شرح رسالہ مولوی رفیع الدین دہلوی دبیان وجود و چند رسائل در تصوف و حلیمہ
 بنوی صلح از تصانیفش بر صفحہ روزگار یادگار اند چہارم رمضان سن دوازده صد و
 ہفتاد و پنج ہجری وفات یافتہ پور والد خود در مقابر موضع وودھیا متصل بلخ آباد
 مدفون شد

مولوی حفیظ اللہ فرنگی محلی ابن ملا حبیب اللہ ابن ملا حبیب اللہ فرنگی محلی برادر
 خرد مولوی ولی اللہ دہلوی و ذکی بودہ باستعداد تمام کتب و رسمہ تحصیل کردہ خدمت ارغی
 عدالت فیض آباد سرکار شاہ لکھنؤ داشت ہمداران حالت پدرس طلبہ می پرورخت
 بستم بیع الثانی سال دوازده صد و ہفتاد و نہ ہجری رحلت فرمودہ
 حکیم الملک گیلانی نامش شمس الدین در حکمت و طب جالینوس زمان و مسیح دوران ظالم
 اکبر شاہ و خیر خواہ ہندگان خدا و آشنای پروردگار پیوستہ طلبہ را درس گفتی و بے ایشان طعام
 نخوردی و چنانہائے مردم کم رفتی بسال ہر صد و ہشتاد و ہشت ہجری بزیارت حرمین
 شریفین رفتہ ہما بجا سفر آخرت پیش آمد

حکیم و اناسیا لکوٹی نامش ملا محمد صادق ابن مولانا کمال الدین سیالکوٹی است جامع علوم
 عقلیہ و نقلیہ بود نور الدین محمد جالگیر بادشاہ شہرہ کمالش شنیدہ اورا بہ محفل خاص بلقاء
 ہر گاہ مباحثہ علمائے اہل تسنن و تشیع پیش آمدے دے از اہل سنت
 مناظر و مجیب بودے و ملا حبیب اللہ شیعہ را خاموش کردے بعد وفات بخانہ خود
 واقع محلہ جمالیہ مدفون گردید

مولوی محمد اللہ سندیلے دارحکیم شکر اللہ ولد شیخ فانیال ولد میر محمد صدیقی ازار شد
 تلامذہ ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین شہید سہالوی عالم عامل و طبیب حاذق بود در
 قصبہ سندیلہ منصفانہ لکھنؤ مدرسہ کلاں بنانہا و محبت مصارف مدرسہ چند و بہار
 پیشگاہ بادشاہ وقت معارف یافتہ عمر گرامی خود بدرس افادہ طلبہ علوم مے گذرانید از پیشگاہ
 شاہ دہلی مخاطب بفضل اللہ خان بود و ابوالمنصور خان صوبہ دار ادھر پوسے دستار
 بدل برادرانہ داشت بسیاری علما و فضلاے نامدار از سایہ واسن تربیتش سر بر آورده اند
 کہ نام نامی شان درج ذیل است قاضی احمد علی سندیلے داماد صاحب ترجمہ
 مولوی احمد حسین لکھنوی۔ ملا باب اللہ جونپوری۔ مولوی محمد اعظم قاضی ناوہ
 سندیلہ۔ مولوی عبداللہ ابن مولوی زین العابدین محمد دوم زادہ سندیلہ و از مولوی
 محمد اللہ مرقوم الترجمہ تصانیف ذیل مشہور و متداول اند شرح تصدیقات
 سلم العلوم معروف بحمد اللہ و حاشیہ شمس بازغہ و حاشیہ صدر اشرح زبدۃ الاصول
 عالمی وفات او بمقام دہلی در سال یازدہ صد و شصت ہجری بوقوع آمدہ جانب غرب
 و جنوب از مزار حضرت قطب الدین ادشی قدس سرہ مدفون گشت عفر اللہ لہ
 قاضی حمید الدین ناگوری در عہد شمس الدین التمش بادشاہ بود نام شریفش محمد ابن
 عطاست از مشائخ متقدمین ہند و ستمان جامع بود میان علم ظاہر و باطن مرید و خلیفہ
 شیخ شہاب الدین سرہودی اما بر مشرب ادو جہ و سماع غالب آمد کہ در ان موع و متوغل
 بود اورا تصانیف بسیار است بزبان عشق و دولہ سخن مے کند ازان جملہ طوابع شمس
 در اسماء حسنی و سہ سال ششصد و پنچ ہجری بجزار رحمت حق پیوست
 شیخ حمید الدین الصوفی السعیدی الناگوری السوالی کنیتش ابوالحمد و لقب و سہ
 سلطان التارکین است انا عالم خلفائے خواجہ بزرگ معین الدین سنجرى اجمیری و اکابر
 علمائے صوفیہ صافیہ رضوان اللہ علیہم جمعین از اولاد سعید بن زید منجملہ عشرہ مبشرہ
 رضی اللہ عنہم بود عمرے دراز یافتہ و اول مولود یست کہ بعد فتح دہلی بجنانہ
 مسلمانان پیدا شدہ از زمان حضرت خواجہ معین الدین تا اذائل وقت

شیخ نظام الدین اولیا باقی بود اور اقتصادیت بسیار اندازان جملہ لشکر اصول الطریقہ مشہور تر
است و قاتل بست و نهم ربیع الثانی سال ششصد و ہفتاد و سہ ہجری وقوع یافتہ مرقدش
در ناگورہ است یزار و تبرک یہ سوائے موضعی است از مواضع ناگورہ کہ شہر لیست بسر
زمین مارٹواڑ

مولانا حمید قلمند دہلوی قاضی شاعری بود مرید شیخ نظام الدین اولیا است و در
صحبت بخت خفاے شیخ انچه مقتضی قابلیت و استعداد باشد استفادہ کردہ اول در حدیث
مولانا برہان الدین غریب بود و جملہ ملفوظات او جمع آوردہ بعد از ان در ملازمت شیخ نصیر الدین
حمود افتادہ و از ملفوظات او نیز جمع نمود آن را خیر المجالس نام کرد ابتداے تالیف آن در سن
ہفت صد و پنجاہ و بیج ہجری بود و انجسام آن در سال ہفت صد و پنجاہ و شش
ہجری صورت بست

شیخ حمید سنبھلی علامہ زمان یکتاے دوران بتفسیر دانی قرآن مجید معروف و دقیقہ
رسی فرقان حمید موصوف بود ہمایون بادشاہ بوسے عقیدہ راسخ داشت مے گویند کہ
وے در زمان تسخیر ہندوستان بر لبث ثانی جہت استقبال ہمایون شاہ
بکابل رفت و از بسکہ بادشاہ را با د اعتقاد بود و روزے بر آشفست و گفت کہ پادشاہم تمام
لشکر شمارا فقی دیدم پادشاہ پر سید شیخ چراچنین مے گوید گفت و رہر جانام لشکریان
شما یار علی و کفش علی و حیدر علی یافتہ و بیج کس را ندیدم کہ بنام یاران و یکہ بودہ
باشد بادشاہ ہم بر آمد و قلم کہ بدستش بود بر زمین نذرہ گفت نام پدر کا نام خود عمر
شیخ است دیگر نے نام میر خاستہ بحر م سر آمد و باز آمدہ بملائت و رفیق شیخ را بر حسن
عقیدہ خویش اطلاع داد نتیجہ این حکایت عصبوت شیخ حمید بر تشن و خوش عقیدگی و
حسن خلقی ہمایون بادشاہ است رحمہما اللہ تعالیٰ

قاضی حمید الدین دہلوی عمدة العلماء قدوة الفضلاء عمر خود را بدرس صرف کردہ شرح
ہدایۃ الفقہ از تصنیفات مشہورہ اوست بسال ہفت صد و شصت و چہار ہجری
ہزار البقا رحلت فرمود

حمید الدین نازنولی عالم مشہور بود تیسیر البرکات شرح دلائل الخیرات از تالیفات
آدست کہ در ان اختلافات نسخ متن بیان کردہ

ملاحیدر کشمیری ابن خواجہ فیروز بھرہشت ساکنی قرآن مجید حفظ نمودہ از علمائے وقت
ہجوبابا قطب الدین وجوہر نامتہ اولاً استفادہ کرد و از ان بعد از کشمیر بہ ہلی رسید و
بخدمت شیخ المحدثین دہلوی فقہ وحدیث وتفسیر تکمیل نمود و بہ کشمیر واپس آمد حاکم
آنجا ہر چند برائے قضاے آن بلدہ گفتہ وئے ازان منصب اہا کرد و فاش در سال ہزار
و پنجاہ و ہفت ہجری بطور پیوستہ

قاضی حیدر کشمیری المصطفیٰ خان از علمائے کبار وقتہائے نامدار کشمیر شاگرد
ملا عبد الرشید زرگر و دو بچہ عسرت معاش از وطن مالوف بہ لشکر محی الدین محمد اورنگ دہلی
عالمگیر بادشاہ پیوست و بتوسط سیادت خان صدر الصدور بخدمت بادشاہ
رسیدہ اولاً بتسلیم شاہزادگان مامور شد باز بقضائے دہلی سر بلندی یافتہ
بدریانت وعدالت وئے بادشاہ بقایمت رضامند شدہ وئے را بخطاب
قاضی خان ممتاز فرمودہ در سال یادہ صد و بیست و یک ہجری بعارضہ اسماعیل ملک
لوکن وفات یافتہ نعش وئے بہ کشمیر آوردہ بیرون شہر در باغ ہجے پورہ زیر زمین سپردند

مولوی حیدر علی سندیلی ابن مولوی حمد اللہ سندیلی تلمیذ والد ماجد خود و قاضی احمد علی
سندیلی بود و تکمیل از ملا بابا اللہ جوہر سے شاگرد پدر خود کردہ عالم متبحر و طبیب حاذق
و شاعر بود و از تلامذہ مشاہیرش قاضی رضا علی خان گویا موسی و مولوی
دلدار علی لکھنوی مجتہد شیعہ و مولوی سید محمد پیر مولوی دلدار علی مرقوم و مولوی
نور اللہ فرنگی محلی و حافظ عنہام میر سندیلی و مولوی احمد بخش سندیلی و مولوی
بخت علی و قاضی جلال الدین آسیونی و مولوی محمد علی بدایونی و حاجی امین الدین کاکوروی
و مولوی اعجاز الدین سندیلی و مولوی حسین احمد بلخ آبادی و مرزا حسن علی
محدث کبیر ساکن لکھنؤ محامی محمود نگر و مولوی رجب علی چریا کوٹی اند حاشیہ میرزا بدر رسالہ و
تعلیقات میرزا ہد ملا جلال و تعلیقات شرح سلم مولوی حمد اللہ و تکمیلہ ناقام شرح سلم

مولوی محمد اللہ از تصانیف مشہورہ او ہستند بتاریخ ششم رجب سال دوادہ صد و
بست و پنج ہجری وفات یافتہ در محن مدرسہ پدر خود بہ سندیلہ مدفون شد علیہ
الرحمۃ والغفران

مولوی حیدر علی رامپوری اولاً از مولوی عبدالرحمن قستانی دکنی و ثانیاً از مولوی
محمد جیلانی رامپوری الکتاب علوم کردہ تکمیل تحصیل نمود و بدو اختر مولوی محمد جیلانی مذکور کتبخدا
گشت در علم طب یدرطولی داشت باو اختر عبدالغفار احمد علی خان بہ ٹونک رفتہ در اینجا
عرب و شانے یافت مے گویند ستہ علم حدیث از مولانا عبدالغفران دہلوی یافتہ در ٹونک
دریں وطبابت مے کرد ہما بخا وفات یافت تاریخ وفاتش معلوم نیست از موکلفات وی
صیانتہ الاناس عن وسوسۃ الجناس بزبان اردو و رسالہ رفع الیدین بفارس مے
مشہور اند

مولوی حافظ حیدر علی فیض آبادی در علم مناظرہ و کلام فایق الاقران بود خصوصاً
در فن مناظرہ با شیعہ نے زمانہ نظیر مے نہاشت مطالعہ کتب خصم زیادہ تر مد نظرش
بود و شریفش از ہفتاد و پنج متجاوز شدہ قریب پنج سال مے گذرکہ در حیدر آباد دکن
بلازمت فرمان دوائے آن و یار و وحد و پیہ شاہرہ مے یافت ہما بخا رحلت فرمودہ
مدفون گشت اکنون پسرانش در اینجا ملازم و موجود اند علاوہ کتب مذکورہ ذیل دیگر مصنفاتش
تمام و نا تمام در مناظرہ شیعہ ہستند تصانیف مشہورہ نقلی کلام - رسالہ در نکاح
ام کلثوم - نصارۃ العینین عن شہادۃ الحنین - کاشف البشام عن تدلیس المجتہد - مقام
اذانہ العین عن بصارۃ العین در سہ جلد - الداہیۃ الحاطمہ علی عمن با خرج من اہل
بیت الفاطمہ - رویتہ الثعالیب والفرایب فی انشاء الکتابت - رسالہ
در بیعت مرصوفے

حرف الخاڑج

خانخانان دہلوی نامش عبدالرحیم پسر محمد میرم خان خانخانان است بچہار و ہم سفر
سال ہصد و شصت و چہار ہجری در لاہور متولد شدہ در قابلیت واستعداد او

نمائندہ یکتا سے روزگار بودہ زبان فارسی و ہندی و سنسکرت اشعار نیکو سے گفت و اقعات
بابری از تصانیف دے است بعر ہفتاد و دو سالگی در سال ہزار و سی و دو ہجری
در فائدا یافتہ در دہلی مدفون گشت

مولوی خادم احمد فرنگی محلی بن مولوی محمد حیدر بن مولوی محمد حسین کہ مخفل و عظمیٰ در محلی
فرنگی محل بر طریق آبائے خود سے آراستہ و از عظمیٰ دے رونق فرنگی محل بود و بیعت از
پدر خود مولوی محمد حیدر مرحوم داشت مے گویند ہنگامیکہ مولوے امیر الدین علی ایٹھوی
بجمعیت اسلامی جہت مقابلہ بیراکیان ہنومان گڈھی بسال ہفتاد و یکم بعد صد سے
دوازدهم مکرمت بستہ بود و سے ہم بشمول دیگر علمائے زرخواہ حسب اشارہ نواب
نقی علی خان بشعائش مولوی امیر الدین علی سابق الوصف لب کشادہ ہمدان زمان
بتاریخ دہم ذی الحجہ سال مذکور مولوی خادم احمد بعارضہ فرد آمدن رودہ بتلاش شدہ واقع
دوازدهم وقت ظہر طائر روح پر فحوش بعالم بالا پرواز نمود نشی الطاف حسین نشی
خزانہ سلطانے تاریخ رحلتش فی البدیہہ چین بسک نظم کشیدہ ۵ درین مقام سرای
قانی نہ کعبہ دے لکشت باشد نہ طفل باشد نہ پیر باشد نہ خوب باشد نہ زشت باشد نہ
نہ تخت باشد نہ تاج باشد نہ مملکت نے خراج باشد نہ ٹانڈا میں بیچ قصر و ایوان نہ در نہ دیوار
خشت باشد نہ پست باشد نہ اوج باشد نہ بحر باشد نہ موج باشد نہ بماند البتہ
نام آگس ہر آگہ نیکو سرشت باشد نہ بعین حسرت شدہ روانہ جو خادم احمد ازین زمانہ نہ
رقم و الطاف ہر سالش الہی اود رہشت باشد نہ فاعل و ایادلی الالبصار ببیت
کہ درہمان قرب زمان بہ لکھنؤ و مر زبان آن از دست انگشتیان چہا بر روے کار ظہور
یافتہ تصانیف دور سالہ عربی و فارسی در بیان و اثر ہندیہ - تعلیقات متفرقہ
بر شرح و قالیہ - رسالہ حاصل و محصول متعلقہ فوائد ضیائیہ

مولوی خرم علی بٹھوری از مشاہیر فقہائے ہلمور شاگرد خاندان مولانا شاہ عبدالغفر
دہلوی بود ہمارہ در قلع بدعت و احیائے سنت مے کوشید چنانچہ رسائل مؤلفہ
دے بران دلالت مے کنند و سے رحمۃ اللہ علیہ در سال دوازده صد و پنجہ و

ہشت ہجری حسب الامر فراب ذو الفقار بہادر رئیس ہاندا ترجمہ در المختار شرح تنویر الابصار
از کتاب الکحل بزبان اردو آغاز کردہ، ماہ رجب سن دوازده صد و ہفتاد و ہجری تا آخر
کتاب با تمام برسانید پس ازان ماہ محرم بسال دوازده صد و ہفتاد و یک ہجری
ترجمہ کتاب الحج مکمل نموده از شروع کتاب تا باب الاذان ترجمہ نو ششم بودند کہ ہمین
سال داعی اجل را لبیک اجابت گفتہ رہلرے عالم بقا شدند بعد وفات شان
مولوی محمد حسن نالوتوی حق تالیف ترجمہ مذکور از ورثہ مولوی خرم علی مرحوم خرید فرمودہ
آزما مکمل کردہ ناسخ غایتہ الاوطار نہادند کہ عددوی دوازده صد و شصت و چہارے
برآید کہ آن زمانہ در میان ۱۲۵۰ و ۱۲۵۱ ہجری است رسالہ منع قرات فائزہ خلف الامام و ترجمہ
مشارق الانوار و آداب الحرمین و نصیحتہ المسلمین از ویادگار ماند

امیر خرم و دہلوی خسرو شاعران نامدار دسراہ مصوفان معرفت شفا جامع علوم ظاہر
و باطن بودے سلطان الشعر امیران الفضلا است نام شریفش ابوالحسن بن امیر
سیف الدین محمود از امیر زادہ ہائے ہزارہ بلچ بود در قصبہ مومن آباد عرف بیتالی تولد یافتہ
اشعار آبدارش از چہار صد ہزار نامند و مشہور است کہ نو دہ کتاب در سلک نظم کشیدہ
آنان جملہ تعلق نامہ و کتاب مکران السعدین و در بیان داستان ملاقات ناصر الدین
بفرخان حاکم بنگالہ با پسرش مزالدین کیقباد بادشاہ دہلی است و سے نسبت فنا
فی الشیخ با مرشد خود مولانا شیخ نظام الدین اولیاء قدس سرہ داشت بعد ششماہ از فوت
پیر خود شب جمعہ ہیزدہم شوال سال ہفتصد و بیست و پنج ہجری بخوار رحمت حق پیوست
یا شہن مرشد خود و دہلی مدفون گشت رحمۃ اللہ علیہ

مولانا خواجہ مانگیر ری پیر مولانا حسام الدین مانگیر ری دانشمند شجر و متقی بود و فقر
بسیارے کشید و قے نہ فاقہ شدہ بود کہ شخصے پیش و سے براے استفعا آمد و پارہ رنیر
آورد و سے نزد کوربا حاجش باز گردانید مردم خانہ عتاب کردند نماز شام رسید ملک
عین الدین در مانگیر فرود آمدہ بود دعاے بے خواند اورا لفظے مشکل شدہ پرسید و رنجبا
عائے ہست گفتند محمد دم مولانا خواجہ دانشمند ناسے است طلبیدہ آن لفظ را حل کردہ

ملک عین الدین جان قد رز کہ مستفتے آورده بود باز یادت جامہ و طعام پیش آورد و بعد ازان
 بابل خانہ گفت چون ہمت کردیم و مال مشکوک باز گردانیدیم خدا کے تعالیٰ مالا از وجہ ہم
 حلال عطا کرد و رحمتہ اللہ علیہ

خواجہ محمد قزوچی بن عبد الرحمن قزوچی عالم عارف و سالک بود از سادات رسول و
 اخلاق حمیدہ و فضائل شہیرہ داشت بحرین شریفین رفتہ و از مشائخ آن دیار مستفید
 شدہ بقنوج مراجعت فرمود از تصانیف او کتابیست در علم تصوف و سلوک موسوم
 بہ ہایۃ السالکین الی صراط رب العالمین در قنوج وفات یافتہ تاریخ فوتش معلوم نہ شد
 خواجہ محمد دہلوی ابن مولانا بدر الدین اسحاق از اولاد دختری شیخ فرید الدین گنج شکر
 است قدس سرہ جامع علوم و خدادادی فنون بود در علم حکمت و موسیقی نیز کمالی داشت و
 بکمال ذوق و شوق و عبادت موصوف بود و سے شیخ نظام الدین اولیاء اور نماز امامت
 مے کرد از ملفوظات شیخ نظام الدین کتابے منعی بانوار المجالس جمع کردہ رحمۃ اللہ علیہ
 مولانا شہر جلی کا پڑوی از مرید و خلیفہ شیخ نصیر الدین محمود و شاگرد مولانا معین الدین
 عمرانی و استاد قاضی شہاب الدین دولت آبادی بود پیش از آمدن امیر تیمور گورکان از دہلی
 بر آمدہ بکابلے متوطن شد و در ہا تجا بسر برد قبرش بیرون شہر کابلے است
 خواجہ بہاری لاہوری نقیہ خدشت مفسر واقف اسرار حقانی بود اولاً از مسکن خود
 حاجی پور بقبصہ گودہ پور بہ نیت تحصیل آمدہ بخدشت شیخ جمال الاولیاء خواندہ سپس
 بلاہور آمدہ بخدشت ملا محمد فاضل لاہوری و ستار فضیلت بست و بختہ و سے سکونت
 اختیار کردہ بالآخر مرید و خلیفہ حضرت میان میر گشت در سال ہزار و شصت و ہجری
 وفات یافتہ بلاہور مدفون گردید

شاہ خوب اللہ آلہ آبادی نامش محمد یحییٰ برادر زادہ و داماد و خلیفہ شیخ محمد افضل
 آلہ آبادی بحرامواج علم شریعت و طریقت بود پسر سیزدہ سالگی از تحصیل علوم متعارفہ
 سراسر حاصل نمودہ موافق تربیت و تعلیم پیر خود مدارج سلوک را طے کردہ ہم پیلویش
 خود برآمد و بعد مرشد خود تمام عمر امور خلافتش انجمنام داد کتب و رسائل بسیار

تصنیف کردہ اناجملہ القول النصح فی صلوٰۃ التسبیح والکلام المفید فیما تعلق بالشیخ والمريد والکلمات
الموتلفہ فی المقاصد المتخلفہ ولبضاعة مزجاة واماخذ الاعتقاد فی شأن الصحابة واهل بیست
الامجاد وشرکین الادواق فی مخرق الطبايق وخلاصة الاعمال ووفیات الاعمال
بہ منطقیات الناس ملا جائی وچهار مجلد مکتوب وراظهار حقیقت تصوف مشہور و معروف
اند شیب ووشنبہ یازدہم جمادی الاول سال یک ہزار ویک صد وچہل وچہار و تہری بخوار
رحمت حق آسودہ بجنب پیر و مرشد خود ورا کہ آباد ہدفون گشتہ کان الشیخ قطب تارنج
رحلت اوست

حرف وال معلوم

واتان گنج بخش لاہوری نام شریف علی محمد غزوی است شجرہ نسب ادبام حسن
بن علی رضی اللہ عنہما نشی سے شود از اولیاسے متقدمین جامع علوم ظاہر و باطن خاں زہد متقی
منہر خوارق و کرامات حنفی المذہب ابو عیسا مد مرشد خود شیخ ابو الفضل بن حسن خستلی
بادگیر مشایخ کبار مجتہد شیخ ابو القاسم گورگانی و ابو سعید دالاباخر و ابو القاسم قشیری محدث صحبت
یافتہ فائدہ کثیرہ حاصل کردہ و در اس سلسلہ با شاہ مرشد خود از غنمہ نانی بلا ہودہ آمدہ
ہنگامہ فضیلت و شجاعت گرم نمود و زہد برس و تعلیم و شیب بہ تلقین بسر سے مشہور بود
بہ علم و صلحا ارداسن تریہیت او بر خاستہ تھا چہت بسیار از وہادگار اندازان جمہلہ
کشف المحجوب نشر شد و در سال چہار صد و شصت و شہینچ ہجری رحلت فرمودہ و در
خانقاہ خود بلاہور زین آسودہ

ملا درویش پشاورمی جامع علوم ظاہری و باطنی مرید و فاضل سید علی خواہن بود و در وقت
زندادہ دلاحدہ ورفضہ بنایت سے کوشید و بانو مباحثہ کردہ بلکہ ساختہ خصوصاً
با عیسے ملوٹے و با یزید طحد کہ خود را پیر روشن نام نہادہ بود بحثا کردے کتاب
مخرن الاسلام بزبان پشتو تالیف نمودہ تا تمام ماند پسرش ملا عبد الکرم اورا بانام رسانید
ہر قدر از تصنیف ملا درویش است دران علاوہ معارف و حقائق تذکرہ احکام مشہور
شریف بسیار است و انچه از نگین پسرش عبد الکرم است دران اکثر حقائق و مسائل

مذکور شدہ و محزن الاسلام ملاذو شری است سخی بشرح کلمات باقیات مولانا دروینہ و در
سال یکہزار و چهل و ہشت ہجری وفات یافتہ

حافظہ دراز پشاور می اناش محمد حسن و اعظم ابن حافظہ محمد صادق و اعظم بن حافظہ
محمد اشرف خوشالی پشاور می در فقہ و حدیث و اصول یگانہ روزگار از دوران علم و فضل بود
اکثر علوم از والدہ ماجدہ خود کہ عالمہ و فاضلہ بود تحصیل نمود و بر مسجدا قادت و انانیت
متکون شد و تمام عمر گرامی بدرس طلبہ و تالیف کتب صرف کردہ پنج الباری شرح فارسی
صحیح بخاری و تفسیر سورہ یوسف و تفسیر و تفسیر و معراج نامہ و وفات نامہ و حاشیہ شرح قاضی
سبارک بر سلم و حاشیہ تہمتہ اخوند یوسف و غیرہ رسائل و کتب از تصانیف اوست
بعمر شصت و یک سالگی بمردودہ و اندوہ صد و شصت و ستم ہجری رحلت فرمود
بابا داؤد مشکوٰی کشمیری از علمائے نامہ از کشمیر در فقہ و حدیث و تفسیر و حکمت و
معانی یطولی داشت و حافظہ مشکوٰۃ الحقائق بود بدین وجہ اورا مشکوٰۃ کے گفتند
علوم متداولہ بخیر دست خواجہ حیدر چرخ کی کتاب کردہ و جنم باطن پیش بابا الفیض الدین
و خواجہ محمود نقشبندی حاصل نمود کتاب اسرار الاخبار در حالات سادات و درویشان کشمیر
اسرار الاشجار و شطرنج الطیر منظوم از تصانیف اوست و بسال ہزار و دود و ہشت ہجری
وفات یافت و در کشمیر متصل خیر گاہ مدفون گشت

مولوی سید ولد ار علی لکھنوی مجتہد الشیعہ ابن مولوی حسین الدین بن عبداللہ
رضوی در سال یکہزار و یک صد و شصت و شش بقصبہ جائس یا نصیر آباد متولد شدہ و او
اولی کے است کہ در اہل تشیع بہ ہندوستان دعویٰ اجراء کردہ و جمعہ و جماعت بدان
قدرب نظر آورده و در مبادی احوال علوم عقلیہ و ملائکہ و علمائے ہندوستان مثل سید غلام حسین
و کنی آک آبادی و مولوی حیدر علی دلد ملا احمد شاہ سندھلی و مولوی باب احمد شاہ گرد
ملا احمد شاہ سندھلی استفادہ نموده و بعد فرخ از عقلیات در کربلائے معلیٰ از آقا ہاشم
بہبہانی و سید علی طہاطبا کی کتاب علوم فقہ و حدیث و اصول کرد و در مشہد مقدس
از سید مہدی بن سید ہدایت اللہ استفادہ و اجازت یافتہ بوطن مالوت رجوع نمود

دیوانہ و تعلیم طالب مذہبی سے کوشید کتب ذیل از تصانیف وینہ اساس الاصول -
 مواظب حسنہ شرح باب الصوم حدیثہ المتقین مصنفہ اخوند مجلسی - و شرح باب الزکوۃ
 از کتاب مذکور - و عباد الاسلام در پنج جلد کتان و شہاب ثاقب و صوارم الالیات و
 حسام الاسلام و احیاء السنہ و رسالہ ذوالفقار و رسالہ غیبیت و رسالہ جمعہ و حاشیہ بر شرح
 ہدایہ حکمت فلا صدرا و تفتی الافکار و مسکن القلوب و رسالہ عوہیہ و رسالہ آثارۃ الاحسنان
 در عہد سلطنت غازی الدین حیدر بادشاہ اودھ بمقام لکھنؤ بشب نوزدہم رجب سن
 یک ہزار و دویست و بیست و پنج ہجری وفات یافتہ در مقبرہ حسنیہ و قلع لکھنؤ مدفون شد تجاوزا اللہ
 عن سیاست وے و رسالہ دوازده صد و بست و ہفت ہجری مسجدی تعمیر فرمودہ شاعری
 تاریخ آن گفتم و ہوں ہذا و دیر زہر او دل را علی بن کامل اندھا بہار دواتقا بن ساخت چون مسجد
 شدہ تاریخ آن پسمجد اقصاے ثانی شد بنایا بالآخر صاحب الترجمہ در عہد سلطنت
 غازی الدین حیدر بادشاہ اودھ بمقام لکھنؤ بشب نوزدہم رجب سن یک ہزار و دویست و
 سی و پنج ہجری وفات یافتہ در مقبرہ حسنیہ مدفون شد

مولوی دین محمد سندیلہ بن وجہ الدین ابن شیخ عبدالسمیع قاضی زادہ سندیلہ
 دانشمندی ندرت و مدرس بود توکل و تقوی شہار خود داشت در اوائل صدی سیزدہم
 جہان فنانے را پرورد نمود

حرف ذال معجمہ

مولوی ذاکر علی سندیلہ بن مولوی اکبر علی ابن مولوی محمد الدین سندیلہ شایع علم علوم
 جوئے فارغ تحصیل بود از والد ماجد خود و تیز مولوے حیدر علی سندیلہ تربیت و تعلیم یافتہ
 بعالم جوئے ازین جہان فانی ہنگام غسل غدیر آبے کہ آن را ہندی تالاب گویند
 روبروی والد خود غرق بحر شہادت گردید و این واقعت است کہ گویند جو ان مروثہ
 اسطر اللہ علیہ شایب الرحمتہ والتفہان

حکیم ذکا خان ساکن اگرہ طیبہ حاذق در سلک ملازمان مادہ جوئی سیندھیہ والی
 گوالیار نظام داشت در سن دوازده صد و نہ ہجری وفات یافتہ قبرش اندرا حاطہ

درگاه شاه علاءالدین واقع اکبر آباد موجود است و آن را از سنگ مرمر ساخته اند بر آن تاریخ فوت و کشفش است و در دهان دهکده کاخان عالم قانون حکمت بود که داد و عقل کل بر دست او بود بن شب آدینه و بیستم ز شوال بود بهرم کوچه زوزین کو چکه کوس بن خردگفت از سر افسوس تاریخ بن شد از دنیا میج وقت افسوس

حرف الراز اظهره

راج ابن داود احمد آبادی انجم صفر ششم هشتصد و هفتاد و یک در احمد آباد ولادت یافته صرف و نحو و منطق و عروض و غیره از محمد بن محمود مقری حنفی درس گرفته و علم معانی و بیان از محمد بن برهان الدین و علم هیئت و کلام بخدمت محمد بن تاج الحنفی الکتاب نموده در علم فنون تجزیه کرد و طبع را نکل بشعر داشت و اعزازت الفیه حدیث از سخاوی گرفته در سال نهصد و چهل و هجری رحلت فرمود

رحمت الله سندی از کابر علمای عاقلین بود از سنه یکصد و پنجاه و یک اقامت گزید در سال نهصد و نود و هجری بمکه معظمه رحلت فرمود

حافظ رحمت الله آبادی اصلش از پنجاب است در صبی پدر و چشمانش بعارضه چپک بسته بهر شدت در چین بسن تیز رسید قرآن مجید باندک زمانه یاد کرد کتب صرف و نحو از علمای عصر زبانی خواند و همچنین کتب اکثر علوم را سازه و وقت خواند لغایت ذی الشیخ و حیدر خان فقه بود و گویند که از مشغولین سه مرتبه عبارت کتب درق و رقی بنیامه گرفت قاموس الفقه در شش روز یاد کرده کتب صحاح سه بر زبان داشت در آنکه آباد ساکن شده و رحمت اقامت اخیره چهاردهم رمضان المبارک سوره شنبه سال دوازده صد و نود و سه هجری ازین جهان رحلت فرمود رحمه الله علیه

مولوی رحمت الله مقری محلی پسر سوم مولوی نور الدین ملا محمد ولی بن قاضی غلام عظمی بن ملا محمد اسعد بن ملا قطب الدین سهاوی شاکر و غم خود ملا ظهور الله از تحصیل علوم در سه فراغت یافته به مقام نازی پور زبانی طبرج اقامت افکند و در سه موسسه چشمه رحمت حریب و او را تعلیم علوم متداوله متعارفه از معقولیات و منقولیات است

بطلبه میداد خلعتی از فیض و سکه کامیاب می شدند بتاریخ شانزدهم جمادی الاول سن سیزده
صده و پنج هجری بغازی پور رحلت فرموده مدفون گشت

شیخ برزق الله دهلوی عم کلان شیخ عبدالحی محدث دهلوی متخلص بشتا قی مردی
فاضل و کامل و عارف از نوادر روزگار از مردم سلف یادگار جامع فضائل و صوری و
معنوی بود و طبع موزون در هندی و فارسی داشت و سالها که هندی او بهم آیین و
بوت زنجین پیش ارباب شوق و ذوق مقبول و مشهور اند متخلص او در هندی راجن و در فارسی
بشتا قی در سال هشتصد و نود و هشت هجری رحلت فرمود در مشاق بقلم تاریخ وفات
او شیخ المحمد شین دهلوی یافتند رحمهما الله

مولوی رستم علی قنوجی ابن مولوی علی اصغر قنوجی در سال یازده صد و پانزده هجری
متولد شده از مختصرات نامطولات کتب در سیه خدمت و الذخیر و تحصیل کرده بعد وفات
پدر ساقه فراغ در سال یازده صد و چهل هجری خدمت ملا نظام الدین لکهنوی خوانده بودند
افاده و افاضه جانشین پدر گردید تفسیر صغیر که در ایجاز عبارت بجایالین به روش است و
شرح منار در غایه اختصار از تصانیف شهیر دوست در سال یازده صد و
هفتاد و هشت هجری رحلت فرموده

مولانا رشید الدین خاں دهلوی از ارشد تلامذه مولانا رفیع الدین دهلوی دهن
و تا و طبع نقاد و در علم کلام کمالی و افرو داشت بشوکت و عزم و بجاوب بارقه ضیقیه بمقدمه
متعه و غیره رسائل در و نه سب اهل تشیع از تصنیفاتش یادگار و میر در سال دوازده صد و
چهل و نه هجری طاری روش باوج علیین برادر کرد و برادرانش

مولوی رضا حسن خاں کاکوروی ابن امیر حسن خان از خدم زادگان
کاکور است سیزدهم ذیقعه یوم پنجشنبه سال دوازده صد و چهل و شش هجری ولادت
یافته حاجی محمد سعید بغدادی چند قطعه تاریخ ولادتش بزبان عرب نظم نموده ازان جمله
این است **شرف العصر** مولود و فاق و نواده ثانی محمد بن علی قد زمان الوجود و ذوات
و فطانت و سبی داشت بمریزده سالگی از تحصیل علوم متعارفه فراغ یافتند

خصوصاً در انشای عربی و فارسی نظماً و نثر گوی سبقت از اقران ربوده مشارالیه اہل کمال گشت محققانش در بنگال مشہور و معروف اند بخبر آن قصیدہ انموذج الکمال ہموزن و قافیہ قصیدہ برودہ در سال دوازده صد و شصت و چہار ہجری تصنیف فرمودہ چنانچہ

بجائز آن مے فرماید **تم المدح فقد ارجت موثماً** اندازل الا بجاز و العظم
و شرح آن بدو اودہ صد و شصت و پنج ہجری نوشتہ در آن وقت نوزدہ سالہ بود دیگر
مطالع الاذکیا در حل عویشات علوم مختلفہ است و این ہر دو کتاب بنظر مولف رسیدند
الحق کہ ازان لیاقت علمی مصنف ظاہر مے شود آخر باقتضای کل نفس ذائقۃ الموت دین
شہاب ہلک بنگالہ سفر آخرت گزید رحمۃ اللہ علیہ

مولوی رضا علی خان بریلوی ابن محمد کاظم علی خان بن محمد اعظم شاہ ابن محمد سعادت
یازخان بہادر اراجلہ علمائے بریلی ملک برہیلکند و از عالمکہ افانغہ بریج است ہندوگان
شان پیش سلاطین دہلی بر عمدہ ہائے جلیلہ بمنصب شش ہزار سے سر فرار و ممتاز
بودند و سال بست و چہارم صدی سیر دہم ہجرت متولد شدہ بخدمت مولوی
خلیل الرحمن مرحوم بمقام ٹونگ تحصیل علم و رسی کردہ بچہر بست و سہ سالگی از کتساب
علوم متداولہ فراغ یافت مشارالیه اناثل و اقران گشت خصوصاً در علم فقہ مہارستہ
کامل داشت تذکیر پر تاثیر و مشہور و معروف است بالجملہ نیست کلام و سبقت سلام
و زہد و قناعت و حلم و تواضع و تجربہ از خصائص وے توان شمار دوم جمادی الاول سال
ہشتاد و دوم صدی سیر دہم ازین سرے بے پورہ رحلت فرمود رضی اللہ عنہ بڑی بیج
بہائے موحدہ تازی و رے ثقیلہ ہندیہ ہر دو مفتوح و یاے تختانی ساکن و رحیم فارے
موقوف گردے از افانغہ اندکہ ایشان را روہیلہ نیز گویند

شاہ رضا لاہوری قادری شطاری از اکابر علمائے و کلمائے مشائخ لاہور صاحب
فتویٰ و ارشاد و بود فتوحات ظاہر و باطن ہر انچہ بدو پیوستہ در پنجاب کہسی سیر نگشت
بتاریخ دوازدهم جمادی الاول سال سیر دہم از صد سے دوازدهم رحلت فرمودہ
مرقدش بلاہور است

شیخ رضا فقیہ کشمیری ابن محمد بن مسطیٰ فقیہ کنیت و سے ابو حمزہ است بسال
دوازدہ صد و پنچ ہجری متولد شدہ از پدر بزرگوار و اعظام وجد و مادر سے خود شیخ نعمت اللہ
بن اشرف کو پیکر و علوم تحصیل کردہ فقیہ و محدث و مفسر کشت و بدرس علوم مذکور اشتغال
داشت دیر بہر کہ وہ سبقت سلام سے کو و در پس خلیفہ و رحیم و متواضع بود بامہ شعبان سنین
دوازدہ صد و ہفتاد و شش ہجری رحلت فرمود

میر رضی الدین از علماء کشمیر فاضل کامل و شجر بود بزبان تسلط مرزا حیدر بہ محلہ قطب پورہ
در سن مقرر شدہ ہا کثر علوم تالیفات جمیدہ دارد و حق و سے بجا لکھنؤ کراچ بلایہ و زور آمد
مولوے فقیر محمد لاہوری و حسن الدین حنفیہ مطبوعہ مطبع نو لکھنؤ بصفحہ ۷۷ و ۷۸ اولاً و فائش
در سن نہ صد و پنجاہ و شش ہجری نوشتہ باز بہمان صفحہ در ذیل ترجمہ میر موصوف
وفات او در سن نہ صد و شصت ہجری تحریر سے فرمایند ہماغم کہ صحیح کلام است و وجہ
تکرار ترجمہ چیست بجز انیکہ بر مسامحت قلم ناخ محمول شود

مولوی رضی الدین ولد حبیب الدین قاضی کانپور کہ بزیور رضا و تسلیم آراستہ بود
بحکم قضا در سال دوازدہ صد و شصت و دو ہجری در بلدہ کانپور از دولت سرا سے فنا
بدار القضا سے بقا شتافت مولانا محمد سلامت اللہ کشفی ادام اللہ بر کاتہ تاریخ وفاتش
چنین یافتہ ۷۵ نہال باغ شرف مولوی رضی الدین با قضا نہفتہ پنجاہ کیش چو آفتاب بہج
نبیر عقل چو سال وفات او جسمتم بہ رخصہ گفت بکن ہاے ہاے در بیخ ۶ -
میر سید رفیع الدین محدث ساکن گاہ آہاے کراش ہمہ علماء و صلحا بودہ اند و انیز
و انشمنہ و محدث بود و نہایت جو و سخاوت و خلق و لطفت داشت در عقولات شاگرد
مولانا جلال الدین دقانی و در حدیث شاگرد شیخ شمس الدین محمد بن عبدالرحمن السخاوی الحافظ
المصری است و ہنالش از شیراز بود تولد او ہم در انجا است در زمان سلطان سکندر بودی بدہلی
تشریف آورد سلطان سکندر را در حق او اعتقاد عظیم پیدا شد وی باذن سلطان سکندر در گاہ
اقامت فرمود وفات او در سال نہ صد و پنجاہ و چہار ہجری شدہ قبرش بہ در انجا است
کہ خانہ او بود رحمۃ اللہ علیہ

مولانا رفیع الدین دہلوی ابن شاہ ولی اللہ دہلوی از اجلہ علمائے وقت بود
مقدمہ العلم در سالہ عروض و کتاب التکمیل در سالہ رفع الباطل و اسرار المجتہ و ترجمہ
قرآن مجید بزبان اردو تحت اللفظ از تصانیف و سہ ہستند گاہی شعوبہم گفتی چنانچہ
غزل مولانا عبد الرحیم دہلوی را کہ در بیان ماہیت نفس بچواب غزل عربی شیخ الرئیس بود
نمیس نموده بسال دوازده صد و چهل و نہ ہجری رحلت فرمود و قع اللہ درجاتہ فی الجنات
مولوی رفیع الدین مراد آبادی ابن فرید الدین علم حدیث بخندت مولوی
غیر الدین سورتی شاگرد شیخ محمد حیات سنی و نیز بخندت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی
حاصل نموده و بامولانا شاہ عبد الغفور دہلوی محبتہای تحقیق و تدقیق داشت مرید و شیخ
محمد غوث لاہوری بود و بحرین شریفین رفتہ رنج و زیارت شرف شدہ و کتابے در حالات
حرمین شریفین تالیف کرد کتاب قصہ الایال بذکر الحال و المال و سلو الکلیب
بذکر الجیب و ترجمہ علین انعم و شرح اربعین نوے و کثر الحساب و تذکرۃ المشایخ
و کتاب الاذکار و تذکرۃ الملوک و شرح غنیۃ الطالبین و تاریخ افاغنه مشہور ترین از
مصنفات ویند پانزدہم ذی الحجۃ سال دوازده صد و ہنزدہ ہجری در مراد آباد بمصر
استقامت یافت -

مولوی روح اللہ لاہوری در سال یازده صد و ہفتاد و یک ہجری متولد شدہ
بکتاب علوم پرداخت در صرف و نحو و منطق و معانی و حدیث و تفسیر و اسانے نظیر خود
نداشت شاگرد رشید مولوے محمد سلیم لاہوری بود حکام عہد شہر رنجیت سنگھ وغیرہ
ادب وے بغایت مے کردند و ان زمان کہ سورش سکھان در لاہور بدرجہ غایت
رسیدہ بود او سب کہ در لاہور آثار شرع جاری داشت فتوائے او نزد علمائے
عصر مقبول مے شد در مکہ منظمہ رفقہ بلے روز ہماہ رمضان شریف قرآن مجید
حفظ کرد صاحب تصانیف بود و وقت مراجعت در معمورہ یمن بسال دوازده صد و چهل
ہجری وفات یافت

شاہ رؤف احمد مصطفیٰ آبادی نقشبندی مجددی مصطفیٰ آبادی براہ حوالہ زاد

شاہ ابوسعید دہلوی فقیہ و محدث و مفسر و کسب علوم ظاہر از مولانا شاہ عبدالعزیز کردہ
 حشرۃ خلافت خاندان نقشبندیہ از شاہ غلام علی یافتمہ در بھوپال مقیم شدہ تفسیر رؤس فی
 بزبان اردو تالیف نمود کہ آغاز آن در دوازده صدوسی و نہ و اختتام آن در دوازده صد و
 چهل و ہشت ہجری بظہور پیوستہ و نیز دارالمعارف در بیان ملفوظات مرشد
 خود و دیوان رافت در اشعار ہندی و فارسی از تصنیفات اوست و در ہشوار رافت
 تخلص سے کرد از بھوپال بعزم زیارت بیت اللہ روانہ شدہ بسوار سے جہاز
 در سال دوازده صد و سہ ہجری انتقال فرمود

حرف زائے معجم

مولانا شاہ زاہد بخاری احمد آبادی محدث و فقیہ حنفی المذہب مرید شاہ عالم
 گجراتی درس علوم سے داد تا بیستم شعبان سال مشیت صد و نو و سہ ہجری و وفات
 یافت وہ احمد آباد گجرات مدفون گشت

ملک زین الدین وزیر الدین ایٹان دوہرا در گودر علمائے کرام
 معد و نیستند لکرا از انبیاء روزگار و صلحی سے است و محب العلم و العبادت و ہندوستان
 ذکر شان دین مختصر بمقتضای الموضع من احب یثمن او تبرکاکر وہ سے آید
 ملک زین الدین از دکائے خان جہان کہ از بی اعام سلطان سکندر لودی است
 توفیق بر غیرات و مبرات رفیق حاش بود و بجلالت و صلاح و تقویٰ و عند ملکداری اکثر مشائخ
 و علمائے وقت را باو مکتبی در جوئے بود و سے ہمارہ تلاوت قرآن مجید بحالت قیام
 سے کرد و علی ساختہ کہ تا سینہ سے بلند بود و بران قرآن مجید سے نہاد و استناد
 تلاوت سے کرد و تمام متعلقان اوار خد شگاران و غیرہ از نصف انہر شب ہر اسے مسجد
 بر سے خاستند و تا وقت چاشت در منزل او حشر باشند و دست و زبان بوجہ
 شغل اوراد و غیرہ کار سے فی شد گویند کہ وی را شب بچند روح مظہر رسول اللہ صلی علیہ
 مقدار چند من بر بخ قبول سے بچند ہر ہر بخ سہ کرت قل ہو اللہ احد خواند می و ہمہ
 دور ایام مولد آنحضرت صلی علیہ وسلم ہر روز یکبار ہزار تنگہ زیادہ سے کرو تا روز دوازده ہجری

دوازدہ ہزار تنگہ خرچے شد متمک بالفتح و کاف عربی بمعنی قرص ریلج خواہ از زر باشد
خواہ نقرہ یا مس و این مقرر شد نکتہ است

ملک زبر الدین بخت و ملازمت برادر کہ در گاہ در سلطانی داشت اکتفا کردہ
روزگار بر تجربہ گزاری نمود و قریباً یکم در حوالی دہلی بود کہ ملکیت گرفتہ بعد از و صلیحاً و صوفیان
خوشی گزاری نمود چون ہر دو بہادران التزاکا بہر دو چہار شنبہ دکانے شہادت خود
مے کردند بچنان شد کہ ایشان مے خواستند بیٹے زین الدین در سند ہند و بسند
شش ہجری مسموم و فات یافت و زبر الدین ہمراہ سلطان ابراہیم ابن سلطان سکندر
بودے در سن ہند و سی و دو ہجری شہید شد قبر او جانب غربی حوض شمس
واقع دہلی است

زین العابدین ہلوی عرف شیخ اٹھن دہلوی جو مادری شیخ عبدالحق محدث
والشمن کامل متورع و متعبد و در غایت خشوع و انکسار و تادب و وقار بود بہمان دفعہ و
آداب کہ در میان مردم مے بود و درون خانہ نیز بودے و زینالش وائم بکرا شہ مے رفت
و حلیہ در غایت جمال و زورایت داشت کہ او را علم و تقویٰ از چین و قریب لاریج بود
اکثر احوال صائم بودے و در تہمت احتیاط تمام داشتی سلطان ابراہیم ابن سلطان سکندر
بودے دے را بجاہت خویش خواند قبول نکرد و دے مرید مولانا اسماعیل الدین و مشاکرہ
مولانا عبدالمطلبی است رحمۃ اللہ علیہم وفات او در سال ہند و سی و چہارم ہجری بمطہریہ
قبرش جانب غربی حوض شمس در دہلی است

شیخ زین الدین خواہے تخلص فائمی صدر مستقل زبیر الدین محمد بابر شاہ بود فور
والشمنی موصوف بود او را مسجدیست در اگرہ و در سہ کہ آن طرف آب ہون واقع شدہ و
صاحب کمالات صوری و معتمد دے و در محاذ تارک و بدیدہ گوی و شعرو سائر جزئیات
نظم و نثر و انسابیہ عدیل از ان خود بودے کہ گویند کہ مجلس اول کہ بابر بادشاہ را از سہ
منوہ پرستید کہ سن شہا چند باشد دے دے زبیر الدین گفت کہ قبل ازین سو پنج سال
چہل سالہ بودم و حال چہل سالہ ام و بدو سال دیگر چہل سال تمام می شود از دے

قطعہ ہذا غم گریبان گیر شد سرد گریبان چون کشمپ شوق دامگیر آمد پادمان چون کشمپ
اے گریبانم ز شوق تار و دامن چاک چاک بنیے کوپا در دامن و سرد گریبان چون
کشمپ دے تار بنیے نوشتہ مشکبیر فتح ہند و ستان و شرح غرائب آن و داد سخنوی
دران دادہ و فاش در حد و چنار گڑھ بسال شمس و چیل رودادہ در مدرسہ خود با گره
مدفون گشت

خواجہ زین الدین علی بنوری کشمیری را بنوری از علماء کشمیر شاگرد شیخ یعقوب
صرفی و ملا فہم الدین ہال و مرید شیخ حمزہ بود و در واسطہ عمر بزمین شریفین رفتہ و از شیخ ابن حجر مکی
اجازت حدیث یافتہ بشمیرہ پس آمد بہ تدریس علوم صرافت الاوقات بود و بعد وفات
بجملہ را بنوارہ کہ مسکن و بیست مدفون گشت

مولوی زین الدین کشمیری ابن خواجہ عبداللطیف دانشمند کامل ذکی الطبع بود طبع
موزون داشت اشعار فصیحے گفت در اکل حلال کمال عطا بود بزمیرہ بنجاہ و دو سالگی
بسال یازدہ صد و پنجاہ و پنج ہجری وفات یافتہ بجملہ را بنوری منحلالت کشمیر قریب خواجہ
زین الدین علی جد خود مدفون شدند

حضرت حسین محلہ

مولوی سخاوت علی عمری جوینوری ساکن قصبہ منڈیاہون مضاف جوینور کشمیر الدین
و التذکرہ کہ از وفات اجماع صفات شان مرطوبہ علوم را فیضی عام بود و دوست
ایشان در سن دوازده صد و بیست و شش ہجری و قورع یافتہ از مولوی قدرت علی
مردوسے و مولیٰ عبدالحی دہلوی و مولیٰ محمد اسماعیل دہلوسے و مولوی احمد اللہ
انامی کتاب علم تعلیم و عقلیہ فرمودہ مدرس و افتادہ طلبہ ہمہ تن متوجہ بود و مسجد
جامع جوینور کہ از تعمیر است سلطانین شہر قیہ است بقبضہ اہل تشیع مرکز بدعات شیعہ بود
سردودہ در اینجا مدرسہ ربانیہ تہرانیہ قائم کردہ حال چار بیست و نماز پنجگانہ و جمعہ
سے شود و صد ہا کسان حافظ قرآن از وسے پرانیہ ہر اسے چندے در باندا ہمہ نوا سب
ذوالفقار بہادر مرحوم مدرس مدرسہ آنجا بود و سوز و رانی و گریہ متشاہر حضرت ایشانی

شرف یاب شد اول در محفل شہر یکان اوستادی مولانا محمد شکور غفر اللہ له و دوم در فتح پور
 بفرود گاہ مفتی محمد اسد اللہ مرحوم ذات پاکش ہریان بجال طلبہ یافتہ و سہ جزئیات
 بیت اللہ الحرام مشرف شد ہر پنجشنبہ ششم شوال سال دوازدہ صد و ہفتاد و چہار ہجری
 جان بجان افریقہ تفویض نمودہ بچہ المعلى مدفون گشت التوفیم فی احادیث النبی الکریم
 در حدیث و رسالہ اسلام و منطق و رسالہ تقویٰ و رد بدعات و عقائد نامہ اردو و رسالہ
 کلمات کفر و رسالہ اسرار فقر و جواب سوالات تسعہ از مولوی شیخ محمد محفل شہری
 و رسالہ عرض نیک در مناظرہ شیعہ و رسالہ عرفان در اوقات و رسالہ تعداد لغات
 و غیرہ از تصانیف مشہورہ او مستند بہ علمائے نامدار از ذریعہ دامن تربیتش برخاستند
 از انجملہ مولوی سید خواجہ احمد نصیر آبادی و مولوی کریم علی جوہری و مولوی حبیب علی
 جوہری و مولوی محمد شریف جوہری و ملا غلام محمد جگدیس پوری اعظم گڑھی و مولوی
 شیخ محمد محفل شہری و مولوی محمد یعقوب بہاری و مولوی شجاعت حسین و مولوی محمد
 غلام پوری و مولوی غلام جیلانی بایں پوری غلام پوری و مولوی فیض اللہ مولوی اعظم گڑھی
 و مولوی رحیم اللہ ساکن ضلع ہنسی مشہور اند دہلی را حق تعالی چہار مرتبہ عطا فرمودہ یک
 مولوی محمد دوم مولوی حکیم محمد حبیب سوم مولوی محمد شبلی چہارم مولوی حافظ ابوالخیر محمد علی
 ذکر این چہار بن محل خود خواہند انداختہ اللہ تعالیٰ

مولوی سراج الحق بدرالوہی ابن مولوی فیض اللہ بدرالوہی اند عالم کامل و فاضل مکمل
 ذہن نقاد و طبع و قادر و وارث ولادت شان در سال دوازدہ صد و چہل و شش ہجری
 بمصہ وجود جلوتہ ظہور انگشتہ اخبار الحق نام تاریخی او شان است اکثر کتب مروجہ پیش
 والد ماجد خود گذرانیدہ و تکمیل تحصیل بخدمت خال خود مولوی نور احمد بدرالوہی نمودند
 و مشرف بہ بیت از مولوی شاہ فضل رسول بدرالوہی یافتہ با فاضلہ و افادہ ہمہ تن متوجہ
 ہستند درین جزو زمان کہ علم و کتابہ از علمادگر گرانہ ذات شریفش را از مغنمات
 آن شہر و رسالہ سہراج الحکمہ و فلسفہ و شہرہ رسائل معیاری بہاد الدین عالی
 و شہرہ میزان منطق و حاشیہ بر کتاب معتقد فقہ و رسائل طبعہ و دیوان عربی

وفارسی از تصانیف شان مطرح انظار علماء وقت اند سلمہ اللہ وبقاہ ورتقاہ اسے مایمتناہ
 حکیم سراج الدین شاہ جہان آبادی از مشاہیر اطباء شاہجہان آباد علماء
 زمان بود در تصانیف و کتابت شہرتے داشت چراغ دین و انتخاب بحر الکلام و علم روز و
 عقل افراد حکمت ایمانی و سراج منیر و سراج ہدایت دلب لباب غنوی مولانا شیخ
 و دستور العمل علماء متقدمین و عقلائے سابقین و مجموعہ گل وریا حین قانون العمل
 از تالیف اوست

سراج الدین علی خان اکبر آبادی آرد و تخلص محقق زبان فارسی چراغ ہدایت
 تذکرہ شعراء موسوم بجمع النفایس و تبنیہ الغافلین متضمن خوردہ گیری شیخ علی حنین گواہ فضل
 اوست علاوہ فارسی در ریختہ گوئی ہم کماتے داشت بروقت برہادے دہلے
 حسب الاشارہ نواب سالار جنگ بہ کمزور فتنہ ہما بخادر سال یاد دہ صد و شصت و نہ
 ہجری وفات یافت

مولوی سید سرفراز علی سندیلی ولد میر محفوظ علی ولد میر محمد صالح کہ سلسلہ نسبش
 بہ سید ناموسی کاظم رضی اللہ عنہ میرسد در سال دوازده صد و سی و شش ہجری ولادت
 یافتہ بخدمت علماء زمان خود اکتساب علوم مروجہ متداولہ نمودہ فراغ حاصل کرد ادا بہرہ
 تعلیم تا حال اشتغال بہ تعلیم طلبہ دارند و خلیفہ مجاز شاہ غلام رسول کاپوری رحمۃ اللہ علیہ
 اند سلمہ اللہ وبقاہ

شیخ سعد اللہ بنی اسرائیلی لاہوری از شاگردان رشید شیخ اسحاق بن کا کو
 لاہوریت خود را بنی اسرائیلی می گفت اطوار مختلف داشت ابتدا تشرع بود بہ یکبار ترک
 تقیہ نمودہ و ترکیب جمیع نوای شدہ با مطربہ تعلق پیدا کردہ بارش سفید و در بازار
 مے گذشت سہ دین پیش گرچہ خلق گرفتاری زمان سابق بہ عشق آمد و نمائد نشانے
 ناسبق بہ و مردم خاک پای او را از بس حسن عقیدہ بجای تو تیا مے کشیدند و عقیدہ ولایت باو
 داشتند دوران حالت در عین غناس و رس مے گفت و از اسباب جمعیت ہرچہ
 داشت در عشق آن نگار در باخت شبے باو شراب مے خور و کہ جمعی از مختبان با اتفاق

طلبہ کہ نسبت تلمذ بادداشتہ ہجوم نمودہ بحجت اصلاح حال اوادراہ دیوار بخانہ اودرآمدہ و
 آلات ملا ہے و مناسبہ شکستہ خواستند کہ اورا تفریر نمایند همان سخن را بزبان آورد کہ
 بہ خلیفہ ثانی امیر المؤمنین عمرؓ گفتہ بود کہ اگر نایک نام شروع کردہ ایم شما سہ نام شروع
 را از کتاب نمودہ اید پس شما تفریر سزاوارترید کہ بہ پنجس بے اذن ازراہ دیوار سرزدہ
 درین خانہ در آمدید آن جماعہ متفعل و مجمل مشدہ بازگشتند بعد از ان کو فقیہ توبہ نصوح یافتہ
 و کتاب احیاء العلوم را دستور خود ساختہ پیوستہ بیادوت و ریاضت سے گذرانید
 تصانیف بسیار مفید و عالی نوشتہ آزان جملہ شریعہ بر جواہر القرآن مصنفہ
 امام غزالی است جمال الدین محمد اکبر بادشاہ اورا بجلوت طلبیدہ پرسیدند کہ از کدام قوے
 گفت از جماعہ نویسندہا کہ ایشان را بزبان ہندی کالیستہ سے گویند بادشاہ را این بے
 تکلفی او بسیار خوش آمد صحبتی مستدومی داشتند او ہرگز سائل را محروم نگذاشتہ باجوہر آنکہ از
 اسباب تجارت و زراعت فارغ بودہ و مدد معاش از جانب بادشاہ ہم نہاشت معلوم
 ہیچکس نمی شد کہ آن ہمہ صرف و بذل و ایثار او کجا بود و خلایق درین امر حیران بودند بعد از آنکہ
 بسنہ ہشتاد و سالگی کم و بیش رسیدہ اندین سلسلے مجازی در گذشت و اصاغڑ و اکابر
 بہ تشییع جنازہ او متجاوزا دولت رفته نقش پاک را بہ تبرک پر سرودوش سے گرفتند

کہ جای نہادن قدم نبود انائب من الذنب من لا ذنب له

شیخ سعد الدین گندوری فرزند لکھنوی ابن شیخ سواد الدین لکھنوی جامع بود بحجج علوم
 نقلی و رسمی و حقیقی سطوت و شوکت ظاہر و باطن داشت و از اغنیای شاکرین بذل ایثار
 مشہور بود از بسکہ طعام وافر بر فقر و محتاجان ایثار سے کردے را کندہ و سے فرار
 گفتندے و از زبان فیض ترجمان مخدوم شیخ قیام الدین نلقب بشیخ الاسلام گشت
 ارادت و خلافت خاندان چشت از دالہ راجہ خود یافتہ و فرقہ سہروردیہ را سید اجل
 جوینوری گرفتہ اورا ہشت پسران بودند بدریغ الدین - شہید الدین -
 شیخ بڑی - شیخ جہانگیر - امین الدین - سعد الدین - فخر الدین - رکن الدین -
 صفات و بزرگی وی متجاوزا حد احصاست بر سزاواران شیخ رحمت اللہ لکھنوی

در تذکره الاصفیاء تحریر کرد این مختصر گنجایش آن ندارد با بحکم و فائز است و موم ریح الشانه
سن هشت صد و بیست و نه هجری واقع شده پائین پدر خود به کنوین گشت شیخ
رحمت الله مولف تذکره الاصفیاء در کلمه رحمة الله علیه تار و پودش زیانده کند و در
بالفتح و وال موهب مشحوم سفره و دستار خوان

شیخ سید الشهدا بیاضی در علم و خلیف خود نداشت سالها الحاد و طاعت طلب علم و اهل سلوک و
صالح الدین و از شیر و گیاه و میوه ها سبزی با بانی افطار می کرد و از صغر سن با اسب و سوار
شیخ محمد خوشایر دوش نهاده آخر الامر حیرت برد غالب آند سکونت و زریز و در عجب و
تنهایی عزت گزید که فرزندان را هم بخود داده و نفع و داد و در سال هشت صد و هشتاد و نه هجری
ازین جهان درگذشت و بخالق است که در بیان تعمیر کرده بود و چون گشت بر داشتند مشجوع
بیان به وزن بهمان قصبه ایست قریب بمرست پلور

حافظ سید سعد الدین لکھنوی فاضل سید عبدل عالم و شیخ اشیل شاگرد ملا عبد الرحیم قاسمی
مراد آباد شاگرد ملا عبدالحکیم سیالکوٹی و در سال یک هزار و یک صد و نوزده هجری وفات یافت
مولانا سعد الدین سلوکی ابن عبد الشکور ربیع شیخ پیر محمد سلوکی و صفر سن بانگ
رامنے از تحصیل علوم فراغ یافته بر سنده درس و تئیمت جلوه افروز شد و بزیارت حسین
شریفین فائز گشت و در مکہ معظمہ تا دوازده سال اقیام فرمود اہل عربین شریفین بدو عقائدی
ناسخ داشتند شیخ عبد اللہ بصری مکی صاحب ضیاء السامی شرح صحیح بخاری
بطریقہ قادریہ مرید او گردید خود ہم باشی سندی ازار شد تا دوازده اوست مولانا سعد الدین
از مکہ معظمہ معاودت کرده بہ بندر سورت رخت اقامت انداخت و مرتب خطبات
شرح ہدایہ الحکمہ و رسالہ کشف الحق و تشریح مشتمی میلا نادم و در سالہ تحفہ الرسول
از تالیفاتش یادگار اند بتاریخ بست و ہفتم جمادی الاول سال یک هزار و یکصد و سی و
ہجری بہ بندر سورت وفات یافتہ ہوا بخاندون گشت علیہ الرحمۃ و الغفران و بی اسد و فرزند
عبد العلی و عبد الوہابی بودند پسر ثانی در کمال است علمی ثانی پسر بود و نسبت خلص می کرد
مولوی محمد صادق ششمی شاگرد او است

مولوی مفتی سعد اللہ مراد آبادی ولادت شریف اور سال ہزار و دو صد و دودہ ہجری و قمری یافتہ کہ تاریخش از لفظ ظہور حق و میرا رنجت برے آید و اوائل بس صبی از کتب فارسیہ ضروریہ فراغت یافت من بعد شوق طالب علمی در سرفاقت و برام پور رشتہ شروع در صرف و نحو نمود پس ازان بمقام نجیب آباد شرح جامی و غیرہ از مولوی عبدالرحمن قستانے خواندہ استعدادے تام بہر سانیہ بدہلی تشریف آوردہ بر آئند شیر محمد ولایتی و مولوی محمد حیات پنجابی و مفتی محمد صدر الدین خان صدر الصدور اکثر کتب درسیہ تحصیل کردہ در سال ہزار و دو صد و چہل و سہ ہجری بہ کھنڈوار دشت از مولوی محمد اشرف لکھنوی و مولوی محمد اسمعیل مراد آبادی و میرزا حسن علی محدث و مفتی ظہور اللہ لکھنوی فرنگی علی رجوع آوردہ بعد فراغ علمی داد و دارج خود او لا بہرہ مدرسہ مدرسہ شاہی و ثانیاً بتالیف بعض مجلدات تاج اللغات ترجمہ قاموس ثالثاً بعدہ افتاے کچھری کوٹوالی تا مدت بست و نہ سال مامور ماند مدرسہ ایام بفرج بیت الحرم توفیق یافتہ از شیخ جمال الکی سند جدید علم حدیث گرفتہ بلکہ موقوفہ مراجعت فرمودہ بالفراہم سندہ افتا مسترد شد بعد غل و اجاد علی شاہ صاحب طلب نواب یوسف علی خان کہ تلمیذ وے بود برامپور رسیدہ خدمت قضا و افتا و مراجعہ و غیرہ بدو تفویض یافت و تا بعد نواب کلب علی خان رئیس رامپور بدستور بعدہ موقوفہ مامور بود و واقع چار و ہم بر رمضان روز یکشنبہ سال ہزار و دو صد و نو و چہار ہجری بمقام رامپور وے اجل را البیک گفتہ رحلت فرمود و ہما نجا مدنون گشت طاب اللہ شاہ دو فرزند ارجمند سسمیان لطف اللہ و بشارت اللہ عقب خود گذاشت ہر دو برامپور قیام پذیر ماند حکیم لطف اللہ در تاریخش چند اشعار عربی گفتہ مقطع آن کہ شامل راہہ تاریخ است نیست فانا اللطیف نخصت تاریخا بسنی موتہ و اقامتہ تبوہ الجلیل یا بشری بقیل مشواہ طاب طیب ثراہ بے مولوی محمد یحییٰ تاریخش چنین گفتہ تاریخ وفات گفت سیحی بکچینہ علم و فضل صد آہ بے مسودہ و اوراق در دست بمقام لکھنوی کہ بہت طلب علم در انجا دار و بود صاحب ترجمہ را دیدہ خشک

مزاج یافت دبا اصا غر کم تو جی سے نمود از تعانیف زائقہ اکتب ذیل یادگار ماند نصید
الطلاب فی خاصیات الابواب القول الفضل فی ہزۃ الوصل یعقود الاجیبہ و
فی مجہول اختیار و النقاد و اور الاصول فی شرح الفصول در علم صرف غایۃ البیان فی
تحقیق السبحان۔ رسالہ ترکیب بسم اللہ و نحو خلاصۃ النوادر و اور البیان فی علم القرآن
رسالہ منہ فی وجود الغنہ و زکرت۔ القول المائوس فی صفات القاموس۔
نور الصباح فی اغلاط الصراح ترجمہ بعض جملات قاموس در علم لغت ترجمہ فقہ اکبر و
وحییت نامہ امام ابو حنیفہ و ترجمہ حقیقتہ الاسلام و ہدایۃ النور فیما یتعلق بالانظافار
والشعور۔ و زاد السبیل الی دار الخلیل و حواشی مالا بدمنہ و رسالہ طر متخل و در دینیات۔
حاشیہ بر شرح سلم مولوی حمد اللہ سندیلی و شرح ضابطۃ التہذیب و شرح خطبہ قطبی۔
در منطق۔ رسالہ توس قزح و رسالہ تنازع و رسالہ تحقیق علم واجب و حکمت و
رسالہ سبع عرض شیعہ موسومہ مفید البصیرہ و در حساب۔ حاشیہ بر شرح جعینہ در میائست۔
رسالہ تثنیم و استعارہ و در علم بیان رسالہ عروض با قافیہ و میزان الانکار و شرح معیار الاشیا
و تصفیہ لامیسہ فارسیہ و غیرہ

شیخ سعد الدین لکھنوی بن شیخ الاسلام شیخ سعد اللہ کندوری فزا ککنوی جامع ہدیہ
علم ظاہر و باطن و دام بدرس و افادہ علوم دینیہ اشتغال داشت و در مدرسہ وی طلبہ
مستعد رجوع سے کردند طبع شریفش بالکل بشعر و بدو تخلص او سعدی است از تالیفات
فکر اوست چو داری مولے چون قل ہوا شدہ خطی در کش بگردا سوئی اللہ بدو لم
چون دوست موافق است سعدی بہ سہل است جفای بہر دو عالم بدو لم گریہ بر عیوب
کس لکنی بن خندہ بر عیب دیگران چہ ز نے بہ بست و نیم جہادی الاول سال شست حد و ششاد
و یک ہجری رحلت یدار البقا فرمودہ اعداد و خدمت طبیب الاولیاء موافق سال وفاتش اند
شیخ سعد الدین خیر آبادی پدرش قاضی خیر آباد بدو شیخ اولاً از حفظ قرآن مجید فراغ
منودہ بملقہ تلمذ مولانا اعظم لکھنوی درآمد تکمیل تحصیل عاوم کردہ مرید شیخ مینا لکھنوی گشت
بعد وفات پیر خود بخیر آباد و وطن مالوف خود رفتہ بدرس و ارشاد و صارت الاوقات ماند

تاکہ در سال اہشت صد و ستاد و دو ہجری وفات یافت شرح مصباح و شرح کافیہ
و شرح جامی و بزودی و شرح رسالہ لکھی سہمی بزنجب السلوک کہ بسی از ملفوظات و حالات
شیخ مینا دوی و برج کردہ از دست قہر رش درخیر آباد است یزار و تبرک بہ
علامہ سعد الدین ہلوی کنیتش ابو الفضائل ہو شرح کثر الدقائق و ممتاز از عمدہ
تصانیف اوست در سن ہفت صد و نو و یک ہجری بجزار رحمت ایزدی پیوست
طالب شراہ و محل الجنتہ مشواہ

مولوی سعد الدین صادق و ہلوی ابن مولوی انان اللہ شہید بنال یازدہ
صد و بیست و ہفت ہجری متولد شدہ و از والد ماجد خود علوم تحصیل کردہ بر سند افادہ
محقق گشت و در اکثر مساجدات پر معاصرین غالب مے آمد تاریخ بیست و سوم ذی الحجہ
سال یازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات یافتہ و قریب مدفون والد خود مدفون گردید
مولانا سعدیہ محمد قندمی اعلم العلامہ روزگار بودہ اکتساب علوم از والد ماجد و
علامہ سرخ و علامہ اصنام الدین ابراہیم نمودہ در سال ہند و شصت و شش ہجری بہ
ہند و سمنان آمدہ بکلازمت اکبر بادشاہ ممتاز شدہ کیفیت درویشی و انکسار غالب
داشت خوش طبع و فصیح و بلیغ و شفیق بر تلامذہ بود صحبت او بادشاہ را خوش مے آمد
در سال ہند و ہفتاد ہجری بجزار رحمت ایزدی پیوست

مولوی سلام اللہ محدث رام پوری بن شیخ الاسلام بن حافظ فخر الدین از اولاد
ابجد شیخ عبدالحق محدث دہلوی فقیہ و محدث و مفسر بود علوم متداولہ از والد ماجد خود شیخ
الاسلام مصنف شرح فارسی صحیح بخاری و در سال طرد الا وہام عن اشراق امام الہمام
و کشف الغطا عازم المرقی عن الاحیاء اصل کرد و سند اجازت حدیث و غیرہ یافت
جد امجد او حافظ فخر الدین نیز علامہ مشہر بود از تصانیف حافظ مذکور شرح فارسی
صحیح مسلم و شرح فارسی عین النعم و شرح حصین حصین یادگار روزگار اند با جملہ صاحب ترجمہ
بعد اکتساب علوم بجز اسلامیت خود بر سند افادت و افاضت متکون بودہ و نشر علوم
مے کو شہید باہر مجادی الثانی وقت شام سال و وارزہ صد و بیست و نہ و بقرے

دوازده صد و سی و ہجری رحلت کرد نصیحا بیہمتہ المصنف مورخہ کمالین حاشیہ جلالین - محلی
شرح موطا کہ آنرا در سن دوازده صد و پانزده ہجری تصنیف نمود تاریخ آن ہوا الفوز الکبیر
ترجمہ فارسی شیخ بخارے - ترجمہ فارسی شاکل ترمذی - رسالہ اصول حدیث

بزبان عربی

مولانا محمد سلامت اللہ بدایونی کا بیوسویں ابن شیخ برکت اللہ صدیقی رئیس
بدایون عالم العلوم کا شمس بین النجوم ذات بابر کائنات مستفی از توصیف و تعریف است
مؤلف اوراق نیر چندی خوشہ چینی خرمن فیض آن بزرگوار نموده رسالہ الاسناد کہ
وقت اعطائے سندیہ مخدومی مولوی شاہ محمد عادل ارشد تلامذہ خود جناب موصوف
بزبان فارسی تصنیف فرمودہ اند بنابر بیان ترجمہ شریف کافی است ازان رسالہ
ترجمہ عالیہ بر سبیل اختصار خوالہ قلم نمودہ سوچے آید و ہو ہذا

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مے گوید سلامت اللہ بدایونی مولیٰ صدیقی نسب حنفی مذہب قادری مشرب کہ فقیر
تحصیل کتب درسیہ متداولہ از خدمت چند فضلاء سے عصر نمودہ آگاہ و حدیث سن
از خدمت مولانا ابوالمعالی بن مولانا عبد الغنی بدایونی کہ سلسلہ درس ایشان بہ ملا
جلال الدین دوانی میرسد استفادہ کردہ و در عرض مدت دو سال از میزان صرف تا شرح جامی
بر کافیہ و شرح تہذیب یزدی خواندم بعد ازان از خدمت مولوی ولی اللہ
رحمۃ اللہ علیہ از تلامذہ مولانا باب اللہ چوپوری بودند تحصیل قطبی و سبذی
و رشیدیہ مناظرہ بعمل آمد بعد ازان یہی کہ مولوی صاحب ہدایہ ضرورتے
مراجعت بوطن خود فرمودند حسب ارشاد ہدایت بنیاد حضرت پیر و مرشد برحق سید
شاہ آل احمد مارہروی قدس سرہ النیرینہ خدمت شریف مولانا محمد عبدالدین عسکری
مولوی مدین صاحب کہ در ان زمان از کلکتہ مراجعت فرمودہ عزت افزای سکنت
بریلی بودند حاضر شدہ تکمیل تحقیق و تدقیق کتب درسیہ متعارفہ از دواہد ثلاثہ و قاضی
مبارک و محمد اللہ شرح سلم و مطول التنازلی و صدرا و شمس باز غہ و شرح عقائد جلالی

ہاں یوسف و حاشیہ ملاکمال الدین و ہدایہ نقد خفی و سلم الثبوت و بیناوی و غیرہ ان
 اتفاق افتاد و جناب مولانا بفرط عنایت در اندک فرصت ہر قدر ہاکہ از ذخیرہ مبلغ معلوم
 بہ تحویل خود بہ دولت داشتند تفویض من بیج کارہ نہ نمودند و حق اینست کہ بل حقیقتاً
 تہ تیقات کہ معارفہ آرا و مزال استہدام علماء و فضلاء است ازین ارشاد جناب مہر و
 در کیسہ استعداد فراہم شد و اللہ بیضاغت لمن یشاء و بعد علی مرحلہ تحقیق و تدقیق کتب
 در سیہ بر طبق فرمان واجب الاذعان جناب پیر و مرشد برحق قدس سترہ فیضہ اللہ در
 سعادتہا از خدمت سراپا موبت مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی انار اللہ برہنہ
 گردیدہ در صد و تحقیق و تنقیح و سند کتب احادیث و تفاسیر افتادہ فائدہ ازین ماندہ
 عامہ گرفتہ چنانچہ صحاح ستہ و کتب تفاسیر را از حضور مولانا مہر و مولانا
 رفیع الدین برادر کوچک مہر و کہ تخریص در جملہ علوم خاصہ علم حدیث و تفسیر داشتند
 بمعرض سند رسانیدم تا آنکہ از فیض مجاہستہ و خدمت این ہر دو بزرگ
 فہم معانی احادیث و ادراک حقائق و دقائق تفسیر بمذاق طبع حاصل شد آخر کار جناب
 مولانا مہر و نقد کوثرانہ بحال این خاکسار فرمودہ بہ اجازت صحاح ستہ و مشکوٰۃ
 المصابیح و حصن حصین و کتاب المسلمات و دیگر کتب احادیث و تفاسیر و رسائل
 مصنفہ خود و نیز کتب مؤلفہ والد ماجد خود سر فرما فرمودہ رخصت فرمودند و مجملہ
 فقیر سند کتب در سیہ تمام کمال از خدمت مولانا محمد الدین شاہ جہان پوری دادہ
 و سند کتب احادیث و تفاسیر فراڈ و سماعہ و درایہ و اجازہ ابو زوۃ الحمدین و
 اسوۃ المفسرین مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی و برادر ایشان مولانا رفیع الدین دارو
 حضرت ایشان از والد ماجد خود شان مولانا شاہ ولی اللہ محدث دہلوی وارث
 حضرت ایشان حال اسانید متنوعہ خود را در کتاب الارشاد اسے مہمات الاسناد
 بہ تمامہ تفصیل نوشتہ اند انتہی ملخصاً مولانا صاحب ترجمہ حسین حیات خود مسجد
 بمقام کانپور وطن خود در سال یک ہزار و دصد و شصت و ہفت ہجری تعمیر فرمودند
 کہ تاریخ بنائے از فقر ہائے - ان ہذا لا بیست اللہ - و ما ہذا الا مسجد الفردوس - و و

ہوا الفی الحیدرے برآید چونکہ نفس قدسی آنحضرت مفید عام و مفیض انام بود صدها علم و
 فضلاے نامی زیر سایہ دامان تلمذ و درس آن خاتم العلماء بر خاستہ اند با این ہمہ کتب مصنفہ
 حضرت معزے الیہ دال بر ذخیرہ علمی شان موجود اند از اجملہ کتب ذیل استند تحفۃ الاحباب
 و معرکہ الارادہ برقی خاٹف در مناظرہ اہل سنت و شیعہ و تخریر الشہادتین شرح
 الشہادتین در بیان شہادت سید الشہداء رضی اللہ عنہ و تہذیبی رحمت خرد و کلام
 در بیان میلاد سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ والتحمیات و رسالہ تہاب ثاقب و در
 سقوط کواکب و حقائق احمدیہ در علم حقائق و بحر التوحید در بیان شطیحات اولیاء اللہ
 و اسرار العاشقین و حل اقوال و اشعار عربیہ و فارسیہ بطریق صوفیہ کرام و رسالہ کشفیہ
 بجواب ایرادات بعض جملہ کہ بوجہ تاواذ اقصیت از اصطلاحات حافظ شیراز بر چند اشعار
 حافظیہ وارد نمودہ اند و ترجمہ و تار سالہ شیخ محی الدین بن العربی در بیان لطائف
 موسومہ معانیات صوفیہ و مکاشفات قدسیہ و رسالہ لغات حالات و رسالہ
 اشباع الکلام فی اثبات المولد والقیام و رفعات کشفی و شرح ثنوی گل کشتی و رسالہ الوان
 در بیان جواز عدم جواز الوان و رسالہ در تحقیق جواز مصافحہ و معاقتہ عیدین و رسالہ مجموعہ
 استفہام کہ اجوبہ ہر یک خود تحریر فرمودہ اند و رسالہ الاسناد در بیان کیفیت تحصیل علوم
 مختلفہ متداولہ و استحصال اسناد علوم از اساتذہ مولانا را طبع شعر گوئی ہم بود بنا بران
 تخلص خود کشفیے کردند و دیوان کشفی کہ مجموعہ اشعار ابدال فارسی است مشتمل
 نمونہ از خردارے بہ میزان فہم بایہ سنجید چند اشعار از دیوان مذکور بطور نمونه نوشتہ
 مے شوند **۱** آنالکہ بر خیال تو جان را فرار کنند بہ بینما گردنیدہ جمالت چہا
 کنند بہ نحو نظارہ رخ خوب تو دیدہ ہاست بہ آئے کہ خاکپای ترا تو تیا کنند بہ ترسم کہ رفتہ
 رفتہ فتہ طشت من ز بام بہ یاران اگر کلافہ عشق تو را کنند بہ غیر از جفا ندید دل من
 ز منوشان بہ این ہم حکایتی است کہ خوبان وفا کنند بہ بیار عشق بہ نشود اذوم مسیح بہ
 بیسودگی نگر کہ جلیبان دوا کنند بہ تنہا نہ من سبک و گلزار و حسرت ہم بہ زندان تمام تکیہ
 بدوش صبا کنند بہ آئینہ را بدست نگیرند زینہا بہ خوبان اگر معاینہ یار ما کنند بہ

انرا بدو حق شناس فی راه خود بگیرد خاضعان حق همیشه بمن اقتدا کنند و تردا انهم چنانکه ملائکت آسمان
نام مراد و طیفه بجای و عاقلند و در حوض حزمین بگفته حافظه فی رسد و کشفی تو کیستی که ترا مر حبا کنند
بالجمله هر کس که راز دانی است و کل نفس ذائقه الموت مسکن دل هر صاحب خیال
آگاهم آگاهم آن کتاب فلک تحقیق و تدقیق و وقع سوم رجب یوم شعبه سال یک هزار و
دو صد و هشتاد و یک هجری قمری در این عزم پنهان شده در کانی بدیش مسجد خودش زمین سپرد و
طاب الله شراه و جبل الجنت مثواه قطعه تاریخ وفات آن مرجع العلوم بر سنگ بالین
فرارش چنین کنده اند **مذکر کشت و کزات جناب کشفی** در بادی راه خدا کاشت راز
عرفان و شجره بر خاسته خاطر چو ازین گشتن و دهر رفت و چشم ندون جانب بلخ ضلوع
سال تاسع قلمبند نمودم در شنبه یوم هفته سوم از ماه رجب شد و همان
حاجی سلطان همایونی بزیارت که مظهر مدینه طیبه مشرف شده و علوم نقلیه
خوب و وزیده و مدتی در بدر خدمت اکبر بادشاه بوده حسب الحکم بادشاه موجود

چهار سال به ترجمه کتاب هما بهارت موسوم بر زم نامه بطریق افراد و استقلال
اشتغال داشته بنای که از نقیب خان شمع فروخته بود و از و با تمام رسید هنگام ترجمه
نویسی هما بهارت یک از و بر سر رسید که این تپست که می نویسد گفت که حرف ده هزار
رساله را بر زبان حال موافق می سازم

قاضی سید احمد الدین السلب نقیب خان وزیر سلطان حسین شری که اعلم العلماء
وقت بود در سال هشت صد و هشتاد و چهار هجری بدست سلطان بهلول لود که اسیر
شده بر عثمان رفت و از مجلس مومنان رهایی یافت

مولانا سید احمد الدین دهلوی جامع بود میان علوم رسمی و تحقیقی و تقوی و ورع از
دنیا زیاده بر نایحتاج اختیار نکرده و پیش مولانا سید الدین شاگرد سید شریف
جرجانی تلمذ کرده و از سلطان سبب بخت و قائل بر آنده در تمام در شهر و بیانه و
اکثر امید به پناهی آرد و وطن کرد مرید شیخ کبیر است و حسن فکرم کبیر داشت در آخر عمر
حاصل بصرش رفته بود حق سبحانه تعالی سبب واسطه عیال و بصرش را بوسیله رو کرد

برہمات شیخ فخر الدین عراقی حواشی نوشتہ کہ کجلی معانی اُن کافی دوانی است در سال
مفتاح الاسرار ہم از تصانیف اوست تاریخ ہفتہ ہم حمادی الاول سن ہند و یک
وفات یافتہ قبر او در دہلی بالائے حوض شمس است رحمہ اللہ و مولانا تراب علی لکھنوی از
اولاد و مجاہدشان استند

مولوی سنا الدین احمد بدایونی ابن مولانا محمد شفیع بن مولانا عبد المجید ابن
مولانا محمد سعید ابن مولانا محمد شریف ابن مولانا محمد شفیع بدایونی ولادت وے در سال
دوازده صد و نو زده ہجری بنظر یہیو ستمہ چنانچہ ظہور حق نام تاریخی و بیست اکثرے
از علوم درسیہ بخدمت مولانا فضل امام خیر آبادی و علم حدیث و تفسیر بخدمت مولانا
شاہ عبدالعزیز دہلوی تحصیل نمودہ فوائد معتقدہ در نحو و حاشیہ قاموس در لغت و دیگر
مسودات عربیہ از تالیفاتش یادگار اند و ے رحمۃ اللہ علیہ بیست بخدمت عم خود
مولانا عبد المجید عین الحق داشت ہماہ محرم سال دوازده صد و ہفتاد و ہشت ہجری
رحلت فرمودہ

سید احمد گیسو دراز کا پوری جامع علوم ظاہر و باطن مرید پدر خود سید محمد کا پوری
بود گیسو دراز کرونش بمتابعیت سید محمد گیسو و راز بود کہ در دکن آسودہ اند کتاب
جوامع الکلم بعبارت عربی در شرح اسمائے حسنی و مشاہدات بزبان فارسی
در حقائق و معارف از تصنیفات اوست در سال یک ہزار و پنجاہ و ہشت رحلت
فرمائے عالم بقا شد قدس سرہ

سید احمد مجاہد رامی بریلوی گو بظاہر ہجر کہ علماء ظاہر معدود و مگر باطن او بنور علم الہی
معمور بودہ و ے از خاندان سادات تکیہ رامی بریلی است کہ در ان خاندان عالی
پیش ازین بسیاری از اولیاء اللہ گذشتہ اند چچو شاہ غلام اللہ کہ وفاتش در سال ہزار
و نو و شش ہجری و شاہ محمد عدل عرف شاہ لال متوفی سن یازده صد و نو و دو
ہجری سید احمد قدس سرہ مرید و مقلید مولانا شاہ عبدالعزیز مرحوم بود در سال
دوازده صد و سی و ہفت ہجری بزیارت بیت اللہ مشرف شدہ بسال دوازده

صدوسی و ہشت ہجری مراجعت نموده بسکن خود رسیده ہفتم جمادی الثانی سال دوازدہ
 صد و چهل و یک ہجری روز دوشنبہ وقت عصر از تکیہ رای بریل بعزم جہاد سفی
 سبیل اللہ ہجرت فرمودہ بتاریخ بخت و چہارم ذیقعدہ سال دوازدہ صد و چهل و شش
 ہجری متصل بالا کوٹ واقع ملک پنجاب شربت شہادت چشیدہ شکر اللہ سعید
 سید محمد دہلوی بن سید مبارک بن سید محمد بن سید محمود کربانی جامع کتاب سیر الاولیاء
 در ان احوال شایع چشتیہ جمع نموده وے بصغر سن بشارت بیعت شیخ نظام الدین اولیا
 قدس سرہ مشرف شدہ و بعد از دہجد مدت خلفائے او بودہ از شیخ نصیر الدین محمود
 کہ اجل خلفائے شیخ موصوف بود تربیت یافتہ رحمۃ اللہ علیہ

سید محمد گیسو و راز ساکن گلبرگہ ابن یوسف الحسنی الدہلوی خلیفہ راستین شیخ
 نصیر الدین محمود چراغ دہلی جامع بود میان سیادت و علم و ولایت و شانے رفیع و ربوبی
 رفیع و کلام عالی داشت در اوائل حال بہرلی تشریف داشت بعد رحلت فرمودہ پیر خود
 بدیار دکن رفت و قبولی عظیم یافت و ہما نجا رحلت فرمودہ اورا گیسو و راز ازان گویند
 روزے او باچندے دیگر از مریدان پاکی شیخ نصیر الدین محمود و پیر داشتہ بودند وقت
 برداشتن گیسوے او بسبب درازی در پایہ پاکی بند شد و او بسبب رعایت ادب
 استغراق بہر آوردن گیسو مقید نہ شد و ہم بران وقت کہ واقع شد مسافت بعیدہ
 قطع کرد چون شیخ برین معنی اطلاع یافت خوشحال شدہ این بیت انشا فرمود
 ہر کو مرید سید گیسو دراز شدہ و اللہ خلاف نیست کہ او عشق باز شدہ بعض مریدانش
 کہ محمد نام داشت ملفوظاتش موسوم بجوامع الکلم جمع کردہ و از تصنیفات خاص وے
 کتاب اسماء است کہ حقائق و معارف بزبان کفر و ایماد الفاظ و اشارات بیان فرمودہ
 مفتی سید محمد لاہوری بن مفتی غلام محمد لاہوری صاحب علم و عمل بود کتاب
 خلاصۃ المدا رج وفقہ محمدی و مخزن الفرائض از تالیفات اوست بارادہ زیارت
 حرمین شریفین قدم براہ سفر نہادہ کہ ناگاہ متصل شمن کوٹ سفر آخرتش پیش آمد رفیق
 دار البقا گردید

سید محمد قنوجی از فرقہ سادات رسول و از اوستاد اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ
ماہر علوم ریاضیہ و ادبیہ بود و حاشیہ مطول از تصانیف اوست

مولوی سید محمد برہانپوری ابن شاہ فضل اللہ نایب رسول اللہ و دانشمند بزرگ و
عارف شریک بعد وفات پدر و سادہ آرای افادہ علوم در برہان پور شد از تصانیفش کتاب
تحفہ المرسلہ مشہور و معروف است

سید محمد علی الدہلوی ابن سید جعفر الملکی تاجر دانشمند خلیفہ شیخ نصیر الدین محمود
چرخ دہلی در توحید و تقدیر مقام عالی داشت کتاب بحر المعانی و دقائق المعانی و
حقائق المعانی و رسالہ اسرار روح و رسالہ بیچ نکات و بحر الانساب در بیان
نسب اہل بیت از تصانیف اوست بعد سلطان بہلول لودھی در سن ہشت
صد و لودویک ہجری رحلت فرمود

میر سید محمد امروہی عالم با عمل صاحب صلاح و تقوی و در عہد اوز سید جلال
تلمیذ سید رفیع الدین در بدایون تحصیل علوم کردہ بعد از تحصیل کمالات بدرس و افتادہ
مشغول شد و او را خورد و رسک ملازمان در گاہ با و شاہی بمرتبہ اختصاص رسیدہ
بمنصب میر عدلی عزالتیافت و درین منصب جلیل اللہ بطریق عدالت و انصاف و
صدق و امانت سلوک داشت و ستم تازیانیکہ او بدر بار اکبر سے بود و بیچ ہمدعی و ملحدی را
قدرت رخنہ انداختن و ردین اسلام نبود بعد از و نام میر عدلی بر سایر موم مجازی
و عاریتی گشت در سن ہصد و شتاد و چہار ہجری بکومت بہکمر فارز شدہ ہما بخا در سن
ہصد و شتاد و شش ہجری بخوار رحلت حق پیوست

سید محمد بلگرامی ابن سید عبدالجلیل الحسینی الواسطی بلگرامی در علم ادب کمالی داشت
شاگرد سید طفیل محمد اترولی بود و استفادہ فنون عربیہ و فروع ادبیہ از والد خود کردہ
کتاب الجزر الاشراف من المستطرف منتخب کتاب مستطرف از مؤلفات اوست کہ
در سال یک ہزار و یک صد و پنجاہ و بیچ ہجری انتخاب کردہ ہشتم شعبان شب شنبہ
سال یک ہزار و یک صد و ہشتاد و بیچ ہجری وفات یافتہ در بلگرام مدفون شد طالب فضل و حکم

شیخ سیف الدین سرہندی ابن شیخ محمد معصوم ابن شیخ احمد مجدد قدس سرہم جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود کتاب علوم از والد ماجد خود کرده و ہم در طریقت مرید و کے وہ لقب محی السنہ مشہور بود و بارہا ب دنیا تعلق نہ داشت بجز و شنیدن نام اللہ تعالیٰ حالتی بروی طاری سے شد در سال ہزار و نو و ہشت ہجری وفات یافتہ قدس سرہ

حرف الثمین المجمع

شاہ احمد شرعی ساکن چند میری دانشندی بجز و در ویشی کامل کیر السن جامع علوم عقلیہ و نقلیہ و رسمہ و حقیقہ بود و یار چند میری ملک مالوہ وطن داشت وی در جواب ایام صاحب کشف کہ در طعن اہل سنت و جماعت دار و اشبار بہان وزن و تافہ گفتہ است اشعار صاحب کشف و جماعتہ سموا ہوا ہم ستہ جماعتہ حر عمری موکفہ بقد شہوہ بخلہ فخر و فخر شفع الوری فتنہ دایا بکلفہ بچو اب شاہ احمد شرعی عجا بقوم ظالمین تلقوا ببالعدل ما بینہم لغری معرفہ بقد جاد ہم من حیث لایدر و نہ ب تظیل ذات اللہ مع لغی الصفہ ب وفات او در سن ہند و بیست و ہشت ہجری بدو ع پیوستہ شیخ عبد الغنی سبکی کہ دانشمند و تشریح و مقصد بود شاگرد اوست۔
شیخ شاہ محمد فاروقی انا کا بر علمای جو پوری بوسع و تقوی موصوف و ہموارہ باقادر و درس علوم مصروف بود ملا محمد جو پوری نیزہ اوست شیخ موصوف در سال ہزار و سی و دو ہجری وفات یافتہ روح اللہ روحہ

شرف الدین احمد منیری ابن محلی المنیری دی از مشاہیر مشائخ ہندوستان است چہ احتیاج کسی ذکر مناقب وی کند اور تصانیف عالیہ است از جملہ تصانیف او مکتوبات مشہور و لطیف ترین تصانیف اوست بسیارے از آداب طریقت و اسرار تہذیب و دان اندراج یافتہ و بر آداب المریدین نیز تشریح دارد و کے مرید خواجہ نجیب الدین فردوسی است قبر شیخ شرف الدین در بہارست یزار ویتبرک وی رحمۃ اللہ علیہ سال ہفتصد و ہشتاد و دو ہجری وفات یافتہ

مفتی شرف الدین رام پوری ماہر علوم فلسفہ و منطق مشہور است و اما

امام احمد ولایتی بود در سال دوازده صد و پنجاه و شش هجری ہنگامیکہ از کلکتہ برآم پور میرفت
در اثناے راہ برقع پور ہنسوہ بنابر فاتحہ خوانی قبر مولوی محمد سعید دانا خودوش کہ بدرگاہ سید شاہ
راجی قدس سرہ مدفون اند بمسکن برادر کلانم حکیم احسان علی خان فرود آورده دران وقت
راقم پیچید ان صغیر السن بود لکن ہنوز حلیہ او بصفحہ خیال ممر قسم است کہ دے میانہ قد سیاہ
رنگ سفید ریش نحیف الجثہ ضعیف القوی بود از تصانیف او سراج المیزان و درعلق
و شرح سلم تالایچہ و لای تصور و بعض فتاواے فقیہہ مشہور اند

حکیم شریف خان دہلوی طبیب مشہور و معروف است بحالہ نافعہ و تالیف شریقی
و علاج الامراض و دستور الفصد و حاشیہ نفیسی و حاشیہ شرح اسباب غیرہ از تصانیف او است
و فائش در سال دوازده صد و سی و یک ہجری واقع شدہ شاعری تاریخ فوتش بن جنین یافتہ
درینا ازین دار فانی گذشت بحکیم و طبیب و لطیف و ظریف بہ حسن و کفایت
سال و فائش بن بہ صد افسوس مرزا محمد شریف

مولانا شعیب دہلوی پدرش ملا منہاج در صغیر سن از لاہور بقصد تحصیل علم در دہلی آمد
در تحصیل علوم ریاضات شائقہ کشید بعدہ در عہد دولت سلطان بہلول لودی مفتی شہر شد
و بین جاسکوت و درید مولانا شعیب عالم و عامل در صورت و سیرت ملک متثال بود و
در وعظ و تذکیر بے نظیر زمان خود و قتیکہ وعظ گفتی و تران خواندی ہیچ کس را حمال
عبور از ان راہ نبودے اگرچہ خود بارگران بر سرداشتی ایستادہ شدے و استلج نمودی
و او را در وعظ بحسب اختلاف مقامات و عہد و عہد حالات عارض شدے
جمع اکابر و علماء شہر دہلی در پایہ وعظ او حاضر شدند و اکثر از مولی و آہاے شہر
در ابتدا شاگرد او بودند بہاں ہند و سی و شش ہجری وفات یافتہ قبرش در دہلی
برہالائے حوضی شمسی است لوزائندہ مرقدہ

قاضی شمس الدین شیبانی دانشمند متبحر بود از دہلی در زمان تغلق شاہ بنارنول قبت
عہد بابت حال کہ بہ زنت نکاح در دست او نیامدہ بود بقصد زیارت خانہ کعبہ برآمد
و چون بگجرات رسید در مسجدے در آمد و اعظمی معتزلے مذہب پرہیز برآمد و تقریر مذہب

اعتراف کہ دریا وہ خلق افعال عباد است کہ وہ گفت این دست نیست اگر کشایم من بکشایم و اگر
 بر بندم من بر بندم بچ کس را از حاضران قوت مجاہدہ او نبود قاضی شمس الدین گفت اگر قدرت
 بدست تست چہا دست بر پشت ہر نہ بندے حاکم گجرات را این دخل و سے خوش آمد
 جاریہ کہ از دار الحرب آوردہ بودند پیش کش او کرد و ازوے اولاد بشد حق سبحانہ و را اولاد
 او برکت داد و علم بخشید رحمۃ اللہ علیہم جمعین یکے از اولاد او بنام تاج الافاضل بود از
 دسے پنج پسر شد ہمہ دانشمند و متقی یکے از پسران او قاضی مجد بود پیر شیخ احمد مجد کہ
 ذکر او در حرف الف گذشت داو را ہفت پسر ہمہ عالم و عامل بودند

مولانا شمس الدین بکلی (اودھی) دی اقلانہ مولانا فرید الدین شافعی است کہ شیخ
 الاسلام اودہ بود از اودہ بنا بر تحصیل علم پہلی قدم آوردہ و خدمت مولانا ظہیر الدین بکری
 بلند نمودہ از شاہیر علماء شہر دہلی گشت بیشتر مردم شہر دہلی بکے انتساب سے گردید
 بآن نسبت مغرور متبع بودند گویند او را شری است بر مشارق الانوار و دان نقل کردہ کہ نامزد
 بنی قطوے روئے با مولانا صدر الدین تادے بخدمت شیخ نظام الدین اولیا
 قدس سرہ آمد شیخ پرسید در شہرے یا شہید چہے گفت کتید گفت آری بخدمت مولانا
 ظہیر الدین بکری اصول ہندوی می خوانیم شیخ ایشان را از بعضی مواضع کہ با شکل مشہور بود
 پرسید گفت کہ سبقت نااہلین جا رسیدہ است این حرف بردانیز شکل مانده است شیخ آنرا
 حل کرد ایشان را اعتقاد در حق شیخ راسخ شد بعد از مدے مولانا شمس الدین بکلی مرید شد
 و بر تہ کمال رسید و از اعظم خلفائے شیخ گشت و میان یاران اعلیٰ شیخ معظم و مکرم و صاحب
 صدر شد و از تکلفات و مراسم و عادات و عادات مشاہیر و از تعلق و توجہ معرہ بود و کمتر کسی را بر
 گرفتہ شیخ نصیر الدین محمود کہ از تلامذہ او سنت در مدح و سے گفتہ شعر سألک العلم من
 احیاک حقاً فقال العلم شمس الدین بکلی چہ زمانیکہ سلطان محمد تغلق شاہ دہلی تیغ تہر و سیاہست
 بر خلائق خصوصاً بطائفہ مشائخ آختہ بود مولانا شمس الدین بکلی را طلبیدہ گفت مثل تو دانشمندی
 اینجا چکند بکشیر برود و بر تہانہاے آن دیار بنشین و خلق خدا را باسلام دعوت کن مولانا از پیش
 سلطان براسے تہیہ اسباب سفر برد و گفت کہ من شیخ را بخواہ دیدہ ام کہ مرا می طلبد مرد

چہ می گویند من بخدست خواجہ خود میروم ایشان را کجائی فرست فردا سے آن روز بر سینہ او پٹی
برآمد و بیمار افتاد این خبر سلطان رسید حکم کرد کہ اورا بدرگاہ نایبیارند سبدا کہ بہمانہ میکرده باشد
در این اثنا بسال ہفتصد و چهل و ہفت ہجری ازین عالم رحلت فرمود و قبر او در یاران
چو تھرہ در دہلی است رحمۃ اللہ علیہ

مولوی حافظ محمد شوکت علی صدیقی سندیلی ابن چودھری سند علی بن چودھری
منصب علی تاریخ نو دہم محرم الحرام یوم انجیس سال دوازدہ صدوسی و چہار ہجری ولادت
یافتند جدشان چودھری منصب علی بخشی بنیرہ اولین خود ہزار ہاروپہ صرت فرمود ہر گاہ
عجہ شریفش قریب بسہ سال رسید و بچہ زیر کمر برد کہ از صد مہ آن اعصاب پاش
شدہ ہر دو پالا غر و کوتاہ گشتند و مان رقتار شدہ بچہ چودھری دوازدہ صدوسی و چہار سال
آفت غلجہ دست نداد بچہ چہار سال و چہار ماہ و چہار روز کہ معمول شرفای مسلمانان
ہند و سستان است رسم تصبیہ بخانی بطور بچہ دست حفظ قرآن مجید از سید فتح اللہ سندیلی
و حافظ محمد ابراہیم خیر آبادی نمودہ بچہ چہار سال فراغت یافتہ و در خدمت مولوی سید
فقیر اللہ سندیلی و ملا اسرار قل بخاری قسری مستفید شد و بعد والدہ ماجدہ شان یعنی چودھری
سند علی مولوی تراب علی ابن شیخ شعیب علی لکھنوی را کہ دانشمند شجرہ و دہ ہشاہرہ و چاہ روپہ
نقد با صافہ خوراک و پوشاک و صرفہ چند طلبہ بنابر تعلیم صاحب ترجمہ ملازم کردند کہ در دست
قلیلہ از کتب درسیہ بخدمت مولوی مترے الیہ قرار غ حاصل کردہ لیکن والدہ ماجدہ
شان چودھری سند علی قبل از فراغ داعی اجل را اجابت لبیک گفتہ رہگرای عالم بقاشدند
اعمام شان چودھری حشمت علی و چودھری عظمت علی کہ موجود بودند تقریب قرار غ بکشادہ
پیشانی تمام بصرف پانزدہ ہزار روپہ بانجام رسانیدند جزا ہم اللہ خیرادرین تقریب بسیاری
از علما و صلحا و طلبہ و حفاظ و اطبا و حجاج و مشائخ مدعو بودند صاحب ترجمہ بعد نماز جمعہ
و عطا ایہ کریمہ و علم آدم الاسماء الایۃ گفتند بوردہ سورہ فاتحہ و حدیث انما الاعمال بالنیات
خواندند و علماء موجودین از دست خاص و ستار فضیلت بفرق مبارکش بستند و
مولوی تراب علی را یک ہزار روپہ نقد و دو سالہ و دو مال دیگرہ اعمام صاحب ترجمہ

تذکرہ کو مد علی ہذا القیاس دیگر علماء را حسب حال بدل نمودند اشار الیہ بررس و تربیت طلب
علوم بصرف اندو از مولوی سید حسین محمد علی آبادی و شاہ خادم صفی پوری و سید شاہ
نواز شمس احمد صفی پوری و شاہ محمد علی صفی پوری ہیئت و خلافت سلاسل قادریہ و شتیہ
و شہروردیہ حاصل نموده و صد ہا مردم مریدانش ہستند مؤلف ہیچمان را در تالیف این
تذکرہ از حضرتش امداد کے کامل رسید کہ ادا کے شکرش بہ سزا زبان ہم نمی تواند کرد
سلمہ اللہ و الباقہ واصلہ اسے نامتناہ تصانیف الشہیرہ حاشیہ شرح جامع
الاستقصاء فی الاستفادہ علم الیقین فی مسائل الاربعین شمات الانظار فیما مضی من الآثار
غایۃ الادراک فی مسائل السواک آثار امد کے فی تحقیق الصلوۃ الوسطی کشف المستور عن وجہ
السحر کتب زیر تالیف ختمہما اللہ یا خیر رسالہ در باب طہارت مصلے - رسالہ
الشرح الصدور بلیغہ التدریس رسالہ بحجاب بطلان خلافت خلفای ثلاثہ - افاضت المتلخ بمسائل
اختلاف المطالع در تحقیق برویت ہلال - حقیقہ اللوہ المسحورہ فی کلمہ کشف المستور - آقیام
السائل بحجاب مائے سائل - انشاء ثروا فزا - تاریخ سندیلہ

قاضی شہاب الدین دولت آبادی ابن شمس الدین بن عمر الاولی در دولت آباد
متولد شدہ از قاضی عبدالمقتدر دہلوی و مولانا خواجگی تمیز مولانا حسین الدین عمرانی اکتساب
علوم کردہ ہر گاہ شکر امیر محمود متوجہ دہلی شد قبل رسیدنش بہ دہلی قاضی شہاب الدین
ہمراہ او ستاد خود مولانا خواجگی ہار دہلی بطریق شتافت مولانا خواجگی یکالی خست
اقامت انداخت و قاضی بچہ پور رفت سلطان ابراہیم شرقی قدوم قاضی معتمد شہر
باغداد و تعلیم تمام پیش آمدش و اورا ہمالک العلماء لقب کرد قاضی و سادہ افادہ و در
بجون پور مزین فرمود و تصنیف کتب صرف کرد و یاد آنا نجلہ بحر مواج التفسیر قرآن مجید
بزبان فارسی و حاشیہ کافیہ و کتاب ارسطو در نحو کہ در ان تمثیل ہر مسئلہ در ضمن
عبارت ادا کردہ فقیر کتاب مذکور بہ کتب خانہ مولانا مفتی علی کبیر ٹھیلی شہری دیدہ بود و
بدائع البیان و فن بلاغت و شرح بزودی در اصول فقہ و شرح قصیدہ بانہ سعاد
در سالہ در تقسیم علوم بعبارت فارسی و مناقب اسادات و فتاوی ابراہیم شاہی و غیرہ

از تصانیف وی مشہور اند تاریخ بست و پنجم رجب سال ہشت صد و چہل و نہ ہجری رحلت فرمود
 بجنوب و بجانب جنوب سی سلطان ابراہیم کہ بنام مسجد اٹالہ شہرت دارد مدفون شد مؤلف
 اوراق در سال شصت و یکم صدی سیزدہم ہجری و قتیکہ از پنجلی شہر بخانی پور سے رفت
 مرقدش راز یارت کردہ اورا اندر مرقدہ صاحب تاریخ فرستہ نوشتہ کہ اصل او از غرین است
 در دولت آباد کن نشو و نمایانست سلطان ابراہیم شہر قی و تعظیم و توقیر و بسیاری کوشید
 در روزہا سے متبرک در مجلس سلطان ابراہیم بر کسی نقیرہ سے نشست گویند
 وقتے قاضی رام رخصت طارے شد سلطان بعبادت اور فتنہ بعد از تفیش احوال
 و اظہار لوازم مہربانی قدحے پرائے کب کردہ گرد سرخولا نا گردانیدہ بنوشید و گفت بار خدایا
 ہر بلا سے کہ درازا او باشد نصیب من گردان و اورا شفا بخش از اینجا عقیدہ آن صاحب
 تخت و تاج نسبت علمائے شریعت محمدی علیہ السلام علیہ السلام و سلم معلوم میشود کہ
 کہ تاج سے غایت پورہ

شہاب الدین محمد بن علی دین محمدی مہارست کاملہ داشت ہمراہ بابر شاہ ہند آمدہ
 در سلک در اسے مقرب اورا نظام داشت رسالہ در تہمین و توضیح علم معارف تصنیفات
 ادست بسال ہند و چہل و دو ہجری بعد ہمایون شاہ فوت شدہ شہاب الثاقب
 تاریخ فوت ادست

علامہ اشرف کشمیری از احفاد بابا عثمان گمانی و علمائے نامدار کشمیر محدث و فقیہ
 جان علوم عقلی و نقلی بود لا فیروز مفتی برادر زادہ ادست پیش علمائے شہر خود کتب درسیہ
 گذرانیدہ بچہ بن شریفین رفتہ دان ابن جبرکی اجازت حدیث یافت باز بہ کشمیر آمدہ با قارہ
 طلبہ علوم سے پرداخت کہ اجلاس در رسید بحکمہ تلاش پورہ مدفون گشت

حکیم شیر علی احمد آپا و می بن حکیم محمد بن صدیقی والد ماجد ابن مسعود اوراق اولاً
 کتب درسیہ طبیہ بحضرت والد خود تحصیل فرمود و بعد ازان بمقام کفایت پیش حکیم امام بخش
 مرحوم تلمیذ حکیم محمد اسحاق خان دہاوی مشغول طب نمودہ فن طبابت را بجدت رسانید
 و بسرکار نواب آصف الدولہ بہادر بعد ہا سے مسند زینت تحصیل ادست و قوی ہا را

ملازمت کردہ بھر شیخوخت خانہ نشین شدہ بہ معالجہ مرضے پر داخت دار کسی خواہان مزد
 نے شد و اوقات شب و روزی بتلاوت قرآن مجید و درود لائل الخیرات و صلوة پنجگانہ صرف
 سے نمود و غفر اللہ کہ بعد فراغ نماز چاشت و اشراق بر سر یکہ نشین گاہ اول و نشستہ
 ہر سہ سہ احوال مرضے کہ موجود بودند سے پر داخت دہر یکہ راعلاج مناسب تجویز میفرمود
 حتی الامکان نسخہ قلیل لایزال و کثیر المنفعت تجویز سے کرد و بچانہ کسے نے رفت و اناہل برادر کی
 و مردم مفلوک الحال چیز سے نے گرفت انچہ از افنیاسے بیرونی بدو سے رسید ہمہ بد و اوقات
 عشر با صرف سے نمود و راطریق معالجہ عجبے بود کہ تعلق بدید و شنید ندارد و روزی طفلی را
 پیش وے آوردند کہ بدرد گوش بیہوش بود و سے گفت کہ چیز سے در گوشم سے کا دو والد
 مرحوم فرمود کہ سے حقہ بیارید چون نے آوردند و اڑکارو کہ در قلمندانش بود بھو قلم تراشیدہ
 در گوش ماؤت طفل نہاد و بطرف نے دیگر قلیلہ سوزان نہاد بسے بر نیامد کہ طفل متبسم گردید
 ہر گاہ نے از زمین دو ہجہ ہزار پاکہ آرد کہ کھنکھورہ گویند برآمد مردمان ششدر شدند و سے
 خمیازہ کردہ ہر دو دست بالاسے سر برد و بچنان دستہاش کشیدہ ماندند بہ ہیج تدبیر فرود
 سے آمدند والد مرحوم فرمود کہ سے کہ باین زن رشتہ مضحکہ داشتہ باشد دفعہ دست خود
 زیر ناف زن برد و بچنین کرد زن ماؤت ہر دو دست دفعہ فرود آورد و اائل و شعبان المعظم
 سال دوازده صمد و پنجاہ و شش ہجری حضرت قبلہ گاسے بعارفتہ ٹپ و اسہال کبڈی
 مبتلا شدند حکیم مردان علی و حکیم احسان علی، مؤلف طب احسانی اخلاف حضرت
 شان کہ از مؤلف ایچچان کلان تو دوران وقت موجود بودند ہر یکے طبیب حاذق بود
 بعدا سے کو شیدند لکن سع قضا سے نبشتہ نہاید ستر و نہ تدبیر سے کار گر نشد بتاریخ
 بہار دہم رمضان المبارک سال مذکور وقت نماز عشا کلمہ طیبہ گویان بھر مفتاد و منج سالگی بچان
 بحق تسلیم فرمودہ بمقابلہ سے واقع احمد آباد نوں شد نہ ہفت پسر یعنی حکیم
 مردان علی و حکیم علی رضا و حکیم احسان علی و مولوی حکیم امان علی و حافظ قربان علی و حکیم قربان علی
 و میندہ رحمان علی مؤلف و تیج دختر اعقاب خود گنداشتند و جملہ اولاد پسری و دختر
 از مذکور و اناست خرد و کلان شخصت کس وقت و اوقات آن جناب زندہ و موجود

بودند یک روز قبل از وفات همه را پیش خود طلبیده یگان یگان را بر سرش فرموده رخصت نمودند مولف اوراق در آن وقت از سال یازدهم ماهی چند تجاوز کرده بود شعرا در وقت تاریخ وفات آن سبرور که لوک ریز خامه فرمودند ثبت ذیل اندازان جمله از شیخ نیازمندی **الدین سلونی** شیرعلی بفرن طبابت به ملک هستند بود است بی مبالغه بای علی سیم در حلت بخلد کرد ز دار الشفای دهر و در خانه باغ خلد برضوان بودندیم تاریخ آن بر بهر طبع صحیح ریخت به افسوس بی علاج طبابت شده سقیم از تنور و کفایت علی کافی مراد آبادی جو شیرعلی کی انتقال به توکاسه مناسب بود بهر ثواب بیست سال تاریخ کحلید بخلی به به لوح محمد خادم بو تراب از شصت و هشت مراد آبادی حکیم شیرعلی ثانی قلاطون حق به به چاه آب به اب سیرت به جنت کی نهی به سال وفات آن کا صنعت از سر آه به هزار حیف سیج زمان نه رخصت کی به از شاعری لکهنوی چو رفت از جهان شیخ عالی نسب به که را از خفی بود بروی خلی به خرد از سر حمد تاریخ گفت به بود با سلی حشر شیرعلی به

حرف الصفا والمهمله

ملا صدق حلوانی سمرقندی علامه زمان رتبه ادا زین عالی ترست که در شمار شعرا در آورده شود ملا صدق خوش فهم و خوش بیان پر ماده بود و بعد از مردن بسیار به هندوستان آمده و کشان کشان توفیق رفیق او شده زیارت بیست الله و اما کن شریفه آن دیار برود و در سن نصد و هفتاد و هشت هجری مراجعت نموده قصد وطن مالوف کرد و را ثنائی راه مرزا محمد حکیم و به را با کمال تکلیف توقف فرموده سبب شروع کرد و به در شعر گوئی سلیقه خوب و فطرتی عالی داشت صاحب دیوانست از نتیجه طبع او است **ه** دل گم شد و نه بهرم کس نشان از و به در خنده است لعل نو دارم گمان از و به و لم خمیر دوست چو آئینه در مقابل ماست به در و معاینه پیدا است آنچه در دل ماست به و لم ورد عشقت کز تو پنهان در دل و جان داشتم به شد عیان از چهره ام هر چند نهان داشتم سید صبغة الله بروچی نامش سید محمد الدین بن سید روح الله حسینی شاگرد

شیخ وجیہ الدین بکراتی و خلیفہ ابو دوزبانے حسب اشارہ پیر خود بدرس و ارشاد مشغول ماند
 و گروہی عظیم از خلائق بجلتہ تلمذ و ارادت او در آمدن ان بعد بحرین شریفین رفته شرف زیارت
 حاصل کرده بوطن خود باز آمد و در سال ہنصد و دودونہ ہجری بمالوہ قدم آورده و از آنجا
 باحمد نگر آمدہ تا سائے پایامے برہان الملک مرزبان مالوہ مقیم بودہ بارادۂ حسین
 شریفین برگرایے بیجا پور گشت سلطان ابراہیم بیجا پوری بخنداست لائقہ پیش آمدہ
 سامان سفر میاکرد و برہار خاص سوار کردہ سمت حرمین روانہ نمود سید موصوف
 مع توابع و خدام بحرین رسیدہ بعد شرف پایاں زیارت در جبل احد قریب مدینہ منورہ
 رخت اقامت انداخت و جواهر خمسہ و غیرہ ثمن گویا راسے رامرب نمود کتاب الوحیدۃ
 و رسالہ ارادۃ الدقائق فی شرح مرآۃ المحققین و ما لا یسع المرء ان یصفیات ادست احمد
 شنادی و حسن قرانی و جنیب اللہ و عبد اللہ عظیم از تلامذہ و سے اند و در سال ہزار و پانزدہ ہجری
 بمدینہ طیبہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و التحیۃ رحلت فرمود رضی اللہ عنہ پیر و روح بفتح بای
 موحدہ و سکون راسے مملہ و فتح و او وحیم بروزن جعفر شہر یست بعوہ بکجرات
 صدر جہان پیمانوی ساکن پہانی کہ دیہی است از توابع قنوج سیدی فاضل خوش
 طبع بود و کسب کمالات در خدمت شیخ عبد الباقی صدر الصدور و گنگوہی کردہ بسی شیخ
 موصوف چندین سال منشی محاکمہ و در سہ ہزار و پانزدہ ہجری بمکہ مکرمہ ہجرت کردہ و در سہ سال
 دوران زمین رفته و باز آمدہ بصدرات سر فرزند شد

قاضی صدر الدین جالندہری ثم الامامہوری در عہد اکبر بادشاہ قاسم
 بندر ہروج ملک گجرات و ششم شہزاد تلامذہ خدمت الملک عبداللہ سلطان پوری ادست
 بودہ تحقیقات از وفائق پودہ اعتقاد باہل تصوف و طبع خوش داشت باین ہمہ بسادہ
 بوسے خود آن چنان مغلوب حسن ظن بود کہ اگر کسی را بشیوہ تجربہ یافتی گواکس ہتہ بودی
 بل از تشرفتی و دست بسہ ایستادی روزے یکے از مبتدعان عیار باو گفت کہ خضر
 علیہ السلام دایم ہمراہ من مے باشد قاسم نے در پائش اقتادہ گفت کہ مرا بنام و عیار گرفت
 الحال مرا فکر کرد خدائی دختر دامگیر است و آن موقوف بہ ہفت صد تنگہ است

بعد از فراغ خاطر ازین کار ترا بخضر ملاقی سازم قاضی نے الحال بہفت صد تنگہ باو دو اوجہ
از دو روز آنکس پیش قاضی آئندہ گفت بیا کہ خضر را بتو نمایم قاضی را بدیدار دعیار طویل القامتہ و
قاضی کوتاہ قد بود و در آبی کہ تا بچلن بود رفتہ است و گفت کہ بیا این جا خضر بہت قاضی
گفت من شناسد ری نمی دانم چگونہ بیایم مرد گفت ترا بجای خضر دلاست کروم اگر تو نتوانی آمد گناہ من
صدر الدین حکیم دہلوی عمدہ ترین اطباء وقت وی را در صنعت طب مہارت
تامہ بود از اجلہ خلفائے شیخ نصیر الدین محمود است و طفولیت منظور نظر شیخ نظام الدین
اولیائے شریفہ قصہ پیدائش وی بدعا کے سلطان المشایخ و ربودن پر بیان وی را بنا بر عالجہ
بیمار در اخبار الاخیار مذکور است از تصانیف و سہ صحائف است بس فصیح و متین
مشتمل بر معارف و محتائق رحمۃ اللہ علیہ

مفتی صدر الدین دہلوی اسٹش از کشمیر است وی در مہلی متولد شدہ اکتساب
علوم نقلیہ بخدمت مولانا شاہ عبدالعزیز و مولانا عبدالقادر و مولانا محمد اسماعیل منودہ و علوم
عقلیہ از مولوے فضل امام خیر آبادی اخذ کردہ فائق الاقران شدہ از سرکار انگلیشیہ بعدہ
صدر الصدور سے واقفائے دہلی مرہندہی داشت بامروت و احسان بود اکثر طلبہ
مدرسہ دار البقا را کہ زیر بجام مسجد دہلی بود طعام دلہاس سے داد و سال و دوازده صد و ہفتاد و
وسہ ہجری کہ زمان فخر بود با تمام فتوای جماد منصف و جائداد منقولہ و غیر منقولہ از دست
رفت و تا چند ماہ نظر بند بود بعد تحقیقات رہا شدہ جائداد غیر منقولہ با زیافت جائداد منقولہ
کہ در معرض البیع من فرید در آئندہ واپس نشد ان بعد ہم بدریں سے پرواخت طبع
موزون داشت اشعار عربی و فارسی و اردو می گفت و آذر وہ تخلص وی بود و بسیار سے
مردم از بلاد امصار بعیدہ آئندہ از دستفید می شدہ بوجہ کثرت درس و افتاب تصانیف
کم تو جہی داشت رسالہ منہی المقال فی شرح حدیث لائشہ الرجال و در المنصود سے حکم
امراۃ المفقود و اجوبہ کثیرہ استقامت از ویادگار انداد و سال برض فالج مبتلا بودہ بعمر ہشتاد و
ایک سالگی بروز پنجشنبہ بہت و چہام بریمج الاول سال دوازده صد و ہشتاد و پنج
ہجری وفات فرمود و مولوے غفور سے علم الخاطب بہ شمس الشہر تاریخ وفاتش

چنین یافتہ **۱** چہ مولانا صدر الدین کہ در عصر امام اعظم آخر زمان بود و زبے صدر
الصدور نیک محضر بعدل و داد چون نوشیروان بود و بر زنجبیل کدو رحلت نکد این عالم نہ
جائے جاودان بود و بیج الاول و بیست و چهارم و دوا رح او سوے دار الجنان بود و ظهور
افسوس آن استاد ذی قدر و پدروارم همیشه مہربان بود و چراغش ہست تاریخ ولادت
کنون گفتیم چراغ دو جہان بود

مفتی صدر الدین لکھنوی (۱۱۸۵) ادا ولد شیخ محمد عرف شیخ قاضی پسر اکبر شیخ اعظم ثانی بود
عالم سن و بزرگ طبع شعر گوئی داشت در زمانیکہ ارادت خان فوجدار لکھنؤ بہیت اقا
خود محلہ ارادت نگرا آباد کرد و عمارت عالی ترتیب داد صاحب ترجمہ در مدح خان فکور
و تعریف عمارت قصائد و غزلیات نوشتہ از آن جملہ ایست **۲** ہمہ آفاق چون
جسم و بہمان راجان ارادت خان بہ صفات عالیاتش گوہر ہست و کان ارادت خان بہ
شود آباد ہر جائے کہ افتد یک نگاہ او بہ خراب آباد گیتی را منور سامان ارادت حسان بہ
ولہ ایضا ہر سوئے کان بہ ارادت نگرا آید کہ چو یک خشتک است کہ بابرگ شادینہ بجای
است مصفا کہ اگر دیدہ یعقوب باندر نظر آر دغم یوسف بسر آید و وفاتش در سال ہزار و
ہفتاد و پنج ہجری واقع شدہ پسرش محمد صادق تاریخ وفاتش و تاریخ بنای مقبرہ کہ در سن
یازدہ صد و نہ تعمیر شدہ این چنین یافتہ **۳** شدہ تاریخ وصال و تاریخ بنائے

کہ بود خانہ جنت زنی دوست خدا

مولوی سید صدیق حسن خان بہادر ابن مولوی سید آل حسن قنوجی کنیت
شان الباطیب ہست بسال دوازده صد و چهل و ہشت ہجری بقنوج متولد شدہ علوم
در سیہ مروجہ مجتہد مفتی صدر الدین خان دہلوی و علوم تفسیر و حدیث و غیرہ از علمائے
ہین و بہند مثل قاضی حسین بن عمن الضاری و شیخ عبدالحق بن فضل اللہ ہند و
شیخ محمد یعقوب دہلوی مہاجر برادر مولوی محمد اسحاق دہلوی اکتساب فرمود از ہر یک
اجازت عامہ تامہ یا لہ بطالعہ کتب متنوعہ علوم متعددہ پرداخت تا انیکہ مطیع سفرش
بریاست بھوپال کہ از ممالک مالوہ است رحل اقامت انداخت در ان بلدہ ترقیات

روز افزون استقبالش کرد بوزارت و نیابت چہ گفتہ آید بزرگویت رئیسہ بحیو پالی در سال
دوازده صد و ہشتاد و ہشت ہجری رسیدہ بخطاب نوابی و خانی کامیاب گردید و نشان
مجیدی درجہ ثانیہ از سلطان عبدالحمید خان عثمانی یافتہ دو فرزند از جنہ از بطن زوجه دیگر
دارد یکے میر نور الحسن خان طیب دوم میر علی حسن خان ظاہر ہر دو صاحب علم و ثروت
مثل پدر اند کتب مؤلفہ صاحب ترجمہ بزبان ہندی و فارسی و عربی کہ در مطابع بحیو پالی
و مصر و قسطنطنیہ و غیرہ مطبوع شدند اسمائے آگما بذیل مذکور اند از بعد العلوم
اتحاد البنلاء - الاحقار - الادراک - الاذاعہ - جہل حدیث - افادۃ الشیوخ - اکسیر فی
اصول التفسیر - اکلیل الکرامہ فی بیان مقاصد الایامہ - الاستقار الرجیح فی شرح الاعتقاد
الصحیح - بدور الابلہ - بغیۃ الرائد فی شرح العقائد - المہذبۃ فی اصول الفقہ - بلوغ السؤل من
اقتضیہ الرسول - بحیۃ الصبی - شمار التنکیات فی شرح آیات التشییت - الجنۃ فی
الاسوۃ الحسنۃ بالسنتہ - حج الکرامہ فی آثار القیامہ - انحرز المکانون من لفظ المعصوم لہامون
حصول المامول من علم الاصول - المحطہ بذکر الصحاح السنۃ - حل الاسئلۃ مشککہ حقیقیہ
الاکوان - ویل الطالب الی ارجح المطالب - ذخیرہ المحتج من آداب المفتی - حسلۃ
الصدیق الی البیت العتیق - الروضۃ الندیہ فی شرح الدرۃ البیہ - ریاض الجنۃ
فی تراجم اہل السنۃ - السحاب المکرم - سلسلۃ العسجد فی ذکر مشائخ السند - شعاع النجم
صافیہ شرح شافیہ فضائلہ الناشدہ - تنفر الاضی بما یجب فی القضاء علی القاضی - العبرۃ
مما جاز فی الغزو و الشہادۃ و الحجۃ - العلم الحقائق من علم الاشتقاق - عون البارکے بجل
ادلۃ البخاری - غصن البان غنیۃ القاری - فتح البیان فی مقاصد القساک -
فتح الغیث بفقہ الحدیث - الفرع الثانی من الاصل السامی قصہ سبیل قضا و الارب -
قطف الثمر کشف الالتباس و شیعہ - لفت القواطع لقطۃ العجلان و مشیر ساکن الغرام
مراۃ الغزلان مشک الختام شرح بلوغ المرام - منہج الوصول - الموعظۃ الحسنہ - نشوۃ
السلکان - نیل المرام من تفسیر آیات الاحکام - الوشی المرقوم - ہدایۃ السائل یقظہ
اوسے الاعتبار - جمادی الثانی شہادۃ ششمینہ سال سیزدہ صد و ہفت ہجری

وفات یافته بخاک بھوپال مدفون گشت

صفی بن نصیر اسم شریف صفی الدین بن نصیر الدین بن نظام الدین است سلسلہ نسب بچند واسطہ با امام ابو حنیفہ کوئی سے پیوند و امام بہام رحمۃ اللہ علیہ از اولاد نوشیروان عادل شاہ علم بود با جملہ شیخ نظام الدین جد صاحب ترجمہ بالپسر خود نصیر الدین از مرزوم غزنین بابتی چند در حادثہ ہلاکو خان بعد دولت علاء الدین خلجی رو بہند و سنان نہادہ در تہ و تہ قیام و زریہ و در فرات مذکور قاضی شہاب الدین بن شمس الدین دولت آبادی ہم اثنان دیار را رود ہلی گشت و بزمرہ کماندہ قاضی عبدالمقدر مبارہی گردید چون حادثہ مغل در دہلی رونمودہ بعد سلطان ابراہیم شرفی قاضی شہاب الدین و شیخ نظام الدین جد صاحب ترجمہ از دہلی بچونہر قدوم آوردند قاضی و تشریف داشتند اورا شیخ نصیر الدین بن نظام الدین مکتوح فرمود از وسعہ پسر وجود آمدند صفی الدین محمد الدین رضی الدین و ہر یک بخدمت قاضی شہاب الدین جد مدرسہ خود با کتساب علوم متداولہ دانشمند بپہرشدند شیخ صفی الدین بعد فراغ بدرس علوم متعارفہ پر داخت و بسیاری کتب عربیہ و فارسیہ از شرح و متون تصنیف فرمودہ اثنان جملہ دستور المبتدئین و حل الترتیب کافیہ و غایۃ التتمیق شرح کافیہ مشہور اند شیخ صفی الدین بدست بدرس و تدریس گذرانیدہ بالآخر تہلاش شیخ دار و در دلی گشت ہمدان زمان سید اشرف جہانگیر کہ مرقدش در کچھوچھہ است دران بلکہ روزی افزون بود چون شیخ صفی الدین بخدمتش رسید سید اشرف قدس سرہ بچند ویرانش برخواست و قریب خود نشانید و ہمان ساعت وسعہ را بسلسلہ چشتیہ نظامیہ مرید گرفتہ حشرۃ خلافت عطا فرمود بر اور و خروشن شیخ صفی الدین دران هنگام بر دلی عمدہ قضا داشت شیخ صفی الدین ہم در انجا رخت اقامت اناختہ پسرش شیخ ابوالکلام اسمعیل است کہ رسالہ دستور المبتدئین بہت تعلیم او تالیف فرمودہ و نیز شیخ ابوالکلام را خرقہ خلافت خاندان چشتیہ نظامیہ پشانیدہ بتاریخ سیزدہم ذیقعدہ سال ۸۸۸ گشت حدود و زوہ ہجری بریاض رضوان خواہید مولانا صفی الدین مصری شہر بھلی شہر بھلی القدر بن خیر القدر بن محمد عیسیٰ بن

سید الدین بن محمد معصوم الملقب بعبقۃ الوقتی بن مولانا شیخ احمد عجد الف ثانی سرہندی
 دانشمند و متبحر و محدث حقیق جامع علوم ظاہر و باطن تارک الدنیا زاہد طالب المولیٰ بود
 نواب نصیر اللہ خان مرزبان رامپور ہر چند جہت بخشی گری فوج خود ملتجی شد و سے قبول
 نہ فرمودہ دوام بمطالعہ کتب حدیث و تفسیر و اوراد اشتغال داشت بروز پنجشنبہ
 بست و پنجم شعبان سال دوازده صد و بست و شش ہجری ہمارا بقا شتافت

حرف الصفا و الجمۃ

خواجہ ضیاء الدین برنی مؤلف تاریخ فیروز شاہی کہ بسال پنجاہ و ششم صدی ہجری
 اتمام یافتہ دامن کتاب تاریخ پشت نقر شاہان کہ در مدت نود و پنج سال سلطنت
 کردہ اند از غیاث الدین بلبن تا فیروز شاہ ذکر نموده و سے مرید شیخ نظام الدین اولیا
 است مجموعہ لطافت و ظرافت بود و از ہر گونہ حکایات و حکایات یادداشت کرد و آخر
 داستانہ لطافت طبع و سخن ندریک کہ داشتند بخارست سلطان محمد تغلق ممکن و مستقل گشت
 و بعد از و در دولت فیروز شاہ بجا بختا ج کفایت کرد و گوشتہ گرفت کتاب حسرت نامہ
 در تصوف ہم از تصانیف اوست و بعد وفات در جوارہ و منہ شیخ نظام الدین
 اولیا مدفون گشت رحمۃ اللہ علیہ می گویند فیروز خان شیخ نظام الدین اولیا قدس سرہ
 سہ کس بنام ضیاء الدین بودند یکے قاضی ضیاء الدین سناری کہ منکر شیخ بود دوم خواجہ
 ضیاء الدین برنی صاحب ترجمہ کہ معتقد و مرید شیخ علیہ الرحمہ بود سوم خواجہ
 ضیاء الدین خشبی کہ نہ منکر بود و نہ معتقد

خواجہ ضیاء الدین خشبی ابدالوی مرید شیخ فرید کہ نبیرہ و خلیفہ شیخ حمید الدین ناگوری
 است اورا تصنیفات بسیار است آنجا ہمہ سلک السلوک عشرہ عشرہ حکایات و جزئیات
 لکھی نامہ و غیرہ کتاب سلک السلوک در شیرین بیانی و رنگین زبانی مشہور است و مشتمل بر
 حکایات لطیفہ کہ شریک تمام ادب و سے رحمۃ اللہ در سال ہشت صد و پنجاہ و یک ہجری
 وفات یافتہ نور اللہ مرصع شدہ

قاضی ضیاء الدین سناری دانشمند و متبحر و محدث حقیق جامع علوم ظاہر و باطن تارک الدنیا زاہد طالب المولیٰ بود

شیخ نظام الدین اولیا قدس سرہ بود و بر پایه شریعت بغایت قدم ساخت داشت و دائم بر شیخ
انجست سماع احتساب کردی و شیخ باوے جز معذرت و انقیاد بیش نہ آمدی و در تعظیم صاحب
ترجمہ علیہ الرحمۃ و قیقہ نامری نگذاشتی از کتابی است مسیحی بہ نصاب الاحتساب حاوے
بروقائق و آداب احتساب و انواع بدعت و احکام سنت کے گویند کہ شیخ نظام الدین اولیا
در مرض موت قاضی ضیاء الدین بعیادت وے رفت قاضی دستار چھوڑ دیاے انداز
شیخ انداخت شیخ دستار چہ برچید و برچشم نہاد شیخ تا کہ پیش وے بہ نشست
قاضی چشم باوے دوچار نکو و چون برخاست و بیرون آمد آواز فوٹش برخاست شیخ
می گریست و تاسف میکرد کہ یک ذات حامی شریعت بود حیث کہ آن نیز غلام رحمۃ اللہ علیہما
در تذکیر ضیاء الدین سنائی نانہ الاسہ ہزار مردم حاضر می شدند نقل است کہ وقتی شوارب
شیخ شرف الدین ابوعلی قلندر پانی پتی بغایت دراز شدہ بود کہے را بحال آن نبود کہ بوے
امریض آنہا کند مولانا ضیاء الدین سنائی کہ جویش شریعت در برداشت مقرض برگرفت
و محاسن شریفش در دست گرفتہ قص شوارب کرد و گویند کہ بعد از آن شیخ ابوعلی قلندر
ہمیشہ محاسن خود را پوشیدی و گفتی کہ این در راہ شریعت محمدیہ گرفتہ شدہ است قدس سرہ
حافظ ضیاء اللہ بلگرامی از سادات واسطی بلگرام و فضلاء علی کن مقام است
و قاری قرآن مجید و عالم کامل بود و ہمارہ بہرین طلبہ اشتغال داشت و در نشر و نظم عربی و فارسی
بلند پایہ بود و نشانش بود قوت او بدو قدر ترتیب یافتہ و میر عبد الجلیل بلگرامی بران
دریا چہ نوشتہ و کے بسال ہزار و یک صد و نہ ہجری از دار دنیا با اثر رحلت فرود

احرف الطاء و الھاء

سید طفیل محمد آٹروہی ابن سید شکر اللہ الحسینی آٹروہی البلگرامی دانشمند شہر
جامع علوم ظاہر و باطن طبع موزون داشت بتاریخ ہفتم ذی الحجہ سال یک ہزار و ہفتاد و سی ہجری
در تصبہ آٹروہی متولد شد و بعمرفت سال بمعیت عم خود سید احسن اللہ بیٹا ہجمن آباد رفت
و در انجا کتساب علوم آغاز کرد و بہرین ادل میزان الصریح از سید حسن عرفت رسول نامہ از
مشاہیر عرفان و جلی ابو خوارزمی از انہا تاسخ شرح جامی از ثم خود سید احسن

قراوت کرده بمریازده سالگی مجروح و بگرام آمده دیگر کتب در سیئه از سید مرئی بلگرامی و سید
سعد الله بلگرامی و قاضی علیم الله بجنده دی و مولانا قطب الدین شمس آبادی استفاده نموده
و بعد فراغ علمی در بگرام رشت اقامت انداخته عمر خود در خدمت علوم شریف صرف نمود
و گردی کثیر افاضل از و کامیاب شدند تا ریخ بست و چهارم ذیحجه سال یک هزار و یکصد و پنجاه و
یک هجری وفات یافته در بارغ محمود نگر واقع بگرام مدفون گردید و بشارت الله ضریحه را آفریدی
بضم حمزه و سکون تاسه فوقانیه و فتح راسه مهمله و سکون و او و کسر لام و سکون تحتانیه
تعبیه ایست از توابع اکبر آباد

شیخ طیب رفیقی ابن احمد بن مصطفی بن معین الدین رفیقی کنیت او ابوالمصطفی در
یازده صد و نود و یک هجری ولادت یافته فقیه و محدث بود بعد خواندن قرآن مجید
علوم متعارفه ظاهر و باطن از پدر بزرگوار و عم و ننی علم خود اخذ نموده و دست ارادت بدست
پدر داده بصحبت اولیا و مشایخ عظام مستفیض گشت و از میان عبد المجید تعلیم طریقه
تادریه و کبریه و شطاریه یافت و جمیع غیر از علما و فضلا بخدمتش مستغنی شدند و در آخر
عمر خود بمسجد متکلف شده بقیام لیل و صیام نهار سه پرداخت و بعلوم حدیث و فقه و
سلوک و معرفت کتب متعدد تصنیف کرده حامی مذہب حنفی بود و در روز دوشنبه
ماه شوال سال دوازده صد و شصت و شش هجری وفات یافته

حرف الظاء المعجمة

مولوی ظہور الحق فرنگی محلی ابن ولوس از بار الحق تحصیل علوم مرسوم متعارفه نموده
قرآن مجید حفظ کرده اشتغال بقراءت آن و تفسیر بنی و مطالعه کتب حدیث میداشت
و تبحر به معقولات هرگز نمی کرد و براسه رفع عسرت سفر کلانته و در راس و حیدر آباد
اختیار کرد لکن زیادت از نصیب نیافت النصیب یعصیب الغرض
تمام عمر به تنگی بسر برد

مولوی ظہور الله فرنگی محلی ابن مولوی محمد ولی بن مفتی غلام مصطفی در سن هزار و
یک صد و هفتاد و چهار هجری ولادت یافته از والد ماجد خود و عم بزرگوار ملا محمد حسن

اكتساب علوم كرده در عهد كنين الملك سعادت على خان نواب كهنوبه عهده اقامت مياي گشت پس بوجوب چندين كه خدا و فر تعالى دانند از عهده اقامت مغرول شده بر نافت حكيم ميه بعلخان نائب لواب موصوف رسیده بسفارش و سبست رديميه باهور از سرکار لواب سے يافت بعد وفات سعادت على خان پسرش غاوى الدين حيدر ثانياً اورا بر عهده مذکور منصوب كرد تعليقات حاشيه ناهبر شرح تهذيب منطق و حاشيه بر معجم شمس باز غه از تصانيف دوست و دبیرس اشتغال داشت در عصر خود تاجى بر آورد و قوسه بخيرت او تحصيل علوم كرده و جمعي از فضيل و كامياب گشته

حرف معين المصنف

الحمد لله العالم كابل عارف تخلص ملاي شيرين ادائي خوش طبعي مخزون حركاتي بود زمان بحث و غير آن سخننامه كشت كه از خنده هلاك باليتي شد از بياض خود تقرير و در بحث شرح مقاصد نوشته و اشعارى كرده كه اين عبارت از كتاب قصد است كه از جمله مصنفات كاتب است و بعين تجدید در مقابل شرح تقریر و يك و حاشیه بر مطول نوشته و گفته كه اين تقریر نقل از كتاب طول است كه در برابر مطول و اطول است و تالیف در شرح حال مشايخ هند بنام فوئح الولاية نوشته حاصل البحرس دولة العقل بحر الجود و عوالم الآثار هم از تالیف دوست بسال هصده و نود و ده و هجری وفات یافت مولوی عالم علی امر او آپاوی ابن سید کفایت علی ابن سید فتح علی ساکن قصبه نگین ضلع بجنور دار در افآباد عالم و حافظه و طبیب و قاری بود و در خدمت اساتذہ ذیل تلقین یافت مولوسه فرید الدین سمارن پوری ملا غفران رام پوری حافظ شیرازی رام پوری مولوسه محمد رام پوری مفتی شرف الدین رام پوری مولانا ملوک علی نانوتوی مولانا محمد اسحاق دهلوی حکیم نصر الله خان تلمیذ حکیم شریف خان دهلوی حکیم غلام حیدر خان دهلوی مولوسه وارش علی نگینوی مولوی تنویر علی نگینوی رساله فضائل صیام در ساله فضائل رسول مقبول صلعم در ساله قراءت صد و عجمه در ساله تعد و جمع و شرح ضابطه شرح تهذيب يزدی از تصانيف مشهوره وی اند تالیف بستم

رمضان المبارک روزِ پنجشنبہ ماہِینِ عصر و مغرب سالِ دوادوہ صد و تودو پنج ہجری بمشہد
و ہفت سالگی رحلت فرمود بکراچ جان بادی مسکن بذمہ تارخ نو فوش یافتہ اند

حافظ عبد اللہ عظیم گدھی ساکن قصبہ موضع عظیم گدھ مولف رسالہ تسہیل الفرائض
و غیرہ کہ باوصاف حسبی آراستہ و بفضل کبسی پیراستہ است اکثر کتب درسیہ از فاضل
صدوق مولوی محمد فاروق عباسی چریا کوٹی خواندہ و بعض کتب حدیث از مولوی نذیر حسین
محدث تزیل دہلی سماعت خود و مدتی بدرستہ چشمہ رحمت غازی پور بمدرس بسبر بردہ
و مدہا طلبہ علوم را افادہ داد و مگر بوجہ عقیبت سسک کتربان حدیث از پایہ خویش
اخطا پدید رفتہ سلمہ اللہ تعالیٰ

شیخ عبد اللہ تلبنی ابن شیخ الکفاد عثمانی تلبنی و سہ تارخ العلماء سراج الفضل و یگانہ عصر
در معقول و منقول و یکتا سہ دہر در فروع و اصول بود مدتی بوطن خود قصبہ تلبنہ مصاف
ملتان مدرس و افادہ طلباب اشتغال داشت ہنگام خرابی ملتان بعد سلطان سکندر
لودھی بدہلے آمدہ رخت اقامت انداخت و علم معقول را دران دیار رواج داد
قبل ازان بغیر از شرح شمسہ و شرح صحائف از علم منطق و کلام در ہند شایع نبود
سے گویند زیادہ از چہل عالم تحریر و پشور از پاسے دامن شیخ عبد اللہ مثل میان لادن و
جمال خان دہلوی و میان شیخ بودے و میران سید جمال بدایونی و غیرہ برخاستہ
اند چون سلطان سکندر بوقت درس پیش شیخ عبد اللہ سے آمد بتقریب انگہ سہا داخل شد
سبق طلبہ افتد نہان و در گوشہ مجلس آہستہ سے نشست و بعد از فراغ درس سلام علیک
گفتہ بایکدیگر محبت سے داشتند بدلیج المیزان شرح میزان منطق از تصانیف اوست
وفات سے در سال بسب و دوم صدی دہم بود اول ملک لم الدرجات العلّی تارخ
رحلتش یافتہ اند

آخوند عبد اللہ کشمیری ابن خواجہ محمد فاضل ٹوبہ گردی شاگرد ملا محمد حسن دامان اللہ
شیخ الاسلام از نقول علماء کشمیر و مرید و خلیفہ قاضی شاہ بود سیر و سیاحت پشاور و
لاہور کردہ بہ منصب افتاے کشمیر سر بلندی یافت بالآخر تارک شدہ بعبادت الہی

مشغل گشت بابا محمد عثمان و بابا عبداللہ و ملا عبداللہ المؤمن و میر محمد الدین قادرے و قاضی
محمد حسین و ملا نور الدین و قوام الدین محمد مفتی علماء کشمیر از تلامذہ دیندور منتصف شوال
سال یازدہ صد و ہفتاد و یک ہجری و قات یافت

شیخ عبداللہ مدنی اود شیخ رحمت اللہ مدنی سندھی دو عزیز بودند از فقہائے صوفیہ
از مدینہ مطہرہ بدین دیار تشریف آردہ افادہ معلوم حدیث نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نمودہ
طلبہ این دیار ایشان را شیخین مے گفتند حاجہ عبداللہ الشریعہ عبداللہی رح مے فرمودند کہ این
شیخین یاد ازان شیخین مے دہند کہ ابو بکر صدیق و عمر فاروق با شہد رضی اللہ عنہما
ہر کدام آیتے در علم و عمل و تقوی و ورع بودند نظیر ایشان ازان مقامات شریفہ بدین دیار
کس نیامدہ ایشان از یاران خاص و خلفائے شیخ علی متقی بودند بعضے حکام کہ از جانب
سلطان روم بکہ معظمہ مے آمدند و بہ شیخ اعتقاد و بندگی بسیار داشتند شیخ از برای
اکثر اصحاب و خدام و فقہائے خود و وظیفہ از ایشان مے گرفتند الا ایشان را و بندگی شیخ عبداللہ
را زیرا کہ وجوہ این مال خائے از شہبہ نبود والد شیخ رحمۃ اللہ علیہ قاضی عبداللہ
از ولایت سند در بعضے حوادث روزگار بقصد زیارت سید کائنات صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم و توطن و مان مقامات با برکات ہا جمعے کثیر از فرزندان و اہل و عیال
برآمدہ چند گاہ در احمد آباد اقامت نمودہ با شیخ علی متقی محبت داشت و بعد از وصول
بمقامات شریفہ در مدینہ منورہ توطن فرمود و در اندک مدت در گذشت و این شیخ
عبداللہ یار و مصاحب قاضی عبداللہ بودند و نشود تمام ایشان در مدینہ منورہ بود و سالہا
در ان مقامات شریفہ ہدس و عبادت گذرانیدہ بہمت بعضے حوادث و بلا عث
در حدود سن سبع و سبعین و تسعماتہ درین دیار آمدند بعد از عود چند گاہ در احمد آباد
کہ حکم وطن اصلی ایشان داشت اقامت نمودند و در آخر ہر دو بزرگ تفاوت چند
سال در عین مرض کہ قوت حس و حرکت مفقود بودند از احمد آباد برآمدہ غریبت آن مقامات
شریفہ نمودہ برآمدند و تا وصول بکہ معظمہ فرصت یافتہ عنقریب ہمار بقصر حضرت
فرمودند رحمۃ اللہ علیہما

سید عبداللہ لاہوری ابن سید عبدالخالق بھاکری از سادات عظام و مشائخ کرام
سلسلہ قادریہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود تمام عمر شریف خود و تعلیم و تدریس فقہ و حدیث و
تفسیر بسر بردہ دسالی را از در فیض مظهر خود و نکرده در سال نہصد و چهل و سہ ہجری رحلت
فرمودہ بلاہور و رجوار مرزا سید جان محمد مدفون گشت

ملا عبداللہ سلطان پوری از قوم انصار آبائے او در سلطان پور سکونت اختیار
کردہ بودند از قول علمائے زمان و یگانہ دوران بود خصوصاً در علم فقہ و تعلیمات گوی سبقت
رہودہ در عسکریت و اصول و فقہ و تاسخ و سایر تعلیقات تصانیف لائقہ و
رائعہ دارد از آن جملہ کتاب عصمت الانبیاء و شرح شمائل النبی صلعم مشہور انداز ہمایون بادشاہ
پر عہد الملک و شیخ الاسلام مخاطب شدہ در ترویج شریعت غلامشہ سعی بلیغ می نمود
سنی متعصب بود تا اینکه در فترت ثالث روضۃ الاحباب را می گفت کہ از میر جمال الدین محدطیت
درین باب مولوی عبدالقادر بدایونی با او مکالمہ کردہ کہ تفصیلش در منتخب التواریخ مذکور
است ملا موصوف در عہد اکبر شاہ آن چنان متمول شد کہ بعد فوتش سر کردار خانہ او بر آندہ
و سہ بعدہ و کالت دیدان خانہ عالی سر فراز بود و در سال نہصد و نو ہجری وقت انقراض

از مملکت غلام احمد آباد گجرات رحلت کرد سلطان پور از مصنفات لاہور است

مولوی عبداللہ سندیلی ابن سید زین العابدین مخدوم زادہ قصبہ سندیلہ شاگرد مولوی
محمد سندیلی و مرید شاہ عبدالباست ایتھوی بود و اجازت خاندان چشت از شاہ قدرت اللہ
قندھاری صغی پوری حاصل نمودہ در علوم ظاہری و باطنی مہارت کامل داشت بر وزن و جہش نہ
بعد غلام غصرو بر روز جمعہ وقت نماز جمعہ حالت مجذوبانہ بر وی طاری مے شد سوے
این در روز دہشیمہ ایام سالکانہ بسری بر دوازش در مقابلہ باغ امرہہ قصبہ سندیلہ است
عبداللہ شطاری ابن شیخ بہلول سندیلی دانشمند متصوف صاحب تصانیف
ایق بود کتاب سراج السالکین فی انیس المسافرین و اسرار الدعوات و کنز الاسرار و شگال الشطار
و تشریح رسالہ غوثیہ و غیرہ از تصانیف اوست واقع بہست و سوم جمادی الاول سن ہزار
و دہ ہجری در بلدہ اگرہ رحلت فرمود رضی اللہ عنہ

شیخ عبد الله بدایونی از نواحی سامانه که سکن آباد اجداد و سک بود بجانب دیلی سفر اختیار کرده بقرات قرآن و طلب علم مشغول شد بالاخر جمعی از علمای نامدار و مشایخ کبار داد یافت از غول دانشمندان عهد گشت دست ارادت بشیخ عبدالباقی بشتی بدایونی روح الله روح داده و نیز بخدمت شیخ صفی قدس سره پیوسته به تکمیل رسیده و نسبت علم ظاهر از اکثر نقدایان وقت خویش یافت خصوصاً از شیخ لادن دهلوی و سید جلال بدایونی و بعد وفات سید جلال قائم مقام او شده سالها در بدایون بدرس افتاده فرمود و خیل از دانشمندان نامی از دامن ادب برخاسته و بدوش سلف اشیا ضروری و ما محتاج را بازار بجان خود برداشته می آورد و دور از نای راه جماع طلبه را سبق نیز می فرمود هر چند طلبه منع تصدیع می نمودند و می گفتند که این خدمت مایان بجا آیم قبول نمی داشت و با وجود اجازت از بزرگواران معیده شنجی و مریدی نبود بلکه احترام تمام ازان وادی داشت ملاعبه القادر بدایونی شرح صحی الیق در علوم کلام و تحقیق در علم اصول فقه بخدمت رسیده استفاوه بنور رسیده در تحقیق التواسیع می نویسد که مشرفان اشکالات دقیق می آوردند هرگز ندیدم که او را در افتاده و افتاده و محل آن با بحث شریف و کلمات غامضه احتیاج بمطالع کتب افتاده باشند از آنکه جمیع نظریات پیش او دیدی بودند با جمله تاسن نزد سالکی زنده بود تا شیخ وفاتش جاسه بنظر مولف ترسید

مولوی حافظ محمد الله بدایونی اصفی در هسب قادری مشرب ابن سید آل احمد و سی بلکری بتاریخ بست و یکم جمادی الاول سال دوازده صد و چهل و هشت هجری بقصبه بلگرام آباد یافت سلسله نسبش بحضرت زید بن زین العابدین بن سیدنا حسین بن سیدنا علی کرم الله وجهه می پیوندد و بطنش بزرگانیش از مدینه منوره بشهر واسط آمده رخت اقامت انداختند و از اولاد امجادش سید محمد صفری در سال شصت و چهار و ده هجری بقصبه بلگرام که سابق ایلان نامش سرسک گویند آمده شوطن گشت و از چند قبایل متفرع و منشعب شده و انا بکلمه شیخ بیتا یعنی اولاد برادران پنجگانه اند و همان قبیله شیخ یا صاحب ترجمه نسوب است با جمله مولوی عبد الله محمد دوازده سالگی بعد ختم قرآن مجید و کتب مرد و غیر فارسی از وطن خود و پدر اسی والد ماجد نزد خال خود سید فرزند حسین عرف که رسیده میان بکانه نور آمده تحصیل کتب عربیه مصروف شده

در ضمن آن از حفظ آنرا جمید فراغت یافت کتب صرف و نحو مختصرات منطق بخندست بعض
 تلامذه جناب مولانا محمد سلامت الله بایونی کا پوری خوانده بعد از قطبی تا شرح سلم حمد الله
 خاص بخندست معرفت الیه الکتاب نموده و بقیه کتب منطق و فلسفه و قصائد عربیه بخندست
 مولانا فضل حق خیر آبادی بمقام رامپور و لکنؤ استفادہ کرد و آن بعد دیگر کتب درسیه فقه و حدیث
 و تفسیر و غیره بریاست الی و از مولوی نور الحسن کاندھلی کہ در معقولات تلمیذ مولانا فضل حق
 خیر آبادی و در حدیث شاگرد مولانا محمد اسحاق دہلوی بودند با تمام رسانیده بکا پور معادست
 نموده باز بخندست مولانا محمد سلامت الله در حرم بیضاوی شریف خوانده بامہ شوال سال اودانہ
 حد و مقدار و شش ہجری سند فراغ حاصل فرمود و نیز از سید احمد دجلان مفتی شائعید و مدرس
 مسجد بیت الله الحرم سند فقه و حدیث و تفسیر یافتہ و بخندست حافظ عبدالعزیز دہلوی غلیفہ سید شاہ
 آل حمد دارہروی عرف اپنے میان صاحب بسلسلہ قادریہ شرف بیعت شدہ دست خلافت یافت
 بمنصب مدنی مدرسہ عربیہ بنارس و در سرکار انگریزی عزت یافتہ داشت تصانیف یافتہ یادگار
 گزاشتہ بتاریخ یکم رمضان روز یکشنبہ سال سیزدہ صد و بیست و پنج ہجری از دارقانی بجام جادو اس
 رحلت فرمود شاعری تاریخ و قشچین یافتہ قطعہ نکو سیرت جو عبد الله حافظہ سوسی ملک لقا
 ناگاہ رفتہ بسال رحلتش ہاتھ نداد و بیعت پاک عبد الله رفتہ تصانیف رقم رسالہ عین الانادہ
 فی کشف الاحناف در بیان اخلافت بہ عجائبات و در حرمت شطرنج و گنجینہ و غیرہ بہ حاشیہ ہدایہ فقه
 از کتاب البیورع تا کتاب الشفیعہ بہ تحفہ علیہ حاشیہ پدید سعید پیر و علم حکمت طبعی بہ فیض قاری
 در قواعد فارسی بہ تشریح النور علی و قواعد نحو بزبان اردو کہ در حصہ آن از سرکار انگیزی و جوہر
 روپیہ عطاشدہ فیض الصرف قواعد صرف عربی بزبان اردو بہ دفتر عصمت تذکرہ رثان
 شاعرات بہ تشریح الانشار بہ شاہد نظم مشرح گلہ ستہ دانش و حل غوامض شرح اشعار اردو
 علامہ آن رسائل برفوت و ہابیہ و قصاید و مکاتیب عربیہ و قطعہات و تاریخ عربیہ و

فارسی از بیستان یادگار اند

مولوی علی شریک علی خلف اکبر ملا عبد التلی بحر العلوم بن ملا نظام الدین بن ملا
 قطب الدین الشہید السہاوی تحصیل کتب و درسیہ بخندست پیر بزرگوار خود نمودہ چند سے

اشتغال بتدریس داشت و در مدراس بیمار شد که یاس از حیات او رو داد و از داند خود خیریت
 وطن خواست هر چند والد ماجد شان ملخ شد که درین بیماری مسافت بسپیده چگونگی می خواهد
 از راه خود باز آمد و رخصت شده روانه گنج گریه و دید و در اثنای راه در سال دوازده صد
 هفت هجری وفات یافته شاعری تاریخ نوشتن چنین گفته **س** زین جهان رفت چو عبداللہ
 یافت در خلد مقام اعلیٰ بزم بست و ششم زده شعبان بود در رحلت از عالم اجسام نموده گفت
 تاریخ وفاتش رضوان نکرد آرا که خود بخواند

مولوی عبدالاعلی بنارس ابن حاجی شاه کریم **اللہ العبد فی النشبتی** از نواح غازی
 زندانی آمد در بنارس سکونت پذیر شد صاحب ترجمه علیه الرحمه سال دوازده صد و چهار هجری
 ولادت یافته علوم ظاہریه متعارفه از والد ماجد خود نیز علمای عصر تحصیل فرموده فائق الاقران
 گفت و علم باطن از والد خود شاه کریم **اللہ تعالیٰ** و تفتیش یافته مدرس و افاده طلبه شاغل قانع و
 صاحب درخ و تقوی بود کتاب هدایه المسلمین و تفسیر منطق منظوم فارسی و غیره از تصانیف
 وی یادگارند بمقام بنارس در مدرسه موسوم به جی نرائن کلان بعد از درسی اول عربی ممتاز بود
 از آن متعفی شده لعبادت الهی باوقات شریفش صرف می نمود که در سال دوازده صد و
 هفتاد و چهار هجری بجزایر هند و ساکنی ازین جهان فانی بعلوم جاودانی شتافت و در قاطعان بارغ
 شاهزادگان بنارس در توفیق گردید روح **اللہ روحه الاشی**

سید عبدالاول از پیر پوری ابن علماء الحسینی آبا و اجداد زید پور بوده اند که منصب است
 از صفات جوینور بعد از آن بولایت دکن رفتند و لادش پور را بنیاد نهادند و در آنجا تحصیل
 علوم نمودار داشت به بعضی ادا و لاد سید پور گریه و از داشت جامع جمیع علوم عقلی و نقلی و رسمی و
 حقیقی بود در اکثر علوم تصنیفات دارد فیض الباری شرح صحیح بخاری رساله فرائض منظوم رساله
 فارسی در تحقیق نفس و مقرب کتاب سفر السعاده و التذائف و مے مشهور اند و علاوه آن
 بر اکثر کتب حاشی و شروح و تعلیقات دارد و در آخر عمر بطلب خانخانان محرم خان بدلی آمد
 در سال نصد و شصت و شصت هجری بر حمت حق پیوست
خواجہ غلامالباقی باقی بابنده و بلوی نقشبندی امام وقت و مقتدی زمانه جامع کمال است

ظاهر و باطن زاهد و متقی متصف بخصایل حمیده مخزن بحایای پسندیده بود و زادگاه او کابل است و بقدر
قدوم آورده و بعد تحصیل علوم فقه و حدیث و تفسیر و غیره دست ارادت بخواجه محمد انصاری خلیفه خواجه
درویش محمد داده مرید وی شد و بعد تکمیل کمالات باطن خرقه خلافت یافته رونق افروز دینی گشت
و بدین و تلقین طلاق بسرستی بر روی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ نهایت کمال و کمال خود را در خواب بود و بعد نماز
عشا تا نماز تجرد روزانه دو مرتبه قرآن شریف ختم نمودی از اجله خلفای دی مولانا شیخ احمد
سرسیدی مجدد ملت ثانی است بست و پنجم جمادی الاخری سال یک هزار و دوازده هجری بدری حلیت
فرموده متصل قدم رسول به عالم بخشک گیران و فون شد

مولوی عبدالباسط بن مولوی ^{مفتی} محمد علی گنجوی در حدیث و تفسیر و اصول و فروع
یعنی داشت تفسیر و التقدیر خانی و نوشت که قبل از اتمام تفسیر عمرش در سال دوازده صد و
بست و سه هجری تمام شده بخوار رحمت حق پیوست غفر الله له رساله عجیب البیان فی
علوم القرآن هم از تصنیفات او است

مولوی عبدالباسط فرنگی محلی ابن مولوی عبدالرزاق بن مولوی جمال الدین احمد کاتب
در سیب بخدمت والد خود خوانده فارغ تحصیل گشته حفظ قرآن مجید نموده جوان صالح و عابد بود و سلسله
بیعت بمولوی عبداللہی داشته بسراک زوایه نظام حیدر آباد بشاره چهار صدر و دبیہ ملازم شده
بتاریخ بست دوم فریاد سال دوازده صد و نو و پنج هجری در عین شباب به گلگشت
رفشان خرامید رحمه الله تعالی

مولوی عبدالجامع فرنگی محلی ابن مولوی محمد نافع بن مولانا عبدالعلی بکال العلوم تحصیل
کتب در سیب نموده و کتب بسیار معانی صحت و حسن الظهور و ترسیده به حیدر آباد کن رفته و
در اینجا بتاریخ بست دوم شوال دوازده صد و هفتاد و دو هجری وفات یافته به پیران
قبور مولوی محمد غفر الله له و فون شد

مولوی شیخ عبدالحمید بن مولوی محمد علی ابن خانقا دارش علی بن شمس علی پناه فریاد سال
دوازده صد و هفتاد و سه هجری متولد شده و آقا قرآن مجید حفظ کرده و خطرات و صرفه و کثرت
والد را چو خود گذرانیده بخدمت مولوی محمد عارف شاکت علی سنبلی و مولوی سید محمد علی

دکڑہی مولوی محمد کمال عظیم آبادی مولوی حکیم عبدالحمید عظیم آبادی مولوی مقیم الدین ساکن
کوٹ محمد متعلقہ دیرہ اسماعیل خان و حکیم عبدالعلی لکھنوی تکمیل علوم درسیہ منودہ فی الحال مدرس
مدرسہ شوکت الاسلام سندیلہ انداز ایام تحصیل تا ان وقت اشتغال بتدریس طلبہ دارند رسالہ
ہدایۃ الکبریٰ لا انتقال الدوار من ورجع الی الاخری ورسالہ البرق الخاطف فی علوم البص و
المعارف ورسالہ الشهاب الثاقب علی منکری ردیۃ اعداواجب التالیف و
سلمہ اللہ تعالیٰ۔ و و کوہی نسبت بہ دو کہ و آن قصیدہ است از مضامین جلالہ شہر شوکت الاسلام
مدرسہ ایست کہ از مولوی حافظ محمد شوکت علی رئیس سندیلہ در سندیلہ بنا فرمودہ و در کثیر باعدا
اساتذہ و طلبہ صرف سے فرمایند جزاۃ اللہ خیر

سید عبد الجلیل بلگرامی ابن سید محمد حسینی و علمی ولادتش بتاریخ سیزدہم شوال سن یکہزار
و ہفتاد و یک ہجری در بلگرام وقوع یافتہ اخذ علوم عقلی و نقلی از مولانا غلام نقشبند لکھنوی کردہ
فائق الامثال و الاقران گردید و سند حدیث از سید مبارک محدث بلگرامی شاگرد شیخ نور الحق
حاصل نمودہ و تفسیر و حدیث و تاریخ و لغت و ادب و شعر گوئی سہائی و بہ زبان عربی و فارسی
و ترکی و ہندی طلاقتی وافر داشت و بہر زبان تعریفی و شوق و تالیفی انبث از یادگار ماندہ از عہد
اورنگ زیب تازمان فرخ سیراوشاہان و علی بعدہ تجشگری و سولخ نگاری باغ از تمام بسپردہ
ہر گاہ در سن یازدہ صد و یازدہ ہجری اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ قلعہ ستار فتح نمود میر عبد الجلیل
و در یک شب یازدہ قطعہ تواریخ کن فتح نظم نمودہ رسالہ موسومہ کنگرہ فتح شاہ ہند و طوی نامہ
فیہزی شاہ عالمگیر ترتیب دادہ بحضور شاہ گذرایندہ مورد الطاف خسروانہ شد و طرہ اینکہ
از ہر دو نام رسالہ مذکور تاریخ فتح قلعہ ستارہ بر سہ آید و قطعہ تاریخ ازان رسالہ کہ بطرز استنباط
گفتہ است بنا بر زہمت ناظرین حوالہ قلم می شوند قطعہ تاریخ و عربی لما توجہ سلطان الانام
الی رب السموات فی تائید اسلام بے اقرہما من فی اصل خضرہ بے بود یا قادر اقتراح اکامام بے نصاریں
افتتاح الامم بنجما بے حصنائلن عبد و الاحجار احتام بے نظرت سے الفات و ہی اربعۃ بے من
فوق ابہامہ من غیر ابہام بے وجہ شہن احام الفتح حیث بے رقیما علی سستہ من و ما بہام بے اللہ تاک
بے بیضا رقد تر حمت بے لناظرین فیما لہم بے السامی بے ہذا اللہ من الکاریخ المشاہیر بے عبد الجلیل

بنائیدات الامام: **الشیخ الفارسی** چو شش بهام زیر شصت و نه بود اسم اعظم در شماره بتلایع
 افرشد مفتوح فی الحال: **نهیج** او مد و شد پاره پاره: **بزار** انگشتان شش بر یک بهام: **بزرگوار** الفت کرم
 شماره: **بعینه** بود شکل سال **هجری** به سپه تاریخ **تغیر** شماره: **چهلین** تاریخ **گفتن** اختر **عست** به شد **عجل**
 این **شکاره**: **سید جلیل** **القدر** **نکود** **الصدر** **ششب** **شنبه** **تاریخ** **نست** و **سوم** **ربیع** **الاکثر** **سال** **یازده**
 صد و سی و هشت **هجری** در **بلده** **شاهجهان** **آباد** **رحلت** **فرموده** **بمقام** **بگرام** **پوشن** **خود** **دفون** **گردید**
 نور **الهدی** **مجموعه** **تسید** **غلام** **علی** **آزاد** **حسان** **العبد** **در** **آید** **کریمه** **للذین** **احسنوا** **الحسنی** **و** **زیاده** **تاریخ** **فوتش** **باقی**
مولوی عبدالحق راجپوری **خلیف** **نادر** **محمد** **رام** **پوری** **شاکر** **الد** **خود** **بود** **در** **سال** **یازده**
صد و نود و دو **هجری** **چنگ** **دکن** **رحلت** **کرد**

شیخ عبدالحق راجپوری **ابن** **سید** **الدین** **بن** **محمد** **ابن** **الزک** **الد** **پوری** **بخاری** **کنیت** **او**
ابو **محمد** **بود** **لی** **از** **اجداد** **و** **ش** **از** **بخارا** **آوده** **به** **لی** **سکونت** **پذیرفت** **و** **قی** **بر** **حتمه** **الله** **علیه** **ماه** **عمر** **سال**
نصد و پنجاه **هشت** **هجری** **ولادت** **یافته** **تاریخ** **ولادت** **او** **شیخ** **اولیا** **است** **و** **از** **بزرگ** **شعور** **مکر** **محبت**
بطاعت **حق** **و** **طلب** **علم** **بسته** **قریب** **پور** **ع** **اکثر** **علوم** **دینی** **فر** **گشت** **و** **بهر** **بیت** **دو** **سال** **گ** **از** **فضل**
و **کالات** **فراغ** **حاصل** **نموده** **قرآن** **شریعت** **مفکر** **و** **باج** **فقه** **و** **محمد** **بن** **ابن** **سلف** **و** **حجه** **خلیف**
جامع **علوم** **ظاهر** **و** **باطن** **بود** **علم** **حدیث** **به** **حرف** **و** **سه** **پشت** **ستان** **از** **دشوار** **یافته** **و** **یرا** **قبولیت** **خدا** **دار**
حاصل **بود** **که** **فرو** **ص** **از** **افراد** **و** **انش** **چ** **و** **هان** **داد** **پسند** **با** **کار** **ش** **سب** **کشاده** **و** **قی** **در** **عنوان** **شباب**
چهلین **شرب** **متوجه** **شده** **و** **در** **آن** **و** **یار** **پیر** **از** **ار** **با** **علم** **و** **مشایخ** **وقت** **مخصوصا** **شیخ** **عبد الوهاب**
متقی **خلیفه** **و** **جانشین** **شیخ** **علی** **متقی** **صحبته** **و** **تکمیل** **فن** **عبادت** **با** **در** **جای** **رسانید** **و** **ببرکات** **فراوان**
مراجعت **پوشن** **مالوف** **فرموده** **بشعر** **علم** **و** **افاده** **خلاتی** **شغل** **گشت** **که** **گویند** **که** **تصنیفاتش**
خرد **و** **کمال** **از** **صد** **تجا** **وز** **اند** **که** **فی** **زمانه** **باعت** **فخر** **علم** **و** **دستور** **العملی** **او** **مشایخ** **هستند** **چون** **طس**
سوزدن **داشتند** **در** **شعر** **تخلص** **حق** **نی** **که** **و** **اشعارش** **اشار** **ایات** **تقریبا** **بر** **من** **گفت** **میر** **سید** **مرید** **سید**
سوی **قادی** **بسناسله** **قادر** **دیده** **بود** **در** **ا** **کل** **با** **شیخ** **احمد** **بهر** **مندی** **محمد** **الفت** **ثانی** **خلانی** **داشت** **مگر**
انجمن **خیال** **خود** **بال** **آوده** **تصنیف** **بر** **داشت** **و** **فاتش** **در** **سال** **یک** **هزار** **و** **پنجاه** **و** **دو** **هجری** **در** **دلی**
بنظر **آوده** **مقدش** **بقره** **قطب** **صاحب** **بر** **کار** **خوش** **شمی** **احمد** **بزار** **و** **شیر** **که** **به** **تاریخ** **فوت** **او**

در فخر العلماء یافتند اندک صاحب فیض التفسیر مع لمعات شرح عربی مشکوٰۃ بدو شمسہ اللغات شرح فارسی مشکوٰۃ بدو شرح سفر السعادت بدو شرح فتوح الغیب بدو مدارج النبوة بدو شرح سہارالرجال بخاری بدو اخبار الاخیار بدو جناب القلوب بدو زبدۃ الکاتر بدو جامع البرکات بدو مرجع البحرین بدو زاد المتقین بدو فتح المنان

فِي مَنَاقِبِ النَّجَّارِ بِإِثْبَاتِ الشَّهَادَةِ بِحُكْمِ الْمُرَافَعَةِ بِجَهْلِ رِسَالِهِ

مولوی عبدالحق بناری ابن مولوی فضل الله باشند تصبر بنو تنی مصنف لکنو متوطن
بناری که نسب دے حضرت عثمان ابن عفان سے پیوند دے سال دوازده صد و شش ہجری
ولادت یافتہ چنانچہ از لفظ افضل رسول تاریخ ولادت برمی آید چون از ایام صلی شوق حدیث خوانی
و ردل حق منزل اور نیتہ بودند بنابران رخت سفر برداشته کرامت یہ تجسس و تحقیق آن علم
شریف بستہ بدہلی رفت و پیش مولانا عبد القادر یا مولوی محمد اسماعیل شہید دہلوی ہم سبق گشت
زان بعد بشہر صنعاء مکہ رسیدہ از قاضی محمد بن علی بن الشیخ کانی سند قرآن و حدیث کہ نلم آن
اتحاد الاکابر فی اسناد الدفاترست حاصل کردہ مشارالیه امثال و اقربان گردید کہ وہی ہفت
رج بیت الله کدہ یکے از ان ہجری سید احمد را بریلوی و مولوی محمد اسماعیل دہلوی بعد در حج اخیر بمقام
مبئی سال دوازده صد و شش ہجری پیش از شتاد سالگی رحلت فرمودہ و ترجمہ کتبہ فون شدہ
کہ از لفظ افضل رسول تاریخ فوت و حے برمی آید و کتب فضل الله در تہہ سن بیست و دو تہ تک تک تہ لید بود
از تصانیف او الدرافرید فی المسعن بالتقلید مشہورست و سوا الطریق تصنیف مولانا تار ب علی صاحب
الکفوی از نام مولوی عبد القادر مستطیل و در روچین الدرافرید بہت مولوی جلال الدین احمد
بناری مدرس اول گوہر منتط کالج بنارس مولوی حمید الدین احمد مدرس کالج مذکور اندازند تلامذہ و
مولوی عبدالحق خیر آبادی شاگرد پدر خود مولوی فضل حق خیر آبادی باجمہ و تقلید کردہ امثال
خود بدرہار رئیس را پیور معز زانہ بصری بردار تصانیف شان حاشیہ غلام محسنی و تسمیل الکافیہ و شرح
تہذیب الحکمۃ و تہذیب الخیر میرزا با امور عامہ مطبوع و مثلک اینہ مطبوعہ و تہذیب
امام عبدالحق بناری و علامہ زمان سرآمد قرآن خود شاگرد رشید مولانا مال الدین کشمیری بناری
صفت علامہ ربانی شیخ احمد سرہندی مجدد الف ثانی قدس سرہ بود و او کفرت مجدد عقیدت
را منع داشت و حضرت مجدد و اور آنتساب پنجاب میگفت در عمر جوانی از اکبر شاہ در سیالکوٹ مسکن خود

بدرس علوم افتاده میداد و هرگاه شاگردان ازین جهانگیر سرگردای سلطنت گردید و هیئت و
 به قدر دانی علما و فضلا اظهار عالم را گرفتند و موصوفت باستانه سلطنت علیار رسیده بیا فتنای غلام
 و اکرام مهابت حاصل کرد شاه جهان نظر او در مرتبه و در ترازو باقره بنمید و بدو بخشید که هر مرتبه
 شش هزار روپیه بوزنش برآمدند و علاوه آن چند دیهات مرفوح اعظم او را عطا فرمود تا تمام عمر
 خود بدرس و تصانیف بسربرد و مشهور است که یک لک روپیه ماهواری از سلطان وقت بابت
 سالیکه بتاریخ شانزدهم بیروج الاول سال هزار و شصت و هفت هجری جان بحق تسلیم کرده در سیاه
 مدفون شد و بعد از تصانیف او کتب و دیباچه مشهور اند: حاشیه تفسیر ریاضی و دیباچه حاشیه عبود
 بر فرائد ضیائیه و ترجمه فارسی غنیة الطالبین و حاشیه مقدمات اربعه تلویح به حاشیه مطول
 حاشیه شرح مواقف به حاشیه شرح عقائد نقضانی و حاشیه شرح عقائد دوانی و حاشیه بر حاشیه خیالی
 حاشیه شرح شمسیه به حاشیه شرح مطلق به الدمشقینه فی اثبات الواجب تعالی به حاشیه بر موش
 شرح حکیمه العین به حاشیه بر موش بهر ایام حکیمه عینیه و حاشیه بر موش مراح الارواح
 مولوی عبدالحکیم لکهنوی ابن مولوی عبدالحکیم بن عبدالحکیم مولانا عبدالحکیم بن ملا نظام الدین بن
 قطب الدین سہالوی تکمیل کتب در سیم مختصات و متوسطات از والد خود مولوی عبدالحکیم مولوی
 دایم و مطولات از مولوی نورالحق مرحوم نموده شش و دو روز بدرس مصروف بود صلاح و تقوی
 شعار و ثار خود گردانیده بشش بیداری و یاد الهی می گذرانید و مکی هست خود بخدمت طلبه علوم
 معطوف داشت و در ناندی بمسافران بعید الوطن مشارالیه بود الحاقی که ذرات ستوده صفاتش
 جامع ظاهر و باطن بود و بیعت از شاه نجابت الله کرسوی داشت و محرم سطور در سال دوازده
 صد و شصت و چهار هجری به لکهنو بهر یاب و محبتش رسیده بغایت خلیج و مسافران یافت بستم
 چهارم صفر روز بیست و پنج سال دوازده صد و شصت و هشت هجری جان بحق تسلیم نموده فقره دان موت
 الا علم موت العالم ما که تاریخ و فائش یافته اند و عقب خود گذاشته یکی مولوی عبدالحکیم دوم
 مولوی محمد نعیم هر دو عالم و برجساده آبا می مستقیم اند و شرح کافی زبان فارسی به تفسیر بسم الله
 فارسی به ترجمه فارسیه دقائی محتاجی به حاشیه شرح مسلم مولوی محمد فاضل شرح دائر الاصول اسے
 علم الاصول به شرح جلدین آخرین بهر ایام به شرح چهل کات در فارسی به شرح رساله نظامیه

در بیان وجود رسول مقبول صلعم بنجرود علم صرف بن زبدة الخواجه حاشیه تفسیر بیاضی بـ شرح
 رسائل الاسکان بن حاشیه زاید بن یوسف شرح تندیب ملا جلال الدین یوسفانی بن حاشیه بر حاشیه
 کمالیه شرح عقائد جلالی بن جدول صرف فارسی بن جدول الخواجه فارسی از تصانیف رالیقه او یادگار
 انقدس الله روحه الاقدس

مولوی عبدالحکیم فرنگی علی ابن مولوی امین الله بن مولوی محمد اکبر بن مفتی احمد ابوالرحمن
 مفتی محمد یعقوب بن ملا عبدالعزیز بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین الشیخ السهاسرستی بیاضی
 شعبان سال دوازده صدوسی یونس بمقام کفوف مشهور شد و بعد از آنکه از حفظ قرآن مجید فراغت یافته
 به تحصیل علوم درسیه کرامت بست و بخرد دست دال و ماجد خود مولوی محمد امین الله و مفتی ظهیر الله
 و مفتی محمد اصغر و مولوی نعمت الله و مفتی محمد یوسف و علمای فرنگی محلی بفرستادن و سالگی از کتبات
 علوم درسیه متداوله خاندان قطبیه ششیدیه قرار رخ حاصل کرده و انشده تخریج جامع علوم عقلی و نقلی
 حاوی فنون فرعی و اصلی گشته و سواد آرائی و دینی و افتاده گردید و بسال دوازده صد و شصت
 هجری بشهر باند امضافت بوته دیر کشته بر رئیس آنجا نواب دوازده صد و شصت هجری که قدر دان علمای و فضلا
 بود با عز و اکرامش پیش آمده وی را مدرس مدرسه خود گردانید و در آن کار مامور مانده بوطن خود
 گشت و نایب آن آمده یکسال در وطن مالوف متوقف شده بشهر جونپور قدم آورده حاجی امام بخش
 مرحوم که یکبار از وسای دولت آن شهر بود یکسال قدر دانی پیش آمده بعد از آنکه امامیه حنفیه که خود
 بانی آن مدرسه بود وی را مدرس مقرر کرد که عالمی از علم دین و دین بقدر بهره اندوز گشت و تا آن
 سال بدان منصب متزوجه بسال دوازده صد و هشتاد و شش هجری بوطن مراجعت کرده
 دست بیعت بدست مولوی عبدالنوالی قادری فرنگی محلی داده در سن هفتاد و هشت هجری
 بعد صدی دوازدهم بحیدرآباد دکن تشریف برده سید تراب علی خان سالار جنگ مدارالامان
 مرزبوم که متصف باوصاف حمیده کاشمش بین النجوم بود وی را مدرس مدرسه نظامیه مقرر ساخت
 درین سفر بمقام ریان که شاهزاده کوثر واقع است آن بزرگ دودمان قطبیه غربت کده جامع الادب و
 فروغ اعزاز بخشیده بود در آنوقت مولوی عبدالحکیم خلیف الصدیق شان صغیر السن قطبی محلی خوانده و
 بسال هفتاد و نهم بعد صدی دوازدهم هجری از حیدرآباد بمحصول رخصت عازم زیارت حرمین

شریفین زاد ہما اللہ تشریفاً و تعظیماً شدہ بخندست علما و مشائخ آن دیار پرانوار فائز گشتہ مستفید گردید از انجملہ
 بکرم معظمہ از مولانا محمد جمال حنفی و از مولانا احمد بن زین دحلان شافعی اجازت و سند علم حدیث
 و دیگر علوم معقول و منقول حاصل کردہ در سن دوازده صد و ہشتاد و پنجری بزیارت طیبہ علی
 صاحبہا الصلوٰۃ والتحیہ شرف اندوز شدہ از مولانا علی مدنی شیخ المالک سند دلائل الخیرات
 و از مولانا محمد بن محمد العرب الشافعی مدرس مسجد نبوی سند حدیث و تفسیر وغیرہ و از مولانا عبد
 ابن مولانا ابو سعید مجددی دہلوی نزیل مدینہ منورہ اجازت حدیث و تفسیر وفقہ وغیرہ و
 از مولانا عبدالرشید بن مولانا احمد سعید مجددی دہلوی اجازت قصیدہ بروہ و
 حزب البحر یافتہ مالا مال از فیوض و برکات مجاز در سن دوازده صد و ہشتاد و دو و پنجری بر حیدر آباد
 رفیق مراجعت بخشیدہ بانصرام حکومت عدالت نظامیہ مشغول گشت پس ازان بہامہ جمادی الثانی
 سال ہشتاد و سوم بعد صدی دوازدم از ہجرت باستیصال شخصیت بوطن مالوف شریف آورہ از
 سنت نکل خلف خود مولوی عبدالحی مرحوم فراغت یافتہ در سال ہشتاد و چہارم بہامہ جمادی الثانی
 از لکھنؤ رخصت سفر حیدر آباد کردہ در حقیقت سفر آخرتش توان گفت بر بسبت و بہامہ شعبان
 سال مذکور در ان بلدہ رسیدہ بکار متعلقہ خود مصروف بود کہ ناگاہ عارضہ سل و عوق بہامہ صفر المظفر
 سن ہشتاد و پنجم بعد صدی دوازدم بحسبہ لطیفش عارض شدہ بتاریخ بسبت و پنجم شعبان المعظم
 روز و ہشتنبہ سال مذکور طائر روح پر فتوح آواز قفس عنصری پیرا ز نمودہ بشاخصار جنان نشین
 گرفت و حسب وصیت در باین قبر شاہ یوسف قادری کہ از کبار اولیائے دکن اند مدفون گشت
 شعرے وقت قطعات عدیدہ متضمن تاریخ رحلتش بسبک نظم کشیدند از انجملہ مولوی عبدالرحمن
 صاحب گنجی انجمن گفتہ **س** العالم والعارف باللہ تعالیٰ بہ قدری اللہ مجد و ثناء بہت بعالم المتوفی
 بمیقین بہ قدر شرف اللہ بقصر لقابہ و دیگر این مصرعہ گفتہ **س** واقف راہ خدا مولوی عبدالحمیم در
 لفظ غفرہ نیز تاریخ فوتش یافتہ اند **انصاف فیہم الراقیہ** التحقیقات المرضیہ حل حاشیہ میرزا ہد رسالہ
 القول الاسلام حاشیہ شرح سلم ملاحسن کشف المکتوم فی حاشیہ بھرا العلوم القول المحیط فیما تعلق
 باجعل المؤلف والبیضی حل العاقدہ فی شرح العقائد التعلیق الفاضل فی مسئلہ الطر المتخلل
 سعین الغاصین فی رد المغالطین الايضاحات لمبحث المختلطات کشف الاشتیاء فی شرح

السلم محمد بن البیان الجیب فی شرح خطبۃ التہذیب کما شفت الظلمہ فی اقسام حکمہ - القرآن
 و منطق نظم الدر فی سلک شوق القمر التحلیہ شرح التوسیم مؤلفہ شیخ محب اللہ اکبر آبادی -
 نور الایمان فی آثار حبیب الرحمن - بحر کات المحدثین - ایقان والمصابیح فی صلوٰۃ التراويح - آلاء المارسی
 تحقیق الدعاء - غایۃ الکلام فی بیان الحلال والحرام - خیر الکلام فی مسائل الصیام - القول الحسن
 فیما يتعلق بالتواقل الشن - سجدۃ القریہ فی مسائل اللون واللباس والحریہ - قرالاقمار حاشیہ نور الایمان
 حاشیہ فیسی شرح موجزہ الآفاق المارسیہ - و دیگر کتب مثل حاشیہ ہدایہ وحاشیہ بدیع المیزان حاشیہ
 حاشیہ قدیمیہ تا نام ماند کہ اجلس در رسید عطر اللہ روحہ

مولوی عبد الحمید خان رام پوری ابن ملا غفران رام پوری از برادر خود ملا محمد عمران
 و دیگر مولوی ارشاد حسین رام پوری الکتاب علوم نموده مدرس و افادہ طلبہ اشتغال اردو سال
 دوازده صد و نود و ہشت ہجری و قصبہ سندیلہ جیت لقای مولوی حافظ شکست علی رئیس
 سندیلہ قدم آورده بود سلمہ اللہ تعالیٰ علیہ

مولوی عبد الحمید بدایونی ابن مولوی محمد سعید بدایونی بسال یازده صد و پنجاہ و دو ہجری
 ولادت یافته از مولوی محمد حبیب برادر بزرگتر خود تحصیل علوم متداولہ نموده شرف بیعت از
 حضرت شاہ سید اکبر احمد قادری دارہ پوری قدس سرہ حاصل ساختہ کامل و مکمل شدہ بسال
 دوازده صد و سی و پنج ہجری رحلت فرمود روح اللہ روحہ

مولوی عبدالحی دہلوی شاگرد و داماد مولانا شاہ عبدالعزیز قدس سرہ العزیز الجلسہ
 معاد نان نامی سید محمد مجاہد ریسہ بٹل بود در فقہ حنفی و دستگاہی کامل داشت رسالہ کل لایمی
 و فتاویٰ سقری از تالیفات اوست تا سہ ہجرت شعبان روز یکشنبہ سال دوازده صد و چہل و
 سہ ہجری بخارنہ بواسطہ رحلت فرمود

مولوی عبدالحی قمری محلی ابن مولوی عبد کلیم ابن محمد امین از اولاد اجداد و ملا
 قطب الدین مہالوی بود کلیتہً از اہل حسنات است بمقام بانوار عشرہ اخیرہ ذیقعدہ سال
 شصت و چہارم از صدی سیزدہم ہجری ولادت یافته از عرصہ سالگی بحفظ قرآن مجید مشغول شدہ
 بدہ سالگی از ان فارغ گشت و جامع مسجد چوہدری را لا املست تراویح کردہ در یازده سالگی بمذمت

والد خود تحصیل علوم متعارفہ آفاقیہ نموده بہفتہ سالگی فارغ شدہ بافادہ طلبہ مجتہب استاد
 سے پرداخت و کتب علم ریاضی از ہادی نعمت اللہ فرنگی محلی خال والد خود کہ از مہرہ آن علم بود
 تحصیل کردہ ہواہ والد ماجدش ہنگامیکہ حیدرآباد میرفت مؤلف اوراق بمقام ریان از دیار ش
 سرور شدہ وی در آن حال کہ حیثیہ السن بود و کاوستہ طبع و جودت سافطہ از جہینش می خوشمید
 و بہ رحمتہ اللہ علیہ دو مرتبہ زیارت حرمین شریفین زاد ہما اللہ شرفاً و تعظیماً مشرف و مہاجر
 گذشتہ اولاً بسال دوازده صد و ہفتاد و نہ ہجری بمعیت والد خود و ثانیاً در سال دوازده صد و
 نود و دو ہجری و از سید احمد دحلان شیخ الشافعیہ یکمہ معظمہ اجازتہ جامعہ حاصل یہ من الشیوخ
 و همچنین از والد خود یافتہ عالم از تعلیم و در حش فیضیاب گشت و بسببہ افاضل نامدار از سایہ
 دامن فیضانش برخاستند بآجلہ صاحب ترجمہ علیہ الرحمۃ کثیر الدرس و لتہنیف بہان مرتبہ بود کہ
 صحت افادہ و اشاعت علومش و در حیات وی اکناف عالم بابر گرفت قریب بہ عید ویت رسیدہ
 بسبت و نہم ربیع الاول سال چہارم صدی چہار دہم ہجرت یوم دوشنبہ وقت شب بوجاہد مصرع
 بمقام کجنو این جہان بی بود را پیر و دفرمود و ہما بخا در فون گردید جز و ختر کی بقی نگذاشت آن صبیہ
 دو صد و پیمہ ماہوار از نظام حیدر آبادی یا بد سید جلیل علی شرفی تخلص تاریخ فوئش جنین گفتہ
 ہا سے مولانا محمد عبد جی بد شاد و در خلا از میان ما برفت بد استانش سجدہ گاہ خلق بودہ قبلہ ہند وستان
 برفت بد گفت شرفی مصرع سال وفات بد ہادی اوستا و زمان ما برفت ایضاً از مولود سے
 محمد سعید عظیم آبادی حسرت تخلص بد کرد رحلت جناب عبدالحی بد فاضل لکھنوی فطین و ذکا
 گفت سال وفات او حسرت بد شد فرنگی محل از علم تہی تھما لہم الرا لہم عمرہ الراہ و ہاشیہ
 شرح وقایہ بد مجموعہ طب سالتام بد الفکال المشون فی الاتطلاع بالمزاد بد ترجمہ الفکر فی سیمہ الذکر
 تحفہ الطلیعہ فی تحقیق مسیح الرقبہ بد الرقبہ و التکمیل فی الجرح و التعمیل بد القول بالحارم سے
 سقوط الحد بکمال الحارم بد القح المقتی و السائل کنج متفرقات المسائل بد الفکال الدوار فی روتہ
 السلال بالنزاع القول المنشور فی ہلال خیر الشہورہ الافصال عن شہادہ المراقہ فی الایضیہ
 تحفہ البنلاء فی جماعۃ النساء بد الکلام الجلیل فیما اتصل بالہندیل بد الاوجیہ الفاضلہ لما یصلو
 العشرۃ الکاملہ بد التمسہ بنقض الردور یا التمسہ بد خیر الخیر سے اذان خیر الشہورہ سبب

افکار فی الجہر بالذکرۃ النافع الکبیر من یطالع الجامع الصغیر و رفع السر عن کیفیۃ ادخال المیسر
 و توجیہ اسے القبلۃ فی القبرۃ طریبا الانا نال فی تراجم الافاضل و ترویج الجنان تشیع حکم شرب الدخان
 روع الاخوان عن مجدثات آخر جمیعہ رمضان و اکام النفائس فی اداء الاذکار فی لسان الفارس
 و جہر الناس علی انکار اثر ابن عباس و الاضفاف فی حکم الاعتکاف و امام الکلام فیما يتعلق بالقرۃ
 خلعت الامام و غیث النعام و آتانا المرفوعہ فی الاخبار الموضوعہ و دافع الوسواس فی اثر ابن
 عباس رسالہ احکام فہیت اردو و فواید البہیۃ فی تراجم الجنفیۃ و امتحان الطلبة فی اصبح مشککہ
 التبیان فی شرح المیزان و چہار گل و در صف - خیر الکلام فی تصحیح کلام الملوک ملوک الکلام
 ازالہ الجملہ فی اعراب الحمد و کمال الحمد و نحو ہدایۃ الوری اسے لولہ المدی تعلیق حاشیہ
 غلام یحییٰ بر حاشیہ زاہریہ قطبیہ و مصباح الدبجی فی لولہ المدی و لولہ المدی لمحلیہ لولہ المدی و
 علم المدی و حل الغلق فی تحقیق المجهول بطلق الکلام المتین فی تحریر البراہین و یسر العیر فی
 بحث المثناۃ بالکیر و الافادۃ الخیرۃ فی بحث نسبتہ سبع عرض شیعہ و التعلیق العجیب محل
 حاشیۃ الجلال علی التہذیب و تکملہ حاشیہ و الذخیرہ فی نفسی و المدیۃ المختارۃ شرح الرسالۃ المعصیہ
 و مناظرہ و القول الاشراف فی الفتح عن المعصوف و زجر ارباب الریان عن شرب الدخان و احکام
 القنطرہ فی احکام البسولہ و فایۃ المقال فیما يتعلق بالنعال و در علم فقہ و حسرة العالم یوفات و مرجع بعالم
 و ترجمہ و الذخیرۃ افادۃ الخیر فی الاستیاک بسواک الفیر و مقدمۃ المداہیہ و بذیلہ المداہیہ و تحقیق
 العجیب فی التثویب و تحقیق الاخبار فی احیاء رشتہ سید لا برارہ و الحجۃ علی ان الاکثار فی التبعہ
 یس بدعۃ الکلام المبرور فی رد القول المنصور ہدایۃ المصدقین فی فتح المقصدین و غیر ان از
 تعلیقات متفرقہ بر کتب متعددہ و سینودہ کتب دیگر اند کہ صاحب ترجمہ در رسالہ نافع کبیر اسامی
 انما تحریر فرمودہ اسما و اگر امی تلامذہ مولوی عبدالحی فرنگی علی کہ بعد تکمیل و فراغ بحصول
 سند ممتاز شد مولوی عبدالحی عزیز ساکن بھیر چلغ غلام گدھ مولوی بدیع الزمان لکھنوی مولوی
 وحید الزمان لکھنوی مولوی محمد عبد الاحد آبادی مولوی سید مرتضیٰ شیعہ ساکن نونا ربارہ
 ضلع غازی پور مولوی عبد الباری ساکن نگر نرسہ مولوی محمد حسین آلہ آبادی مولوی علی حیدر خان
 ساکن خالص پور پر گنہ بلج آباد مولوی ساکن علی گڑھ نجابے مولوی بشارت کریم

مولوی عبدالغفور سکنتہ رمضان پور مولوی عبدالغنی بہارے مولوی فدا حسین ساکن محلی الدین
 نگر مضاف بہار مولوی ابوالحسن مرحوم ترمہی مولوی عین القضاۃ حیدر آبادی مولوی
 عبدالعزیز فرنگی محلی مولوی نظام الدین فرنگی محلی مولوی عبدالرحمن ساکن صاحب گنج مولوی
 حافظ محمد شعیب دلائی مولوی اکبر خان مرحوم دلائی مولوی محمد اسحاق ساکن ایسٹ
 مولوی سلیمان ساکن بھکھواری ضلع عظیم آباد مولوی عبدالقادر دلائی مولوی سید امین نصیر آبادے
 مولوی محمد ہارون نصیر آبادی مولوی ظہور الاسلام فقیہ پوری مولوی لطف الرحمن عظیم آبادے
 مولوی نظام الحق عظیم آبادی مولوی محمد ابراہیم آہ آبادی مولوی محمد تقی اعظم لدھی مولوی محمد نذیر کھنوی
 مولوی شیر محمد دلائی مولوی آزاد خان مرحوم مولوی عبدالغنی بہاری مولوی محمد یسین آروے
 مولوی قادر بخش سہرامی مولوی محمد حسین نصیر آبادی عرف صاحب میان مولوی سید محمد
 رسان کابلی مولوی عبد اللہ ساکن چاند پارہ ضلع عظیم گڑھ مولوی ابوالفضل محمد حفیظ اللہ ساکن بنڈیا
 ضلع عظیم گڑھ مولوی محمد عثمان ساکن چنارہ ضلع عظیم گڑھ مولوی انعام اللہ فرنگی محلی مولوی
 عبد الماجد بہاگل پوری مولوی قاسم یاساکن گڑھ ضلع آکھ آباد مولوی سید اعجاز حسین ساکن سوئی
 مولوی محمد عثمان ساکن کہنڈ ضلع عظیم گڑھ کڈائی کنڑ البرکات مصنفہ مولوی محمد حفیظ اللہ سابق
 الذکر سلمہ اللہ کہ سند علی در سال اخیر صدی سیزدہم از مولوی عبدالحی مرحوم یافتہ اند۔
 مولوی عبدالرب فرنگی محلی سپر خرد مولانا عبد علی بحر العلوم از خرد ساسے ہمراہ والد خود در
 شاہجہان پور و رام پور و بہار و بدراہن ماند و مولانا کو شمش بلیغ در تعلیم و تدریس او نمود و کتب
 درسیہ تمام و کمال باو تعلیم ساخت و شب و روز متکفل امور اومی بود و بآجلہ مولانا اورا ہا موال
 خیر بفرض کتھا شدنش بوطن فرستاد و بے لکھنؤ آمدہ از نکاح خود فارغ گردید و ز کثیر کرا از درس
 آوردہ بود ہمہ بہ فوضے و سر فری دی بر باد رفت کہ اقل اسش رونمود بعد وفات مولانا بحر العلوم
 وے و برادر زادہ اش عبد الواجد بدراس رفتند چنانچہ تفصیل آن بذیل ترجمہ مولوی
 عبد الواجد خواہد آمد آخر کار ترک تدریس کردہ بیافتن دو صد روپیہ از سرکار نواب مدراس
 و یک صد و ہفتاد و پنج روپیہ از سرکار انگریز معاوضہ جاگیر راضی شدہ تدریس مولوی عبد الواجد
 سپر وہ بہ لکھنؤ آمد و تاحیات خود علوہ مذکورہ بتوسط رزیدنٹ لکھنؤ سے یافت

کتابخانه الاغصان الاربعه

مولوی عبدالرب و مولوی اجاس معقول و منقول ماهر فروع و جہول کامل فنون علم و ادب
 حاوی اسرار لغت عرب کہ وعظ پر تاثیرش شہرہ آفاق بود مسجد جامع بمقام سہارن پور بصرہ زیر کمر
 تعمیر فرمودہ بہاء محرم سال پنجم صدی چہار دہم ہجری بمقام دہلی رحلت فرمود طالب اللہ ترازو بیدار
 سہسرای تاریخ و فائش خنیں گفتہ قطعہ تاسیخ جناب مولوی عبدالرب آن بہ کہ وقت و غفلت
 می شد شکارش بدین بہاء محرم جان بحق شدہ نسبت رحمت کہ بار دیگر فرارش بہ رقم نو سال رحلت
 کلمہ بیدل بہ درود ایزدی باد اشارش

مولوی عبدالرزاق قرظی محلی ابن مولوی جمال الدین محمد بن مولوی علاء الدین قرظی علی
 بسال دوازده صدوسی و ہفت ہجری متولد شدہ چون ہشت سالہ گشت پدرش مولوی
 جمال الدین بدراس رفت و بہ مقتضای فطرت تحصیل علوم اشتغال نمود و را اہل از مولوی
 نور کریم دریا باوے کتب مختصرہ خواندہ بقیہ کتب بخندست مفتی محمد صفرو مفتی محمد یوسف قرظی محلی تحصیل
 فرمود و کتب درسیہ حدیث و تفسیر بخندست مولوی حسین احمد علی بکری گذرانیدہ و تمامی کتب حدیث
 از ہذا حسن علی محدث لکھنوی قرات نمود و آن بعد جملہ کتب حدیث از حضرت ملا محمد حسن در سنہ
 قرات نمود کہ مولوی حسین احمد و مرزا حسن علی مع دیگر محدثین سماعش می فرمودند و کتب عقائد و سلوک
 و تصوف از مولوی عبدالوالی امرشد خود استفادہ نمودہ و آن بعد قرآن مجید و یکسال حفظ نمودہ بہ سال
 دوازده صد و پنجاہ و چہار ہجری فروع کلی حاصل کرد و اجازت بیعت سلسلہ قادریہ و چشتیہ از مولوی
 عبدالوالی و نیز بدو دیافتہ بعد وفات مرشد خود سلسلہ دریں و تدریس منقطع فرمودہ اشتغال
 بیاوچ شعار و نثار خود ساخت و در سنہ سیزدہ صد و ہشت ہجری در او اواخر ماہ صفر انتقال فرمودہ
 در بارخ مولوی انوار صاحب مدفن شد

مولوی سید عبدالرحمن اصل لکھنوی عالم تصوف بیعت و خلافت سلسلہ چشتیہ داشت و در
 سہ ہجری اثن واقع بلکہ لکھنوی متہم بود بہ راجحہ تاریخ ششم ذیقعدہ سن دوازده صد و پنجاہ و ہجری
 وفات یافتہ در محفل مسجد کہ مدفن گردید و در حوالہ مراد و ایضاً در عالم خواجہ سادات و فائز
 و متوکل و عزت نشین بودند و در سالہ کلمہ الحق در سالہ کاسرۃ الاسنان در توحید از تصانیف

شان هست و مولع و حریص سرود و غنای بسیار بودند

مولوی عبدالرحمن ساکن قصبه بهمدیه ضلع مرزاپور عالم شفیق و اعظم تارک الوطن که در مسجد نازککات واقع شهر مرزاپور متوطنانه بسری برود و در سال دوازده صد و هشتاد و پنج هجری رحلت فرمود
مولانا عبدالرحیم دهلوی عمری نسبت خفی از هب نقشبندی شرب جامع فتون عقلی و نقلی حاوی علوم ضعیفی و فروعی محدث بود از اخلاف امجادش مولانا شاه ولی الله دهلوی و مولانا شاه اهل الله دهلوی هستند مع این خانه تمام آفتاب است و دوازدهم صفر و ربیع الثانی و یکصد و بیست و یک هجری وقت چاشت رحلت فرمود

مولوی عبدالرحیم صفی پوری ابن عبدالمکریم صفی پوری دانشمند و متبحر در علوم ادبیه خطی و کلام داشت از تصانیف او شرح قصیده سیمه مطلقه و غایة البیان فی علم اللسان در بیان قواعد صرفیه و المسالك البسیه فی القواعد النحویه و ضروره المادیه فی الموانع السماعیه و شتی الارباب فی کلام العرب ترجمه قاموس در چهار جلد مشهور از تاریخ و فائش معلوم نشد

مولانا عبدالرشید جونپوری ابن شیخ مصطفی ابن عبدالحی نقیب و شمس الحق بود شمسی مکره شاگرد شیخ فضل الله جونپوری و مرید پیر خود شیخ مصطفی امیر شیخ محمد مرید نظام الدین السیوطی قدس الله سرار هم از اولیای کبار و علمای کرام بود و در اهل حال بمدریس و افتاده علوم شغلی داشتی و از بعد ترک کرده بمطالعه کتب حقائق التفکر و از اختلاط امر و اغنیاء اجترای داشت شباهت با شاه اوصاف حمیده او شنیده مشتاق ملاقاتش گشت فرمان بدست وکیل اطلب و فرستاد مولانا قبول نکرد و از گوشه عزلت پاست خود بیرون نهاد تصانیف مفیده دارد و جمله آن رشیدیه در مناظره و ریاض السالکین شرح اسرار الخلو و رساله حکوم مراد و حاشیه شرح مختصر عضدی و حاشیه فارسی بر کافیه ابن حاسب و مقصود الطالبین و مراد و دویین شعر فارسی مشهور اند و حادثه وفاتش همچنین مشهور است که بعد فراغ سنت فخرچون در فرض آغاز کرده وقت گفتن تحریجه طایر و خوش بآشیان جنت بسال یکمزد و هشتاد و سه هجری پیروز و از خود داخل الله عبودت الجنان
مولوی محمد عبدالسیحان ابن شیخ محمد حسن ساکن حمدا با و ناره فاضل علام حاجی بیت الله الحرام طبیب حاذق خاقل قرآن از بد و سن شعور بصلاح و تقوی آراسته بلکه کوفت اوراق میداند

که از بلوغ تا وقت اخیر صلاوة فریضه از وقت نشده باشد و جمله علوم ظاهریه و باطنیه و خلافت
ارشاد از مولوی غفر الدین احمد آله آبادی حاصل نمود تمام عمر شریف به هدایت و ارشاد و بدرس علوم
مثلاً او استاد خود بسزیده مولوی عبدالحمید خلیف مولوی حیدر حسین جوینوری و مولوی محمد
عبدالکافی برادر زاده صاحب ترجمه از شاگردان او شان صاحب استعداد و لیاقت موجود اند
بنحله کتب معتدله شان رساله اسرار الصلوة قصه منظومه حضرت اسمعیل ۲ قصه منظومه حضرت
سلیمان ۳۲ التمدید فی وجوب التقلید دلائل قاطعه در تحقیق فقره ناجیه بخیر المقالہ فی ازالة الخجل
مطبوع شده شائع اند آخر کار بمرخصت و سه سالگی تا پنج بست و یکم محرم الحرام یوم جمعه سال یک هزار
و سه صد و سه هجری بمقام آله آباد از دار فانی بعالم جاودانی رخت زندگی بر بست و در کتاب بابی
مقبره اہالیان دائره شاه اجل مرحوم است مدفون شد و غفر الله له

ملا عبد السلام لاہوری شاگرد میر فتح اللہ شیرازی فقیہ و مفسر بود از شاگردان وی ملا عبد السلام
ساکن قصبہ دیوہ مصنف لکھنؤ مشہور است بر تفسیر و مضامین حواشی برجستہ دارد و بسال یک هزار و سی
و ہفت ہجری وفات یافت

قاضی عبد السلام بدایونی ابن عطاء الحق محدث و مفسر بود تفسیر زاد الاخرہ منظوم زبان
ارد و قریب و وکله شعر بسال دوازده صد و چهل و چهار ہجری تصنیف کرده از زاد الاخرہ سال
تالیفش بر می آید در سال دوازده صد و پنجاه و پنج ہجری ازین جهان فانی بعالم جاودا نے
شتافت نور اللہ مرقدہ

مولوی عبد السلام ساکن ہسودہ ابن سید شاہ ابوالقاسم نقشبندی ساکن قصبہ ہسودہ
کہ متصل فتح پور است در سال دوازده صد و سی و چهار ہجری ولادت یافتہ تمام تاریخی او سید
راض الحسن مردی متقی بود کہ از بدو سن شعور و سع و تقوی را و تار خود کردہ بعد حفظ قرآن ابتدا را کثر
کتب در سید از تم خود مولوی سراج الدین احمد خواندہ بعد از مولوی معین الدین کروی و
مولوی محمد معین لکھنوی و غیرہ تکمیل نموده و سند صحاح ستہ از مولانا شاہ عبدالغنی دہلوی گزشتہ
در سال دوازده صد و شصت و یک ہجری فراغ علمی حاصل نمود و بخندست شاہ احمد سعید مجدد
بیعت و خلافت سلسلہ نقشبندیہ یافتہ و در سن دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری شرف

شیخ اکبر زیارت روضه منوره شد پیر را بنجا از شیخ احمد دحلان یکی شافعی تکمیل حدیث نمود با قاده و افاقه
 خلافت می برداشت بعارضه و قبل در ماه شوال سال دوازده صد و نود و نه هجری رحلت فرموده
 شیخ محمد علی طلیق تخلص ساکن قصبه بنسوه و در فقره دورا الله تربیه تاریخ و فائش یافت
 ملا عبدالشکور تپاکوشمیری از علمای نامدار صاحب ورع و تقوی بود پیشتر بنجا به حیدر پور
 و غیره علمای وقت تلمذ نموده بتدریس مشغولات اشتغال داشت از رنگ و سیب عالمگیر پادشاه
 زرگیر که بهت قوت علمای کشمیر فرستاده بودند آنان چیزی قبول نکرده بسال سیزدهم از صد سال
 دوازدهم هجری رحلت فرمود ملا محمد شرف شاگرد و استاد داد و اقصیده عربی در مرثیه او گفت
 دران قصیده ماده تاریخ و فائش چنین یافت سرخ لامات یقانه علما

قاضی عبدالصمد چڑیا کوٹی ابن قاضی ابوالحسن بن ملا محمد راه بن قاضی منصور عباسی طبعی
 و ذہنی ملکی داشت بعد تحصیل علوم از پدر دانش آموز برای حصول سند قضا که منصب مورد
 او بود حکم پذیر بزرگوار بدلی شافعه در انجا بجمع علما و فضل و کمال اشیاء زیافته تا آنکه ارکان شافعه
 ویرا در فقه و اصول و دیگر علوم منقول و معقول یگانہ دیدند و بحکم محمد شاه فرماندای شاہجہان آباد
 بمنصب قضای برگزیده چڑیا کوٹ و دیگر مقامات پسندیدند مگر در حجتہ اللہ علیہ قضای برگزیده خود کہ آبای
 کرامش از عهد قدیم بران مامور بودند قبول فرمود و دیگر مقامات را بہ استحقاق قدیم ارزانی نمود و از بدلی
 چڑیا کوٹ مراجعت کرد و در خوبی فصل خصومات و حسن تعلیم فنون و در سیر گنج نیکنامی بدست آورد
 یگانہ آفاق حافظ محمد اسحاق از تلامذہ او دست صاحب ترجمہ علیہ الرحمہ در سال بمقتاد و یکم از صدی
 دوازدهم هجرت در گذشت قاضی شصت ماده تاریخ و فائش یافتہ اند رحمۃ اللہ علیہ و علی اسلام
 شیخ عبدالعزیز دہلوی ابن حسن بن طاہر چونیوری از مشاہیر مشایخ چشتیہ و از اکابر علمای
 صوفیہ صافیہ رضوان اللہ علیہم مظهر معرفت و محبت و علوم شریعت و طریقت و تحقیق عالم بود
 و بہماع و تواجد و طیفہ داشت مرید پیر خود شیخ حسن بود ہمارہ معتکف بودی و کما جفت روای
 مخالف کوشش بلیغ نمودی و در علوم ظاہر ہر ہم کامل کامل بود و تفسیر عرائس و عوارف و تفصیل حکم
 و شرحش بمطامذہ درس گفتی و صاحب تصانیف مشہورہ است از انجملہ رسالہ غینیہ است کہ در مقابلہ
 رسالہ غیرہ شیخ امان پانی تپی نوشتہ و بسیاری از مسائل غامضہ وحدت وجود موافق کشمشت

الیهاب شود در اینجا مذکور شده ملا عبدالقادر بدایونی مؤلف منتخب التواریخ نیز از بعض کتب و
رسائل تصوف استماع و استفاده نموده وی رحمة اللہ علیہ در جوینور بسال هشت صد و نود و
هجری متولد شده بعمر یک و نیم سالگی همراه والد خود بدلی تشریف آورده تاریخ ششم جمادی
الآخری سن نه صد و هفتاد و پنج هجری شمسا در وحش باورج بقا پور و از نمود قطب طریقت نماز
ماده تاریخ نوشت یافته اند چون مشارالیه در تصانیف و مکاتیب خود از دریا جیر عبد الحسین
می نوشت از دره ناچیز نیز تاریخ رحلتش یافته می شود

مولانا عبد الغفور دهلوی ابن مولانا شاه علی الله محدث دهلوی در سال یا زده صد و پنجاه
و نه هجری ولادت یافته و به غلام حلیم ام تاریخی موسوم گشت و بعمر یازده سالگی بخد مت والد
ماجد خود از تحصیل علوم عقلیه و نقلیه و تکمیل کمالات خفیه و جلیه فارغ شده بعد پیر بزرگوار متکی از یک
درس دارشاد گردید با جمله وی جامع علوم بلکه آیتی از آیات الهی بود هر آنچه در حق صیقلش خاتم و زبان
بطرازدشتی است از مرداری و انسکی است از بسیاری رساله سرالشیهادین و لیثان محدثین خط
اثنا عشریه و حجاب نافع و فتح الغزیه تفسیر سوره بقره و دوباره اخیر قرآن مجید از تصانیف شمره و نه
هفتم شوال سال دوازده صد و سی و نه هجری ازین جهان به بنیان بعالم جاودان رحلت
فرمود شاعر تاریخ و فتن چنین گفته سه سه سر و پا گشته اند از دست بیداد اجل و غفل
دین لطفت و کرم فضل و هنر علم و عمل

ملا عبد علی بکر العلوم لکهنوی ابن ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین الشهید السهالوی
دوا و آخر عمر در ریچه و آند به عمر هفتاد سالگی از جمله کتب درسیه و علوم متعارفه بخد مت پیر بزرگوار قلم
حاصل نموده بعد پیرش همان سال رحال فرمود بعد وفات پدر بمطالع کتب معقول و منقول
مشغول گشت و مطالب فاضله بخد مت ملاکمال الدین که تلمیذ خاص پدرش بود پیش می کرد
و را و اکل حال صاحب ترجمه علیه الرحمته را ساکن عظیم بوطش لکهنوی پیش آمده که بران سبب روانه
شاهجهان پور گشت حافظ الملک حافظ رحمت خان بدیش آن شهر قدو شل بر مقتضات شریعه باغزان
و اکرام تمام پیش آمده و به معقول برای مصارف و مسرور ساختن تاحیات حافظ الملک
بعد از آنجا مقیم بوده بتدریس طلبه اشتغال داشت بعد گشته شدن حافظ الملک مرحوم نواب

فیض الله خان رئیس رامپور ملای موصوف را برامپور برد و در آنجا نیز به تعلیم و تدریس مشغول بود
 لیکن بوجه قلت کفایت مولانا بر خاسته خاطر می بود که درین اثنا منشی صدرالدین بهاری و سه را
 برای تدریس بدرسه خود که در بهار بنانهاده بود خرج معتدبه فرستاده طلبید چنانچه ملا عبد العالی
 در رامپور جانب بهار روانه شده در انشای راه از رای بریلی ملا از بهار الحقی را که در آنجا مقیم بود همراه
 خود به بهار بردن منشی صدرالدین باغ از او کرامت پیش آمده چهار صدر و دوی ماهوار برای ذات خاص
 مولانا و یک صدر و دوی ماهوار برای ملا از بهار الحقی علاوه مصارف طلبه مقصد رک کرده و او
 مدتی در آنجا رولق افروز رسیده تدریس مانند بعد چندی مقرران وقت در میان و سه و
 منشی صدرالدین رجشی پیدا کردند از آنجا هم برخاسته خاطر گردید این خبر به نواب والا به محمد علی خان
 رئیس کرناٹک و غیره رسید خطی بطلب مولانا مع خرج بخدش فرستاد که مولانا را خانه مدراس
 شد چون آنجا رسید نواب موصوف مع عزیزان و امیران استقبالش نموده باغ از تمام به محل خود
 برد و در سه کمان بناموده مولانا و در آن مدرسه بتدریس طلبه مشغول گشت و از سر کار نواب
 موصوف بحر العلوم خطاب یافت بعد وفات نواب محمد علی خان پسرش حمزه الامراء بعد از عظیم الدوله
 حمزه محمد علی خان بر مسند ریاست نشستند و هم مولانا به شاد دوسه سالگی رسیده بجوارش جمائی
 بتلا گشته و از دهم رجب سال و دوازده صد و سی و پنج هجری رحلت فرموده در مدراس
 مدفون گشت بجایش مولوی علاء الدین که شاگرد او دانش بود مقرر گردید تصانیف الشیخ
 ارکان اربعه در اصول فقه و حاشیه بر میرزا نادر رساله و حاشیه بر حاشیه زاهدیه بر شرح تهذیب
 جلالیه و حاشیه ثلاثه بر حاشیه زاهدیه امور عامه جدیدیه و قدیمیه و شرح سلم مع حاشیه منهیه و حاشیه
 مع منهیه و قواعد الرجوت شرح مسلم الثبوت و تکمیل بر شرح مائظام الدین بر تحریر ابن همام و تنویر
 الابصار شرح فارسی مناره حاشیه بر شرح صدرای شیرازی و شرح شنوی مولانا روم و
 شرح فقه اکبر و هدایه الصوف و رساله در احوال قیامت و رساله توحید و غیره

مولوی عبد العالی فرنکی محلی بابو تاپ شهرت داشت پس چهارم مولوی عبد الجبار بن
 مولوی محمد نافع ابن مولوی عبد العالی بحر العلوم است بعد حفظ قرآن مجید جمله کتب درسیه تحصیل کرده
 فائز فرغ خواند صاحب استعداد و مرید مولوی عبد الوالی فرنکی محلی بود و درس سه و دوازده

مین شباب بعارضه سل ودق مبتلا شده بتاریخ دوم جمادی الاول سال دوازده صد و نود و دو
هجری لادیده لکنوفات یافت رحمه الله

مولوی حافظ عبدعلی نگرانی در سال دوازده صد و سی و دو هجری به قصه نگر آمد
مضافات لکنو متولد شده در ادب کتب مروج در سیه از خال خود مولوی حافظ علیم الله نگرانی
تحصیل کرده پس از آن به لکنو رفته از چند علمای وقت مستفید شده فاتحه فارغ علمی پیش مولوی
ابوعلی لکنوی خواند و اجازت جمله علوم ظاهریه از حافظ علیم الله سابق الذکر عن مرزا حسن علی محدث
لکنوی عن مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی یافته مرید قاضی سید عبدالکریم بریلوی بود و از شاه گلزار
لکنوی خلیفه قاضی محمود تلقین و اجازت جمله خاندانهای طریقت حاصل کرده آسامی کتب
مؤلفه صاحب ترجمه اینست تفسیر آیات الاحکام رد المبتدعین تحقیق الامور فی الفاتحه والتذکر
التحریر فی المزامیر السکین المسلول علی من انکر کون مسج الرقبه من سنته الرسول تحقیق فی المولد
القیام - تورا الایمان فی تأیید مذهب النعمان - آلیواقیت اللطیفه فی تأیید مذهب ابی حنیفه
رساله در باب حفاظ شیعه - بنایه الانام الی ختمه المشایخ العظام - رساله تقریر حق - رساله مولد حضرت
مسعود اوراق در سن دوازده صد و شصت و چهار هجری بمقام لکنو به خدمت صاحب ترجمه
مشرق شد بعدی خلق و نکسر النفس یافت خدائیش بیامزد و قیام شب بست و بهشت ماه شوال
سال هزار و دصد و نود و شش هجری رحلت فرمود به نگر آمد دفون گشت انا لله وانا الیه راجعون
نگر آمد بنون مفتوح و کاف فارسی ساکن و رای مهمله مفتوحه و الف و میم موقوف -

مولوی عبدعلی بخان رام پوری ابن ملا محمد عمران بن ملا محمد غفران رام پوری مشرف
تلمذ خدمت جدانجه خود یافته حافظ و قاضی بود در سن دوازده صد و نود و هفت هجری رحلت فرمود
مولوی عبدعلی قنوجی ابن مولوی علی صفر قنوجی شاگرد برادر خود مولوی رستم علی قنوجی عالم علوم
عقلیه و نقلیه بود حاشیه شرح منار در اصول فقه از تصانیف اوست بموضع بندگی متصل کذا
جهان آباد ضلع فتح پور سوه رحلت فرمود سال فوتش معلوم نه شد

مولوی عبدعلی اسلام آبادی ابن منت علی از شرفای اهل اسلام چاکام است بر پنجشنبه و شنبه
دوازده صد و شصت و دو هجری ولادت یافته کتب درسیه فارسیه پیش ساخته وقت گذرانیده بعمر

چہارہ سالگی میزان الصرف آغاز کردہ بہت نہ ماہ اور س مجبوعہ صرف و نحو فارغ شد و بکلمتہ شتات
 و ہد رسہ سرکار انگریزی معمور شدہ طرح اکتساب علوم انداخت و بہر سالی از جماعتی بجاعتی ترقی می شد
 و اساتذہ ہر جماعت برد شفق تا روزانی داشتند تا ہر جمیع مائلان خود گوی سبقت می برد و بیا فتن العالم
 مہابہی می گشت و در اثنای تحصیل علوم متداولہ اہل اسلام بزبان انگریزی ہم مہارت معتد بہ پیدا
 کرد و ہمدان مدرسہ بمصوب مدرس زبان فارسی بمقر شدا ل حال عربی پروفیسر مدرسہ ہوگی است
 سلمہ اللہ تعالی کتاب محیقہ الاعمال و درآۃ الاحوال مصنفہ او مشتی است از خرد واری و طریست از طواری
 اسلام آباد نام چاکام مضاف ممالک بنگال است

ملا عبد الغفور لاہوری لقب ادری الدین از عمدہ ترین تلامذہ مولانا عبد الرحمن جانی
 قدس سرہ السامی بود حاشیہ فائدہ ضیائیہ بہ مناسبت تمام نوشتہ کہ تکمل آن ملا عبد الحکیم سیالکوٹی نمودہ است
 در سن نہصد و دوازده ہجری جان بجان آفرین سپر خطاب اللہ شاہ -
 شیخ عبد الغفور اعظم پوری از علمائے مشاہیر وقت مرید شاہ عبد القدوس حشتی صاحب
 کمالات صوری و معنوی بود در متابعت حضرت ختمی پناہ صلعم توفیق رفیق داشت اکثر اوقات
 درس علوم دینیہ فرمودی بحسن صورت و خوبی سیرت سرآمد اہل زمان بود مرید گرفتہ خلائق و عظم
 و نصیحت فرمودی در تصوف رسائل متعدده نوشتہ چون عمر ش بدایرہ ابنہ الثمانین عتقاد اللہ
 قدم نہاد بسال نہصد و ہشتاد و پنج ہجری بدار البقار حلت فرمودہ با عظم پور مدفون گشت اعظم اللہ
 شانہ اعظم پور قصبہ ایست از توابع سنبھل

شیخ عبد الغنی بدایونی از علمائے صوفیہ قدس اللہ اسرار ہم در ترک دنیا اہم وقت و در تجربہ
 شبلی روزگار بود و با دلائل کہ طلب علم در بدایون میکرد و حال بر و غالب می آمد و احیاناً یکپاس کم و بیش
 در عین سبق خوانی از شنیدن نغمہ بے شعوری ماند با کلمہ بنا بر بعضی علما ق کہ سرمدہ طالبان آگاہ میگردد
 در راہ خدا کہ رہنراندہ آن راہ زنان ہمین زنانند و در طلب کفایت بدہی رفت و بکلاست
 تمارخان حاکم آنجا کہ در لباس اہل جاہ اتاہل شد بود رسید و ارادت بشیخ عبد العزیز دہلوی آورد
 و تحصیل تمام کتب متعارفہ و متداولہ در خدمتش نمود و سالہا درس گفت بیکبارہ جذبہ عنایت
 ازلی گریبا نگلیوشد و از ہمہ اشتغال برآمدہ چند گاہ در خانقاہ شیخ خود در سلک درویشان

مراض انتظام یافتہ بہ مجاہدت دریاضت اشتغال گرفتہ بعد از تحصیل کمال بیرون از آبادائے
بجانب قدمگاہ حضرت رسالت پناہ صلعم در مسجدی کہ مشہور بمسجد خان جہان است سکونت ورزید
پیوستہ باعث کاف سے گذرانید و بانگہ عیال بسیار داشت راہ سلوک را بقدم توکل می سپرد چون درس
یکہزار و سہ ہجری خانخانان بخدمتش رسیدہ التماس نصیحتی نمود فرمود کہ اتباع سنت محمد صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم لازم گیر

مولوی عبدالغنی دہلوی ابن ابوسعید العمری ماہ شعبان سال دوازده صد و سی و پنج
ہجری در دہلی متولد شدہ اولاً حفظ قرآن مجید نمود بعد از والد خود مولوی شاہ ابوسعید و مولوی
مخصوص اللہ ابن مولانا رفیع الدین دہلوی و مولوی محمد اسحاق دختر زودہ مولانا عبدالغفر و شیخ
محمد عبدالسندی و شیخ ابو زہد اسمعیل رومی اخذ علوم کردہ بدرس حدیث مشغول گشت مرید و تالیف
والد خود بود و در سنی بر سنن ابن ماجہ تالیف نمودہ نامش از رجال الحاجہ است علاوہ آن دیگر مولفاتی
دارد بعد بغاوت و تسلط انگریزان بدہلی بکہ معظمہ رفتہ و از آنجا بمدینہ منورہ رخت اقامت انداخت
بعد از آن بقعہ متبرکہ ماہ محرم سال دوازده صد و شش ہجری رحلت فرمود **قطب تاریخ و وقایع**
شاہ عبدالغنی و چند زبان بہ نایش علم و عارف بانکہ در سال نقل شنیدم از ہاتف بہترین محدثین ای آہ
مولوی سید عبدالفتاح گلشن آبادی ابن سید عبداللہ حسینی صاحب اوقات نقویہ ساکن
گلشن آباد و عرف نامک عالم با عمل فاضل اجل بچند اہل موالی و وقت مثل سید میان سورتی و مولوی
شاہ عالم ساکن بروہ و مولوی بشارت اللہ کابلی و ملا عبدالقیوم کابلی و مفتی عبدالقادر تھادی
خلیل الرحمن ساکن مصطفی آباد و عرف بمید و مولوی و مولوی فضل رسول بدایونی و مولوی محمد اکبر
کشمیری و معلم ابراہیم با عنکبہ تحصیل علوم متعارفہ و متداولہ نمودہ درس دوازده صد و شصت
و چہار ہجری بعد امتحان سند افتا یافتہ در سال دوازده صد و ہفتاد و یک ہجری بہ منصب افتا
عدالت ضلع خاندیس ممتاز گشت و در سال دوازده صد و ہشتاد و چہار ہجری بدر
افغانستان واقع بمدرعربی مدرس عربی و فارسی شدہ اکنون از سرکار انگلیشیہ پنشن یافتہ بوطن
مالوفت خود مقیم اند و نیز از سرکار سابق الذکر بہ خطاب جسٹس آف پیس و خان بہادر و معزز
و مہابای است مدام بدریس و موعظت و تالیف کتب مفیدہ اوقات عزیزش بسربرد

سید اللہ تعالیٰ مولوی سید نظام الدین و شیخ قطب الدین و قاضی سید بچو میاں خاندانی ترمذی ازہ و نیر
 ویرا دو فرزند ارجمند ہستند مولوی سید امام الدین احمد و سید سراج الدین محمد رقابہما اللہ علیہما و علیٰ
 تصانیفہما النیقہ۔ تحفہ محمدیہ فی ردوہابیہ تأیید الحق جامع الفتاویٰ در چہا جلد خزینۃ العلوم
 جلد فارسی آموز و حصہ تشریح الحروف فارسی خزینہ دانش کلید دانش فارسی کلید دانش متذکر
 اشرف القوانين مصادر الافعال۔ جامع الاسماء تعلیم اللسان۔ تحفۃ المقال۔ اشرف الانشا
 جغرافیہ عالم۔ باقیات الصالحات۔ دیوان اشرف الشعار۔ رحمتہ للعالمین۔ تاریخ روم
 تاریخ اولیا وغیرہ

مولوی شاہ عبدالقادر بدایونی ابن مولوی شاہ معین الحق فضل رسول بدایونی ولادت
 شان در ہجرت ۹۰۰ رجب سال دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام متوفی
 یافتہ مظہر حق نام تاریخی و لیست اللہم اجعلہ کاسمہ الشریف اکثر کتب درسی پیش مولوی نور احمد بدایونی
 و بعض کتب ہیجو مشروح سلم العلوم و شرح اشارات و محاکمات وغیرہ بخیر دست مولانا افضل حق خیر آباد
 گذرانیدہ مشارالہ بین الاقران گشت و بشرت بیعت و خلافت از والد خود سعادت اندوز گردید
 و ہایامی والد خود ہنگام زیارت حسین شریفین زادہما اللہ تشریفاً بخیر دست شیخ الفقہاء و المحققین مولانا
 شیخ جمال عمر علی اخذ حدیث فرمودہ با فادہ علوم و نبی و تالیف کتب دینیہ سے پروا داند
 رسالہ حسن الکلام فی تحقیق عقائد الاسلام بزبان عربی و رسالہ سیف الاسلام المسلول علی المنہ
 بعمل المولد والقیام بزبان فارسی و رسالہ حقیقۃ الشفاعۃ علی اہل السنۃ و الجماعۃ و شفاعۃ المسائل
 بتحقیق المسائل شمل بر جواب دو صد سوال در فقہ و عقاید و دیوان عربی در لغت شریف نبوی
 صلعم کہ در اثنای راہ سفر مدینہ طیبہ مشتمل بر ذکر آثار خیر الامہار مسنوح خاطر عاشرہ از تصانیف
 شان مرغوب اہل العلم اند اسوای مذکور الصدر دیگر کتب و رسائل زیر تالیف اند اللہ تمہما بالخیر
 الغرض ذات جامع البرکات حضرت سابق الصفات از مقتنات توان شہر اللہ و دستہ معاملہ
 و بارک فی ایامہ و لیا لہ خصوصاً امدادیکہ و تالیف این کتاب بہ پیچیدان از انجناب رسید ادا می شکر
 آن بقول شخصی سے اگر ہر موی تن گردوز باخم ہادای شکر او کی می توانم تا گزیریدین فقرہ دعا
 محکم کلام می نمایم عمر اللہ الوقت بحیاتہ و افاض علیہ سبحانہ بیاتہ

شیخ عبد القادر پنهانی شمس الملکی بن شیخ ابوبکر مفتی مکہ معظمه از احفاد شیخ محمد طاهر پنهانی فصیح و بلیغ
 دانشمند جید و فقیه مستند بود اکتساب علوم از شیخ عبدالقادر انصاری یکی شافعی کرده از تصانیف شریفه
 او تعدادی در چهار جلد و مجموعه المنشآت مشهور است در یازده صد و هشتاد و سه هجری رحلت فرموده
 شاه عبد القادر اورنگ آبادی تخلص مهربان معروف به فخری صلح از سادات نقویه
 پیشاپور است بعضی اسلافش از آنجا به قصبه کتنور ضفاف کفوه آمدند و الدراجیش شرف الدین خان
 به اورنگ آباد وارد شده قاضی بلده روضه گردید و در آنجا صاحب ترجمه در سال یازده صد و چهل
 و سه هجری متولد شده حفظ قرآن مجید و اکتساب علوم عقلیه و نقلیه کرده بتدریس می پرداخت و
 خرقه قادریه در برداشت در شاعری شاکر و غلام علی آزاد بلگرامی بود تمام عمر شریفش در برایت ارشاد
 بسر کرد و در آخر صدی دوازدهم بدراس رفت ثواب و الاجاره رئیس آن دیار به بزرگی و حسن عقیده
 بوی پیش آمده تا آنجا در سال دوازده صد و چهار هجری وفات یافته و در خانقاه واقع قصبه میلاپور
 مضاف مدراس مدفون گردید

مولوی عبد القادر لکهنوی ابن شیخ سلطان از اولاد مولانا قطب الدین محدث بن مولانا
 خضر محدث مردی بود بزرگ بغایت شفی از دنیا زیاده بر قدر با محتاج اختیار نکردی و از حاصل جزو
 مدد معاش که قریب موضع کسبندی برگرفته بود صرف با محتاج خود و فقرای ساخت چون در
 فطرتش نشاء تقوی و ورع غالب بود و روانه قدم در ساحت کسب علوم گذاشت و با محتاج خصوصاً
 به بلده لاهور تحصیل تکمیل علوم نموده مکرر و مجمل شده بابرکت و کرامت بوطن مالوف کفوه عادت
 فرمودی و در زمان خود بفضل و علم مشارالیه اقران بود و عادت معوده داشت که بعد نماز عشا تا که
 مردم بیداری بودند نمی خسبید چون مردم می خفتند او برخاستی و تا با دعا و نیاز و شغال باطن مشغول بود
 بعد نماز چاشت بتعلیم و افاده طلبی پرداخت تا چهل سال بر سر درس و افاده جادشت شیخ میر محمد
 لکهنوی و اکثر علماء شهر و جوار از تلامذه و میند صاحب ترجمه چهار خلف الصدق خود گذاشته
 رحلت فرمود و سال رحلتش دریافت نشده غالباً در اواسط صدی یازدهم بوده باشد مرقش
 کفوه بخانقاه و لیست بر و الله مضبوط

مولوی عبد القادر سلمی ابن مولوی ابوالنصر محمد مدرس صدر الصدور بن مولوی ابوسعید

محمد محمود ندیم ذاب مرشد آباد الملقب بقابست محمود بن مولوی محمد کلیم خلیفہ مرزا منظر حاج خانان قدس سرہ
ابن محمد رفیع بن محمد صلح بن عبدالمکریم فاروقی مدنی ثم الروی ثم النہدی البجالی السطی کنیت و
ابو محمد است علوم متوارفہ بخدست مولوی رمضان اللہ کتاب کردہ دی تلمیذ مولوی فضل الرحمن
قاضی القضاات شاگرد مولوی غلام سبحان قاضی القضاة بنگال دوی شاگرد مولوی عظیم الدین تلمیذ مولانا عبدالحی
بکر العالم بود صاحب ترجمہ شام و لکھ خود بدین علوم و تصانیف بسری برتھما کتابت محققہ او کہ نظر قائم الحرف
گزشتہ رسالہ ردالمعتول در رد فرقہ وہابیہ و الفوائد القادریہ فی شرح العقائد النسفیۃ للجامع القادری
در عقائد اہل سنت و الدلائل النہری فی شرح الفقہ الاکبر مشہور اند سلمہ اللہ تعالیٰ

شیخ عبد القادر اچھر آبادی بن عبد اللہ العیدروس بن یحییٰ حضرمونی ہندی کنیت او ابو بکر لقبش
حی الدین بود بروز پنجشنبہ بہتم ربیع الاول سال ہشتاد و ہشت ہجری در احمد آباد گجرات
متولد شدہ بخدست علمای وقت کتاب علوم نمودہ دانشمند بشجر گشت و علوم عجیبہ و فنون غریبہ
بتصانیف و تالیف شائع کرد کہ از یادگار اند و بسال ہزار و سی و ہشت ہجری در احمد آباد رحلت
فرمود تصانیفہ الفتوحات القدسیہ فی الحرقۃ العیدروسیۃ الحمدانی المصنوعۃ فی سیرۃ النبی و صحابہ
العشرۃ المنجیۃ المصطفیٰ فی مولد المصطفیٰ الدائمین فی بیان المہم من الدین انما ہذا الحضرة الغزویہ
بعیون السیرۃ الوجیزہ المنہاج الی معرفۃ المعراج الامتوزج اللطیف فی اہل بدایہ الشریف
اسباب النجاة و النجاح فی اذکار المسامد و الصالحات الخواشی الرشیدۃ علی العروۃ الوثیقۃ النخ البارس
بحکم البخاری تلخیص الاحیاء و البضائل لابناء عثمرا لال بفضائل الال شفیۃ المستفیہ شرح تحفۃ المرید
النفحۃ العنبریۃ فی شرح ہشین العنبریۃ غایۃ القرب فی شرح نہایۃ المطلب الخائف انخوان الصفا بشرح
تحفۃ الظرفاء صدق العرفاء بحق الاخاء الثور السافر فی اخبار القرن العاشر و غیرہ و غیرہ
مولانا عبد القادر دہلوی ابن مولانا شاہ ولی اللہ محدث دہلوی در تفسیر و حدیث و فقہ
شانی بلند داشت موضع القرآن ترجمہ قرآن مجید بزبان اردو بکمال فصاحت تحریر فرمود کہ بیاہر
خادمہ اردو و غنی نیست تخم رجب سال دو از دہ صد و چہل و دو ہجری رحلت فرمود

مولوی عبد القادر سندیل بن مولوی شاہ جمیل الدین بن مولوی ظہر علی ابن مولوی اصغر علی
بن مولوی حمد اللہ سندیل نوزدہم محرم سال دو از دہ صد و سی و چہار ہجری یوم پنجشنبہ در قصبہ سندیل

متولد شدہ از حافظ مولوی شوکت علی سیدی و مولوی سید فقیہ اللہ سیدی و مولوی عبدالحکیم فرنگی محل
 و مولوی تہرا علی لکھنوی کتاب علوم متعارفہ نمودہ فراغ علمی حاصل ساخت و مرید والد خود بود بمقامات
 ناگو و جہانسی و غیرہ بذریعہ او کمری تعلیم قیام داشت بسیاری از طلبہ از دستفید شدند واقع
 نوزدہم ذیحجہ سن دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری وفات یافتہ قریب مزار والد خود پیش
 دروازہ مدفون گشت

علاء اللہ قادری پدایونی ابن بلوک شاہ از اکابر بلبرہ برایون شاگرد شیخ مبارک گوری بفضل و
 کمال متعسف بود بکما زمان اکبر شاہ منسلک شدہ در محفل خلوت بار داشت اکثر انتخاب ترجمہ کتب ہند
 ناموری شد کتاب راہین لغارسی ترجمہ کردہ و تاریخ کشمیر منتخب نمودہ در تاریخ گوئی ہمارائی وافر داشت
 کتاب منتخب التواریخ کہ از تاریخ بدایونی نیز سبک گوید بر حق گوئی و فضل و کمال و دلیل است واضح کتاب
 مذکور بتاریخ بست و سوم جمادی الثانی سال یک ہزار و چہار ہجری اتمام پذیرفتہ تاریخ اتمامش صاحب
 ترجمہ چین یافتہ قطعہ شکر شد کہ با تمام سیدہ و منتخب از کرم ربانی پس سال تاریخ ذول حجت و گفتہ انتخابی
 کہ ندارد و ثانی ہزار و ثانی دو حرف اندیکہ چون کہ ثانی حرف اول است دوم یای شتاہ لکھنوی کہ ثانی
 حرف آخر است چون اعداد و حرف مذکور کہ شخصت انداز لفظ انتخابی خارج شوند سال اتمام کتاب
 بری آید ترجمہ سنگاسن بتیسری موسوم بنامہ خرد و از کما زمان تاریخ ترجمہ مے برآید نیز از صناعت او
 شیخ عبد القدوس لکھنوی صاحب علم و عمل از اکابر علمای صوفیہ صافیہ مرید شیخ محمد بن شیخ
 عارف بن شیخ احمد عبدالحق دہلوی بود و اعتقاد کامل بروحانیت شیخ احمد عبدالحق دہلوی داشت
 کتاب انوار العیون قریب ہفت فن از تصانیف اوست در سال ہشتاد و چہل و پنج ہجری

رحلت فرمود رضی اللہ عنہ

مولوی عبد القدوس فرنگی محل پسر اکبر مفتی محمد یعقوب بن ملا عبد الغفر حافظ قرآن بود کتب
 معقول از پدر خود و کتب منقول از ملا محمد حسن تحصیل کردہ جامع معقول و منقول شد و بہ تعلیم و
 تدریس مے پرداخت و از وفات پسر خود عبد السلام کہ استاد خوب و خط مرغوب داشت
 رہنما کشیدہ وفات یافت

ملا عبد الحکیم کاکوری ابن حافظ شہاب الدین ابن شیخ بہکھاری کاکوری مجتہد سالکی

از کتب درسیه فراغت یافته بطور سیاحت بدلی رسید و بجزارفاضل لاناور خواجه قطب الدین اوستی
چندی مراتب بوده بکلیه خواجه باقی بانند قدس سره نیز ششسته بکوری تشریف آورده عمر گرانمایه سپید
دارشاد خلافت و اذکار باطنی بسر بر دتا که بر حجت حق پیوست سال و فائش بدیافت رسید
ساجی عبدالکریم لاهیوری عالم باعمل فاضل بی بدل مرید شیخ نظام الدین بلخی بود شرح فصول الحکم
فارسی و اسرار عجیبه در بیان ذکر و شغل چشتیه از تصانیف اوست در سال یک هزار و چهل و پنج هجری
ازین جهان رحلت کرد علیه الرحمة و الغفران

لما عبد الکرم پشاورى ابن ملا درويزه پشاورى باخوند کریم داد شهرت داشت علوم ظاهر و باطن
از والد ماجد خود اخذ کرده محقق افغانستان گشت فاضل صوفی مشرب بود و از میر سید علی غزالی و خرقه
خلافت یافته دی صاحب شریعت و طریقت بود کتاب مخزن الاسلام از تصانیف اوست از خوارق
اوست قول است که وی هر شب یک جزو کاغذ سفید بچرخ خود می برد و بغیر روشنی چراغ و غیره تحریر فرموده
علی الصبل حیران خود میداد تا آنکه کتاب مذکور با ختم رسید در سال هزار و هفتاد و دو هجری وفات
یافته بعلاقه یوسف زکری مدفون گشت

قاضی سید عبدالکریم رای بریلوی ابن سید محمد تقیم رئیس قدیم رای بریلی که جدا به پیش قاضی
محمد آصف صوفی نگرانی بود بکلیه علم و عمل آراسته و بصلاح و تقوی پیراسته اولاد بجا اندان نقشبندیه بامولود
سید عبدالکریم جوهری خلیفه شاه لال رای بریلوی بهیت نمود و با اشتغال از اذکار نقشبندیه مستفیض شده
بخدمت مولانا سید عبدالرحمن منزلی لکهنو حاضر شده اجازت و خلافت دیگر سلاسل چشتیه و قادریه
و سهروردیه و اولیویه و قلندریه حاصل کرد فیض تام برداشت و رسائل متعدده تالیف فرموده که تفصیل
آن در ذیل مذکور است و سید النجاة فی احکام الاموات الکلام المتین فی کشف اسرار الحق و یقین
رساله در بیان مراتب ولایت و خاتم آن رساله در محاکمه بحث وجود مطلق و وجود عام رساله
و مفرق میان بروز و تناسخ بتاریخ بیست و دوم رجب سال یک هزار و دویست و چهل و هشت هجری در
رای بریلی وفات یافته مدفون گشت لوراهند مرقد

شیخ عبدالکریم سهارنپوری انصاری سهارنپوری مرفی صاحب جود و حال بود در جمیع علوم
و فنون مهارتی کامل داشت بتاریخ چهاردهم محرم سال هزار و بیست و چهار هجری فوت شد و بجزی

شیخ ارشاد حق تاریخ فوئش یافته مؤلف حسین تالیف کتاب گزارش منظوم ساخته و همو بنده شیخ عبدالحکیم
انصاری بن بود از خط سهارنپور از خرم چو چاره بگذشت به رخت بر بست سوی رب غفور
شیخ ارشاد حق بگفت کسی بن سال نقل و حال آن مبرور

امام عبدالمطیف سلطان یوری از علما و از رنگ زریع ملکیر بادشاه بود در مقولات
و مقولات مهارت تمام داشت سال یک هزار و سی و شش هجری و قات یافت رخ آفتاب علم
اکبر کسوف بن داده تاریخ فوئش یافته اند

میر عبدالمطیف قزوینی از سادات حسنی سیفی است در علوم عقلی و نقلی بهره تمام داشت
و اباعن جبر سلسله ایشان تاریخی آمده چونکه سادات سیفی همه سنی متعصب بوده اند اندک شاه طهماسب
فرمان روانی ایران ضیاع و عقار ایشان را کشیده گرفت میر موصوف از ولایت عراق در سال
نصرت و شصت و نه هجری متوجه هند شده سعادت خدمت اکبر شاه در یافته بادشاه پیش ایشان
سپتی چند از دیوان حافظ و غیر آن خوانده اند و آن فتح نجم رجب سن نصد و هشتاد و یک هجری و مبرور
جبر فتح پور سیکری بدار اخلاص انتقال نموده بالاس قلعه اجمیر در چهارم سید حسین خنک سوار بر فون گشت
قاسم ارسلان فخراللس تاریخ فوئش یافته

مولوی عبدالحمید بدایونی ابن مولوی عبدالحمید ابن مولوی محمد سعید ابن مولوی محمد شریف
ابن مولوی محمد شفیع بدایونی تاریخ بست و نهم رمضان سال یازده صد و هفتاد و هفت هجری
متولد شده ظهور الله نام تاریخی وی یافتند از صغر سن بخدمت مولانا محمد علی بدایونی تربیت یافته
بر کمال و روح و تقوی و تعلم علم دین مجبول بود و اکثر کتب متداوله مروج بخدمتش تحصیل نموده بعد وفاتش
بقیه کتب در سینه بخدمت مولانا ذوالفقار علی ساکن قصبه دیوه مضاف گشت که تلمیذ مولانا نظام الدین
ابن ملا قطب الدین سمالوی بودند تکمیل فرمود و بعد فارغ علمی در وادی طلب مرشد کامل پاسب
استقامت نهاد و بهر جا بملاش شیخ کامل میرفت چونکه اتباع شرع شریف و بسیاری از شاخ و وقت
نی یافت تفری ازین طائفه بخاطرش جا گرفت اما آنجا که طالب بیدار داشت بخواب دید که در مجلس
حضرت هادی افضلی بن سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم جناب ثوب سبحانی غوث صمدانی شیخ عبدالمطیف
جیلانی و محمد و ام الامام کان نمک و گنج شکر شیخ فرید الدین و دیگر اولیاء الله قدس الله تعالی اسرارهم

حاضرند پس با اشاره حضرت رسالت پناهی صلعم جناب غوث الاعظم دست صاحب ترجمه بدست
سید شاه آک احمد بهر وی دادند چون وی رحمة الله علیه میدار شد راه مارپره گرفته بخند دست پیر و شنگیر
خود رسیده کمال و سع و تقوی و اتباع شرع را هم یافته شرف میبت حاصل نمود و بخواست ممتاز
گشت و از حضور پیر بلقب عین الحق مباحی شدن از آن بعد بجهت اشتاد سالکی بزیارت حسین شریفین
زادهما الله شرفا هره اندوز گردید کتاب مواهب المنان شرح جواهر الرحمان که عبارت از
ملفوظات غوثیه است و رساله رد و دافض بزبان فارسی و رساله رد و بابیه در هندی و دیگر رسائل
از تصانیف شان اند و بمحمد تلامذه ارشد وی شاه آک رسول بهر وی و مولوی افتخار الدین هستند
صاحب ترجمه علیه الرحمة تبیین هفتدهم محرم الحرام سال دوازده صد و شصت و سه هجری رحلت فرموده
علمای دیار و شعرای امصار قطعات تاریخ نوشتش برشته نظم کشیدند از آن جمله مفتی سعد الله مراد آبادی
اشفقتی تخلص چنین یافتند: جناب مقدس شده کالین به امام هدی قبله اهل دین و با علم و جان دگار سافت
ز فیضش منور دل عارفان به سراو لیا شاه عبد المجید و خدایش دهر جنت حور عین به بگاه محرم شب
هفتدهم به بسوی جنان شد غربت گزین به رقم کرده اشفقتی تاریخ آن به که گردید و اصل بخند برین -
قاضی عبدالمقصد روهلوی ابن قاضی رکن الدین الشترکی الکندی الدهلوی خلیفه شیخ
نصیر الدین محمود و دهمی دانشمند فیاض و درویش کامل و ستاد قاضی شهاب الدین است بغایت
فصیح و مبلغ بود قصائد و غزلیات دارد قصیده او که در معارضه لامیه العجم بهرح آنحضرت صلعم گفت
دلاست دارد بر کمال فصاحت او و او دایم درس می گفت و با فادۀ علم مشغول بود که طریقه شیخ
نصیر الدین محمود و اکثر خلفای ایشان همین بود و وصیت او بطلالان اشتغال علم و حفظ شریعت بود
گفتی فکر در یک مسئله شرعی فضل دارد بر هر ار رکشی که مشوب به عجب و دریا کنند گویند که وی اوان
طالب علمی پیش شیخ نصیر الدین محمود میرفت و بحث میکرد شیخ او را و بجهتای او را نیکو دوست داشتی
و او را تحریص کردی بر تحصیل علم تا انجام کار مرید شیخ شد و لغت باطن با فضیلت ظاهر مقرون گردانید
یکی از مقتدان ایشان کتابی نوشته است مسلمی بر مناقب اصدیقین دان می نویسد که روزی
قاضی شهاب الدین ندی یافته بود با ماد خود گفت این زر را در جای گور کنم این بگفت و در مجلس
قاضی عبدالمقصد رفت و سه بجز و آنکه نظر بر قاضی شهاب الدین افکند گفت شما که در گور کردن

زیرید با علم کجایردان زید قاضی شهاب الدین گرفتار خود تنبیه شد قاضی عبدالمقصد می گفت پیش من طالب علمی ای که بدست او علم و مغز او علم استخوان او علم است و ازین طالب علم قاضی شهاب الدین رومی خواست بتاریخ بست و ششم محرم سال هفتصد و نود و یک هجری بعمر شصت و دوشت سال قایم یافته قبرش بمقام خواجه قطب الدین مختیار اوشی جانب جنوب حوض شمس است و در آنجا مرده
شیخ عبدالباقی صدر الصمد و رنگوبی بن شیخ احمد بن عبد القدوس رنگوبی چند مرتبه بحرمین تشریفین رفته علم حدیث را خواند و بعد از آن که بازگشته آماز روش آبا و اجداد کرام خود سماع و غنا را مکرر بود و روش محدثین سلوک می نمود و بتقوی و طهارت و زاهدت و عبادت ظاهر و
 اشتغال داشت پدرش در اباحت سماع رساله نوشته او نیز در انکار سماع رساله ساخته لاجرم باعث ایذا و تکلیف بسیار شد دین باعث شهرت او گشت اکبر بادشاه در آن زمان صدری میخواست که بصفت علم و دیانت موصوف باشد بتوسط بعضی وساطل او در سال هفتصد و یک صدر الصمد و
 بمقرر ساخت او بر عهده خود کوس استقلال زد و از مال وجاه و اعتبار زانند از آنچه گفته شود نصیب او گردید که در زمان بیج بادشاهی پنجین صدری نگذشته و بادشاه را چندگاه نسبت او انچنان عقاد پیدا شده بود که کفش پیش پای او می نهاد آخر بدو به مخالفت مخدوم الملک ملا عبد الله سلطانپوری دیگر علما آن قضیه منعکس شد و مزاج سلطانی بسبب بعضی حوادث از وی منحرف گشته در سال نهصد و شصت و
 و ششش از منصب صدارت معزول شده آخر بعد خرابی بسیار او را ملا عبد الله سلطانپوری را که با هم مخالف بودند بصورت رفیق یکدیگر ساخته بیکه معظمه فرستادند تا هم میان هر دو فرغ که در صورت نه بست آخر بی صبری کرده از مکه معظمه بیرون و به دیار هند رجوع نمودند مولانا ملا عبد الله در دیار گجرات
 سال نهصد و نود و یک هجری وفات یافته و شیخ عبدالباقی بدرگاه بادشاه آمد مدتی در بندی خانه محبوس ماند و هم در آن حبس بسال نهصد و نود و دو هجری رحلت کرد رساله عبارت عربی در رد

طعن بام تقال مروزی شافعی که برانام ابوحنیفه کرده بود از تصانیف او است

عبدالباقی شطاری نامش عماد الدین محمد عارف العثماني الصوفي اشطاری نسبت و ذریقه الخفنی
 مدینه پیر دی شریع و مرید شیخ عبد الله صوفی شطاری اکبر آبادی از علمای عظام صوفیه کرام بود تصانیف
 را الله از ویادگار اندازد بخله فارغ الا نور شرح لوائح الاسرار و لاجامی روحانی شرح لوائح مختصر فرائع مذکور

ذریعہ النجاة شرح مشکوٰۃ - شرح الفصوص - شرح ترجمہ فصوص - شوارق اللمعات فی شرح اللمعات
 شرح خلاصۃ العشق - شرح جام جہان نما - شرح اللطیفہ الغیبیہ - شرح غبۃ الکفر - شرح کباب متقی - شرح
 معمای میر حسن - شرح جواہر خمسہ - شرح کلید مخازن - شرح تحفۃ حل الودود - فیض الخیر - شرح حاشیہ
 سید شریف بر بعضی - رسالہ در تعریف فقر - رسالہ کشف الجواہر - رسالہ وراسم ذات - رسالہ
 در شرح حدیث خیر الاسماء عبد اللہ و عبد الرحمن - رسالہ کنوز الاسرار فی اشعار الشطار - جوامع کلم الہی
 مقامات العارفین - فتوحات المغیبہ - حدائق الانشاء - رسالہ ناسخ و نسخ - معنی بدستور مفسرین -
 بحر الکرم - شرح عین العلم - حاشیہ شرح جامی از بحث حال جودات - سوانح الالہام - شرح تہذیب
 الکلام - شرح حدیث الصلوٰۃ معراج المؤمنین - شرح حدیث کنت کنترا غفیار - دستور السعاده فی
 بیان الاولایہ فیض القدوس منتخب نقد النصوص - مطالع الانوار الخفی - شرح اجوبۃ الولی جواہر الاسرار
 شرح الفصوص الفارابی فیض الملک المبین شرح حق الیقین - حاشیہ بر نقد النصوص -
 نواع الانوار فی مناقب السادات الاطہار - رسالہ سماع - رسالہ در جواب اسولہ فاضل تاروق
 شرح جواب شیخ ابن سنیا کہ برکتوبہ ابو الخیر مولانا ابوسعید لوشہ مواہب لکی شرح اصول ابراہیم شاہ
 بشرح ارشاد الحق قاضی شہاب الدین - روح الادوار - شرح حکمۃ اشراقیہ - رسالہ ایمان فرعون - رسالہ
 خلوات الوجود - رسالہ ناسخ التناسخ - شرح حضرات خمسہ وغیرہا سالہ فائزہ اور یافہ نشہ و خاتمہ
 فوائج الادوار کہ بتاریخ ہشتم ذیحجہ یوم جمعہ سال ہزار و بیست ہجری تصنیف نمودہ می نویسد قد وقع
 الفراق یوم الجمعة ثامن ثانی عشر من عشرین من حاوی عشرین الحجرة تجاه مرقد الشيخ الوالد الواقع ببلدة
 اگرہ صانہا اللہ من جمیع ما یکرہ و تاریخ اتمامہ افضال حق انتمی لفظ ازین عبارات زمانہ حیات حساب

ترجمہ چنانکہ مذکور شد دریافت می شود و اللہ اعلم بالصواب

ملا عبد الباقی احمد نگر می ابن قاضی عبدالرسول عثمانی الاحمد نگر می گجراتی علامہ زمان یگانہ
 دوران شاگرد و مرید شاہ وجیہ الدین علوی احمد آبادی بود بسیاری از تصانیف او بر صفحہ روزگار یاد
 از مرتبہ علمی وی می دہند اناجملہ کتاب جامع الغوض منبع الفیوض شرح بسوط کافیہ نحو بجہارت
 فارسی است کہ در سال یازدہ صد و چهل چہار ہجری بمقام احمد نگر مضاف ممالک گجرات دکن لایف
 نمودہ و نیز حاشیہ بر شرح تہذیب یزدی نوشته شکر اللہ سعید

شیخ عیاد لود احمد بلگرامی شاهی تخلص صاحب کمال کلمات در ریاضت و عبادات بود خلاق
 مرضیه و صفات رضیه داشت نام پدرش ابراهیم بن شطیب بود و بن صلیبی بلگرامی است که بعضی اجادش
 بقصیه باری قیام بر زیر نداد و بلگرامی آمده وقت قیامت انداخت نسبت را و بن سید حسین سکنده میر و صفاتی
 در حقائق و معارف دارد از ان جمله حقائق هندی و محل شبهات و شرح کافی تا بحث غیر منصرف که از اینطور
 معانی متعین کشیده و شرح نهفته الادراج و سبع سنابل در قصص اند که بر شاه دیر تعظیم تمام طلبید یعنی در سیور غل
 مرحمت فرمود مؤلف نفایس الماثر و یاز کار بر قنوج شمرده همانا که بلگرامی سرکار قنوج بود از منظر بآتش ناظره
 ابنه و خریزه بابل مذاق شیرینی و چاشنی میداد و شش از صد بخار شده دفاتش شب جمعه سوم رمضان سال
 یک هزار و هفتده هجری در بلگرام و قنوج یافته با بخاندون گردید و بر تری تاریخ و قنوج چنین یافته و چو رفت
 واحد صوری و معنوی گفتیم هزار و هفتده شب جمعه ماه صوم سوم در مصره ثانی تاریخ صوری و معنوی است
 بیانش آنکه بست عدد که بحساب حمل در مصره ثانی ناییدی شود از اباطافت تخریج کرده یعنی و احسن
 صوری که عددش دوزده است و واحد معنوی که یکی است مجموعه آن بست شد از خارج کرده یک هزار
 و هفتده که سال دفاتش بود باقی ماند

میر عیاد لود احمد بلگرامی واحد و ذوقی تخلص داشت شعر بر زبان هندی و فارسی می گفت کتاب
 شکرستان خیال شمل بر نظم و نشر در وصف حلویات بدستور دیوان مرتب کرده و دم حرم یازده صا
 دسی و چهار هجری روز جمعه در معرکه زمیاداران لاهور قتل رسید

مولوی عیاد لود احمد فرنگی محلی پسر کان مولوی عبدالاعلی بن مولانا عبدالعلی بحر العلوم اولاد
 بخدمت ملا از بارانجی فرنگی محلی تحصیل علوم کرده بقیه کتب در سیه پیش چند خود در براس گذار نمیده فراغ
 حاصل نموده باراده حصول منصب افتا و افتایه کلکته رفته با بارانکشن حاکم عدالت بنگال ملاقاتی شد
 مگر حصول مرام صورت نه بست بدقت و بی مفتی ضلعه و رشک بشاهه و دود و پنجاه و دهمه سفارش
 حاکم مذکور مقرر گردید و از آنجا تبدیل شده پانی پت رفت و بعد چندی حاکم

مولوی عبدالواحد خیر آبادی شاگرد و پیشتر زاده مولوی محمد علم سنیل بود از ملازده و
 مولوی فضل نام خیر آبادی صدر العدد و در بی اس نامور شده رحمة الله علیه مولوی دام الحاکم مرحوم
 خیر آبادی شارح قصیده برده از احفاد اجادش هم سبق مؤلف اوراق بدقت طبع و درت ذهن

مشاور الیه استر ان بود غفر الله له

مولوی عبدالواحد قرنگی محلی پسر خود مولوی عبدالعلی ابن مولانا عبدالعلی بحر العلوم و صغیر سن
بخدمت جد خود بدراس رفته مختصرات از علم خود مولوی عبدالرب و متوسطات از دیگران و مطولات
بخدمت جد خود مولانا عبدالعلی تحصیل نموده به لکهنؤ آمد وی و علم خودش مولوی عبدالرب و لکهنؤ بودند
که مولانا عبدالعلی بحر العلوم بدراس رحلت فرمود و خبر وفاتش یافته مولوی عبدالواحد و عثم مولوسه
عبدالرب بدراس رفتند و دستگیری جای مولانا مرحوم شد و چون مولوی علام الدین پیش ازین بجایش
مقرر شده بود و عزل وی رئیس وقت مناسب ندانست بدین وجه مدرسه خاص که ملوک مولانا مرحوم
بود به مولوی عبدالرب پسر مولانا مرحوم و او مولوی علام الدین را برای دیگر داده مشاهیر مولانا مرحوم
نصف بمولوی عبدالرب و نصف به مولوی علام الدین مقرر ساخت مولوی عبدالرب برادرزاده
خود یعنی مولوی عبدالواحد را قائم مقام خود کرده کناره کش گشت ازان وقت مولوی عبدالواحد در
مدرسه مولانا مرحوم بنیاد نه گردید و لا ولد و در گذشت

ساجی عبدالولی طرخانی کشمیری دانشمند کامل محدث بود و در وطن خود طرخان واقع ترکستان
بحرین شریفین رفته و باوای مناسب حج مشرف شده و در مدرسه دارالشفاء از شیخ ابو الحسن سند
اجازت حدیث و تفسیر حاصل کرده به کشمیر قدم آورد و در تیمارخانی ملاکون سحر حق بخدمت شیخ الاسلام
مولانا قوام الدین شمس کدرا نید و اجازت کتب حدیث و تفسیر وی داده مدتی بمکان اقامت نمود اما آخر الامر
از دست ظلمه بسال یازده هجری و هشتاد و یک هجری شریعت شهادت بخشید

مولوی عبدالوالی قرنگی محلی ابن محمد ابوالکرم ابن مفتی محمد یعقوب بعد تکمیل تحصیل علوم بمعیت از
مهدادی خود ملا الوالدی خود را خلیفه برحق و مجاز مطلق از و گشت و جمعه عمر غرضش بیاد آتی و عبادات
و ریاضات بسر برد شب بست و دوم شعبان سال دوازده هجری و هشتاد و نه هجری بمحرم و سالگی
بجزار رحمت الهی رسید مولوی عبدالواسط در کنت کنز الخفایا تاریخ وفاتش یافته

مولوی عبدالواحد قرنگی محلی ابن مولوی عبدالاحد پسر کلان مولوی عبدالعلی بن مولوسه
عبدالعلی بحر العلوم کتب درسیه بخدمت مولوی قدرت علی و مولوی سلجج الحق و مولوسه ولی الله و
علم خود مولوی عبدالواحد رساله قرنگی محل تحصیل کرده بتاریخ پنجم شعبان سال دوازده هجری و هشتاد و نه هجری وفات یافت

حاجی سید عبدالوهاب بخاری از اولاد سید جلال بخاری بزرگ است که جد سید جلال این
 خاندان جهانیان بود سید جلال مذکور را دو پسر بودند یکی سید احمد دیگر سید محمود و محمد جم جهانیان پسر سید
 محمود است و حاجی عبدالوهاب از اولاد سید احمد است وی رتبه افتاد علییه بزرگ بود و موصوف بعلم و
 عمل حال محبت در اوایل حال که هنوز در ملتان توطن داشت روزی در خدمت پیر و استاد و صهر
 خود سید صدرالدین بخاری نشسته بود از وی شنید که میگفت دو نعمت در عالم با فعل موجود اند که فوق
 جمیع نعمتهاست ولیکن مردم قدر آن دو نعمت نمی شناسند و بدان پی نمی برند و آن تحصیل آن غافل اند
 یکی آنکه وجود مبارک سیدنا محمد صلی الله علیه و آله و سلم بصفت عیادت در مدینه موجود است و مردم این
 سعادت را نمی یابند و دیگر قرآن مجید که کلام پروردگار است و وی سبحانه تعالی بوسیله بدان تکلم و خلق
 از آن غافلند سید عبدالوهاب مجروح شنیدن این کلام انبیش پیر برخاست و رخصت زیارت مدینه
 درخواست و براه خشکی زیارت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بشانفت و این سعادت را دریافته باز توطن
 اصلی خود نمود بعد از آن بتقریب بعضی سلاخ روزگار در عهد دولت سلطان سکندر لودی بدلی آمد
 سلطان سکندر را بوی اعتقاد و عظیم پیدا شد و آنچه از شرائط تعظیم و تجلیل بود رعایت نمود و بار دیگر هم از
 بدلی قصد زیارت حرمین شریفین کرد و مکرراً باین سعادت عظمی رسید و به بشارتها حضرت خاتم الانبیا
 صلی الله علیه و آله و سلم اشارت یافته باز بدلی خود فرمود ویرا تفسیر است که اکثر قرآن مجید بلکه تمام آنرا
 ارجاع بعزت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و ذکر او کرده و بسیاری از دقائق عشق و اسرار محبت در آن
 درج کرده است غالباً و قورع آن در غلبه حال و متغلق وقت بوده باشد غنی چند از وی شیخ محمد شین
 دلهوی در اخبار الانخبا با ورج فرموده و آغاز تصنیف تفسیر مذکور شهر ربیع الثانی سال نهصد و پانزده هجری
 و اتمام آن بر روز و شنبه تاریخ هفتم ماه شوال سال مذکور و بطور پیوسته وی رتبه افتاد علییه در سال نه
 صد و بی و دو هجری وفات یافته که بعد عبارت شیخ حاجی موافق آنست و مقبره و سکه در جوان
 مقبره شاه عبداللہ در بدلی است و او را بادشاه عبداللہ بحالت حیات نسبت محبت و نیاز چند
 بود که آنچه میگویند که فانی الشیخ می باشد این چنین خواهد بود

سید عبدالوهاب منور آبادی ابن میر باشم عالم عامل و فقیه کامل متورع متقی بود تمام عمر شریف
 بزرگواران شد و قال از سنبل پسر کرده بمهرشتاد سالگی در سن یازده صد و پنجاه و دو هجری رحلت فرمود

شیخ عبد الوهاب قنوجی الخاکی بنو ابی نعم خان بهادر ساکن محله راجگیر محلات بلده قنوج
فاضل جلیل عالم نبیل و علوم متعارف و بدلی داشت تصانیف مفیده و علوم درسیه دارد و از انکانه مفتاح الف
و بحر المذاهب در علم کلام و کتاب المصدرة در عقائد ایشان می دهند

سید عبد الوهاب لوری ابن سید عبد المجید گویند ویرا علم و سببی بود بمطالعه کتب تدریس علم
اشتغال داشت در سال نهصد و شصت و پنج هجری فوت یافته در سال و نهصد و شصت

شیخ عبد الوهاب متقی ابن شیخ ولی الله مندوی برهانی پوری و فرزند والدین شان در گذشته
از همان زمان قائم و فایز الهی رفیق حال ایشان شده در طلب حق براه فقر و تجرید و مسافرت و سیر عالم
کشید غالب سیر ایشان در نواحی گجرات و کناف و لایت دکن و سیلان و سرندیب بود و زیاده از سه
روز در هیچ مقام اقامت نمی کرد و در بعضی بلاد که بجهت تحصیل علم و تقرب صحبت مشایخ و صلحا بمقام
استیفاء غرض انقراض حاجت اختیار اقامت ضرورت می افتاد و در عنقوان شبانه جمادی الاول
سن نهصد و شصت و سه هجری بکلمه معظمه آمد شیخ علی متقی با ستماء خبر آمدنش بسابقه تعارف که بوالد کاجسد
شان داشتند پیش ایشان آمد و در میانها کردند و استدعای صحبت نمودند و رحمة الله علیه بمقتضای
استغنائی ذاتی او لا گفتند انشاء الله به بنیم تا نصیب چهیست در آخر مشایخه فضل کمال شیخ متقی صحبت
نمودند و بکتابت تالیفات شیخ و تصحیح و مقابله آنها مشغول شدند و تا دوازده سال بصاحبیت شیخ
در فقه و حدیث و غیره علوم شرعیه مهارت کامل حاصل کرده از کاللیل و لیلایا الله شدند و بعد وفات
شیخ تاسی و شش سال بکلمه معظمه لشرع و علوم ظاهر و باطن میگردید و ایام اقامت حجی فوت نشده شیخ عبد الحق
دهلوی بکلمه معظمه از ایشان سند صحاح سته حاصل کرده مرید شان شدند و رحمة الله علیه بسال هزار
و یک هجری ازین دار فانی بعالم جاودانی شتافت متقدم و سابقا دار الخلافه سلطین بالوه و اکنون
زیر حکومت ریاست و هار است و همانند گذشته شهرت دارد

شیخ عزیز الله تلبنی صاحب ارشاد و هدایت دانشمند متبحر و در علم سلطان سکندر لودی از ملتان
در سنه اتمده رحلت اقامت انداخت طبعی فیاض و سخنی غریب داشت که متعلم متفطن هر طور
کتابی مشکل متنبیان را که می خواند بی مطالعه درس می گفت و میگویند بارها با امتحان پیش آمده که اسوله لا
منع له آورده اند و شیخ آنرا در وقت افاده متاعل ساخته میان حاتم پنجه ای از ارشد تلامذه او بود

از دو تصانیف رایقه مشهوره اند از آنجا که رساله عینیه است که بقا بدر رساله غیره شیخ امان الله پانی بیتی
 نوشته در سن نهصد و هفتاد و پنج هجری رخت هستی از پنج بان اجماع جاودان بر دانا الله وانا الیه راجعون
 تالیف بهضم نای شناه فوتانی و فتح لام و کون نون و فتح بای موحده باثر بای هوز شهری است مزینان
 مولوی عسکر علی سندیللی خلیف اکبر مولوی محمد الله سندیللی از والد ماجد خود تحصیل علوم نموده فراغ
 حاصل کرد و بتوسل فی باریاب بارگاه شاه دہلی شد و از دربارشای بختاب خیر الله خان مبارکی گردید
 و چند مواضع بجاگیر یافته بنابر تعمیر در سه داور شد و تعمیر در سه مذکور حسب الحکم شاهی با تمام ثواب
 ابوالمنصور خان صوبه دار داده در سن یازده صد و چهل و شش هجری با تمام رسید و بعد در سه منصوره
 شهرت یافته و تاریخ تعمیرش در لفظ خیر المدارس بمناسبت خیر الله خان یافته اند و در آن در سه مدرک
 و افاده طلبه مشغول بود که با و از صدی دوازدهم ازین جهان فانی بجام جاودانی رخت هستی
 برست علیه الرحمۃ و الفخران

لما عصمته الله سهام نورانی از مشاییر علمای هندوستان است اگر چه بظاہر بیانی نداشت اما در
 باطن چشم بصیرتش روشن بود و نام عم خود در خدمت علم و تدبیر نرسیده تصانیف رائقه دار و از آنجا که
 شرح خلاصه الحساب و حاشیه و انکضایه یعنی شرح ملای جامی است در سن هزار و سی و نه هجری
 بر حمت حق بیوست

مولوی عصمت الله لکهنوی خلیف اکبر مولوی عبدالقادر و فرید شیخ پیر محمد سلونوی
 حافظ قرآن و عالم علوم غریبه بود و در علم و عمل از برادران خود فوقیت داشت لباس سببایانه را
 نشا و حال خود ساخته بصورت اغنیاء در صحبت بادشاه وقت استوار بود و در جمیع سال یکبار
 یکصد و سیزده هجری شب شنبه براه دکن در موضع بر بنده وفات یافته و بهقتضای شوال سن ثلث و
 بروز جمعه در موضع بهر اتوه متصل بلده لکن و در فون کو در شریف خلد الله بر اندیم تاریخ رحلت و بیست
 مولانا علی الدین شملی از علمای اوده بود و در شریف بایکده و صفای تمام داشت پیش از وفات او
 شافعی که شیخ الاسلام اوده بود تفسیر کشاف می خواند و مولانا شمس الدین گزنی اوده ای و دیگر علمای اوده
 سامع بود و نزدی علماء داشت اما باوصاف تصوف موصوف بودی اگر چه از سلطان المشائخ
 نظام الدین اولیا مجاز مطلق بود اما یک مریدیم نگرفتند او را بخدمت پیر خود غایت محبت بود

تشرش در دهلی نزدیک چوتره یا رانست رحمۃ اللہ علیہ

ملا علی الدین لاہوری پسر شیخ منصور لاہوری اندان شہنشاہ مشہور مدرس است مدتی
در صحبت خانخانان معزز و کرم بود چون ملازمت خیر اکبر شاہ رسید نیز خیلی اعتبار یافت و ہر چند تکلیف
سپاگری نمودند قبول نکرده بدین واقفہ مشغول ماند و ہر چہ از جاگیر حاصل می شد ہمہ صرف
طلبہ می کرد و حاشیہ مشہورہ بر تشریح عقاید از تصنیفات معتبرہ اوست بزیارت حج مشرف شدہ ہماچنا
داعی اجل را بلیک اجابت گفتہ جان بجان آفرین سپرد

ملا علی الدین قرنگی محلی برادر عینی ملا نورالحق ابن ملا احمد انوارالحق بن ملا احمد علی تحصیل علم
چند مدت ملا محمد حسین قرنگی محلی متودہ زان بعد از غم خود ملا احمد انوارالحق در بالمش بریلی افتادہ
برداشتہ ہنگامیکہ ملا عبدالحق بحر العلوم در بہار بدرستہ نشی صدر الدین مدرس بود ہماچہی علم خود ملا
انوارالحق در آنجا رفتہ فاتحہ فراغ خواندہ بوطن مراجعت نمود و اندک مدتی بعد رجعت حاصل کردہ بانشغال
باطن می گوشتید و اندکی درس و تدریس نیز می کرد چون مولانا عبدالحق بحر العلوم پدرا س رفت وی ہم
در آنجا بخدمتش پیوست و تا حیات مولانا در خدمتش تکمیل علم می نمود بعد وفات مولانا بوجہ دادا لیش
بسرکار نواب مدراس مدرس مقرر گشت و بخطاب ملک العلماء ممتاز گردید از تصانیف او شرح
فصول اکبری است دہم شوال سال دوازده صد و چهل و دو ہجری در مدراس وفات یافتہ انجا مدفون
مولانا علی الدین لاہوری صاحبہ حاشیہ بر عقاید نسفی انیشین خان زمان باگرہ آمدہ اشتغال بدین
علوم نمود و در مدرسہ از حسن ساخت و در درستی ریخ آن یافتند و در سال ہفصد و شصت و نہ ہجری
حج رفتہ و ہمدان بفرزخت سفر آخرت بر بست رحمۃ اللہ علیہ

مولوی علی محمد قرنگی ابن مولوی عبدالحق اکابر علمای قندھار در سال ہزار و پنجاہ و یک ہجری
متولد شدہ از ملا محمد قندھاری و ملا عصمت اللہ پسران پوری مختصرات و متوسطات و مطولات خواندہ فاتحہ
فراغ بدست ملا محمد زمان کاکوروی خواندہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ و ادایم تصوف و سلوک مرید و ظیف
شاہ پیر محمد کھنوی بود تا شصت سال عمر شریف خود در تدریس طلبہ گذرانیدہ جم غفیر از علما و فضلا
نیرداسن تربیتش بہ تہ فیضیست رسیدند بعد از آنکہ ذیل از ویادگار اندالکھا لفت العلیہ
فی المعارف الالہیہ بجمعہ المذہب و در سلوک و تصفیۃ الہیہ فی النسخۃ المحمدیہ شرح قصیدہ

مذکورۃ الفایس الخلیفہ فی کشف اسرار المیمیہ تفسیر ثواب النسیل کہ در اختصار دایجان ہم پلہ جلالین است
و در علوم ادبیہ و مسائل شرعیہ بر کثافت و بیضاوی تفوق میخوابد شرح فصوص الحکم و سبب یا زودہ صہ
و چہل جبری رحلت فرمود غلام علی آزاد بلگرامی تاریخ و فائش نظم آورده ۵ مولوی زمان علی اصغر

از فائش کمال شدہ معدوم بہ سال تاریخ اولوشت خرویشہ زمان آنکس صبح علوم

قاضی علی اکبر چریا کوٹی ابن قاضی عطاء رسول بن قاضی غلام محمد عباسی در سال ۱۲۸۵ قمری
صدی سیزدہم متولد شدہ ہر چند سلسلہ تحصیل از انا و استاد با تمام نرسیدہ و سرانہ کتابش از فوائد ضیاء
جانی متجاوز نگزیدہ مگر از خاک جودت دہن و قوت حافظہ اش آیتے بود از آیات الہی و موجب بود از بحر
فیض نامتناہی بزرگوں بعض حالاتش می پردازم و آئیکہ ریمہ ذلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء و وزیران
ساز و والد ماجدش قاضی عطاء رسول گو صاحب علم و استعداد بود و در فرائض و فقہ مہارتے معتد بہ
داشت مگر چونکہ از حکومت انگلیشیہ گاہی بہ منصب نصفی و گاہی بہمدہ تحصیل مامور بودہ در تعلیم صاحب
ترجمہ علیہ الرحمۃ نظر توجہ نمی گماشت وی بشوق جلی خود کہ از مبذول فیاض بدش و ولایت بود کتاب گلستان
از استاد با تمام رسانیدہ انگاہ استعدادے و قوتے فراہم آورد کہ بدان جملہ کتب متداولہ فارسی را
بے مدد استاد حل میکرد بعد از آن تحصیل صرف و نحو عربی پرداخت و از مقامات مختلفہ مختصرات
ابتدائی را حاصل کردہ بنا قوت مطالعہ را استوار ساخت از ہمالانش منقول است کہ اورا ہنگام
تحصیل بہ بذل جہد مشغول ندیدیم مگر جواب ہر سوال از دبے تامل می شنیدیم کتاب کافیہ حشی پیش
افتادہ شبہا مطالعہ آن سیری کرد تا آنکہ کتاب مذکور را بدور خواستی با تمام رسانید پیش آن فوائد ضیاء
از مولوی احمد علی چریا کوٹی کہ رابطہ معاشرت یزید داشت قریب چہل سبق از ان کتاب اخذ
و باقی رابطہ مطالعہ خود با خر رسانید چہنیز از جاہای عدیدہ ہندی از منطق و کلام خواندہ باین قلت
تحصیل استعداد سخن فہمی را بمرتبہ رسانید کہ مسائل و دقیقہ فلسفہ و کلام از شرح مواقف و صدرا
و غیرہ می گرفت و از راے نادرہ راے خود و تحقیقات انیقہ میداد و گرہ ابعضلات فن می کشاد
ہر بحثے کہ می گرفت گاہے از دست نمی داد و ہر کتابیکہ یکبار از ابتدا تا انتہا مطالعہ کردے
در ہیج باب بعد از آن حاجت ہمہ بحثش نمی افتاد منقول است کہ روزی صاحب ترجمہ با استاد
و مولائے مشہور مولانا محمد شکر زعفرانچلی شہرے در بحث جوہر و مباحثہ درآمد مولائے مدوح

با بطلان ترکیب اجسام از امثال این اجزا در گفتگو بکشد و وی از جانب متکلمان سلف سنگ منع و
مناقضه در راه می نهاد با جمله تا هفت درین باب مکالمه فیما بین جاری ماند گفتگوی طرفین بطول
کشید در انجام کار مولای مدح لب به تحسین وی کشاد و داد جوهر شناسی داد که در مسله مختلف فیها که
بجانب منع آن تسلیم دلیلی نبود تقریر بجای رساندی که متاخرین متکلمین از آن اغماض کرده اند قاضی
مشا را الیه صاحب ثروت و مال دهم مطرح انظار عزو و قارح کام انگاشته بود بایام غدر هندوستان
بصله خیر سگالی از سر کار انگیزی وظیفه و انعام و نشور برات اخذ اسلحه بدست آورده با اینهمه همیشه
تحصیل کمال را می پسندید حصول جاه و منال را بدیده اعتدال و طلب نمی دید و بفرزدان خود مولو
عنایت رسول و مولو محمد فاروق که هر یگان مرآت کمال پدیدارند تاکید تحصیل علم و هنر می فرمود
و گاهی بخرید کتاب سیم و زر نمی نمود به تصانیف و تالیفات رغبتی نداشت و در ساله از مصنفاتش
موجود اندیکه در رد بعض معومات اهل فرنگ یعنی مسله جذب و انجذاب دوم در رد بعض اعتراضات
شیعه و بی رح بسال هشتاد و سوم از صدی سیزدهم رحلت فرمود داخله الله فی اعلی علیین
مولوی علی احمد دختر زاده حافظ شاه ابوالسحاق سجاده نشین آستانه بھیر خلع عظم گدھ در مرغ و زبیر
چون جد خود یگانہ روزگار هست ولادت با سعادت وی در سال دوازده صد و بیست و نه هجری
بظهور پیوسته اکثر کتب در سیه از فاضل ادیب مولوی محمد سلیم خلی شتری مرحوم آموخته و بنزدی ازان
از مولوی احمد علی عباسی چیرا کوئی رحمة الله علیه گرفته فاضله نوی الحفظ و الادراک از ثقات آن دیار است
مولوی محمد فاروق عباسی چیرا کوئی سلمه الله در مسله مدانه زیب رقم فرموده که راقم سطور پیش از سی
سال بخدمت سرایا بکتش ظرف سعادت می بندد تا ایندم کلامیکه دال بر ذم کسی باشد از زبانش
نشنید و مجلسش را گاهی خالی از ذکر آئی ندید تا این زمان به صلاح حال و معروجهت السه رجال
و به التزام و مداومت محاسن اعمال مقرون است ادام الله برکاته

مولوی علی بخش خان بدایونی از عمائد علماء و رسای بلده بدایون است تلمذ بخدمت مولو
فیض احمد بدایونی و شرف بیعت بخدمت مولو مست شاه عبدالحمید عین الحق بدایونی داشت با وجود
تعلق منصب صدر الصدوری که از سر کار انگیزی بدان سپاهی بود در تعلیم طلبه و تالیف کتب
و بنیه مشغول می ماند در ساله شهاب ثاقب رساله تائید اسلام در و فرقه نچ و در ساله در و دند به شیعہ

از تالیف دی مطبوع شدہ شائع و مطبوع طبع حق پسندانہ اندیشیہ تالیف مفیدہ اش ہندو زریں طبع پسندانہ
 در سال سیزده صد و سہ ہجری رحلت فرمودہ بعالم جاودانی شتافت علیہ الرحمۃ والرضوان
مولوی علی عباس چریاکوٹی ابن شیخ ادا علی ابن شیخ غلام حسین ابن شیخ سعد اللہ برادر زادہ
 مولوی احمد علی عباسی است و از جانب مادر با فاضل باب اللہ چوہدری می پیوند دارند فاضل دہرہ
 اذکیای خضر و کتاب سبزی از مولوی ابوالحسن منطقی گرفته و بقیہ کتب درسیہ از علم کرم ممدوح احمد
 آموختہ قوت حافظہ اش بنایت عتیق بود و دہن و فطنتش بہ مرتبہ اعلیٰ اینق بالجلہ ابن فاضل جلیل المنازل
 ہم ذکر ارجوست داشت دہم فطانت صورت لاجرم در جمہ تحصیل بہ نظرہ وجہل درام برزینہ پیچیدہ و در
 میزان بحث کسی با برابر بی سنجیدہ ہر کتابی کہ تیز اند با او ستاد و تجارت فرس مناظر ت پیدا نہ تا آنکہ تحصیلش
 بہریت نظامی چون کجاشی از ادبیہ متعلقہ رسالہ تطبیہ رسید استعدادش بمطالعہ کتاب و تنقید مضامین
 ہر باب تام و کامل گردید پس دست از تحصیل باز کشید و بمطالعہ کتب قدما و ہم متاخرین ہجیدہ کہ در دست
 می کشید و شبش بروز میرسید در چند سال بحدوث حافظہ و حسن فطانت بر مسائل اکثر کتب درسیہ و غیر
 درسیہ حاوی گشتہ و از کتب مشہورہ کمتر بود کہ از نگاہش نگذشتہ اکثر کتب درسیہ را بی مراجعت بکجاشی
 طالبان را محققانہ می آموخت ہر گاہ بر مسائل درس نظامیہ واقف گردید ننان غریب بسوی تکمیل
 ادب و حفظ لغات عرب گردانید تا آنکہ بر ادای مضامین ہم نظم و ہم نثر خلی دانی بدست آورد و اکثر
 مسائل منطقیہ و نحویرا منظم کرد و بحث وجہل طبیعتش غالب بود و بہر سخن کہ بر زبان آوردی ہر چند
 دران بر سر خطا بودی مگر خضم را بزور جہال ساکت کردی روزی در مثال جئت زیر الفظ جئت رفتل
 متعدی و زید را مفعول بہ فرمودہ یکے از ادکیای مصلین دران باب با ادراہ مخالفت پیمودہ و
 دیگر معاصران ہم با محصل مذکور موافقت کردند تا آنکہ سلسلہ جہل درازی کشید و بعد اقسام جہل
 زبان نوبت تکمیل کلک بیان رسید پس مولوی ممدوح دران باب رسالہ ترتیب ساختہ نگاہ
 کس از محصلان بہ تحریر جوابش نپرداخت و مولوی ممدوح در قضیہ شرطیہ کہ التماسش بتقسیم
 غیر حاضر متصلہ و منفصلہ مشہور بہت سعی جدید پدید آورد و نامش شرطیہ عباسیہ کرد و مثال قام
 زید تم تعدی و فرمودہ بالجلہ فاضل ممدوح بقوت لقادہ خود مسائل ہر علم را بمنز ان نظر سے سنجید و
 در تحقیق نفس الامر حکیمانہ کی کشید چنانچہ نقض احکام او در مسائل متداولہ بسیار اندامین مختصر

جامع الاوراق هرگاه در سن دوازده صد و شصت هجری بمکه که تلامذه مولانا محمد شاکر مرحوم و مغفور
 بمجلس شهری که مشیره زاده دی بود بمجلسی شهر رسید و بر او دید که ضعیف و نحیف شده محض استخوانی و پوستی
 داشت و قدر شرفش بکثرتی پیوسته را که گشته غالباً بود سالگی در آن زمان رسیده باشد گاهی باطله
 که بخدمتش میرفتیم تمامی اخلاق حمیده و پرستش احوال پیش می آمد که بیکی طلبیدیم همین بهشت که داشت
 برخاسته از الماری بر آورده می داد و میگفت که کتاب میدهم لکن باین شرط که طبل و بوق و مسمی و قشش
 قاضی علی محمد بیجا پوری از اکابر علمای عهد سلطان ابراهیم عادل شاه محدث و مفسر و فقیه بود و به لقب
 استاد الادبیا شهرت داشت از گجرات به بیجا پور آمده در آن بلد اقامت کرد و در آنجا اکثر از طلبه علوم
 از او مستفیض شدند بمجلس تلامذه و سکه شاه برهان و شیخ ابوتراب مدرسی و سید محمد مدرسی و
 قاضی ابراهیم زبیری مشهور اند و در عهد سلطان سابق از گجرات بقضای بیجا پور امتیاز داشت
 چهارم ماه ذیحجه سن هزار و هفتاد و هجری رحلت فرمود و در بیجا پور دفن گشت

ملا علی محمد شمر قندری برادر ملا صادق اهل لاهی علم حدیث در عرب تحصیل کرده بغایت متقی
 و پرهیزگار بود هندوستان آمده در سال نصد و هشتاد و یک هجری بجزایر رحمت ایزدی پیوست
 ملا عالم کابلی این تاریخ یافت قسطه درینا که ناگاه ملا علی را به ربودار میان و متبر و حوادث بدینی
 سال تاریخ او سال دیگر بمکه و ملا علی محدث بد

شیخ علی متقی برهان پوری ابن حسام الدین بن عبد الملک بن قاضی خان المتقی لقباً
 القادری الشاذلی المذنبی الحنفی مشرباً بالحنفیه و طائفاً بالبرهانیه مولی الملک منزلاً و در سال هشتاد
 صده هشتاد و پنج هجری در برهان پور و کن مولده شده حالات بابرکات شان شیخ عبدالحی محدث
 دہلوی در اخبار الاخیار تفصیل تمام تحریر فرموده و فیصل کن نیست که دی رحمة الله علیه را در هفت
 دهشت سالگی بدش بخدمت شاه باجن برهان پوری مرید صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد و بفرستادن فرستاد و بعد
 وفات پدر چندی بصحبت امرا و سلاطین وقت بسر برده در عین شباب بمحققانای هوا و به ازلی
 بخدمت شیخ عبدالحکیم بن شاه باجن رسیده و فرقه خلافت سلسله چشتیه پوشید و از برهان پور بملتان
 مطیع سفر نشانید بخدمت شیخ حسام الدین متقی ملتان رسیده تفسیر بیضاوی و مبین العلم را بخدمت
 ایشان مطالعه نمود و سلوک طریق و رعایت تقوی را با باد برکات عجبش پیش گرفته همراه زاد تقوی و

مولوی حافظ علیم الله زکری صاحب علم و فضل مقتدر از مولانا شاه عجله جن نزیل کفوت
 بود چون هشت هزاره بخول اشتغال داشت بنا بر این بجز ترجمه در سال مرشد خود سماعه بجمه المقلات یعنی
 کرده در سال هزار و صد و پنجاه هجری از دار فناء عالم تها شافت روح الله روح
 مولوی علیم الله قنوجی ابن مولوی فصیح الدین قنوجی در فضائل بنوده سلف صفا و در عربیت
 یادگار عرب جبرائیل مولوی عبداللہ ساقی بود از تصانیف لطیفه اوست کتاب دار الفضائل
 فی شرح الشامل و چند رسائل در منطق و کتاب عین الہدی شرح قطر الندی که بسال دوازده صد
 یازده هجری تألیف نمود سال رحلتش معلوم نیست

امیر کبیر سید علی ہمدانی ابن سید شهاب الدین دوازدهم ربیع دوم و شنبه سال هفتصد و چهارده
 هجری متولد شده مخزن علوم ظاهر و باطن مظهر تجلیات ربانی و مرید علاء الدین سمنانی بود اکثر اهلک دنیا
 را سیر کرده و بخدمت هزار و چهار صد اولیاء الله رسیده مستفید گشت در سن هفتصد و هشتاد و یک
 هجری از ہمدان با ہفتصد کس سادات و رفقا بخط کشمیر تشریف آورده بچلہ علاء الدین پورہ کہ در اینجا
 خانقاہ نیست رخت اقامت انداخت در آنجا مقدم شریف و اقارب قدوس یافتہ از قطب الدین
 شاہ دلی کشمیر بکمال ارادت برد و پیوستہ فی رحمتہ الله علیہ بنایت سرگرمی اشاعت اسلام بخط کشمیر
 امروزہ بچر ہفتاد و سہ سالگی بمیدان کبیر کہ نام مقامی است بتاریخ ششم شعبہ سال هفتصد و ششاد و شمس
 تبریزی وفات فرمودہ آنرا در قتلان در فغان کرد چون کوئت القطار روح بسم الله الرحمن الرحیم
 اند بان سارکش پاکہ ہ و چون کلام اخیر تاریخ فوتش یافتہ اند رحمتہ الله علیہ و علی اسلامہ تصانیف
 مجموع الامدادت شرح سماوی حسنی ذخیرۃ الملوک شرح فصول الحکم مرآۃ التائبین شرح قصیدہ حمزہ
 فارسیہ آداب المریدین - اوراق فقیہہ و غیرہ اند

شیخ علی کشمیری رقی بن یحیی بن عین الدین برادر شنبہ چہارم رمضان سال یازده صد و
 پنجاه و دو ہجری ولادت یافتہ از پدر بزرگوار در برادرکان خود شیخ اسلام اخذ علوم کردہ فقیہ و محدث گشت
 و ہر سہ پسران خود یعنی عبدالاحد و بہاء الدین و شیخ سنا و بلوران عم زاد خود یعنی ابو الطیب احمد و
 عبدالمشہد و اخبر عبدالرسول را تعلیم علوم نمود بحاصل و عارف زاهد و متورع بود بتاریخ دہم محرم
 الحرام سال دوازده صد و چہارہ رحلت فرمود

شیخ علای مهدوی بیابوی بن شیخ حسن از شلخ کبار بنگاله بود و برادر روشن شیخ
 نصر الله که از فحول علمای بنگاله بزیارت مکه معظمه رسیده و از آنجا به هند آمده و در خطب بیان رحلت
 امانت بجای نصر الله و الفت تاریخ قدوم ایشان یافتند شیخ حسن بارشاد و هدایت و شیخ نصر الله
 بفتوی و درس قیام داشت شیخ علای که ارشاد اولاد شیخ حسن و از عرصه صبا اثر نجات و صلاح
 بر لوح پیشانی او عیان بود و ملازمت پدر خود کسب علوم ظاهری و باطنی و ترمذی و اخلاق نموده در
 اندک زمانی کتب متداوله را مطالعه کرده بتدریس و افاده مشغول شد بعد وفات پدر ترک تدریس
 گفته برجاده طاعت و نهج ریاضت و سجاده شیخت استقامت گرفته طالبان راه را تلقین و ارشاد می نمود
 لیکن به توفیق از آثار نفس آواره داشت دمی خواست که پوسه شیخی دیگر و آن شهر شرکت مکانی
 نداشته باشد آخر طریق آباء و اجداد خود ترک داده بخدمت عبداللہ نیازی مرید و خلیفه سید محمد
 جوینوی سوجه طریق مهدویه آمده روش دمی آموخت و جمعی کثیر با وی شدند و راه سلوک بقدم
 توکل سپردند و با این هم اسلحه و آلات حرب برای دفع مخالفان همیشه با خود می داشتند و هر جا
 در شهر و بازار نامشروعی می شد که می دیدند چیز از نظر گرفته احتساب میکرد و خوف حاکم نداشتند و حکام
 موافق اندوختن میکردند هرگاه سلیم شاه پسر شیر شاه سوری بر سرید سلطنت هند جلوس نمود و آواز
 شیخ علای سمع او رسید میر سید رفیع الدین محدث و میان ابوالفتح تها نسیری و دیگر علمای
 بکره را استحضار فرموده باغوی محمد دم الملک ملا عبداللہ سلطان پوری شیخ علای را از بیانه طلب داشتند
 او با جمعی از اصحاب مخصوص که هم یکتا پوش و مسلح بودند بر گاه آمده بر سوسه که در مجلس ملوک
 می یافتند مقید نشدند و بی بیعت منون بر همه اهل مجلس سلام کرد و سلیم شاه جواب بکره گفته بر مقر بان او وضع
 شیخ بسیار گران آمد و محمد دم الملک پیش ازین خاطر نشان سلیم ساخته بود که این بتدرع و عروس
 مهدویت میکنند و سر خروج دارد و واجب القتل است آن روز سفارش عیسی خان نجات ازان
 یافته سلیم شاه حکم بر اخراج شیخ علای نموده به تدریس رفته که بسر حد دکن است و اعظم های اوان محرف
 حاکم آنجا او را چندی پیش خود داشت و را بنجا هم خلائی بدو گویدند مجازان این خبر سلیم شاه
 رسانیدند تا که باز بطلب وی حکم صادر فرمود چون وی حاضر آمد سلیم شاه بوی گفت که تو از عقیده خود
 توبه کن شیخ سخن شاه گوش نکرد سلیم بسزای تازیانه حکم فرمود شیخ که از بسیر تا آنجا بود و تازیانه

سوم جان بجان آفرین سپرد و لشار و پای نیل بسته درآمد و فی علی گردانید و در حکم گردید که میرافن کنند این و قلع
بسال پنجاه و هفتم صدی دهم بود و آرد و دو معلى بازاریکه پیش دروازه شاهی باشد
معتبر الملوك سيد علویان حکیم دهلوی اصل نامش محمد رستم بن حکیم محمد هادی قلندر بن سید
مظفر الدین علوی از اولاد محمد بن خفیه است ولادت او بجاوه رمضان سن هزار و هشتاد و هجری در دارالم
شیراز شد و در سن یازده صد و یازده هجری بمنامده در پای قلعه ستاره بکلازمت عالمگیر بادشاه
به خلعت و منصب سرفراز گردیده بخدمت شاهزاده محمد غلام تعین گردید و در عهد شاه عالم بهادر شاه
بن خطاب علویان و اصنافه منصب جاگیرتیار یافت و محمد شاه باو شاه را معالجات خوب کرده
بادشاه موصوف ویرایه فقره بخجده به منصب شش هزاری و فقهی سه هزار و پینجاه و پنج خطاب
معتبر الملوك سرفراز فرمود و در شاه باغ از تمام پیراه خود بردار و آنجا به ریح میست افتد و رفت و در سن
یازده صد و پنجاه و شش هجری به شاه جهان آباد و الیس انداز تصنیفات او کثانی است جامع الجوامع
و علم طب کاسم پاشی است بتاریخ بست و پنجم رجب سن یازده صد و شصت هجری در شاه جهان آباد
بمرض استسقا فوت شده ویرا حسب وصیتش در حوالی درگاه حضرت نظام الدین اولیاء دفن کردند
ملا عماد الدین عثمانی لبکنی عالم بتمیز و ناست جمعی و ذکاوت طبیعی داشت شاگرد و رشید
ملا عبدالحی بحر العلوم بود و درگاه ملا موصوف بحرین شریفین رفت ملا عماد الدین بقیه شرح چغنی
پیش ملا محمد حسن خواننده از تصانیف او عقده وثیقه در میان چند مباحث مقولیه عمیره و عشره کامل
در بحث علم معنی آن و رساله مقوله عشره در شرح ابیات محقق طوسی متضمن بیان مقولات عشره
بر سرایه علمی او گواه اند لبکنی بفتح لام و سکون بای موصوفه و کاف عربی مفتوح و نون نام و بی است
در خراج بانس بریلی ملک مد سبیل کند

مولانا عماد الدین غوری اناکار بر مشایخ دیار ناز نول و از اولاد مولانا عماد است که در عهد
محمد تعلق بود و آباد و جدادوی از عرب بغدادند و از آنجا بعض از بزرگان نش پیراه سلطان شهاب الدین
غوری بهندوستان رسید میگویند که وی در عقوفان شباب در کسب علم نگوشیده بود و بسیار روز باز
داشت در هنگامه با پهلوانان کشتی گرفتاری روزی پهلوانی شهرور که از دی قوی تر بود بزمین آورده بود
مست و مغرور بچانه می آمدند که از علمای عصر ما باین حالت دیده تا سخت خود را و او را بدین حال

طعنہ نہ جیتی وغیرہ بحال ادراہ یافت دانان وضع کرداشت پشیمان شد و خواست کہ تحصیل علم کند
اما چون در خردی اینکار نکرده بود سعی وی ویرین باب بے فائده نمود و ناچار ملازمت روضہ شیخ محمد
ترک ناروے اختیار کرد و شب و روز در اینجا بطهارت افتادہ بود و لافل خواندی و ذکر و
تلاوت قرآن کرد و جزائطہارت بدر نیامدی و از روحانیت شیخ برای حصول علم استمداد کردی
و دوازده سال ہمہ مرتب منوال گذرانید تا شبی براسے طہارت بدر می آمد شخصی پیدا شد و او را از عقب
در گرفت و گفت بخواجه ہرچہ خواہی و بے طالب طریقہ اجل و خود بود علم و تقویٰ و درخواست آن مرد
گفت برو کتاب خانہ بزرگان خود پیش گیر و در سن بگوئی سبحانہ تعالیٰ ایو اب علوم دینیہ بروی
فتح کرد وے رحمۃ اللہ علیہ مردے بزرگ بود کمال اتباع داشت کہ بیچ سنتی از سنن
سید المرسلین صلعم ترک نمی کرد و فقر و فقر را بسیار دوست داشت رحمۃ اللہ علیہ
شیخ عطاء الدین رفیقی کشمیری بن عبدالرسول بن اسلم بن یحیی رفیقی کشمیری در دوازده
صد و چهل و نہ ہجری ولادت یافتہ علوم متعارفہ از اساتذہ وقت حاصل کرد و صحیح بخاری پیش شیخ محمد
واعظ گذرانیدہ مرید شیخ احمد تارلی بود و ہنرم زیارت بیت اللہ سفر اختیار کردہ و اکثر بلاد را سیر
سیاحت نمودہ پنج بیت اللہ شرف گشت شیخ نظام الدین و شیخ حمزہ بنی اعمام اواز دستفید
شدہ بروز جمعہ وقت عصر ہشتم رمضان سال سیزدہ صد ہجری جان بجان آفرین سپردہ
عمر غزنوی بن اسحاق بن محمد ہمدانی غزنوی کنیت او ابو حفص و لقب سراج الدین بود علم فقہ را
از امام زاہد وحیہ الدین دہلوی و شمس الدین خطیب دہلوی و ملک العلماء سراج الدین نقوی دہلوی
و مکن الدین بدایونی اخذہ ثلاثہ ابوالقاسم متونخی شاگرد حمید الدین ضریر حاصل کردہ و بمصر رفتہ
قاضی القضاۃ شد بسیاری از تعانیعت عمدہ و معتبرہ یادگار دینداران بجلہ و شیخ شریح ہدایہ
وزیرۃ الاحکام فی اختلافات ائمۃ الاعلام و شامل در فقہ و شرح بیع الاصول و شرح منہی و دفترہ المینفہ
فی ترجیح مذہب ابی حنیفہ و شرح زیادات و شرح جامع صغیر و شرح جامع کبیر تا مکمل و شرح مائتہ ابن
الفاخری و کتاب الخلفاء و کتاب التہذیب و شرح منار و شرح المختار و تاریخ الانوار و لطف
الاسرار و دفترہ الناسک سنی الناسک و شرح عقیدۃ الطحاوی و الاوامع فی شرح جمع الجوامع
بشمور اند بقول کفوسے در سال ہشت صد و شصت و سہ ہجری و بقول سید طری و صاحب

کشف الظنون در سال هفتصد و هفتاد و سه هجری وفات یافته و الله اعلم بالصواب -
عنایت الله قادری لاهوری قصوری ثم لاهوری الشطاری کنیت دی ابو اعرف
 جامع علوم ظاهر و باطن بود فائده الحواشی حاشیه شرح و قایده در دو جلد متضمن فروع کثیره و ملقط الحقائق
 شرح کثیر القرائن که در آن مسنونیت اشاره سبابه سائر چیز چه داده از تصانیف او یادگار دارد و فائش
 بسال یازده صد و چهل و یک هجری بمطوّر آمده

ملا عنایت الله سال کشمیری از علمای کشمیر فقیه و محدث و متقی و متورع بود و کتاب علوم
 از مولوی ابوالفتح و ملا عبد الرشید زرگر و فرزندان خواجه حمید رحمنی کرده باندک زمانی فائق القرآن شد
 سی و شش مرتبه مذاکره صحیح بخاری از اول تا آخر نمود و ثنوی مولانا روم بحال ذوق و شوق میخواند
 و از مثل آن وقت خرقه خلافت یافته و تمام عمر گرامی بتدریس و تکریم بر سر و طبع موزون داشت و شهادت
 صوفیانه میگفت بمشیت و هشتاد سالگی از راه شعبان سال یازده صد و بیست و پنج هجری طاعت فرمود
مولوی عنایت رسول چریا کوئی از علمای فنون مابین عقول و منقول و اوقات اسرار نفس
 و عقول نافذ انظار فروغ و حصول ابن قاضی علی اکبر بن قاضی عطار رسول است بسال چهل و بیستم
 از صدی سیزدهم هجرت در مرز بوم یوسف آباد چریا کوٹا بجا آمد بنی عباس متولد شده و در صغر سن
 رسائل ابتدائی از صرف و نحو بخندست و الدبیر گوار شود و دیگر اکابر گذرانید چون بکافیه این صاحب
 رسید بدیل تعلیم مولوی احمد علی چریا کوئی متمسک گردید و بی حکم صله رحم مهر و کرم تمام به تعلیمش میکوشید
 و در سفر و حضر با او همگین مولوی نجم الدین بساک در اوقات می کشید با بجهل چون از تکمیل تحصیل هندسه
 و حساب و مناظره و بیانیات و دیگر علوم ریاضیه و حکمیه قرعنی بدست آورد و در جانب احادیث
 بنی علیه السلام کرده بخندست مولوی حمید علی مرحوم بریاست محمد آباد و نزدیک پیوسته و در اینجا از حقیقت
 مسائل نقلیه و هم عقلیه طرفی بدست و بوطین با آنکه در ترکی چند بوطین مالوت مقیم شده بشوق
 آموختن زبان عبری به کلمه رفته و در اینجا ساسله چند پابند اقامت گشته از اخبار میر و زبان عبری
 را به کمال آموخت و از آیات تورات و زبور و غیره زبرد و درین بشارت و پیشین گوئیا
 نسبت حضرت سید المرسلین و پاینده اثبات رسانید و بسال هفتاد و یکم از صدی سیزدهم هجرت
 از آن دیار در حبس و طین فرمود باز قدم به نور و حسن بکاشیده نفرمود و به تعلیم مشغول بماند و در طلبه

اعلام میکوشید که شرت و هجوم طلبه گاهای ناپستید به این همه از داد و ستدنا آذینه کمالش بگوش سید ابراهیم خان
نجم الهند رسید که وی به متن بیدارش کوشید و دست بلسان استفاده او آویخت و موصوفات الترتیب
برعه افاده خود بجام طلبش ریخت و از پویشیده کتب قدیمه در کسبه خیالش نهاد و نجم الهند عفی الله عنه داد
گوهر شناسی داد و مولوی مرقوم از چند سال به تدریس و تسهیل علوم متعارف در بیدار متوجه است نخستین
علم صرف را به تدریس لطیف و تحقیق و دقیق درسی از قریب بنمود که معضلاتش بنامش فکرت کشود و بعد
از آن به تحریر تنقیح هندسه و حساب و مساحت و پر واخت و جمله اشکال و مسائل فتنون مذکوره بدلائل
سابقه و افکار ملاحقه مرتب ساخت و اعمال حدایمیه و هندسیه و حسابی منظره و الکاماس را با سوابق
خوب و طریق مرغوب از پرده السنه غیر بزبان مرد و به هندیه و برون و بر و در و این کتاب را
خدمت والی حیدرآباد فرستاد که مره فزون بچشم قبول پذیرد و بر تبه نهایت پسندیدند و جمله دانشمندان
ملاعیاض را هم پوری تمییز یافتی شرف الدین رام پوری مردی بجا داشت بود که از هر گسی بخت
و مناظره میکرد و او کتابی است موسوم دستورالمنشی در صرف که بمطابق دستورالمنشی تألیف کرده
بجای سیدال و جواب لفظ شکاف فک در آن اختیار کرده

شاه عیسی جند الله بر پوری از اکابر علمای و اعلا طم عرفای پنداران پوری و انوار الاسرار تفسیر
قرآن مجید بزبان عرب و چهار مجلد از تصانیف شهریه اوست یرد الله تعالی

حرف الثمین الحجه

مولوی غلام الله لاهوری فاضل اجل عالم اکمل از علمای لاهور و فیض علی از ذات
باب کانش شرفا و غریب رسیده مفتی غلام سرور لاهوری مصنف کتب تاریخ و غیره از تلامذه اوست
احمد دین و حمید دین دو عقب گذاشته در سال دوازده صد و هفتاد و دو و هجری در گذشت
مولوی غلام حسین قنوجی ابن مولوی حسین علی بن مولوی سید محمد علی قنوجی در سال دوازده صد
و بیست و یک هجری متولد شده غلام علیم نامش تا به کنونی است نشانگر و مولوی محمد سعادت خان
فرخ آبادی و مولوی ولی الله فرخ آبادی بود در سال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری از حج بیت الله
الحرام مشرف شده بعد از منوره از شیخ محمد عابد سندری اجازت کتبه صحاح و سنن یافت
بجمله کتب تصوف اکثر اوقات نزدش صرف نموده و حاشیه کتبه المنازل الاثنا عشر مؤلف

مولوی رستم علی جدش از تالیفات اوست در آخر عمر مرتبه دوم که سفیریت الله اختیار کرده بود فراغ
 حج هنگام مراجعت در بندر بمبئی سفر آخرت اختیار نموده داعی اجل را بلیک اجابت گفت در آنچه
 العلوم مطبوعه در سال وفاتش حرف هند سه دوازده نوشته از صفر تا صفر است نه آنم بکدام سال وفات یافت
 مفتی غلام حضرت کهنوی علامه زمان فقیه دوران مفتی عدالت بلده کهنوبه و بیسال دوازده
 صد و سی و چهار هجری وفات یافته شاعری تاریخ و تلخیص گفته و هویداست هر دفعی غلام حضرت
 انوسا کو به و شهر کهنه حاکم شرع به سال تاریخ رحلت آن بروجم به فرمود که بود او حاکم شرع -
 مولوی غلام رسول لاهوری از عمده ترین فاضل لاهور شاگرد و پسر مولوی غلام فرید
 لاهوری بود علامه پنجاب به تلمذ وی فخر میکرد و بیسال دوازده صد و پنجاه وفات یافت -
 مولوی غلام رسول پنجابی از علماء پنجاب و فقه و حدیث و تفسیر فاضل کامل اکثر وفات
 و عظمی گفت مرید شیخ محمد نصیر جمبوی بود بسیاری از تصانیف او بزبان پنجابی اند در سال
 دوازده صد و نود و یک هجری درگذشت

حسان الهند سید غلام علی آزا و بلگرامی ابن سید لوح حسینی شهبودا سخی صلا و خفی
 نه با و چشتی مشرق و بلگرامی مولانا و نشا و تاریخ بست و پنجم صفر روز یکشنبه سال یک هزار و یکصد و شانزده
 هجری در بلگرام متولد شده کتب و رسیده از اول تا آخر از سید طفیل محمد آمد و مولوی خواند و لغت و سیرت و بیست و
 و ستم احادیث و شعر و نثر و تاریخ و فارسیه از جد اداری خود سید عبدالجلیل بلگرامی گرفته و عروض و
 توانی و نثر و فنون ادبیه انثال خود سید محمد بن سید عبدالجلیل استفاده نمود و مرید سید لطف الله
 بلگرامی بود زیارت حسین شریفین فاکر گشته و صحیح بخاری از شیخ محمد حیات سندھی در مدینه منوره فرا
 کرد و اجازت صحاح سه از گرفت و هندوستان واپس آمده بمصاحبت لواب نظام الدوله
 ناصر جنگ ابن لواب نظام الملک آصف چاه حیدر آبادی رسید و جمله تصانیف شعر و بیست
 و حضور الداری شرح صحیح بخاری تا کتاب الذکر و تسلیه الفوائد و قصاید خود و تراجم علماء و دیوان
 عربی که در هر دو دیوان سه هزار اشعار اند و بهفت صد اشعار عربی که در کتاب سجع المرحان بطور
 مثالی درج کرده و سجع المرحان فی آثار هندوستان و از تصانیف فارسیه او دیدار و سر و آواز
 خزانة عامه و در تذکره شعر او و قصه الاولیاء مذکور بعض اولیا و ماثر الکرام تاریخ بلگرام و ذکر اولیا

و فضلا دشمنای بلگرام دست اسادات فی حسن خاتمه اسادات و دیوان فارسی و مظهر البرکات و سببه
سیاره و غیره از یادگار اندر سال یکتر از دو صد و هجری ازین جهان رحلت نمود و در انکه ضریح
حافظ غلام علی چریا کوئی ابن شیخ نجابت الله عباسی از سلاطین دولوی محمد احسن عباسی است
در اواخر حال یک از سلسله نژاد عساکریه در وزی یک از بزرگان انش فرمودای کاش در خاندان با کسی
بودی که بجای فن تیغ و تبر سرزایه علم و هنر بدست آوردی و بجای دهنه و سپر کسب خادیت و ذکر کردی
بسماع این کلام بعض غیرتش در حرکت آرد تا آنکه ردای زینور دی بر ناله ابل بسته و بطالب گوهر علم
بر علم نعل نشسته از یار و دیار بریده آستانه فیض کاشانه مولانا شاه عبدالغفور دهاوی پیوسته و در آنجا
تا ویر باز قیام و رزیده از علم و رسیه فراغتی بدست آورده بوطن رسید و بتعلیم برادران قوم کوشید
طرز تعلیم مفید و پسنیده داشت و در صرف و نحو و مسائل لغز و دلکش دارد و صاحب ثروت و اخلاق
کرم بود و در سال چهل و هشتم صدی سیزدهم جهان فانی را وداع نمود

مولانا غلام علی و پهلوی از اسادات علوی و در میان مرزا مظفر جانجانا عارف بود کامل
جامع علوم ظاهر و باطن و دلائل در سن یازده صد و پنجاه و ششم هجری بوقوع آمده چنانچه شاعری
تاریخ میلاد و شرفش چنین یافته **س** چونم چرخ هدی حضرت غلام علی پادشاه طوفان در جهان جهان
بشکفت بدین دلا و شرفش چون چست رفت اول **س** پیر هدایت شده طلوع بگفت بدین تاریخ بسته
دو دم صفر سن و دوازده صد و چهل و هجری ازین جهان فانی رحلت فرموده و در پهلوی مرشد خود مدلول
گشت از عبارت نور الله بضمه سال و فانش برمی آید مسود اوراق که تاریخ خلقتش تخریر منظم ساخته
اینست **س** چو ماه چرخ هدی حضرت غلام علی بن برخ کشید را بر عزم نقاب و نهفت پیکر زنده
پیر خود لب بجزرت و فوس پیر هدایت نهفت سال گفت

قاضی غلام غوث گوپاموی فاضل فضل و فقیه کامل از احفاد قاضی مبارک شایر سلطه بود
بخدمت ارضاعلی خان الکتاب علوم نموده تمام بدین و در رئیس شمول بودی چندین در ضلع گنجه
ملک مدراس بر دساده قضای آنجا رفتی بخش بوده و در جلد فتاوی از تصانیف و متون مشهور را در
سال دوازده صد و دو و هجری بحیدرآباد رخت بستی بسوی عدم بر بسته چندی از آن مدقون منتهی شد
مولوی غلام فرید الدین سهروردی عالم اجماع فضل و کمال جامع کمالات ظاهر و باطن

عابد نادر و شاعر بود تمام عمر تدریس و تعلیم طلبه علوم بسر برده و اندوخته و اهل آن سر و کار
نداشت تجرید و تفرید بر طبع گزایش غالب بود بسال و دوازده صد و شانزده هجری جان بجان آفرین سپرد
شاه غلام قطب الدین آله آبادی مصیبت **مخلص** ابن شاه محمد فاخر زائر ابن شیخ
خوب الله آله آبادی مرید و خلیفه پدر خود بود و تولد او بفره حرم سال یکتر و یکصد و سی و هشت هجری
تاریخ و لاوتش از نیک بخش ازلی با فای بر آید تکمیل علوم ظاهر و باطن مولوی برکت الله آله آبادی
در ایام حداثت سن هنگامیکه والد ماجدش بکرمه معظمه رفت مستأدای خلافت شده از تصانیف ام
دیوان فارسی که نهایت مراد و مقصد طریقت و شریعتی زبان و قلمیه در جواب آنان و حل و حلستان حقیقه
یادگار علم ویند در آخر خود حجت راجع بیت الله رفته بتاریخ سلطه و قیصره سال یکتر و یکصد و
هشتاد و هشت هجری در بلد الحرام وفات یافته و رقبه ام المومنین عیسی کبری جانب راست مدفون
گشت تاریخ و نقش تشی جوگش کشور شاگردش به تعمیم گفته و هویدا **ذات پاک** غلام قطب الدین
رحمت بر لبست زمین جهان افسوس بادل سوزان من سوال نموده سالین غم زنده خوان افسوس
بادل **موقوفه** گفته قطب الدین رفت زمین جهان افسوس

مفتی غلام محمد لاهوری از اولاد اجداد شیخ بهاء الدین نکر یا ملتان و دید مفتی غلام سرور لاهوری
جامع علوم و فنون بود دام بکار تدریس و طبابت سرگرمی ماند و قوت حملال از کتاب قرآن مجید
حاصل میکرد و در سال و دوازده صد و هفتاد و شش هجری وفات یافت

مولوی غلام محمد خان ساکن کورٹ ولد حجت خان عرف خان محمد اگروه کوکران ساکن
کورٹ بخیرت بابرکت مولانا محمد سلامت الله کشفی کانیوری رسیده اکتساب علوم متعارفه کرده
درع و تقوی شعار و آثار خود ساخته و تنهانشینی مطبوع طبع شریفش بود بعد فراغ علمی اعزه و اکابر
موضع مذکور مستدعی قدوش بدان قریه شدند وی گفت تا وقتیکه بمقام ماترک سود خواری و احتیاج
ندان از ناخرمان اختیار نخواهند کرد بدان موضع قدم نخواهم نهاد هرگاه مردم بمقام اهدر و شرط را
مقی بقبول کردند وی بوطن آمده تاحیات خود همه را بپابندی شریعت غریبات انجمن و مسجدی
ان موضع تعمیر کرده آخر کار بحکم کل نفس فاقته الموت و رقع چهاردهم ربیع الاول روز یکشنبه
مال اول صدی چهاردهم هجرت رحلت فرموده پسکن خود و قون گشت علیه الرحمة و العفوان

کهو که یکا کاف تازی مشهور مخلوط با دوا و ساکن و فتح کاف تازی مخلوط با دوا و ساکن گروبی است
از اهل اسلام که لقب خانی دارند و اصل شان از نجاست چنانکه از تاریخ فرشته و غیره مستنبط میشود و انیان خود را
شیخ میدانند و لفظ خان بر خود خطا بانی انکارند و همه سنی اند پس بلند گو ط بضم کاف تازی و دوا ساکن مجهول
و تازی هندی ویی است در دوا به گنگ جن متصل جانب چپ دریای چین اکنون بفتح تخی چپور مسوده تعلق دارد
قاضی غلام مخدوم چریاکوئی ابن قاضی عبد الصمد عباسی لفظات و ذکا چون پدر مشهور بود و
کرم و سماحت با سینه مردم مذکور بعد تکمیل علوم متداوله شوق تعلیم زبان سنسکرت و درلش پدید آمد
تا آنکه در تحصیل زبان مذکور خطی وانی برگرفت و بمقام بنارس که معدن مهر و زبان مرقوم است
میان ما بران این فن اتیادی کافی یافت طبعی سخن رنج داشت بزبان فارسی و دیوانی ترتیب داد
چون زمان و دل و دنیا نزو یکیش رسید بهم راه بختیبه داد آتش سوزان نهاد اشعارش که بر صغیر سینه مردم
لغوظ بودند اندکی از انجمله اینست **س** بیاغ دهر نزل اندونی من باقیست به عن لب پری
چند چمن باقیست به دلم بسوخت تم سوخت و استخوان هم سوخت به تمام سوخت و ذوق به سخن باقیست
رفیض بخان کرم خوشم نیم محتاج به درون سینه ولی حسرت وطن باقیست به صدیقی الصدوق مولوی
محمد فاروق چریاکوئی که سلسله حبش بدو واسطه بصاحب ترجمه میرسد غزلی بجواب غزل مذکور
الشفاف موده برای تربیت ناظرین مخنور بزبان قلم پیرو می آید غزل نه کن پیاله نازان می نازان
چمن باقیست به نگر بخودیم قصه کن باقیست به چنان که اختتام من که غیر یاد تو نیست به زمین هر آنچه
دست خوش پیر من باقیست به هر چه داد خداوند مقام ولیکن به درون دل هر کس طائف دین باقیست
نخل زمخت دشنام تو شدم ای جان به که بر زبان تو زمین حیل می یابن باقیست به انقض موصوف
الترجمه بجای پدر بزرگوارش ابرمه تغنا امور بوده بسا نغم از هندی سیر و هم جرت به نر بجاه سا لگی
جهان فانی را بر پدر و فرمود غفر الله تعالی -

مولوی غلام محی الدین یلکوی ابن حافظ نور حیات بن حافظ محمد شفا بن حافظ نور محمد بگوی
عالم اجل فاضل اعلی نقیه و محدث جامع کمالات صوری و مخنوی بود بر روز دوشنبه ماه محرم سال
دوازده صد و نصد و پنجاه و شش قمر آن شریفیت از حافظ حسن نظر اقرات کرده بعد به ماه
مبارک رمضان یک یک پاره روزانه حفظ کرده بشب در ترویج خواند تا اینکه در یک ماه حاصل

قرآن گشت و تحصیل علوم متوجہ شد چونکہ ذہن و ذکاوت کامل داشت بملک پنجاب کسی ویرا تعلیم
دادن نتوانست بالاخر اومع برادر خرد مولوی احمد الدین کہ ہشت سالہ بود پہلی قدم آورده از
علمائے دہلی علوم معقول و منقول خوانده علم حدیث بخیرت مولوی محمد اسحاق تحصیل نموده سند
آن از مولانا شاہ عبدالعزیز یافتہ ہر گاہ فارغ تحصیل گشت بلاہور رسیدہ در لال مسجد تاسی
سال بتدریس طلبہ علوم اشتغال داشت پس بوجہ بیماری استرخا بسکن خود موضع بگا متعلقہ
بہر امتضاٹ لاہور آمدہ تا چارہ سال بیمار ماند و ہم در اخالت باب تدریس و تعلیم مفتوح داشت
و ششہ و شنبہ ماہ شوال سال دوازده صد و ہفتاد و سہ ہجری وفات یافتہ در موضع بگا مدفون شد
و دو فرزند خلف الصدق عقب خود گذاشت یکی حاجی مولوی غلام محمد کہ امام جامع مسجد لاہور است
دوم مولوی عبدالغفر کہ امام جامع مسجد بہر است سلمہ اللہ تعالیٰ

حافظ سید غلام میر سنہ سیلی ابن سید قلندر بخش بن مولوی عبداللہ ابن سید زین العابدین
مخدوم زادہ سندیلہ بخیرت مولوی حیدر علی سنہ سیلی و مولوی ظہور اللہ لکھنوی و مولوی عبد الواحد
خیر آبادی تحصیل علوم کردہ اکثر نواح کاکتہ تاجرانہ بسری بر و باز بسندیلہ مراجعت نموده بدرس طلبہ
پرداخت سوم ذیقعدہ سال دوازده صد و شصت و چہما و ہجری وفات یافتہ بمقابر امرہ واقع
تصبہ سندیلہ مدفون گشت

مولوی غلام نجف حقانی سنہ سیلی ولد احمد شاہ ولد حافظ عنایت اللہ حقانی از
شیرخ تصبہ سندیلہ دانشمند کثیر الدرس و حامل قرآن میراج السلاطینہ بود اکثر ماہ رمضان المبارک
بیک شب ختم نمودی در سال دوازده صد و پانزدہ ہجری رحلت نمود

شیخ غلام نقشبند لکھنوی ابن شیخ عطاء اللہ لگانہ روزگار جامع شریعت و طریقت بودوی
رحمۃ اللہ علیہ تلمیذ میر محمد شیعہ دہلوی شاگرد شیخ عطاء اللہ نہ کرہست و شیخ عطاء اللہ شاگرد شیخ میر محمد
لکھنوی بود لکن شیخ غلام نقشبند فائزہ فارغ بروست شیخ میر محمد لکھنوی کہ استاد پدرش بود
خواندہ تمام عمر گزائی خود بافادہ و تدریس طلبہ علوم بسر بردہ جمعی کثیر از افاضی علیہ دار بسایہ تربیتش
برادر خود رسیدند و سلسلہ تعلیم اکثر علمای ہند و ستان بدوی پیوند شاہ عالم ابن اورنگ زیب
الملکیر بادشاہ شہرہ کمالش احسا کردہ ادرانچہ طلبیدہ باخرازدہ اگر اعم تمام پیش آمدہ بخندہ

استاد سید علی کلایل بگرامی است که ذکرش گذشت تفسیر ربیع قرآن مجید مع حاشیه آن و نیز تفسیر
چند سوره قرآنی و فرقان الانوار و رساله لامعه عرشیه در وحدت وجود و شرح قصیده خیز حبه و غیره
از تصانیف معتبره و دستنیده و نیز دواقرع سلخ رجب سال یک هزار و یکصد و بیست و شش هجری
این جهان بینی بود را پدر و فرموده به لکنه مدفون گشت نورانی مرقده

مولوی غلام محیی بهمارمی مستطراسا و موضع الکیر متصل قصبه لکنه از توابع بهار است
که از بهار با فاصله شصت کوهه با بن پشته دیهار واقع شده دانشمند و شاعر و سرآمد علمای روزگار بود و
در ذہانت و منطق دانی گوی سبقت بر ابا نخل و اقزان خود را برده از تصانیف او حاشیه بر میرزا پدر
رساله متداول علمای زمان است در سال یازده صد و بیست و هشت هجری وفات یافته و بهما
بیردن احاطه درگاه قدوم شرف الدین قدس سره مدفون گشت رحمه الله علیه ساکیر بکسر اول
و فتح کاف عربی و سکون یای تثنائی معروف و رای هندی و اکثره تکریمه به فتح لون و کاف فارسی
و سکون را و لون مخموم و های ساکنه و سین مفتوحه در آخر های مخفی

میر غیاث الدین قزوینی ابن میر عبداللطیف قزوینی از عمده ترین افاضل عهد جمال الدین محمد
اکبر بادشاه بود و در علم سیر و تواریخ و اسما و الرجال و سایر محاضرات آیتی بود از انکایات پروردگار و
برکتی بود از برکات روزگار در قوت حافظه ویراثانی نوح محفوظ باید شمرد و در خدمت بادشاه
بخواندن علم تاریخ و سایر کتب نظم و نثر شبانه روز مشغول و شصت بخطاب تقیب خان ممتاز بود

احرف الفاء

ملاح احمد اودهی و را و اهل حال از علمای نامور دہلی بود و سالها در مسجد جامع دہلی که پائین
منار شمس است بر سر در پس و افاده جا داشت و در آخر مرید و خلیفه شیخ صدر الدین حکیم شد
و بسبب این طریق مشغول گشت گویند که وی ریاضات بسیار کشید ولیکن نفخه ازان به شام جانش
نرسید شکایت این حال پیش پیر خود برد و فرمود که ترک درس کن و کتب از ملک خود بدر کن او
انچنان کرد مگر کتابی چند که به نسبت نفاس است و لطافت موسوم بود و نزد خود نگه داشت هنوز
فتح باب معرفت در توقف بود تا بقیه کتب را نیز از خود جدا کرد او را دیدند که بر لب آبی نشسته
بخوابد و ای شصت و آب از چشم او میرفت تا لوح ضمیرش از نقش ماسوی اللہ پاک شد و در

بل ان علم باطن ثبت یافت شیخ قاسم اودھی دہلوی لازم میدان اوست رسالہ دارد و سکه
با آداب السالکین رحمۃ اللہ علیہما

میر فتح اللہ شیرازی شیعی مذہب از سادات شیراز عالم علمای زمان بود جمیع علوم عقلی
ونقلی و حکمت و ہیئت و ہندسہ و نجوم و در علم حساب و طلسمات و غیر نجات و جبر افعال نیکو و بد و نسبت
و لیاقت و صد سبب می داشت و در علوم عربیت و حدیث و تفسیر و کلام نیز نسبت اوست
است شاگرد غیاث الحکماء و دو تصانیف خوب دارد میر موصوف اگرچہ در مجالس بغایت
خلیق و متواضع نیک نفس بود لیکن آن ساعت کہ بدرس اشتغال داشتی بشاگردان غیر از
فحش و الفاظ رکیکہ و بجز بربالش رفتی ازین جہت کم مردم بدرس او میرفتند و شاگردے رشید
ہم از و برخاستہ چند سال در و کن پیش عادل خان حاکم آغا بود چون درس بنہد و نو و با جہرے
بلازمت اکبر شاہی آمد بعضہ الملک مخاطب گردیدہ بملک کشمیر در بنہد و بود و ہفت ہجری
وفات یافتہ بمقام تخت سلیمان مدفون شد

از مصنوعات او آسیائی بود کہ خود حرکت میکرد و اگر دسائیدہ می شد و آئینہ کہ از دور
و نزدیک اشکال غریبہ در و مرئی میگشت و بند و قیکہ بیک گردش و دوازده آوازے داد
بابا فتح محمد برہانپوری عالم علوم عقلیہ و نقلیہ محدث و عارف باللہ دام در برہانپور درس
دادی علم فقہ و حدیث و تفسیر از والد ماجد خود مولانا عین العرفا شاہ محمد صلی چند اللہ برہانپوری
اکتساب نمودہ جدا و شیخ محمد قاسم سندھی بہ لقب رئیس الحدیث شہرت داشت و قدش بیکہ عظمت
مولوی فخر الدین لڑاوی بزرگی بود جامع علوم و تقوی و در امر دین صلاحی تمام و عظمت
وافر داشت در اائل حال پیش مولانا فخر الدین ہانسوی در شہر دہلی تعلیم میکرد و بخوش طبع
وقت سخن و فصاحت عبارت از ممتازان اہل شہر بود عاقبت مرید و خلیفہ سلطان المشائخ
حضرت نظام الدین اولیا قدس سرہ شدہ از میان متعلمان برآمد و در سلک درویشان
نسلک گشت و بیشتر احوال در سفر بودی و در صحاری و بیابانہا عبادت خدا کردی و صوم
دائم داشتی و زمانیکہ در عند محمد تغلق شاہ با و شاہ دہلی مردم دہلی را بدیوگر میفرستادند و نیز رفت
از آغا بزیارت خانہ کعبہ رفت و از آغا بہ بعد اورقتہ علم حدیث بحث کرد و ہنگام بازگشت مرکب

غرق آب شد و مولانا بدرجه غمها دلت رسید در صرف کتابی از و مشهور است رحمة الله علیه
 مولوی فخرالدین احمد که آبادمی از اولاد اجدادشاه رفیع الزمان مرحوم آله آبادی که یک دایره
 منجمله و وارث و از ده گانه آله آباد و بنام نامی شان به محله بجای پور مشهور است رکنی بود از شرفای شهر که آباد
 بشهر گنود در خدمت علمای عصر یعنی مفتی محمد یوسف و مولوی نعمت الله مفتی محمد صفر و مولوی حسین احمد
 محدث گنودی فرنگی محلی و اخوان شیر محمد و لایح تحصیل علم متعارفند اوله نهوده بعد خراج علمی مراجعت
 به آله آباد و وطن خود فرموده و ساده آرای مسند از شمسب خانان خود گردیده و حج بیت الله الحرام
 شرف اندوز شده علاوه آن افاده درس بطلبه و افاضه معالجه مجرب میفرمود و چون حذاقت و شهرت معانی
 ملقب بمکرم بادشاه شد اکثری از خلفای طریقت و تلامذه معلوم به برکت فیض شان نامی و گرامی شدند
 مثل مولوی مسیح الدین باحمد خلعت و خلیفه موصوف الذکر و مولوی محمد علی السجان ساکن احمد آباد ناره
 و برادرزاده شان مولوی حافظ عبد الکافی و غیرهم منجمله ثمانیعت مهدرج الذکر رساله تفرقة البدعة
 و السنة و کلت الالسنه عن تکفیر الفرقه الرفعه و رساله بغیر و نذیر و رساله مولد شریف و رساله اناسک الحی
 و رساله از الال شکوک و الا و امم بحواب لقده فی الایمان و فائحه فی جواز الفاتحه مشهور اند باجمعه بمصدق
 آیه کریمه کل من علیها فان یومر یفقاد و و سالی بتاریخ بست و سوم ربیع الثانی یوم جمعه سال پنهان و
 سه صد و سه هجری از وارفنا بدار بقار حلت فرموده بحلیه حی پور منجملات شهر آله آباد و فون شده علیه الرحمن و انظر
 فرید و احمد العین از خاک گردان سید شاه میر سانه بود و او را چنان نشان میدهند که با آنکه تحصیل
 چندان نکرده بود اما هر مسئله مشکل ببحث و دقیق و فاض را از هر کتاب مستفیدانه که از وی پرسیدند
 در لحظه قلم و دوات گرفته در سلب تحریر کشیده حل می ساخت اما قویا تقریر لک فرائد آنچه خود می نوشت نداشت
 مولوی فرید الدین احمد بن سید محمد راجی بن مولوی سیدیا علی مشهد می کردی ذهن و ذکای
 جلی دار و با دل کل در خدمت مولانا محمد سلامت الله کشفی کانی پوری و دیگر علای وقت کتاب علوم
 متداوله نموده متوجه تعلیم قوانین انگریزی شد و در قانون دانی و معاملات فنی مشارالیه مائل و اقران
 و مورد عنایات حکام و الا نشان گشت چندی بکوکالت بائی کوٹ زان بعد بعد سبج امتیاز
 داشت الحق اگر بعد تحصیل علوم بخیر دست علمی کمر بستگی کم از ملا حسن سناناوی بود ملاحظه میکنی نبوده
 در بخت هم متاع و حقار که وی دارد دیگر همچنان را کم داده اند بایست همه را غره و اقرار پوری

شعار خاص است بتقریب جوی ملی ملکه انگلستان و قیصر هند و نیز خطاب خان بهادر اقبال یافته
سلمه السد لقا

مولوی فضل نام خیر آبادی شیخ فاروقی شاگرد رشید مولوی سید عبدالواحد خیر آبادی بمغیب
سید الصدوری شاه جهان آباد از سرکار انگریزی عزت و اقبال داشت بر میرزا بدر سال
و میرزا هد ملا جمال خواشی متبینه نوشته و در علوم عقلیه گوی سبقت ربوده آمد نامه کردان
قواعد فارسی بیان کرده و نیز ترجمه چند علمای جوار لکهنو تحریر فرموده پس مفید مبتدیان است پنج
ذیقعه سال دوازده صد و چهل و سه هجری داعی اجل را لیک اجابت گفته بفرودس برین نشست
مولوی فضل الله سندیللی ابن سید شاه غلام علار الدین محمد و مزارده سندیلله و او اکل از
مولوی زین العابدین سندیللی تحصیل علوم کرده تکمیل آن در قصبه گوپا بمید بخیریت علمای عصر آنجا
نموده مرید و سجاد و نشین والد خود بود و بهدایت و ارشاد طالبین میسر داشت با و آخر صدی
دوازدهم وفات یافته بمقبره کریم باغ اندرون روضه پدر خود واقع قصبه سندیلله مدفون گشت
مولوی فقیه الله سندیللی ابن سید صالح الدین سید غلام علار الدین محمد و مزارده سندیلله و او
دوازده صد و سه هجری متولد شده بخیریت مولوی احمد بخش سندیللی و مولوی بادی ساکن دیوا و
مولوی غلام حسین بنگالی و مولوی اسلم بگرامی و مولوی نور الحق لکهنوی و مولوی محمد حبیب
فرنگی محلی لکهنوی و مولوی سراج الحق فرنگی محلی لکهنوی و مفتی محمد صفر فرنگی محلی و مولوی محمد جعفر ساکن
کسمندلی اکتساب علوم نموده و بیعت ارادت از والد خود حاصل کرده همواره درس میداد و وعظ
میسفر نمود و تا پنج نوبت و دوم صفر سال دوازده صد و پنجاه و نه هجری وفات کرد و بجن مسجد محمد و مزار
واقع قصبه سندیلله مدفون گردید

شاه فضل الله پانپوری به لقب نایب رسول الله شریعت داشت اسلمش از جنوب است
و بر پانپور وطن اقامت او است که در اینجا متوطن شده مدرسه بنیاد نهاد و مدام بدرس فقه تفسیر
و حدیث و تصوف مشغول می بود و مصارف مدرسه و طلبه با دوشاه وقت خود میداد وفات وی
در سن هزار و پنجاه هجری در بر پانپور وقوع یافته بهمدرا بنیاد مدفون گشت
مولانا فضل الرحمن اوصاف حمیده و خصال پسندیده شان بخنداند که قلم مقلوع لسان

شده ازان بر صفحه قمر طاس بی اساس بر نگارده و انسان ضعیف البنیان را چه یار اگر که عشرت شیران بمعرض
 بیان آرد **س** لایدرک الواصف المطری خصائصه و ان یک سابقانی کل وصفاته با جمله نام
 والد ماجد شان اهل الله بن محمد فیاض متوطن قدیم قصبه ملاوان ضلع اونا نام ممالک اوده انا و لا
 اجد مخدوم شیخ محمد ملاوان مصباح العاشقین است حضرت شان بنات شود قصبه مراد آباد
 ضلع اونا نام را که از ملاوان سه کروی فاصله دارد و بعد دم سکونت رونق بخشیده اند و بعضی ولادت
 شان هنوز بقصبه ملاوان میقم اند حضرت موصوف الالقاب در سال دوازده صد و هشت و هشت هجری
 ولادت یافت چنانچه فضل رحمن بدون الف و لام تعریف یافت بعدیم نام تاریخی و شان است
 بدین حساب عمر شریف تا سال سیزده صد و پنج هجری که زمانه تالیف مجموعهاست نود و هشت
 سال می شود اللهم تع المسلمین بطول بقائه تحصیل علوم دینی و رسمیه بخیرت اساتذت و ت که مشهورترین
 آنها مولانا شاه عبدالغیر دهلوی و درنا حسن علی کبیر محدث لکنوی و مولوی محمد اسحاق دهلوی
 فرمودند و سع و تقوی و اتباع فقه و تفسیر مشهور و تار او شان است ارادت بیعت و
 اجازت خلافت از حضرت شاه محمد آفاق دهلوی و نیز از حضرت شاه غلام علی دهلوی قدس الله
 سرها دارند چون از بدو سن شعور طبع گرمی اقبال باطن مجبول شده اتفاق تدریس و تفسیرت یافتند
 در ادبائل حال گاهی به تذکره و موعظت می پرداختند احوال پیچیده صنعت جسمی که لازمه این عمر است
 اتم نمی شود مگر تا همی زمان تا مرج خلاق اند صغیر و کبیر و توانمند و فقیر مشهور و فقیر مشهور از نزد پاک
 و دوز می آیند و بشرت بیعت بهره یاب می شوند ادام الله فیضه علی رؤس المسترشدين
 مولف ادباق باه فیه سال سیزده صد هجری از وطن بالوت باراده اسلام سده کینه تا با کاپور
 رفته و اینجا بد ریافت اسکا از اونا نام تا مراد آباد باران سر بطنیانی دارد که عبور بر سر راهی عزایه و
 پاکی و غیره دشوار است تا چار زبان حال شعر مشهور آورده بر زبان و الیس آدم است تعنی ستان
 قسمت را چه شود در بر کمال به که خضر آداب حیوان تشنه می آرد سکن در

مولوی فضل رسول بدایونی ابن مولوی شاه عبدالحمید قدس سره از ماه صفر سن ۱۲۰۷ هجری
 صد و سیزده هجری متولد شده نام تاریخی دی ظهور محمد است تکمیل تحصیل کتب در سیه مشارف
 جمیدت مولوی نورالحی فرنگی محلی خلع مولوی انوار الحق شاکر و ملک العلماء بحر العلوم ملا عبدالغنی

نموده به قصد رودی پیشگاه مزایده نواز محمد شاه عبدالحمید قدس سره واکا بر علمای وقت مثل
 مولوی حمید الدار و مولوی عبدالواحد خیر آبادی و مولوی ظهیر الدین قزلی محلی و غیرهم رسم دستار بندی
 او فرمودند زان بعد علم طب از حکیم سید بر علی خان موهای و علم حدیث و تفسیر از شیخ الملک عبداللہ
 سراج و شیخ المدینہ شیخ غایب ندوی و علم تصوف از والد ماجد خودش حاصل نموده و نیز بیعت و
 خلافت در سلسلہ نقشبندیہ از والد خود یافته چند بار بکر بین شریفین رفته از حج و زیارت
 مشرف گشت یکبار از مدلی احرام بسته پیاده تا بمبئی رسیده و از آنجا بسوازی بنواز مجیدہ فرو آمد
 و از جده مجدینہ پیاده رفته همچنین بہ کمال جذب و ارادت بہ بند او غیر البالد رفته سجود نشین و سادہ
 غوثیہ حضرت سید علی ہم از خود اجازت خاص بوی عطا فرمودہ بالجملہ ہمارہ بہدایت و تعلیم خلایق
 و تدریس می پرداخت و در پنج کنی و ہایہ کوشش بلوغ می نمود بسیاری از علمای فاضلای علمی بسایہ
 تربیتش نشوونما یافتند از آنجملہ مولوی فیض محمد یونی و مولوی سخاوت علی جوہوری و مفتی اسد اللہ
 اکبر آبادی و مولوی شاہ احمد سعید رامپوری و مولوی عنایت رسول چریا کوٹی ہستند سوم
 جمادی الثانی سال دوازده صد و شصت و نہ ہجری روز پنجشنبہ بعد از ظهر بھر مفقود و فوت سالکی
 جہان فانی را پدید و فرمود و در بدایون مدفون گشت بر والدہ مغنیہ مولوی عبدالسلام مراد آبادی
 تاریخ وفاتش در تفرہ انا فضل الرسول یافتہ قصائد و قصائد مشہورہ بدارق محمدیہ تعجیب المسائل
 معتقدہ مفقود سیف الجبار فوز المؤمنین تلخیص الحق و الحقائق الحق شرح فصوص الحکم رسالہ طریقت
 حاشیہ میرزا بدر حاشیہ بلا جلال طب الغریب رسائل بوکر مسائل شتی
مولوی فضل حق خیر آبادی عمری حنفی مازیدی ششی در سال دوازده صد و دوازہ ہجری
 ولادت یافتہ شاگرد پدر خود مولوی فضل امام است حدیث از مولانا عبدالقادر دہلوی اخذ کردہ و
 قرآن مجید در چار ماہ یاد گرفته و فراغ علمی بمر سیزدہ سالگی حاصل نمود و میر شاہ دیوسن دہلوی
 بود در علوم منطق و حکمت و فلسفہ و ادب و کلام و اصول و شعر فائق الاقران و دستخوار
 فوق البیان داشت نظمش زائد بر چار ہزار اشعار خواہد بود از بلا و عبیدہ طلبہ علوم آمدہ از و
 مستفید می شدند سال دوازده صد و شصت و چہار ہجری مولف تعجیدان بمقام لکھنؤ بخدمت
 رسیدہ دید کہ در عین حقہ کشی و شطرنج بازی تمیزی را سبق افق المبین میداد و مطالب کتاب

به تعلم احسن بیانی دل نشین می نمود تا کیفیات رائقه و اسرار انکیزان او را بر زمانه فساد هند قید کرده
 بجنوده رنگون فرستادند و بعد از پنج تا پنج و دوازدهم صفر سال دوازده صمدیه هفتاد و هشت هجری
 وفات یافته تصانیف الهی فی شرح الجواهر العالی عاشریه شرح مسلم قاضی مبارک عاشریه
 افق المبین عاشریه تلخیص الشفا - المندیة السعیدیه و حکمت طبعی - رساله تحقیق العلم و المعلوم - الروض
 المجموع فی تحقیق حقیقه الوجود - رساله تحقیق الاجسام - رساله تحقیق کلی طبعی و تشکیک در ماسیات
 و تاریخ قدر هندوستان خلافت رشید دوی مولوی عبدالحی که آنکس کمال پدریست بریاست را میبرد
شیخ فضیل کالپوی پسر کلان شیخ جلال و اصل کالپوی در وادی عربیت دستگیری غریب
 داشت اشعار و تصانیف عربیه بفصاحت تامه از دوست ابن مطاع قصیده و لیست که در جواب معین الدین
 طغرانی گفته **یا جمیل الوجه و جوی عن قدیم الحال حال** به روحی بالنوی و اللمع کاللسال
 سال به مطاع قصیده طغرانی اینست **یا غلی البال قد یلبس بالبلبال** بال بالنوی و اللمع
 قلبی فمویا لزال نال به شیخ فضیل و صوفی و صوفی که بر تفسیر شیخ فیضی نوشته و لالت
 بر کمال او دارد

مولوی فقیر محمد جملی بن حافظ محمد سفارش موضع چترن که از شهر جلم بفاصله و میل جانب
 غرب است بر روز پنجشنبه در وادیه صمدیه و شخصت هجری متولد شده تحصیل علوم عربی در سیم
 خدمت میان قطب الدین ساکن تالیان و داله و میان غلام محمد ساکن موضع بناده و مولوی
 نور احمد ساکن موضع کمانی که طی و غیره علمای عهد تحصیل کرده رفته رفته بسک تالانده مفتی صدر الدین
 خان صدر الصدق و علی نسک گشته باندک زمانی فارغ از تحصیل گشت و بوطن مالوف واپس آمد
 و در مذهب نصاری که شمش بلنج دارد و الحال مالک مربی مطیع سراج المطالع واقع جلم است
 ترجمه تصدیق المسیح و عاشریه ضیاء الانسان عن و سوسه الشیطان و حقه القی الخفیة در تذکره علمای
 حقی و زیدة الاقادیل فی ترجمه القرآن علی التام جمل و رساله اکتاب محمدی از تصانیف و نیز سلسله التذکره
مولوی فیض الرحمن محمد بن ابوالحسن احمد بن مولوی شمس الدین ابن مولانا محمد علی
 بدایونی ولادت وی در حدود وادیه صمدیه و سیم هجری روداد و جملة علوم عقلی و نقلی از پدر
 حال خود مولوی شاه فضل رسول بدایونی کمال تحقیق و تحقیق تحصیل نموده و مولانا شاه

عبدالمجید مادی خود بود و تشریح کمالات علمی و حالات قدسیه وی درین مختصر گنجایش ندارد و منجمه
تالیف آواشیه صدر اعظمی مخصوص فارابی و دودا وین تلمذ عربی و فارسی دارد و در مناقب
حضرت غوث الاعظم قدس سره بودند که اکثر اذهاندار فتنه عامه بهت ضلالت شدند وی رحمه الله علیه
در حد و دسال دوازده صد و هفتاد و چهار هجری رحلت فرمود

ملا فیروز کشمیری معروف به پنجگانی والد بابانوی گنائی بنفوقان شباب از زیارت
حرمین شریفین مشرف شده و الیس بهندوستان آمده در بدایون با کتساب علوم کو ششمین فرمود
لکبے سو بود آخر بر بنمونی طالع بنحضر علیه السلام دو چار گشت از واسطه عای علم کرده وی اورا
تعلیم علوم نمود صاحب ترجمه بقره و حدیث و تفسیر و غیره فائق اقران گشته بعد از اقامت کشمیر عز
استیاز یافت و در مدینه میر حمزه کشمیری شده و در مدینه حسین شاه دلی کشمیر بسال نهصد و هفتاد و سه هجری
بعمر هفتاد سالگی از دست اهل تشیع کشته شد شیخ یعقوب صیرفی در تاریخ فوت او فرمود **س**
از بچه تاریخ در دین و حیدر گفت شناس بر دین ملا شهید از فرزندانش ملا عبدالوهاب کشمیری
صاحب تالیف بود بر حاشیه توفی شرح مواقف و شرح شمسیه حاشی اوست

حرف الفاف

قاضی خان ظفر آبادی ناسخ دست نادیم ظفر آباد مرید خلیفه شیخ حسن ابن طاهر دیرپوری
جامع علوم ظاهر و باطن و بصفت قناعت بود نصیر الدین محمد بهایون شاه بهر چند از وی
التماس قبول ندری کرد وی قبول نکرد و گفت **س** از خدا خواهم و از غیر نخواهم خدا که غیم بند
غیر و خدای دیگر است چون فرمان معانی پیش شیخ عبد الله که اکبر اولاد او بودند و **س**
نیو قبول نکرد و گفت پسر باید که بر متابعت پیرو و وفات قاضی خان پانزدهم صفر سال
نهمصد و هفتاد بود مرقدش در ظفر آباد سو د چو نیر است

قاضی قاضی بهکری ابن قاضی ابوسعید بن قاضی زین الدین بهکری سر آمد علما وقت
با ذراع فصاحت و علم قرأت و کلام است بود در فقه و تفسیر و حدیث و تصوف و عزیمت
انشاء الهی کافی داشت دورانهای سلوک بسبب ریاضات کشیده و بزیارت حرمین شریفین
رسیده مسیر سفر بسیار کرده بالاخر در سالک مریدان سید محمد چو نیری مدنی بهر دینت فاسک گردید

لهذا علمای وقت بروطن داشتند از شاه حسن حاکم سند قضائی بهکمربافته بجای آوردن داشت
در کبر سن از او استغفاجسته به برادرش قاضی نصر الله سپردند وی بسال نهصد و پنجاه و هشت هجری در
گذشت بهکمربای سوره مفتوح مخلوطها و کاف عربی مشد و مفتوح مخلوطهای هنوز درای
نام شهر است از مضافات سند

اما قاسم کاهی تخلص از علم تفسیر و بیات و کلام تصوف ویرا بهر تمام بود و هم در مصنف
دارد اگر چه صحبت مشایخ متقدمین و زمانه مولانا جامی قدس سره السامی و غیر ایشان را دریافته اما تمام
بالحا و زندقه صرف کرده مع ذلک صفت و آراستگی و آزادگی و بذل و ایشا بر وجه اتم داشت دیوان
اشعار از او مشهور است و گل نشان نام شتوی در جواب بوستان سعدی قافیه بقافیه گفته مطلع شیت
جهان آفرین با جان آفرین بیجان آفرین صد جهان آفرین باز عهد همایون شاه تاج محمد کیشا
زنده بود تا ریح فوئتش بدریافت نرسید

سید قطب الدین محمد بن الحسنی الکرمی ابن سید رشید الدین ابن محمد الغزالی که سلسله
پیری وی بحضرت امام حسن بن امیر المومنین علی رضی الله عنهما می پیوندد و عالم و مجتهد و فقیه و مجرب صاحب
ولایت و مجاهد فی سبیل الله بود در پانصد و هشتاد و یک هجری متولد شده بعد سلطان قطب الدین
التمش از غزنی بدلی قدم آورده و از آنجا بموضع گمرال بقوم کاف عربی و رای مملعه شده و مفتوحه در آخرت
که قریب قصبه سهو بمسافت نیم فرسنگ واقع است و به کراسادات شهرت دارد و تحت اقامت انداخت
پس از آن به نیت عز و جهاد بخرم کمرال بقوم کاف عربی و رای هندی وایت که مقایست بایک گنگ
مخاوی مالک پور و دلی افروز شده باز اجه جی چند عز افزوده غالب آمد و بجه نمود و شش سالگی بمقام
کراسوم رمضان سال ششصد و هشتاد و هفت هجری رحلت فرموده پس بعقب خود گذاشت سید
نظام الدین سید قوام الدین نعیم دلی سید تاج الدین قاضی بدایون او لا اذاجا سید موصوف الرحمة
و قصبات کراسو و اباباد و ردولی و کوندین پٹی و اجواد رسول پور و کردولی و نعم آباد و راجو پور و گوالیا
و کرنی و جیزا و دلی و بدایون و سهو و غیره سکونت دارند بسادات قطبیه مشهور اند
اما قطب الدین شمس الدین از شیوخ انصاری است که نسبش بسید نالیوب انصاری
رضی الله عنه صاحب رسول الله صلی الله علیه و سلم می پیوندد و یکی از بزرگان نشانی از دین طیب بهرات آمده

مشون شد و دلداد و ایجادش خواجہ علی الدین انصاری مشہور و معروف در ہرات مدفون است از
 احفاد خواجہ موصوف شیخ علاء الدین انصاری بہت یادگاہ بجا آوردہ لی سکونت و زنیہ و فوات یافت
 از احفاد علاء الدین صدر الزکر علی نظام الدین بقصبہ سہالی مضافات اودہ و رخت آقامت انداخت
 دی بہ پشت ہشتم از ملا قطب الدین شہید بود ملای صاحب ترجمہ نام الاساتذہ و مقدم الجہان بذرہ معون
 علوم عقلیہ مخزن فنون نقلیہ بود از اخذ علوم از ملا دانیال جورسی شاگرد ملا عبد السلام ساکن دیوہ و
 از قاضی گھاسی شاگرد شیخ محب اللہ کہ آبادی کردہ عمر عزیزش بشغل درس بسر بردگوی ریاست
 علمی بجا رکھوید و ختم شد و سلسلہ تلمذ اکثر علمای ہند بدو ملتبی می شود و در قصبہ سہالی دو فریق از شیوخ
 یکے عثمانی دوم انصاری میم و فالض بودند و ہر دو فریق بوجہ مشارکت زمینداری قصبہ سہالی با ہم نزاع
 سوری داشتند در سہال یادزدہ صد و سہ ہجری شیوخ عثمانی وقت شب بخانہ ملا قطب الدین انصاری
 ہجوم کردہ اورا از جہان کشتند و مکانش سوختند مسودہ حاشیہ شرح عقائد دوانی مصنفہ وی بہمان
 ہنگامہ تلف شد و کتاب تلویحات از تصانیف اوست و او چہار فرزند از جہت عقب خود گذشت
 کہ اولاد آن ہر چہ را تا تحریر کتاب ہذا در فرنگی محل واقع کھنڈ ضلع بنارس و مرزا پور موجود اند الباقی
 ابے با شاہ اولاد ہر یکے از فرزندانش صاحب علم و عمل بودہ اند بقول شخصی راجع اینخانہ تمام
 آفتاب است و در تمامی ہندوستان انجمن خاندان کہ در ان علم موردنی اباعن چند باشد یافتہ نمی شود
 بجز خاندان ملای شہید برخی از احفاد ایجادش کہ بوفور علم و کثرت درس و تصانیف خود شہرہ آفاق
 بودند ذکر شان درین اوراق ثبت کردہ شدہ سہالی بکسرین مملہ ہای ہوز و الف و لام بکسر
 دیوای تختانی معروف قصبہ الیست از توابع کھنڈ چوراسی بفتح الجیم الفارسی و سکون الواو و رای
 مملہ مفتوحہ و الف و سین مملہ قصبہ الیست از قصبات ملک اودہ دیوہ بکسر دال مملہ و
 سکون یای تختانی و فتح وادو ہای ہوز در آخر قصبہ الیست از قصبات ملک اودہ و فرنگی محل
 اکنون محکم الیست از محلات شہر کھنڈ دارالامارہ صوبہ اودہ سابق قطعہ زمین بود کہ دران تاجری
 افرنگستان سکونت داشت ازین وجہ آن قطعہ زمین بفرنگی محل شہرت گرفت بعد مروریام
 بوجہ نمائیدن اعقاب تاجر فرنگی زمین مذکورہ در نزول شاہی درآمد بعد قتل ملا شہید
 اولادشان جہت قیام خود جہاے مذکورہ موافقت یافتند و در انجا ہنوز اولاد شریفش قیام پذیر اند

و آن موقع به فرنگی محل شهرت دارد

مولوی قطب الدین شمس آبادی اصلش از سادات ایشی است از انجاشمس آباد آمده
اقامت در زید علم علمای زمان بود و الا از علمای زمانه خود اکتساب علوم کرده بعه بزمه تلامذه
ملاقطب الدین سهاوی داخل شده فراغ علمی حاصل کرد و تمام عمرش شمس آباد و بسند افاده و درس متکی
بوده بچهره شاد سالکی در سال یک هزار و یکصد و بیست و یک هجری در گذشت نور الله در قهره ساطعی
لقب بزمه و کسرمیم دیای تختانی ساکن مجبول و تنای ایشی فخر طریقای هوزوای تختانی معروف است
قصیه است از قصبات کهنه شمس آباد قصیه از توانج قنوج

نواب قطب الدین خان بهادر محدث دهلوی در دوازده صد و نوزده هجری ولادت یافته
نقیه و محدث و مفسر قانع شرک و بدعت بود و علوم دینی خصوصاً حدیث و لغوش از مولوی محمد اسحاق
دهلوی حاصل نمود و نیز از فیض علمای حرمین شریفین مشرف گشته در دوازده صد و هفتاد و نه هجری
بکله معظمه وفات یافته قصیه فقه مظاہر حق ترجمه آورد و شرح آورد مشکوة جامع تفاسیر فخر جلیل از کتب
آرد و حصن حصین مظہر جلیل مجمع الخیر جامع الحسنات خلاصه جامع صغیر هادی الناظرین - فقه
سلطان معدن الجواهر و ظیفه مسنونه تحفه الزوجین - احکام الضحی بفلاح دارین - توفیر الحق -
توفیر الحق تحفه العرب و العجم - احکام العیدین - رساله مناسک - خلاصه النضاح - کازر جنبت
تنبیه النساء حقیقه الایمان مراد المعاد تذکره الصیام تذکره الابرار و غیر ذلک

مولوی قطب احمدی ساکن رای بریل بن سید محمد واضح بن سید محمد صابون سید
آیت الله بن سید شاه علم الله قدس شانسا را هم از اکابر علمای وقت تشریع و متدین بود و کتب در سید از
افاضل کتب خوانده و حدیث و تفسیر و جزآن از دینیات بخردست مولانا شاه عبدالغنی دهلوی و
برادران ایشان و از شاه عبدالقادر مصنف موضح القرآن قرأت و سند کرده و دستگاه عالی
درین علوم حاصل فرمود و اخذ معارف و لطائف بخردست شاه غلام علی دهلوی نموده بعد از تکمیل
تحصیل و معاونت بوطن بالوفت گوشه عزلت اختیار کرده در تدریس دینیات و تربیت طالبان
مولی تعالی بی پرداخت و قاتش در چهل سالگی بتاریخ نوزدهم ربیع الآخر سن دوازده صد و بیست
و شش هجری واقع شده از تصانیف وی رحمہ الله غیر از رساله موسومہ بجانج الشرفی فی اثبات کفر

فرعون الغرق یافته نه شد

سید قمر الدین حسین اورنگ آبادی بن سید نبیل الدین سید عنایت الله صلوات
از سادات نجد است در سال یک هزار و یکصد و بیست و سه هجری متولد شده علوم عقلیه و نقلیه از علما
نامداران دیار حاصل کرده بحفظ قرآن مجید توفیق یافت و خرقه نقشبندیه را از پدر خود پوشید عالم باطن
مفاضل اجل بود تاریخ بستم جمادی الاولی سال یک هزار و یکصد و هفتاد و چهار هجری باراده زیارت
حسین شریفین انا و اورنگ آبادی مع دو فرزند ان خود میر نور المدی و میر نور العلی روانه شده اولاً بمکه
طیبه از جده متوجه شده هفتاد و یک ساله مذکور بدین سکنه داخل گردید و زیارت نبوی صلوات
مشرف یاب گشت و تاریخ چهارم ذیحجه سن مذکور بکعبه معظمه رسیده مناسک حج ادا کرده بوطن خود
اورنگ آباد و پس آمده کتاب مظهر النور در سبب وجود و از تصانیف او است که در سال یک هزار و
یکصد و شصت و چهار هجری تصنیف کرده تاریخ دوم ربیع الاول یک هزار و یکصد و دود و سه هجری
رحلت فرموده و در اورنگ آباد مدفون گردید غلام علی آزاد تاریخ وفاتش در لفظ موت العلماء ثبت است
سید قوام الدین دهلوی ابن اوسط سید قطب الدین محمد الحنفی عالم عامل و فاضل
متدین و کامل بود بخر سلطان التمش که خدا شد و بدلی اقامت در زید و لا دیش بسال ششصد
و بیست و هفت هجری بظهور پیوسته و بخر بشتاد و سه سالگی در سال هفتصد و ده هجری رحلت فرمود
از تلامذه او سید رکن الدین بن سید نظام الدین بن سید قطب الدین محمد الحنفی بود

مفتی قوام الدین محمد کشمیری بن مولوی سعد الدین صادق ابن مولوی حسن الدین بن
امان الله شهید بن مولوی خیر الدین چهارم شعبان سال دوازده صد و پنجاه و دو هجری ولادت
یافته محدث و فقیه جامع کمالات ظاهر و باطن بود بعد ختم قرآن مجید بخدمت شیخ رحمه الله و ملا
مقیم بنه توبیکرد بصغری کسب علوم و فنون کرده محسود اقران گشت و اجازت حدیث از
میر قاری تلمیذ شیخ انقرا و حاجی عبدالولی طرخانی تلمیذ شیخ ابوالحسن سننیری مدنی و حاجی نعمت الله
نوشهری و بابا محمد حسن بلوچری تلمیذ مولوی امان الله شهید یافته بخانقاه سید محمد امین دایمی هنگامه
درس و تدریس گرم ساخت و رفقه رفقه بقضای کشمیر و شیخ الاسلامی آنداز سیده و بصحبت شاه
زین العابدین قادری و میان زکریا لاهوری و شیخ الاسلام احمد اکبری و خواجه عبدالرحیم بیکمان ندرت

مستفید و مستفیض شده کتاب صوائف سلطانی که مشتمل بر بیان شخصیت علوم از تصانیف
اوست نهم ماه ذیقعد سن دوازده صد و نوزده این جهان را پدر و دفرمود.

حرف الکاف

مولوی کریم الدین حیر یا کوئی ابن احمد طبع عباسی از ماهران علوم و نام آوران آن مرزوم
بود بصفه سن بعد از مرگ پدر وطن را وداع نمود و بطلب علوم بچونپور و در دفرمود و آنجا
بخدمت ملا محمد عسکری شیخی نندی از کتب درسیه با تمام رسانید بعد از آن پیش ملا احمد الله سنبل رسید
از کسب علوم و معارف هر تلید و طارف فارغ گردید و خواست تا برسم دستار بندی پرواز و غلغل
شهرت خود با طراف ملک و چار سوی گیتی اندازد گویند مجلسی آراسته شد و قریب سی صد از علمائ
امصار و طلبه هر دیار گرد آمدند و هر کسی از آن ابنوه مسله از سایل علوم مختلفه همی پرسید آن فاضل
عالی پایگاه بجواب هر یکی از آن گیسین بیکران و آفرین بی پایان می شنید بعد تحصیل علوم بطلب دنیا
کشید و از بعض ابراء لکهنو بجه کفایت دینی که حاصلش دو هزار روپیہ بود موقوف گشت و تمام عمر
بجاه و جلالت تمام و مرجعیت خواص و عوام بسر برده در سال پنجاه و یک از صدی سیزدهم هجرت
بصد سالگی جهان فانی را پدر و دفرمود

مولوی کریم الدین علی چونپوری صدیقی تشرع و متون و اعظم کثیر التصانیف و الدرس
مرید سید احمد بریلوی و هدایت دارشاد خلائق بغایت می کوشید خصوصاً مردم ممالک دها که و بنگاله
از مستفیض و مستفید شدند و در آن دیار طریق اسلام ازین دبرکت ادب شویع یافته بتاریخ سو بریج لاخر
روز جمعه وقت صبح صادق سن یک هزار و دو صد و نود و هجری وفات فرموده بمقام رنگ پور در فون
گشت شکر الله سعیه مولوی حافظ احمد فرزند آن هدایت مآب و مولوی محمد محسن برادر زاده
شان یادگار دیند سلما الله تعالی تصانیف مفیده و مقلح الحجة رزیه المصلی و دعوات مسنونه
قره العیون - ترکیه نسوان - زاد التقوی - راحت روح - نور علی نور فیض عام - ترکیه العقاید -
مراد المریدین - قوة الایمان - نسیم الحریین - احقاق الحق - تنویر القلوب - حق الیقین - قول الحق -
مرآة الحق - رفیق السالکین - عکازة المومنین بطرالمخاندین - برابرین قطیعه فی مولد خیر البریه - کرامت
الحریین فی ازاله شبهة الفرقین - ملخص القول الامین - اطمینان القلوب - هدایة الراغبین

برهان الاخوان قبايح الحروف - زینة القاری - شرح هندی جزری شرح شاطبی ترجمه شکوة جلد اول -
ترجمه شتاکل ترمذی - فتح باب حبیبیان - کوکب دری - نورالهدی - حجب قاطع - مکاشفات رحمت -
دفع الوسواس - مصباح النظام - رساله بیعت - قانع المبتدیین - الاستقامت - رد البیعه - قوت
روح - سبیل الرشاد - القول الثابت - رساله محمودیه و غیره

مولوی کریم الله محدث دهلوی پدرش از هند بود و بدست مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی خلافت
اسلام پوشیده وی بعد تحصیل علوم ظاهره از شاه غلام علی دهلوی خرقه خلافت یافتند اکثری از اهل دلی
بفرض ثمرات شاگردش بودند یک مرتبه پنج مشرف شده بوطن افسران و بربوایی خود تاسفها کرده باز زیار
حرمین شریفین شنافتند و در شانای راه بسال دوازده صد و پنجاه و هشت هجری وفات یافته مولود
آیه کریمه من یخرج من بیتہ مهاجر لالی الله الایه گشت روح الله روحه

مولوی کریم الله دهلوی ابن مولوی لطف الله فاروقی بخیرت مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی
و مولانا رشید الدین افغان دهلوی و مولوی محمد کاظم دهلوی اکتساب علوم رسمی نموده دست ارادت
بدست سید آل احمد بامهر وی عرفان آنچه میان داده الله خلافت بدست آورده کثیر الدین و تصانیف
بود چهارم شوال سال نود و یکم صدی سیزدهم هجرت بعمر نود سالگی از دار فنا بجزرت قندهار
مولوی کریم الزمان سندیلجی ابن خواجه جمال الدین از خواجه زادگان قصبه سندیلج که نسب
دی بخیرت بمید الله احرار علیه الرحمه می پیوندد بیا صف سال دوازده صد و سی هجری ولادت یافته
بخیرت علمای عصر خود مولوی تراب علی گندهی و مولوی سعد الله مراد آبادی تحصیل نموده بدرج فاضله
طلبه علوم پسری برد و بتاریخ بیست و نهم ربیع الثانی سال دوازده صد و بیست هجری بخراسان وفات یافت
مولوی کلیم الله رحمان آبادی دانشمندی متبحر در شیخیه دینی بود و کتب معتبره در علوم مختلفه
و علم حقائق تصنیف کرده سواد السبیل و مشکول و مرقع از تصنیفات بدیع اوست در سن هزار و
یکصد و چهل هجری جان بجان آفرین سپرد و الله مرقد

علامه کمال الدین سها لوی از اهل تلمذه مولانا نظام الدین ابن ملا قطب الدین الشیخ السها لوی
جامع معقول و منقول حاوی فروع و اصول افضل ترین اذکیای عصر بود تصانیف اینقه بسیار دارد
از انجم عوده الیقینی و شرح کبریت احمد و تائیه کمالیه بر شرح عقاید حلالیه بسط و مشهور اند و تعلیقات

حاشیه ناهیدیه که بر شرح تهذیب جمالی است نوشته وفات وی سیزدهم محرم الحرام سال هفتاد و پنجم صری
 و از دهم هجرت وقوع یافته فقره برادر خود و مقبضه داده تاریخ رحلتش یافته اند انعمه الله بهما له -
 کمال الدین علامه دهلوی خواهر داده شیخ نصیر الدین محمود چرخ دلی و خلیفه او بود سلسله
 نسبش به سیدنا حسن بن علی رضی الله عنهما می پیوندد و چون که وی بحديث و تفسیر وفقه و اصول یگانگی
 روزگار بود ویرا علامه می گفتند با جد اکابر کجرات قدم آورده و مدتی به هدایت و افاده خلافتی سر برده
 بسال هفت صد و پنجاه و شش هجری وفات یافته در دلی مدفون گشت، نور الله مرقدہ
 مولانا کمال الدین زاهد دهلوی دانشمند تبحر کمال در معارف و تقوی و دیانت موصوف بود
 شیخ نظام الدین اولیا شارح الانوار کتاب حدیث را پیش او سر کرده و او پیش مولانا برهان الدین
 بلخی و او پیش مصنف کتاب سلطان غیاث الدین بلبن آرد و کرده که مولانا کمال الدین زاهد را
 امام خود فرماید مولانا انکار فرمود رحمه الله علیه

ملا کمال الدین لاهوری برادر مولانا جمال الدین جامع علم و عمل و زهد و تقوی بود مدتی مدیر
 در لاهور و سیالکوٹ بر سر مدریس و مفتیان متکلم بوده افاده و افاده خلعت می نمود شیخ احمد محمد
 الف ثانی و ملا عبدالحکیم سیالکوٹی از ارشد تلامذہ وینه بسال هزار و هفتصد هجری در بلده لاهور وفات
 یافته گری زمانا قبرش مفقود است تاریخ و نشخنین است محضر علم حق قطب تاج اولیا ملا کمال

حرف اللام

مولوی لال محمد ساکن همدان از سادات قطبیه قصبه همدان فقیه و عالم تبحر جامع علوم
 عقلیه و نقلیه کثیر التصانیف بود بر اکثر کتب شروح و حواشی نوشته کتابی در نسب نامہ سادات عربی
 بحکم تحریر کرده و تمام عمر قصبه همدان با قاده علوم عقلی و نقلی بسروده لا ولد وفات یافت ملفوظات
 قطبیه از ایافت و نیست نسب پدری وی به سید قطب الدین محمد بن الحسنی که ذکرش بحرف قاف
 زیب تحریر یافته بدین منجی پیوندد سید لال محمد بن فیض الله بن سید ملک بن سید علی بن سید جان
 بن سید ظاهر بن سید رکن الدین بن سید قطب الدین بن سید اخوند بن سید رزاق بن سید قوام الدین
 بن سید صدر الدین بن رکن الدین بن سید نظام الدین بن سید قطب الدین محمد بن الحسنی الملقب
 انزوی دهلوی الکرطوی -

شاه لطف الله انبالوی مرید شاه بهکته چشتی لاهوری صاحب علم و عمل بود ثمره القوادد و ذکر
کرامات و خرق عادات مرشد خود تالیف کرده در سال یک هزار و یکصد و هشتاد و شش هجری
وفات یافت نورالله مضعه

حرف المیم

قاضی مبارک گوپاموی مرید و شاگرد شیخ نظام الدین ابیطحوی قدس سره بود کسب علوم و تهذیب
اخلاق در خدمت شیخ موصوف نموده علمی بر وجه اتم و دیانتی و امامتی بمنصب تضا داشت و تا آخر عمر
معزز و محترم و مکرم و زیست و بچنان بجانب آخرت رحلت گزید از دانش تلامذه او میان مخدوم بدایین
میان ابوالفتح خراسانی است که اکثر شیخ در سیه رادرین میفرمود و دیگر سید جمعی الدین است که جمیع
داشت کذا فی منتخب التواریخ للملا علی القادر البهلولی

شیخ مبارک ناگوری از فحول علمای روزگار بود در مبادی احوال پیش خطیب ابوالفضل کارونی بود لایق
عماد طاری و در کجرات کسب علوم نموده پیوسته بدین علوم و دینی اشتغال داشت و فن شعر و دعا و غیره
سائر فضائل خصوصاً علم تصوف را خوب و در زبده و شاطبی زیاده گرفته و درین می گفت و قرآن مجید را
بقرآت عشره حفظ کرده در آخر عمر تفسیر قرآن مجید چهار جلد موسوم به منبع العلوم نوشته و جز آن نیز مؤلف
شریفه دارد و در قریب پنجاه سال در اگره با فاده و فاضله طلبه علوم گذرانیده و فرزندان شیخ ابوالفضل
علمی و ملکات اشعار شیخ ابوالفضل فیضی فیاضی و شیخ ابوالخیر و غیره فخر زمانه بودند و بیست و یک سال از
یک هجری در لاهور بر حمت حق پیوست

سید مبارک بلگرامی حسینی واسطی شاگرد شیخ نورالحق فرزند و تلمیذ شیخ الحدیث شیخ عبدالحق محمد
دہلوی بود و عمر غریزش در افاده علوم دینی خاصه فن حدیث و درین طلب صرف نموده بسالهای زده عدد
و پانزده هجری طاهر و حش و تقص عنصری بریده بشا خسار و دهنه رضوان نشین گرفت رضی الله عنه
قاضی مبارک گوپاموی شارح سلم العلوم ابن شیخ محمد قائم الدینی فاروقی که بر تلیق و شرح سلم
گواه عدیل است معاصر مؤلفی محمد الله سنیل و مولوی قاضی احمد علی سنیل بود و بر دو قاضی مناظره
مباحثه علمی بظهور آمده بسال یازده عدد و شصت و دو هجری رحلت فرموده کذا فی بحر خوار قاضی
بجائمه شرح خود عبارتیکه نوشته است بحضه منقول می شود قدیم الشرح بفضل من الله تعالی و در پاک من عبید

محمد مبارک فی شته الف وایه داریغین وثلث من الهجرة النبویة فی سابع شهر ربیع الاول یوم الخمیس
فی بلدة شاهجهان آباد والحمد لله رب العالمین محمد اکبر علیها مبارکات فیہ والصلوة علی نبینا محمد خیر البریة
وعلی آله وازواجه واصحابه المؤمنین والمؤمنات برحمتک یا ارحم الراحمین

مولانا شیخ محب الله آبادی دانشمند و شاعر و مشاییر علمای صوفیه و در علوم ظاهر و باطن
سرخیل مثال باقران خود بود و وطن اصلی او قصبه صیدیور تالوچ خیر آباد و منصفیات او دهه است نسبتش
بحضرت عمر فاروق رضی الله عنه بواسطت شیخ فرید شکر گنج می پیوند و دوست ارادت شیخ ابوسعید گنگوہی
داده خرقه خلافت حاصل فرمود تحقیقات و در مقاماتش در علم تصوف بر تبه اجتماع رسیده بلکه می فرمود
که شیخ محی الدین عربی را شیخ اکبر و میر شیخ کبیر گویند و در تصانیف عمده و در تحقیق و توحید بسیار اند که آن را
خرنیه و قائل و گنجینه حقائق اسرار الهی توان شمرد و از جمله تصانیف او که مشهور اند بدیل مذکور می شوند
شرح فصوص عربی شرح فصوص فارسی رساله بهفت احکام - غایه الغایات - مغایط عامه -
سراخوص - عبادۃ الخواص - طرق الخواص - غیادة الخواص - مناظر الخواص - رساله تسویه
رساله تشرکینی - رساله وجود مطلق - نعم جب سال هزار و پنجاه و هشت هجری قریب غروب آفتاب
آن آفتاب عالم تاب در پرده عدم ستاری گشت مزار شریفش در آله آباد زیارت گاه ارباب
بصیرت است و اولاد و امجادش بدائر شاه جت الله قدس سره رونق افروز اند از جمله مولای او میر سید
مولانا حافظ حکیم حاج الحرمین الشریفین مولوی محمد حسین سلمه الله رب المشرقین چرخ این دودمان
عالی هستند از ارشد تلامذه و خلفای شیخ محب الله قدس سره قاضی آله آبادی میر سید کبیر قزوینی
و میر سید محمدی فیاضی امروزی بودند رحمۃ الله علیهم و علی اسلامه و اخلافه

قاضی محب الله بهاری ابن عبد الشکور بموضع کرامتک محب علی پور منصفات بهار در قبیله
ملک متولد شد هجری بود از بکار علوم و بدری بود بین النجوم و در ادب کتب درسیه از علمای عصر خوانده
آخر عمره تلامذه ملاقطب الدین شمس آبادی منسلک شده فراغ حال کرد بعد بدکن رفت بملازمت
حاکمگیر بادشاه بعد برای قضای کهنه و حیدر آباد از یکی بعد دیگری مباحی گشت بعد تعلیم بنیره بادشاه
موصوف یعنی رفیع القدر بن شاهزاده محمد معظم لقب بشاه عالم مامور گردید و در عهد محمد معظم شاه عالم
بعد صد ارباب عالمک بهر و خطاب فاضل خان ممتاز شد آخر کار در سال یازده صد و نوزده

هجری وفات یافته اندرون احاطه مرار شاه فریدالدین طویل بخش به محله چاند پوره محلات شهر بهار
مدفون شد تاریخ فوت ادا و مصرعه قاضی مولوی محمد بشیر و نیز اندر مصرعه رفته سوی ارم محب الدین
برمی آید سلم العلوم و افادات در منطق و مسلم الثبوت در اصول فقه مع منهیه آن و الجواهر الفودر بیان
جزو لا یتجزی و رساله مغالطه عامه الورد و انصاف و مقبول و متداول علما انداز لفظ مسلم الثبوت
تاریخ تالیفش برمی آید یعنی یازده صد و نه هجری بهمار یکسری بای موصه دهایی هوز مفتوح و الفیه
همه شهر نیست در مالک شرقی هند و ستان بعد شایان عالمه تیموریه بنام صوبه بهار مشهور بود که
فتح کاف عربی و رای موله و الف مقصوده نام و بهی است از تالیف محب علی پور حلقه بهار

انتباه

سید غلام علی آزاد بلگرامی در سحبه المرجان نوشته که محب الله بهاری شاگرد ملا قطب الدین شمس آبادی
بود و مولوی عبدالحکیم لکهنوی در حاشیه شرح ملا حسن نسبت تلمذ را به ملا قطب الدین شمس آبادی
بیان کرده اند و الله اعلم بحقیقه الحال

مولوی محمد حسن عباسی چهپاکوٹی از عمده ترین اذکیای دهر و گرانایگان عصر بود و بر
تکمله علوم عقلیه و فنون نقلیه بخدمت جامع علوم اولین و آخرین ملا نظام الدین لکهنوی فرنگی محلی
شافعه و در انجا از معارف عقلیه و دقائق نقلیه نصیبی وافی یافته قوت حافظه و صفاتی ذی منش
بر تبه بود که هر کتابیکه می خواند عبارت آن بجمع الفاظ و معانی هنگام مطالعه بلورج حافظه وی محفوظ
می بود و گره همه نکات و دقائق متعلقه سبق ناخن فکرش می کشود و لاجرم پیش او استاد سبق خود هر روز
کتاب نا کشته می خواند و در بحث و دقائق و کشف معضلات و دقیقه در نظرش مخفی نمی ماند همه دانستند
که کتاب نا خوانده نمی خواند بلکه مضامین با جمله اجاث و دقیقه و تحقیقات اینقه از پیشتر می دانند لطیفه
روزی شارح سلم العلوم ملا محمد حسن مرحوم بدو گفت که از تو غنی تر کیست که کتاب خوانده میخوانی و
بجوابش گفت که توئی زیرا که من نادانی خود را دانستم تا با صلاحش کوشیدم و تو این هم ندانستی که من تا دم
لاجرم همچنان در تیرگی نادانی ماندمی با جمله وی بعد تکمیل علوم بهرلی در آمده بخدمت اکران دولت
شاهی عزت عظیم و قدری نفیم بدست آورد علما سے شهر باو طرح جدال انداختند و علم
منارعت افراختند عاقبت همه سپر انداختند و به خجالت و زدم ساختند و از آنجا که ذات و الایش

اچو پور روزگار و نادرد و مصار بود و آوازده بود و همیشه بوالی شهر رسید و آن قهرمان حدیث کما الشرا بگوش
دل بشنید و خواست تا بجزش خواند و از خاک مذلتش برگزید و بر کسی دولتش نشان چون حاسدان
شینه در پهلایش کوشیدند خون جگر خوردند و زهر در طعماش کردند که کارش تمام گردید و محضر عجم
ای روشنی طبع تو برین بلا شدیدی بنیگیند هرگاه زهر قاتل رنگ و پی آن ظلم سر کشیده نامه از دولتش
رسیدی و دمان کشاکش روح بر قفس و درجانش باین شعر کفایت در زید و برید روش بیاری رضا
و تسلیم بجزرت عزت سرمدی و دولت ابدی و دید قمر و از حیات رقی بود که یادم کردی و بهر شخص
نفس آینه شده نامه تو

مولوی محمد احمد فرنگی محلی البصره الشین مولوی احمد انوار الحقی هر چند تمام تحصیل کتب در سیم
چنانکه باید کرده لکن کسب افکار و ادراک و مال و خود نموده درام بعبادت الهی مشغول بود و پانزدهم
صفر روز یکشنبه سال دوازده صد و شصت و سه هجری بخند برین شرافت و محضر عجم لور انوار رفت
از دنیا به ماده تا سرچ و ذات اوست

مولوی محمد ادریس انگرامی ابن مولوی حافظ عبد علی انگرامی شاگرد و خلیفه پدر خود است
بحکم الولد سر لایه ایجاد الداجد خود ندیس و هدایت و ارشاد مردمان می کند و خداوند کریم او را
بجنت و امان خود نگاه داشته بر جاده استقامت و هدایت مستقیم وارد و کتب مفصّله ذیل از تصانیف
والله وی اندر ابرار الکتمان بن تکمیل ایمان تحفه النبلی فی آداب الخلفاء القول المنین فی التائین
الکلام الموطن فی تحقیق الصلوة الوسطی سها سبیل الله و فی احکام المجالس بطریق الفلاح الی
الاختطایع بعد رقی الصلح تحصیل العلوم بتبویب استعلام امام را بعین من مرویات شیخان سید مرتضی
الکلام نفیس فی ترجمه محمد ادریس تحفه الجیسیب فی تحقیق الصلوة و الکلام بن یدعی و الخلیف
الکلام المبین فی تحقیق تجردی الایس مایه اولیایات با قیامه الصلوات قرطیون عن علی بن ابراهیم
محمد سعد سها لوتی خلفه اکبر ملا قطب الدین الشمیر السها لوتی شاگرد پدر خود و علامه عصر
از حیات پدر پیشگاه فی الدین ادرنگ ریب ملاکیه بادشاه حاضر بوده و خدمت صدر الشیخ
برای پور حاصل نموده سر بلند و بلند و ملا الشاه غلبه است و ملا قطب الدین را شیوخ عثمانی
سکینه سال از جان کشتم و دی بر تبه افتد علیه درو کن ذات یافته

مولانا شیخ محمد سعد خفیی یکی از تلامذه شیخ تاج الدین مالکی زریل اگرکات علامه وقت بود و از
که معطر هندوستان آمده زمانی بر قافله نواب نظام الدوله ناصر جنگ بسیر و دو نواب موصوف تعظیم
و تکریم او میکرد و بعد قتل نظام الدوله ناصر جنگ به شیراز رفته و در مظفر جنگ مالک ملک شد شیخ
محمد سعد بن مره رنقای مظفر جنگ نساک گردید پس از آن در میان مظفر جنگ و افغانه قاتلین
ناصر جنگ نفاق پیدا شده نوبت به جنگ طرفین رسید مظفر جنگ در و ساسی افغانه مقتول شدند
همدان معرکه شیخ محمد سعد تباری بفتح بمبئی رسید و در یکشنبه وقت ظهر سال یک هزار و یکصد
شصت و چهار هجری بمقتل رسید بمیدان جنگ سر زمین کریمت مدفون شد غلام علی آزاد بلکلی
که در آن معرکه حاضر بود تاریخ فوئش چنین گفته است معنی خیر نا اسعد الاتقیاء الالایری مثله واحد
لقد اتم الله تارینه بفضلی بخیه عالم ناجد

مولانا محمد اسحاق دهلوی کنیتش بابو سلیمان و دختر زاده مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی شاکر و
جانشین جد مادری خود بود در حدیث و تفسیر و فقه مهارتی نام داشت مولف است چندین مسائل
در معین و اقامتای هندی از وی یادگار شده اند بلکه معجزه هجرت فرموده به راجا بسال دوازده
صد و شصت و دو هجری بر حمت حق پیوسته رحمة الله علیه

قاضی محمد اسلم بهروزی از اصفاد ملا خواجگوهی خراسانی است بهرات متولد شده و کابل نشو و نما
یافت و اکسب علوم شرافه بخدمت شیخ بهلول لاهوری نموده بعد از آن سراج علمی پیش
از الدین محمد جهانگیر بادشاه آمده چون قاضی انامرای میرکان محدث استاد جهانگیر بود بادشاه
پانزده سال پیش آمده و بنا به منصب قضای کابل نامزد فرمود و قاضی عمده خود را با مانت و دیانت
تمام انجام داد جهانگیر او را بحضور خود طلبیده و قضای آردوی علی بدو سپرد و در عهد شاه جهان این
جهانگیر نیز بهمان منصب مستقل بوده به منصب هزار می سرفراز گردید و تا سی سال بعد قضای
شکر سرفراز مانده مورد مرام سلطانی بود روزی شاه جهان ویرا بر رویه و زن فرمود شش هزار
و پانصد روپی که به نام قاضی شدند بدو بخشید قاضی علاوه بر علفه قضایا گیرده هزار روپی سالانه
از بارگاه سلطانی می یافت و بسال شصت و یکم صدی یازدهم هجری بلا هوذا فات یافت
بسروش محمد زاهد صاحب زوادر ثلاثه است

محمد اسماعیل محدث لاہوری از سادات عظام بخارا است در عهد سلطان مسعود غزنوی
 با دوازده سال سده صد و نود و پنج هجری بلاهور آید متوطن شد با هر علوم فقه و حدیث و تفسیر و جوامع
 ظاهر و باطن بود وی اول داعظان اسلام است که در لاہور بہ تذکیر و عظمت لب کشا شد و از تأثیر
 و عطاوی ہزار ہا کفار مشرف باسلام شدند و رسالہ چہار و صد و چہل ہشت ہجری وفات یافت
 بیرون بلدہ لاہور جانب جنوب مدفون گشت

مولوی محمد اسماعیل دہلوی ابن مولوی عبدلغنی بن مولانا شاہ ولی اللہ در دیانت و رسائی
 فکر یگانہ روزگار و مشارالہ علماء کبار بود بہرہ سید احمد مجاہد ساکن رانی دہلی رحمۃ اللہ علیہ زمام غزا
 فی بسیل اللہ بدست گرفته مساعی جمیلہ بطور آردہ بتاریخ پست و چہارم ذیقعدہ سال دوازده
 صد و چہل و شش ہجری متصل بالا کوٹ ملک پنجاب شربت شہادت چشیدہ بریاض صفوان
 خواہد رسالہ اصول فقه و رسالہ توحید و صراط مستقیم و تنویر العینین و تقویر الایمان از مصنفات مشہور
 اوست طالب اللہ شاہ

مولوی محمد اسماعیل بلندی ساکن قدیم مرد آباد از چندی سکونت گشتوا اختیار کردہ مردی ذہین
 و ذکی الطبع بود خصوصاً در علم ادب استعداد کامل داشت مولوی تراز علی گھنوی از تلامذہ اوست
 وجہ شہرتش بلندی اینست کہ نصیر الدین حیدر فریان روای گھنوی ہم سفرات او را پیشگاہ شاہ
 لندن فرستادہ بود و در لندن با زنی حبیبانی گماڑا اس ڈوت می گفتند کجا ح کردہ بلکہ خوابا ز آمد
 چونکہ طبع آزاد داشت ہر گاہ بعدن رسید زوجہ عیسایش گفت بزیارت بیت اللہ کہ از اینجا
 تریب است چرائی روی بجوابش گفت مرا پدر اربابای سنگین اعتقادی نیست اعوذ باللہ من
 سودا الاعتقاد منجلہ تصانیفش حاشیہ شرح تہذیب یزدی و حاشیہ بیبندی مشہور است پیچیدہ ہم
 ریح الاول سن دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری فوت شدہ تجاوز زادہ

علامہ اشرف ثلث کشمیری خلع خواجہ محمد طیب از احفاد خواجہ حیدر کشمیری ذہین و ذکی
 بود افلاک بزیرگان خود کتاب کمالات نمودہ بخندست بلا محمد حسن فقه و غیرہ تعلیم کردہ دانشمند
 شہر گشت تصانیف را اللہ در علم قرأت و رد شیعہ و دیگر فتنہ ان دیوید گاراند کتاب جواہر الحکم
 شہرہ آن شہرت دارد بسالی یازده صد و پست و سہ ہجری وفات یافت

مولانا محمد اشرف لکهنوی ابن قاضی نعمت الله خوشنویس و از خرد معتمد و دانا محمد علی
 صدیقی بزرگی ادا سلاطین از لاهور آمده مقیم لکهنو شد و در رفته الله شاکر و مولوی
 نور الحق لکهنوی فرنگی محلی و مولوی سید خدوم لکهنوی و مرید سید احمد مجاهد بریلوی بود و بدریس و
 تصنیف عمر غریزش بسر برده و در تالیف تاج اللغات که حکم دانی لکهنو مولف شده او هم شریک
 داشت اصولی را سمع و شرح و در تفسیر و تفسیر قرآن مجید عربی و تاریخ علماء و
 مشایخ و سلاطین هند را تمام که مسوده آن بخط شریفش بنظر مولف کتاب نهانگشته از تصانیف او
 هستند مولانا ثابت علی مرحوم ساکن موضع بهکا ضلع آله آباد در ملائذ او و از اساتذ جامع الوداع
 از صاحب التدریس بتاریخ هفتم صفر سن دو و از ده صد و چهل و چهار هجری بموضع رحلت فرموده
 در حجره مسجد خود واقع جمهرانی کتب مشحولات لکهنو و رون گردید شرح الله تشریف انفسه
 مولوی محمد ابراهیم فرنگی محلی ابن شقی احمد الوارث بن مفتی محمد رفیع ب عالم و حافظ قرآن و
 بدریس طلبه اشتغال داشت و بموضع اقامت دیوانی شهر لکهنو سر فرات به تاریخ نوروز
 رجب بسال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری وفات فرمود

مولوی محمد اعظم سندیل قاضی زاده قصبه سندیل از اولاد عمر فاروق رضا شاکر و ملا کمال الدین
 سهرالوی بود فاته فراغ خدمت مولوی محمد الله سندیل خواند و بدریس و تصنیف مشغول گشت
 از شاگردان او مولوی سید عبدالواحد شیر آبادی مشیره نادرش و مولوی محمد عثمان کاکوروی اند
 حاشیه دایره شرح سنار و حاشیه بر صدر الصغر و کبیر و کبر در سلاله تشکیک از تصانیف او مشهور هستند
 با در صدی دوازدهم رحلت فرموده و کاتبه مشحولات قصبه سندیل و رون گشت

خواجہ محمد اشرف و دهری ابن خیر الزمان کشمیری مجددی از علمای نامدار و مشایخ کبار کشمیر بود از
 از ملا عبداللہ شکیل و مراد بیگ کاکل بیگ میر با شرم و غیر هم کسب علوم کرده و دوست ازاد و سست
 شیخ محمد را و مجددی داده و در شعر گوئی و تاریخ نویسی مهارت کامل داشت تاریخ عظیمی معروف است بتواریخ
 و دهری در محالات بادشاہان و مشایخ و علماء و شعرا کشمیر بسال یازده صد و چهل و دوم شمس هجری
 تالیف نمود و اقامت کشمیر تا ماری آن کتاب است و تفسیر کتاب فیض مراد و برالات و مقامات
 پیر خود و از المشایخ در بیان فقر و رساله اثبات الجبر و تجربه بطریق ابن اشجار و طالع و قمرات الاشجار

و شرح کبری است احراز و یادگار اند در سن یازده صد و هشتاد و پنج هجری رحلت فرمود
مولوی محمد عظیم عباسی ابن مولوی نجم الدین عباسی چریا کوٹی ولادت با سعادت وی رسال
 دوازده صد و شصت و شش هجری بقدر پیوسته اکثر کتب درسیه رسمیه از عم خود مولوی محمد فاروقی
 عباسی چریا کوٹی و نیز از دلولی علی عباسی خوانده و بقیه از مقامات مختلفه با تمام رسانیده
 اکنون بخندشی متعبد بها مجید رآباد و کن ماموست سلمه الله در قاهه الی بایتمناه
مولانا شیخ فضل الرحمن جوئی پوری افضل الفاضلای عصر و علم العلامای دهر جامع علوم عقلیه و نقلیه
 تشریع و فقهی خوش خاتی سلیم المراج بود اوقات غزیش و یاد خدمت علم صرف میکرد چون ملا
 جوئی پوری که ارشد تلامذه او بود رحلت عالم بقا کرد مولانا را در گرش حوزی عظیم داند و هی بیحد
 دامگیر شد که تا چهل روز و بان اتم تبسم فرموده بود چهل روز جهان ریخ عالم در سال هزار و شصت
 و دو هجری جان بجان آن عزیز سپرد و انالله و انا الیه راجعون
شیخ محمد فضل الله آبادی ولادت او شب دهم ربیع الاول سال سی و هشتم از صدی یازدهم
 بولن صلیب قصبه سید پور قنایع قانیه پور بزمیه بنظر پیوسته در ادب و ایل حال بچو پور آمده و از ملا
 نور الدین تحصیل علوم شماره را با بنجام رسانیده تا شش ساله بدین تدریس علوم اشتغال داشت
 و فقه جذبه عشق الکی بر و عالمی که در کمال دایمی نموده بکمالی رقت و بخدمت میر سید محمد قدس سره
 شرف شده شرف بیست و اجازات سلمه الله بچشمنیه و قانیه و شهر وردیه و مداریه و نقشبندیه یافته
 بایتمناه بچو شیخ خود تمام عمر تبسم تبسمه علی حنا جبهه التحیه و پیرو طریق نقشبندیه مامد حسب پای
 مرشد خود رحل قاست با که آبا و اجداد کمال توکل بر مسند هدایت دارش داشت ستمه مرجع انام گشت
 در سال هزار و هشتاد هجری سجدی باله آباد تمیز فرموده تاریخ آن بقعه افضل یافته اند و تاریخ بنابه
 خانقا پیش که در سن هزار و نود و دو و بنام نهاده مقام افضل است با وجود مشاغل هدایت و ارشاد
 بسیار سعه الرضا یافت نموده بعبارت عربی و فارسی دارد از جمله شرح گلستان شرح بوستان شرح
 زیوار تذکیر و لیدیر شرح قصص الحکامی شرح قصص علی وفقی القصص رفیع الاغلاق رساله عربیه
 و فارسیه در بحث ایمان از عون شرح قصاید خاقانی سیر منظم شرح شوی معنوی و غیره اند که از
 پنجاه جلد متجاوز باشد وی رحمه الله علیه بچو شاد و بهشت یابند و دوسالگی پانزدهم ذیحجه روز جمعه

سال یازده صد و بیست و چهار هجری جان بمشاهده جانان تسلیم نموده این جهان بی بنیان پذیرد و فرو
سال وفاتش از کان الشیخ قطب البری آید و قش با کآباد است یزار و تیرک بودش شیخ محمد حجتی عرف
شاه خوب الله برادر زاده اوزنیت بخش و شاه ارشاد گردید

شیخ محمد آفاق لکهنوی عارفی مجرب و محقق بلند بهمت و فضیلت علوم ظاهر باطن آراسته و در نظر
و جمادات صادق دم و راسخ قدم بود و وی از اکابر زادگان صوبه بهار ساکن موضع تلماده مضاف پنه بود
در اوائل کتب متداوله بخدمت شیخ وجه الدین گویا موی گذرانید و بعد از آن قدم بکوی فقر و فاقه نهاد
اسم و رسم سو و زیان بپادشاه بپاد داده و بصحبت شریف شیخ میر محمد لکهنوی مشرف شده دست
ارادت بدست وی داده بسیاری از مشایخ وقت را در یافتن و از خدمت شاه مجاهد پوری نیز استفاده
علوم طریقت نموده و رساله مصباح الطالبین شیخ عبدالرسول کجسودی که خلیفه شاه مجاهد بود و کجسودی
خود تعریف نموده و در آن رساله جمیع اذکار و افکار مشرب علیه قلندریه مندرج است بهم شیخ محمد آفاق
بجمل آورده بود و الغرض بعد وفات شیخ میر محمد قدس سره چند سال جانشین او بوده و اواخر تکالیفات
رسم و عادات میرا بود و از تعلق نزدیکی معارفش در لکهنو پایشان بر خود است و یزار و تیرک به
حاجی محمد فضل سهروردی ابن شیخ محمد معصوم بن شیخ احمد محمد سهروردی دانشمند و تبحر و عیث بود
بعد تحصیل علوم ظاهر بر پدر شیخ حمزه الله نقشبندی شد و آن بعد از شیخ عبدالاحد خلیفه شیخ احمد سعید مستفید
و بزیارت حسین شریفین مستفیض شده از آنجا با فیوضات و برکات بی شمار و پس آمد به تدریس علوم
دینی و تلقین اسرار باطنی می پرداخت مولانا شاه ولی الله دهلوی سند حدیث اذوی یافته هر چه از فتوحات
بوی میر سپید از آن کتب هر فن خرید کرده و قفای نمود و وفاتش یازده صد و چهل و شش هجری بظهور پیوسته
مولوی محمد اکبر کشمیری از اکابر علمای وقت بود تا سی سال در مدرسه محمدیه متعلقه جامع مسجد
بهمنی درس میداد بسیار از تلامذه وی بکمال گوین هنوز موجود اند و آنجا بظهور مولوی سید عبدالنصیر کشن آبادی
و مولوی سید محمد الدین نقشبندی عبداللطیف نامی و گرامی هستند و رسال دوازده صد و هشتاد و دو هجری
رحلت فرموده به بندر بمبئی مدفون شد

علامه محمد امین کشمیری دانشمند و تبحر کثیر الدرس و تصنیف بود و بلا عنایت الله مثال علمای غیره
علمای کشمیر از تلامذه و پیروان شرح تهذیب و غیره کتب متداوله و جواشی و شرح دارد و نگاه رمضان

بروز لیله القدر سیال نهم از صدی دوازدهم وفات یافته نور محمد فرج
مولوی محمد امجد قنوجی از اکابر فضلا و عظم علمای قنوج شاگرد رشید مولوی علی صغیر قنوجی کثیر الدرس
و التالیف بود حاشیه حداد علم حکمت از تالیف شهره اوست تلخیص و فائش معلوم نه شد
محمد بیگم خان خانان از اولاد امیر جهان شاه است بوفور دانش و سخا و صدق و حسن
و نیاز و انکسار گوی سبقت از همگان برده در ابتدای حال بخدمت بابر شاه و در وسط بهلا دوست
همایون شاه نشو و نمایافته ب خطاب خانانان سرفرازی یافت و در اخیر جمال الدین که بکر شاه بایام سلطنت
خود در القابش از فردوسی بنفسه درویش و دوست علم و صاحب حال انیک اندیش بود همین سعی بجلالت
و حسن تدبیرش هندوستان در مرتبه ثانی مفتوح شد و فضلا می جهان از اطراف و انکاف رو بدرگاه
آورده از کف بحر مثالش شادابی رفتند و بارگاه آسمان جایش قبله ارباب فضل و کمال زمانه را
بوجود شرفش تفاخر بود لکن ارباب لفاق مزاج بادشاه از متغیر ساخته بودند ناچار دوی بقصد
زیارت جرین شریفین با توابع از راه ناگور روانه گجرات گردیده برای که در آن انبوهی از درخت میلمان
بود میگشت ناگاه گوشه دستارش بخاری بند شده از سراقا و چون این را بشکون بدی شمارند
خانانان دلی الحلقه تیری و بشیره و نمود حاجی محمد خان در بدیسمه خواند در میان چون رشوق کعبه
خواهی ندوم به سر نشمار که کند خار میلمان غم مخور و آن قبض به بسط مبدل گشت چون بهین گجرات رسید
روزی در حوض سس لنگ در کشتی نشسته سیر میکرد ناگاه مبارک خان افغان نام مبارک که در ابتدای
فتح هندوستان خانانان حکم بقتل پدر او فرموده بود موقع انتقام خیال کرده بوقت نماز شام که خانانان
از کشتی فرود می آمد با جمعی از او داشت به بهانه ملاقات آمده بیک ضربت خنجر آبدار شربت شهادتش
چشاند این واقعه در سال انصد و شصت و هشت هجری بظهور پیوسته عظام او را حسب وصیتش
بشهادت بردند تا ریش چنین یافته اندر پاشی میرم بطواف کعبه چون است احرام به در راه شهید گشت
تا یافته کام به تاریخ شهادتش زول پرسیدم گفت که شهید شد محمد بیگم خان خانان رقیب القلب و سجنان
اکابر شایخ رضی الله عنهم معتقد بود و همیشه در مجلس شریفش سخن ارقال الله و قال الرسول می اندازد
روز سه در سیکریه بدیدن درویشی گوشه نشین رفعت دار منی آید که میهمی نفرین نشاد و قتل من بشاد
پرسید چون درویش تفسیر ناخوانده بود جواب داد خانانان خود گفت نفرین نشاد را با تقاضا

و تمل سن گشاہ السوال فارمید و جماعت از خاندان فوت فی شد لیکن تفصیل مائل بود بحفاظ
 محمد امین خلیب میگفت کہ در القاب حضرت امیر کرم اللہ وجہہ کلمہ چند بیشتر از دیگر اصحاب بیفزاید
 لطیفہ شبے ہمایون شاہ مخاطبہ باہرم خان داشت و اور البظاہر غنودگی دست داد بادشاہ اورا
 متنبہ فرمودند کہ ہاں ہریم با تو میگویم دی گفت بل با دشاہم حاضر اما چون شنیدہ ام کہ بلازمت بادشاہان
 محافظت چشم و پیش رویشان نگاہداشت دل و زو عالم ان منتظران باید کرد و بنا بران دین فکر نمودم کہ
 چون حضرت ہم بادشاہ و ہم درویش و ہم عالم کہ ام کرام را نگاہ خواہم داشت بادشاہ را این دادا
 از خوش آمد و تحسین فرمود و میرا دیوان اشعار بزبان فارسی و ترکیست و در منبت حضرت امیر
 کرم اللہ وجہہ نقیدہ گفتہ کہ مطالعش نیست شے کہ بگذرد از نہ سپہر افسر او اگر غلام علی
 خاک بر سر او محبت شد مردان مجزبی پدیری بکہ دست غیر گرفتست پای او را

مولوی محمد جعفر سندیلے ابن شاہ ولی اللہ بن شاہ غلام علاؤ الدین بن سید روح اللہ غلام
 زادہ سندیلے بخدمت مولوی اختر علی سندیلے و مولوی دارغلی سندیلے مولوی افسیہ اللہ سندیلے و مولوی
 انعام اللہ سندیلے و مولوی تراب علی لکھنوی تلمذ نموده بہ لوہست تدریس و تصنیف بر سیدہ تاریخ
 سیدہ ہم رمضان سن دو ازوہ صد و شصت و یک ہجری و کھنڈر حلت فرمود و شش و بقصبہ سندیلے
 آورده و در کرم باغ دفن کردند

مولوی محمد جوہنپوری خلف اکبر مولوی سخاوت علی ٹری جوہنپوری مہاجر و مقیم مکہ معظمہ
 بآبکاری تعلیم پر خود سر و علمش بالیدگی و تازگی یافتہ در علم فضل از ہر و تقوی و دیر و وعظ و افتاد
 برہمہ گوی و حاضر جوانی و تحریر و پذیر و تقریر بر تاثیر نگاہ آوان و ممتاز بین الامثال و الاقران بود
 تحریریکہ در تعریف ربیع اطاعتیاد از نابلیش میدہد در عین شباب ازین عالم اسباب بحیات
 سابق الا القاب تاریخ دوم شوال سال دو ازوہ صد و ہشتاد و سہ ہجری و خست ہستی بسوی دہ
 رضوان کشید اللہ اعزہ و اولادہ

مولوی حکیم محمد جنید جوہنپوری خلف دوم مولوی سخاوت علی ٹری جوہنپوری ہمراہ والد
 بزرگوار ملک حجاز اشرف فرما شدہ و تاحیات پیران فیضان علمی ٹری دی مستفیض بود بعد حلت
 بدرجوہنپور آمدہ بخدمت مولوی عبدالحمیم فرنگی ٹری کہ مدرس مدرسہ حاجی امام بخش جوہنپوری بود

بعض کتب درسیه خوانده بخدمت مفتی محمد یوسف فرنکی علی فراغ علی محال نموده شود برپس تحصیل فن طبابت
گشت و پیش حکیم اولاد علی گامش مطب کرده در آن فن مہارتی و خدافتی اکتساب نمود و بعد از این تکرار
امداد طلبہ و افتاد تدوی مرضی مشغول می بود در عین جوانی این جهان فانی بسال دوازده صد و ہشتاد و
یک ہجری بعالم جاودائی شتافت خلقی بہ نام مولوی محمد معروف گذاشت وی بخدمت مولوی عبداللہ
ساکن چمبر اکتب درسیہ گذرانیدہ فارغ است سلمہ بہ

تقاضی محمد جمیل برہانپوری عالم کامل و فاضل باہل مدرس در رسیہ حیدرآباد و کربن بود و بر سال
دوازده صد و ہفتاد و چہار ہجری وفات یافتہ غفر اللہ

مولوی محمد حامد فرنکی محلی سپرو جانشین مولوی احمد در ماہ رجب سال دوازده صد و ہشتاد
و سہ ہجری رحلت فرمودہ بجایش مولوی معان الحق پسر مولوی برہان الحق ہجادیہ نشین گردید
شیخ محمد حسن جوہوری بن شیخ محسن بن طاہر جوہوری از عرفای رزگار گاہ جامع بود میان اطفال
و بظاہر صوریہ نیز تعلقی داشت اصل بنش منجانب پدر بسلسلہ چشتیہ بود لیکن از مربط ابوبلسلہ علیہ
قادریہ برہمہ غالب آمدہ سالہاد حرم مدینہ منورہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و التہنید بخاورت کردہ از مشائخ قادریہ بہین
بیعت و اجازت یافتہ از خواص او مشہورست کہ چون از خلوت می برآمد ہند و مسلمان ہر کرا نظر
بر روی او افتادی بیساختہ صدای تکبیر برآوردی و تعجب کردی و در انکتوبات و رسائل محمد برہان
اندلادش جوہور و افتادش باگرہ بود متاخر بہست و ہفتم رجب سال نصد و چہل چہار ہجری وفات یافتہ
در دہلی زیر بنجی منڈلی برابر مرقد والدہ ماجدہ مدفون گشت قدس سرہ

علامہ محمد حسن بن قاضی قلام مصطفی بن ملا محمد سعد خلیف اکبر ملا قطب الدین شہید السہالوی
بنیہ ناظم بن ملا قطب الدین شہید در دہلی و ذکا برادران خود بہست برودہ و تحقیقات محقول
و منقول نظیر و تخیل خود داشت کثیر الدرس و التصانیف بود شرح مسلم الثبوت تاسیادی الاحکام
و خارج العلوم در منطق و فایہ العلوم و طبعی و حاشیہ بر شرح ہدایہ الحکمۃ صدر الدین شیرازی حاشیہ
شمس با نفع و حواشی زواید ثلاثہ و شرح سلم العادہ از تصانیف اینقادی مشہور اند و بعد از مراجعت
از دہلی بفرنگی محل استقامت در زبیدہ تدریس علوم میکرد و گویہ بعضی طواری کہ مقصدہ عظیم و دادہ
قیام وطن مالوف مناسب ندانستہ جانب دہلی گنڈرخت غربت بہست و در ذی القبت قبول شد

برام پور رفته در محله موسوم در رسد اقامت گزید و در اینجا کساح ثانی بنی غیرت کرده از بن اومولوی
عبدالله و عبد الرزاق بوجود آمدند چنانچه اولادشان از زوجه ثانیه رام پور بوجود آمدند زوجه سوم و دختر
صفی پور بود از و پسری موسوم غلام دوست محمد متولد شده که پسرانش مولوی غلام محیی مولوی غلام محمد
و مولوی غلام زکریا مقیم بنارس بسکارانگیزی برآمد بای جلیله ممتاز بودند با جمله ملا حسن و در رام پور
وفات یافته تا چنانکه فون است تاریخ وفاتش به دریافت نرسیده از شاگردانش مولوی محمد حسین کهنوی
و مولوی عماد الدین لیکن مشهور اند

مولوی محمد حمید رکهنوی بن ملا محمد حسین بن ملا حبیب الله فرنگی محلی تحصیل علم بحضرت پیر بزرگوار
خود نموده بتدریس مشغول بود و بتذکره هدایت خلق اشتغال در زبده دار شاه نجابت الله مرحوم
بیعت نموده همچو والد خود مقبول خلائق بود از سرکار نواب سعادتیان سر رویه یومیه کفایت
می یافت بزم حج بیت الله روانه شده بعد قطع تکلیف سفر تاریخ دوم جمادی الاول سال دوازده
صد و چهل و هجری بمکه معظمه رسیده از سید یوسف بطاح بنی و شیخ عمر کی تحصیل محققین کرده بامه جمادی الثانی
سوی مدینه طیبه رخت سفر بسته در اینجا از علمای وقت سعه حدیث حاصل نمود در آخر ماه شعبان باز
بمکه آمد و قرآن شریف که در شان راه حفظ نموده بود بامه رمضان در بیت الله خواند و بعد ادای رکعات
حج بتاریخ بیست و هشتم ذی قعدة سن مذکور از بمکه معظمه روانه شده بهار خرابی بعد نوزده روز بمبئی رسیده
قصد وطن نمود چون بمبئی را گذر بفرستی داخل شد بهار رویه با هوای از سرکار نواب نظام برامی
مقرر شده اتفاقاً و مولوی ظهیر حسن مولوی فضل حسن هموز در حمید را با و دکن موجود بودند و جاگیر
چهار هزار رویه سالانه از سرکار نظام می یابند کذا فی الاخصان الارابه

شیخ محمد حیات سندھی از علمای ربانین عظمای محدثین عالم باعمل بود نام پدرش ملا فلاریه
از قبیله چاچ ساکن اطراف عادل پور محروسه ملک سنده شیخ محمد حیات از وطن خود بحرین شریفین
در عنقوان شباب رفته مناسک بیت حرام دریافت و مدینه طیبه رخت اقامت انداخت و سوا
توکل اسباب معیشت ذخیره ساخت و بهماں حالت موجوده به تحصیل علوم پرداخت و بارشاکرد
مولانا ابوالحسن سندھی مقیم مدینه سکینه برداشت و علم علوم درسیه بمیاسن او بفرارخت و اجازت
حدیث از مولانا عبد القدیر بن سالم بصری یافت و تمام سربایه عمر خود بدرس حدیث نبوی در باخت

بروز چهارشنبه تاریخ بست و ششم صفر سال یک هزار و یکصد و شصت و سی و هجری رخست هستی انداخته
 بار بقا برداشت و طائر و خوش حسد پاکش را بجنبه البقیع سپرده بر دوشه رضوان لیسین ساخت
 اعطاء الله الحسانات - فلما ریه بغای مفتوح اسم سندری است چاپر بد و حیج فارسی مفتوح در میان
 آن الف و در آخری ای مهله قویست در ملک سنده عادل پور شهر بیست خرد از توابع بهکر
 مولوی محمد رضا لکهنوی خلف صفر مولوی عبدالقادر لکهنوی در اوایل حال بخدمت شیخ میر محمد
 لکهنوی و نیز برادر کتان خود قاضی محمد وارث تلمذ کرده و بعد فراغ تحصیل علم ضروری بتخصیص سقیه
 مشغول شد دریا ضمرهای شادق از اربعین نشینی و اسفار بعید به بر خود گوارا فرموده از شلخ و فقرای
 وقت مستفید میشد و صحرایا و بیابان را بعبادت مولی پرواشی و آخر بقدم تجرد و فقر و راه خشکی بزیارت
 حسین شریفین مشرف شده در بلده مهر بیست و دوم رمضان سن یازده صد و هفت و هجری
 رحلت نموده و کما بخا مد فون گردید -

اما محمد رضا سها لوی پسر چهارم ملا قطب الدین الشبیبی بعد والد خود بخدمت ملا نظام الدین
 برادر کتان خود تعلیم و تربیت یافته فراغ حاصل نموده و بسبب برادر خود مدرس طلبه میکرد از حضرت
 سید شاه عبدالرزاقی بانسوی بیعت کرده روانه مدینه منوره گشت و بعد زیارت روضه شریفه
 بچ بیت الله مشرف شده بمقداد آمد و هم در آنجا بجان بکال آن فرزند پسر

شیخ محمد رفیق کشمیری بن مصطفی بن معین الدین رفیق کنیت وی از ارضان و بسال او دوازده
 صد و پنجاه و چهارم هجری متولد شده فقیه و محدث و مفسر صوفی مشرب بود و هم مقول المشقول از زیاده
 خود مقیم السخنة و بیگ و قال خود علامه نور الهدی و بیگ و اخذ خود و حدیث از هم و پدر بزرگوار خود شنیده
 و کتاب عوارف به پیش نعمت الله بن رضا و بیگ و گدرا نیده و جایی مردمان بخدمت مستفید
 شدند در تصوف و رسائل متعدد از وی یادگار اند و بر روز چهارشنبه شانزدهم جمادی الاخری
 سال بست و ششم از هجری سپید و هم وفات یافت

میر محمد زاهد هر وی ابن قاضی محمد اسلم هر وی کابلی در هند متولد شده تربیت یافته از پدر خود
 دیگر علمای هند و ستان اکتساب علوم کرده درین ثاقب و فکر صاحب داشت در تحقیق و تدقیق
 آوی بسقت از سابقین رانده و در حاضرین و لاحقین مشهور بود و شاهجهان بادشاه او را به

و قلع نگارے کابل منصوب فرمود و در عهد عالمگیر بادشاه مختسب اردوی سطر شد زمان بعد
عالمگیر بادشاه حسب خواهش او مشارالیه را بصدارت کابل مور گردانیده در آنجا علاوه منصب
خود افاده علوم میداد تصانیف غرار در آنجا شرح موافقت و حاشیه شرح تہذیب علامہ دوانی
و حاشیه رسالہ تصور و تصدیق مصنف ملا قطب الدین رازی و حاشیه شرح البیاض فی التفسیر و
یازده صد و یک ہجری بکابل وفات یافت

مولوی محمد باقر مدرسہ راسمی متخلص باگاہ جلالت از بیجا پورست بسال پنجاہ و ہشتم از صدے
دوازدهم ہجرت در دیوڑ متولد شدہ بمدراس نشوونما یافتہ پیش مولانا سید ابوالحسن قرنی علوم ظاہر
و کتابانمودہ عالم علوم عجیبہ ماہر فنون غریبہ گشت در شعر گوئی و ادب عرب ید طولی و ہشت گونہ
شافعی المذہب بود محالک مدراس و کزنایک بفیوض ظاہر و باطن او بہست بہست و چہارم ذیحجہ
سال دوازده صد و بہست ہجری رحلت فرمودہ بخاک مدراس مدفون گشت تصانیف ائمہ
تفسیر البصیرہ تفسیر النکات القول المبین الدر الثغیر دیوان اشعار عربی النسخۃ النہر
کشف الغطاء الخاف الساک جلاء البصائر تبیین الانصاف القول البدیۃ الحجۃ البدیۃ
ریاض الجنان روضۃ الاسلام و غیرہ

مولوی محمد زمان خان شاہجہان پوری جامع الفضائل و کمالات عامل الاحادیث الایمانیہ
محبی الحسنات ماحی الشرک و البدعات ابو جہان محمد زمان خان لغتہ اللہ بالرحمۃ و الفقرا
مدرس مدرسہ حیدرآباد و استاد سید محبوب علی خان نظام الملک رئیس حال بود با فرقہ مہدیہ عصوبی
داشت فرقہ مہدیہ پیروی سید محمد جوہوری مدعی مہدویت میکنند و ہلک و ضوئہ ہزار و کجرات
و حیدرآباد و کن اکثری ازین فرقہ ضالہ سکونت ورزیدہ بفرق دیگر اسلام تعصب دارند تا اینکہ
مترکب خونریزیای مسلمانان شدند القصہ مسیحی سید عیسی عرف عالم میان مہدی و حیدرآبادی
سرگروہ آن فرقہ رسالہ کشف الخیر و دلیل متین و ثلاثیہ ہر سہ رسائل مؤلفہ خود بسال دوازده صد
ہشتاد و دو ہجری در سالہ رو شہادت الفتادی در رد فتوی ابن حجر مکی و غیرہ ائمہ مذاہب اربعہ
در سالہ محارقتہ الروایات بعد از یکسال طبع کنانیدہ با طراف و اقطار ہندوستان مشہور و منتشر کرد
ہر آنہم قانع نماند رسائل مذکورہ در سالہ دیگر متضمن معتقدات و ممولات خود تالیف نمودہ

مع رتبه بخدمت قاضی دلاور علی حاکم دارالقضای حیدرآباد نازوست خود پیش کرده مضمون رتبه
 اینست که بار سائل مذکوره محض بنا بر دریافت حق باطراف بلاد منتشر گردیم و بخدمت علمای افاق
 رسانیدیم و مدتی انتظار کشیدیم لیکن هنوز علمای وقت انجواب ساکت اند اما بخدمت سامی پیش
 نموده اگر خطای بنظر آید جسته شد ما را مطلع باید فرمود که ما یان رجوع بحق نمایم ورنه اعانت داد و تصدیق
 دادر ما یان نمایند فقط قاضی موصوف رتبه در سائل مذکور به معیت عالم میان مسطور پیش مولوی
 محمد زمان خان فرستاده چند که وی علیه الرحمة و الغفران از هیچ منازعات و مناقشات کناره کشی
 میکرد تا هم نظریه حمیت اسلامی و غیرت ایمانی اش به قلم حقیقت رقم را در میدان رد و قبح رسالت
 مذکور جولان داد و نیز از اقوال مسلمة آن فرقه دعای باطله او شان را مردود و مطرود فرمود که محمدان
 آن فرقه بچالش سر برانوی سگوت نهاده غریب لایق خدمت شدند نام آن رساله هدیه هدیه است
 هرگاه رساله مذکور بعالم میان بجهت هدیه و مصنفه رسالت مردوده رسید بچاریان خود گفته هر کسیکه
 مولوی محمد زمان خان را قتل خواهد کرد او و مکان مردارید و چهار درخت خرد و بر پشت خواهیم داد
 بشنیدن کلام ابله فریب جوانی بست و دو ساله ازان فرقه منتظر موقع بود هرگاه نواب مختار الملک
 بمقریب ملاقات پرنس آت و یازدهانه کلکته شده آن بی مغر شهر حیدرآباد را از حاکم بیدار مغر بچاریان
 خود خالی یافته هرگاه وقت سنام روز سه شنبه ششم ذیحجه سال دوازده صد و نو و دو و هجری
 مولوی صدرالذکر حسب معمول خود بمسجد تشریف آوردند و بعد ادای نماز مغرب و وزانو نشسته
 آغاز تلاوت قرآن مجید کردند آن شقی مدح النکر اسلام کرده از پس پشت بفریاد کنار مجروح
 ساخت که آن مرحوم سر به مصحف مجید نهاده شربت شهادت چشید و خون آن جان باز راه خدا
 برآید کریمه فافتر کف کان عاقبة المفسدین چکیده به چند نجس نمودند سر را قاتل ز سید سخیل مهدی
 بکوشک سفارت انگریزی خزیده و بر جنازه آن پیر و رانجوی کثیر مسلمانان و جم غفیر از دینداران
 گرد آمدند که چهارده جماعت متفرق نماز جنازه ادا کرده بعضی سر رسه او مجید را با دردفون کردند و بعضی
 و تفت قطعات تواریخ این واقعه بنعم آوردند اما ان جمله قطعه تاج لک ریز خامه لکرم
 محمد عبد الرحمن خان شاکر تخلص و مالک مطلع نظامی زیب ترقیم می یابد و هو نیز از محمد زمان خان
 حکم قضای بجهت شهادت چو شد آشنا بهین مصرع سال شاکر داشت به عباي شهادت حق شد عطا

ایضا له چون علی شد سجد شسید از نشی غنایت حسین هر دو رفت از جسم چون جان جان
غنایت بگو شد چو عثمان شهید

شیخ محمد سعید سمرندی ابن مولانا شیخ احمد مجدد الفاضل ثانی ابن عبد الاحد سمرندی لقب وی
خازن الرحمة دانشمند متبحر فقیه و محدث بود علوم ظاهر و باطن از والد ماجد خود آموخته حاشیه
بر مشکوٰۃ المصابیح نوشته در یک هزار و هفتاد و هجری رحلت فرمود

ملا محمد سعید سمالوی پسر دوم ملا قطب الدین شهید بعد شهادت پدر خود با محضر نظامی جهت
استغاثه و داوری بحضور محی الدین اورنگ زیب عالمگیر بادشاه بملک کنفته از بارگاه شاه حضور
فرمان معافی فرنگی محل که از آنکه مشهوره بوده کفو بود حاصل نموده و اجعت بطن کرده بدریعه اهلایان
نزول تمیل فرمان مذکور بر فرنگی محل تهنه نموده همه فرزندان ملای شهید را در آنجا مقیم ساخت بعد
چندی مره بعد اولی بنقض استحکام فرمان معافی فرنگی محل و غیره بخدمت بادشاه روانه شده بحصول
استادیکو کامیاب شد که از روانه وطن کرده بملکه معظمه رفته بحرقی خواص جسمانی این عالم فانی بملک داد
خرامیده نزول اسکنه لا دارث و منقبضه را به محاوره اهل فقر کشت و گردید

مولانا محمد سعید بدایونی ابن محمد شریف بن محمد شفیق بدایونی دی الزاجله علمائی قس و اکابر
اولیای بدایون بود بیعت بخدمت شاه کلیم الله جهان آبادی که هزار پرانوارش در بدلی است و
فاز فیض تظاهر و باطن دی عالمی کامیاب بود چهارم ذیقعه سن یازده صد و پنجاه و هفت هجری
رحلت فرمود از نواد و خلف احمد بن مرادی محمد سیب مولوی عبدالحمید نقیب بانه ند قدس الله سره السامی
حکیم محمد سرور سکاکن احمد آباد ناره مخلص تبریز ابن حکیم حضور احمد طبع سلیم و ذهن مستقیم داشت
تعلیم رسمی پیش مولف اوراق یافته اکثر اشعار نقد میگفت قصه ادیس قرنی رحمة الله علیه منظوم از
یادگار است فتوح الشام را به بحر تقارب می داشت که پیغام جلش در رسید و بصفوان شباب
بسال دوازده صد و دود چهار هجری ازین جهان در گذشت چند اشعار نقدیه تخصیص کلام سعدی
که خاتمه منظومات اوست بطور یادگار حواله القلم می شوند در حقیقت نام و نشان خود بچشم عشق
بنوی صلح و دیگر نگذاشت

وہو ہذا

ای نور خدا عجب حسینی	رحمت زبراے عالمینی
محبوب زمان و ہم زینی	اللہ اللہ چہ مہم جینی
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینی	
اگر ز علوم او سینے	واقف ز رموز احسنی
کحل از پئے دیدہ یقینے	اسے بعت کی و مدنی
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینی	
واللیل ز گیسوے تو تعبیر	والشمس ز روی تست تفسیر
نون از پئے ابروی تو تقریر	ای مہر سپر عز و توقیر
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینی	
ای باعث خلقت و دو عالم	وی موجب فخر فوج و آدم
منظور نگاہ رب اکرم	ہستی پئے ریش سینہ مرہم
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینی	
ای سرمہ دیدہ تو لایہ	ای غارہ چہرہ تمنا بہ
بر روی تو دیدہ مت اشا	باز است تو نیز دیدہ بکشا
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینی	
ای جہلم نشین محل نور	ای شمع ضیاء شعلہ طور
از نور تو عالم است معمور	ای مردک دودیدہ حور

گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی		زلف پئی عاشقان جان باز یثیت ہمہ دلبران طناز	
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی		زلف تو بلائے جان سرور عشقت نام و نشان سرور	
گر بر سر و چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی		<p>اوستادی مولانا محمد شکور ٹھیلی شہری ابن شیخ امانت علی جعفری دہ علوم عقلیہ دادہ شاگرد مولانا رشید الدین خان دہلوی و در حدیث و تفسیر مستفید خدمت مولانا شاہ عبدالغفر دہلوی بودند ہمارہ ہمناسب جلیلہ از سرکار انگریزی عزتیار داشتند ہنگامیکہ فتح پور ہنسودہ رونق افروز عمدہ صدر الصدور بودند مؤلف ہیچچان بنحال برداری تلامذہ مولانا کامیاب حاصل کرد بسال شہتم از صدی سیر دہم مولانا محمد دوح حق تقاعد قبول فرمودہ بوطن مالوف مراجعت فرمودند این حقیر نیز ہمراہ رکاب ٹھیلی شہر رفتہ کتب متوسطہ درسیہ بخدمت فیضہ رحبت می گذرانید مولانا محمد دوح تمام عمر شریف بدرس علوم فرمودند کتب درسیہ بلا معائنہ کتابی بحالت چیل قدمی درس میدادند بتالیف و تصنیف توجہ نہ داشتند دہ مرتبہ بزیارت حسین شریفین مشرف شدہ بست و یکم ذیحجہ یوم سہ شنبہ سال سیزدہ صد ہجری از دار فنا بدار بقا شتافتند نامند وانا لہ راجعون ولادت محدوح بسال دوازده صد و یازده ہجری بطور پورستہ از لفظ تاریخ سال ولادت ہنری آپد ازین حسابہ عمر شریف بہ نزدیک ۷۰ سال رسیدہ باشند غفر اللہ لہ ٹھیلی شہر تقسیمہ نیست از توابع جوینور مولوی محمد شبلی اعظم گڑھی مصنف رسالہ اسکات المقتدی فی انصاف المقتدی</p>	

و محل النعام و غیره است جمله کتب درسیه متداوله پیش مولوی محمد فاروق عباسی چڑیاکوٹی گذرانیده اکنون بدرسته العلوم علی گڑھ بمنصب مدرس اول قیام دارد و سلمه الله تعالی تصانیف المأمون تاریخ زمانه مأمون الرشید خلیفه عباسیه بغداد و انجزیه در میان حقیقه جزیه گذشته تعلیم در انظار کینیت تدوین علوم مسلمانان سلف و اسامی مدارس قدیمه نشان چشم میدوید بیان حالات موجود

اسلام سیره النعمان و تاریخ عمری امام ابوحنیفه تصانیف و غزلیات عربی فارسی

مولوی محمد شیشلی جو پوری خلف سوم مولوی سخا و علی عمری جو پوری بست و پنجم شعبان سال دوازده صد و شصت و سنه هجری تولد یافته هنگام هجرت فرمودن پدر بزرگوار خود نه ساله صغیر السن بود و بدینجه از رفتن مکه معظمه قاصر ماند پیش جد مادری خود قاضی ضیاء الله صدر الصدور مرحوم بنار و لغت تعلیم و تربیت یافته بمقام جو پور از حافظ لغت الله ساکن سرای میر حفظ قرآن شده کتب درسیه فارسیه از بعض اعیان جو پور خوانده تحصیل علوم عربیه عنان غریبه طافه محقق صرف و نحو و غیره از تلامذه مفتی محمد یوسف فرنگی علی تحصیل کرده باندک زمانه بخدمت مفتی موصوفه الذکر قاضی کتب درسیه متداوله خاندان نظامیه به تحقیق و تدقیق تمام کرده و سنه فضیلت مفتی محمد یوسف از دست خاص یوسف عطا فرموده و حکم باطن بخدمت مولوی سید خواجہ احمد نصیر آبادی که از تلامذه پدر بزرگوار دی بود آموخته و اجازت کتب احادیث از مولوی سید نذیر حسین بلوچ نولانا محمد اسحاق دهلوی یافته بحصول سند ممتاز گشت و بسال دوازده صد و هشتاد و شش هجری بمحبت جد مادری در مکه خود قاضی ضیاء الله از زیارت حرمین شریفین مشرف گشته بطون بالون معاودت فرموده چنانچین پدر خود دست و بمواسا در سر قرا نیده بر این چو

و تذکره خلائق می پردازند سلمه الله و البقاء واصله الی یامیناه

مولوی محمد شفیع بدایونی از اجد علمای عهد سلطنت محی الدین محمد اورنگزیب عالمگیر و شاکه سلسله نسبش بامیر المومنین سیدنا عثمان ابن عفان رضی الله عنه منتهی شود و هو مولوی محمد شفیع ابن شیخ مصطفی بن عبد القادر بن عمره الله بن کریم الدین بن قاضی محمد بن شیخ معروف بن شیخ دود بن عبد لشکور بن محمد راجی بن قاضی سعد الدین بن قاضی القضاة قاضی رکن الدین بن القسب بن شمس الحق بن قاضی و انبیا ابن شیخ شهید بن شیخ ابراهیم بن شیخ اسحاق ابن عبد الکریم بن

شیخ شریف بن نور الدین بن عبدالحی بن شیخ مخدوم بن شیخ انیس بن شیخ طایف بن شیخ عبدالحکیم
 بن عبدالحکیم بن عبدالحلیم بن ابان بن سیدنا عثمان بن عثمان الاموی القرشی رضوان الله علی
 سن اربع الیدی منهم قاضی دانیال از عراق بهند قدوم آورده بقضای بدایون مسابسات یافته بهدر انجا
 سکونت پذیرفته از اولاد انجانش شیخ مصطفی است که در علم تصوف یگانه روزگار خصوصاً در حل
 غولیات کتب شیخ محی الدین عربی مشارالیه علمای کرام بود پیشش مولوی محمد شفیع از ارشد تلامذه
 ویست که عمر گرانمایه خود بدین مدرس بسوزیده بهر هفتاد و نه سالگی روز جمعه بست و دوم شوال
 از آخر صدفی یازدهم یا اوایل صدفی دوازدهم هجری بر حوض فرمود و وفات الصدق عقب خود
 گذاشت یک مولوی خیر شریف دوم خطیب عهدا لطیف

محمد صدیق لاهوری ابن محمد حنیف بن محمد لطیف نقیه و محدث و ادیب بود و له باجده وی از
 کابل براهور آمده امامت مسجد وزیرخان میگرد صاحب ترجمه بروز و شنبه تاریخ بست و نهم محرم
 سال یازده صد و بست و هشت هجری در لاهور متولد شده چون این پنج سالگی رسید مولانا محمد عابد
 صاحب تعلیقات تفسیر مصطفی اسم تسمیه خوانی دی ادا کرد و بعد حفظ قرآن مجید بخیرت مولانا
 محمد عابد و ملا محمد امجد و ملا حفیظ احمد و مولوی عبد الباقی و ملا ظهیر الدین و ملا شهریار و غیره علوم متداوله
 تحصیل کرده و سند حدیث از شیخ بکلی ابن صالح بکی بدین مسجد الحرام و شیخ ابوالحسن سند بنی
 مدرس مدینه منوره بسال یازده صد و هفتاد و یافته تصانیف بسیار فارود و یازده صد و نود و دو
 هجری رحلت نمود تصانیف - سلک الدرب بصنعت اجمال در سیرت نبویه علیه الصلوٰۃ
 و التیمه - مدار الاسلام فی علم الکلام - شروط الایمان - القول الحق فی بیان ترک الشر و الخلق -
 در النقص - بدیم الطافوت فی تقصیر باروت و دایوت و در حقه الثقلین فی تمثال ال
 شرح النفحات الباهره فی جواز القول بالنسبه الطاهره و اذاله الفسادات فی شرح مناه
 تبیض الرق فی تبیین اثنی جامع الوطائف - نقطه الخطب - منیل الاحزان - زبد
 جامع طباحی - ترجمه فقر محمدی - هدیه انام و غیره

محمد صدیق برهانپوری از علمای دکن کنیتش ابوبکر لقب وی محی الدین بن
 التیموری البرهانپوری است از تصانیف او رساله فو محبات است که بدان یک

و خاتمه ترتیب داده مسائل احضار و تجزیه و تکفیر و غیره متعلقات هیست بیان کرده و دیده شد که خالی از زوائد نیست زمانه وفاتش بدریافت نرسید

شیخ محمد طاهر طبری / نامش جمال الدین محمد ابن طاهر است و بر محمد طاهر شهرت دارد بسال منصد و چهارده هجری در بلده نمر و اله گجرات متولد شده اولاً از مولانا مسمه و مولانا شیخ ناگوری و مولانا برهان الدین سموی و مولانا یونسوی اکتساب علوم کرده فارغ تحصیل شدند بعد در سن بهشت صد و چهل و چهار هجری بسوی حجاز رخت سفر بست و بفرست زیارت حرمین شریفین زیارتها الله تشریفاً و توفیقاً مآب است اندوخته دسان دیار پرانوار از شیخ عبدالعزیز زبیدی و سید عبداللہ عدنی و شیخ عبیدالله حضرمی و شیخ جارا لعلکی و شیخ ابن جرمصری ثم الملکی صاحب حواصی محرقه و شیخ علی مدنی و شیخ بر خوردار سنه سی و شیخ علی بن حسام الدین المتقی و شیخ ابوالحسن بکری بکی و غیره تحقیقات و استناد فن حدیث نموده دست ارادت بدست شیخ علی متقی داده و بفضل و کمال کامل کمال گشت و از آنجا بخیر و برکت بطن مالوت با ناکمده با فاده و تدیس مرجع طلبه علوم شدند چون فوات شریفش امر بالمعروف و ناهی عن المنکر بود در قلع و قمع بیخ بدعت و منکرات عموماً بغایت سعی کوشید خصوصاً در ازاله بدعات هم قوم خود که همه بونه بود و دند هب ممدویه اسمعیلیه داشتند همه تن مستعد بود و نیز عهد کرده تا وقتیکه نقش بدعت و منکرات از قوم خود زایل نگرداند خامه بر سر خود نه بندد و حسب وصیت مرشد خود شیخ علی متقی مدد از دست خود حل کرده با داد اکتساب فنی طلبه را می داد و بجالت درس نیز دستش از حل نمودن سیاهی باز نمی ماند چون جمال الدین محمد کبریا شاه بسال بهشت صد و هشتاد و هجری مرز بوم گجرات را تخیم سر اوقات خود ساخت شیخ هم بشمول علمای وقت مبارکاه شاهی تقرب یافت با شاه سبب ترک عمامه بستن پرسیدی رحمة الله علیه سبب آنچنانکه گذشت بیان نمود که با شاه از دست خاص علمای بر سرش بست و فرمود که نصرت دین متین بزمین است شما و ازاله بدعت کوشید خان اعظم عزرا غریز که برادر رضاعی اکبر شاه که حاکم گجرات بود تا ایام حکومت خود همه تن مددگار شیخ بود هرگاه مرزا غریز که که منزل شده بجایش عبدالرحیم خان خانان شیعی منصوب گردید فرقه ابواسمعیلیه که مجانست به سبب بل تشیع دارند قوی بازو شد مد شیخ مایوس شده عمامه از سر خود جدا کرده جنت خوف حال پیشگاه با شاه جانب گره روانه شد و گریه می اندواید

اسمعیلیه در سپه ادریان شدند هرگاه شیخ بنوح اوچین بمنزلی که مابین اوچین و سارنگ پور واقع است
رسیده کرده اشتیاق فرست یافته اورا شنید که ونداین ساخته بسال قصد و پشتاوششش بجزایم وقوع
یافته همایان شیخ نقش ویرانه پشین آورده در مقابر بزرگانش بخاک سپردند شکر اندر سعیه و جزا اند
جزایم شیخ علیه الرحمه در فن حدیث تالیف مفیده دارد و آنرا جمله کتاب مجمع بحار الانوار است در لغت
حدیث که فی الحقیقه بجای خود شرح صحیح سته می تواند شد دیگر معنی در تصحیح اسما و الرجال بلا تعرض بیان
احوال بخاتمه مختصر نوشته تذکره الموضوعات در بیان احادیث موضوعه و قانون الموضوعات فی
ذکر الضعفاء و اوصاف اهلین نیز از تصانیف دیند بوبره یوزن جوهره لفظ هندی یعنی تاجر مشتق از
یوه بار بیای موصوفه و کسوره و یای شتاه شتائی جموله ساکن مخبوط و او و های هوز و الف و رای ممل
یعنی تجارت قومی است در دکن که همه تجارت پیشه اند با خود بار ابطه معاشرت و اتحاد دارند و اعتقاد
شان فقری خود را عانت کنند رئیس شان ویدی فی زمانه ملا نجم الدین است که شفقت پدران
بر جمیع پیاپی مرعی دارد و این گروه مهدویه اسمعیلیه اند و خود را پیرو محمد بن اسمعیل بن عبد الله بن احمد
بن محمد بن اسمعیل بن جعفر صادق دانند و محمد بن عبد الله را مهدی آخر الزمان گویند و بنایت تعصب
قهرمی دارند و اسمعیلیه چند فرقه هستند و ادویه و اسحاقیه که سواس دکن هندوستان در مالاک
بیم و الموت و مغرب دایران و قستان یافته می شوند بگویند اسمعیلیه با شخص پکن هند
سکونت دارند فرقه مهدویه که خود را پیرو محمد جوینوری گویند اکثر اهل این مذاهب بمالاک جی پور
حیدرآباد دکن قیام پذیر اند و فرقی در میان مهدویه اسمعیلیه و مهدویه جوینوری نیست که مهدویه
اسمعیلیه میلان را پیشی دارند و مهدویه جوینور را نکل به گوشت و اند شروال و محرفه الهواره
نام سابق شهرت است پیشین مفتوح بای فارسی و تازی هندی مفتوح مشهور و در آذربایجان ملک
گجرات دکن شهرت است که بزبان پاستان مفر حکومت را بجان هندو بود

مولوی محمد ظاهر بن سید غلام جیلانی بن سید محمد و شیخ بن سید محمد صاحب بن سید محمد آیت الله
بن سید شاه محمد علم الهدی الحسینی لقبی انقشبنوی از اولاد امام همام حسن مثنوی بن سید ابوالکلام
حسن ابن علی ابن ابی طالب عم رسول الله صلی الله علیه و علی آله و سلم اهل کربلای کریمین از سید طایفه
مولد و سکونتش بمکه شاه علم این ممالک رای بریل ملک دوده است ولادت با سعادت بسال یازده

صدوق و ہشت ہجری واقع شدہ وی رحمۃ اللہ علیہ کتب درسیہ اذعم بزرگوار خود مولوی سید
 قطب الدی تلمیذ رشید مولانا شاہ عبدالعزیز محدث دہلوی خواندہ تکمیل علوم مجتہد مولوی
 عبد الجامع سید پوری نمودہ جامع کمالات گشت و بیعت طریقہ بردست سید احمد مجاہد کردہ ذکر
 پیش ازین ثبت اوراق شدہ و نیز با تحصیل خرقہ خلافت طریقہ چشتیہ و قادریہ و نقشبندیہ مجددہ
 و مجتہد مستفیض گردید و از ہدایت و ارشاد و تعلیم طریقہ و تصنیف و تالیف عالمی را منور فرمود
 تصانیف شریف او در تصوف و عقائد و محاکمات سنت و بدعت مثل خیر المسالك تحريم المحرم
 و قاطع البدعة و رسالہ در بیان وحدت وجود و وحدت شہود و کتابی در بیان فتوحات شام
 و غیر ذلک بزبان فارسی دارد و کمال متانت و سمالت نافع و مفید بہ ترتیب حسن واقع شدہ اند
 حضرت ایشان با وجود مشغلہ تصنیف و تالیف و افتادہ تدریس و در عظمت ہدایت و مواظبت و
 ظائف گاہ گاہ بہ نظم نیرمی پرداختند شعر ایشان در ہر زبان فارسی و اردو و ہندی خیلی خوب و
 ذوقی مرغوب دارد و ہنگامیکہ صاحب ترجمہ علیہ الرحمۃ بنا بر تعلیم پسران پانڈی وین بندہ بہادر
 دیوان ریاست ریوان بمقام ریوان رونق افروز بود و سواد اوراق اکثر اوقات شرف
 قدمبوسیش می یافت در حقیقت حضرت ایشان یادگار سلف صالحین بودند چندی از سکنہ
 ریوان دست ارادت بہ امان بہ پیش دادہ اند و برخی از ٹھمری و ہولی طبع زادش بایستہ بعض
 سرود سرایان ریوان محفوظ است مولوی سید فخر الدین احمد سلمہ ربہ ابن البنت حضرت
 ایشان در کتاب مہر جہان تاب اکثری ازان نقل فرمودہ و باقی حالات شان مولوی سید محمد علی
 خلف الصدق مولوی سید فخر الدین احمد صدرالذکر در ترجمہ الناظر مشرعا تحریر فرمودہ مولوی
 ولی الدین بغیر آبادی مرید ایشان بودند و مولوی محمد صادق غازی پوری و مولوی لطف اللہ
 مناظر صاحب تفسیر منظر العجائب و مولوی فخر الدین احمد ابن البنت حضرت ایشان از ایشان
 اند علوم کردہ اند و وفات شریفش در سن دوازده صد و ہفتاد و ہشت ہجری بعارضہ فالج
 در رای بریلی وقوع یافتہ آہ سید محمد ظاہر مادہ تاریخ و فائش یافتہ اند رضوان اللہ علیہ و علی سلفہ
 محمد جوہر پوری مدرسہ محمدیہ در سیادست و شہختش از باب تواریخ خلافت کردہ اند و لفظ
 سیر المتاخرین ناقل است کہ سید محمد جوہر پوری ابن سید بدہ اولیسی از افرادان روحانیت

فیض برگرفته بر صورتی و معنوی علوم حاوی بود از شوریدگی دعوی مددیت کرد بسیاری مردم
بروگر ویدند و بسا خارق از بر گزارند انتی منو کوے محمد زمان شاهجهان پوری در هدیه مددیه از
مطلع الولايت و شواهد الولايت و پنج فضائل و تذکره الصالحین و غیره کتب معتبره فرقه مددیه نقل
کرده شیخ جونپور که ویرامدیوان میران سید محمد مددی موعود میگونی اجتهاد الش چین است که در بلده
جونپور شخصی سید خان نام داشت از دو فرزند بود که یکی احمد دوم محمد جهان شیخ جونپور است
که بسال هشتصد و چهل و هفت هجری متولد شده نام مادرش بی بی آفا ملک بود مددیوان بهجت
ادعای مددیت نام والدین او را میان عبداللہ و بی بی آمنه مقرر کردند چون عمرش چهار سال چهار
ماه و چهار روز رسید سید خان پدرش اشرف واعیان جونپور را به تکلف تمام ضیافت کرده از
زبان شیخ دانیال جونپوری که از شیخ وقت بود رسم تسمیه خوانی او انکائیده ویراجست تعلیم بشیخ دانیال
مقوم بسر شیخ جونپور و برادر کلانش احمد بخت شیخ دانیال حاضر کرده با کتاب علوم می پرداخت
چون شیخ جونپور طبع بلند و ذهن دل پسند داشت بعمر هفت سالگی از حفظ قرآن مجید و بدوازه سالگی
از علوم درسیه فراغ حاصل کرده و از آنجا که در مشنگانی و قائل علمیہ دلیر و در مباحثه همچو شیر بود و شیخ
دانیال جونپوری و علمای دانا پور ویرا بلقب اسد العلماء یا میکردند شیخ جونپور اولاً بسلسلہ چشتیہ و
ارادت بشیخ دانیال داده هنگام شباب قدم در ساحت فقر نهاد مردم زمانه با اعتقاد تمام بوی
گرویدند سلطان حسین حاکم دانا پور که باج گزار و لیپ را در زبان گوڑ بود و بر اطمینان اعتقاد بدو پیوسته
و در هر می ویرا به خودی برد با حمله شیخ جونپور سلطان حسین را از اطاعت و لیپ را و باز
و وابسته مستعد جنگ و جدال گردانید سلطان حسین بجمعیت سی هزار سوار جنگی مع شیخ جونپور و
جانب گوڑ شد و یک هزار و پانصد سواران مجروح و کوفت بر گیان نامزد بودند در کاب شیخ دهمشته
و لیپ را و مجروح شدن خبر خروج سلطان حسین مقابل گشت سلطان حسین بوجهی کی فوج خود
منظم شده پس پاگردید لیکن شیخ جونپور قدم استقلال از آنجا بجنبانید و پانصد سواران بر گیان
بر و لیپ را و حمله آورده بیک تیغ او را در پیاره کرد دلش از تنوره بدن بد افتاد میگونی که بدوش
صورت بتی که او را و لیپ را دومی پرستید منتوش بود این واقعه موجب از دیار جذب شد
که هرگاه معبود باطل را از زمینین از است معبود حق را چه خواهد بود شیخ جونپور تا دوازده سال دران

جذبیه پوش مانند چون آنان افاغنه یافت ترک وطن کرده مع زن و فرزند و مریدان چند از راه نیستان
 مانا پور بجهان گردی رواند درین سفر بی الهی زوجه شیخ رسید محمود فرزندش و شیخ بیکه
 و میان دلاور و مسلم همیشه نزاده ولیپ را مقتول همراه شیخ بودند و مریدان نیستان المامات
 هندویت خود مرتبه اول ظاهر کرده که رفقاییش تصدیق آن کردند رفته رفته بشهر پیوندی رسید
 در آنجا مردم آن مرز بوم بتذکیر و بیانش هجوم آوردند و مشایخ آن دیار برود حسد بردند و جبر از آنجا
 او را بدر کردند شیخ بابتعه خود بشهر مندو دار السلطنت مالوه آمده غلغله و عطا و گوش زد و عالمیان گشت
 سلطان غیاث الدین بادشاه مالوه که در آن هنگام حکم پسر خود سلطان نصیر الدین بچولانه زرین
 معید بود شیخ را بعطای انعام کثیره فرما حال ساخت و یکی از امرای سلطان غیاث الدین المدام
 نام که بفضیلت علمی و شعر گوئی شهرت داشت ترک دنیا کرده همراه شیخ گشت مریدان او را
 خلیفه ششم میدانند مرثیه شیخ جو پوری و دیوان مهمل در ساله بارامات و رساله ثبوت هندویت
 از تصانیف اوست و صاحب دیوان مہری ابن خواجہ طہ شاگرد همین المدام است بالحمه شیخ
 جو پور از مندو تنگ گاه مالوه بشهر جاپانیر عاصمه گجرات دکن آمده مسجد جامع فردا دند شهره و عطا و ترک
 و مجردش آفاق را برگرفت سلطان محمود یکصد بیای موحده مکسور و بیای تحانی بچول و کاف
 فارسی و دال هندی مخلوط بهما لقب سلطان محمود گجراتی است و در تاقب سلطان مذکور بدین
 لقب دو وجه بیان کرده اند یکی آنکه بر دتهای سلطان مانند دوشاخ کا و سبط و بیچار بودند
 بزبان گجراتی این چنین کا و رایگه گویند دوم بی زبان گجرات عدد و را گویند و گده قلعه را چون
 فتح قلعه خوانند و جاپانیر بدست سلطان رودی نمود بنابران ویرایگه می گفتند مرات احمدی
 مر زبان گجرات خواست که حاضر مجلس شیخ شود و گریه و انعت علمای وقت از ان اناده باز ماند
 میان نظام که مسجد اسلام خان طالبعلی بود بقلعه مریدانش آمده همراهش گردید و بهما بخانی بی الهی
 زوجه کلان شیخ مذکور وفات یافته زیر قلعه مدفون گشت شیخ جو پور از آنجا براه بریا پور و دولت آباد
 بشهر گنر مطیه سفر نمود نشاند احمد نظام الملک بادشاه آن دیار با اعتقاد تمام پیش آمده زن بعد
 بر نامه شاهی ملک برید بشهر پیدر رسید شیخ محسن و ملا ضیاء و قاضی علما را الدین دست ارادت
 بدادند شیخ جو پور از آنجا بگجرات رسید بعد از یارت سید گیسو در از قدس سمره براه را می پاک

برسی واپس رسید و بسواری مرکب تری عازم بیت اندر شد هرگاه بحرم محرم رسید بیادش آمد که در میان رکن و مقام ابراهیم خلیف بر دست مهدی موعود حجت خواهد کرد زبان خود را به کلمه من مبعوثی نمودن گویا ساخت میان نظام و قاضی علاء الدین آملی گفته دست بدستش داده گفت که دو گواه بسند این واقعه بسال نهصد و یک هجری بظهور پیوسته و بعد معاودت از کلمه مسطویه بمسجد تاج خان سالار واقع اجماعاً و کجرات رخت اقامت انداخت بتذکره دعوت پرداخت ملک پیران الدین ملک گوهر داخل حجره میرانش شدند و همدین مسجد بسال نهصد و سه هجری مجمع عام دعوی مهدویت کرده این دعوی دوم است علما و مشایخ کجرات سلطان محمود گفتند که شیخ جوهر پور و عطا خود حقایق و معارف خلاف شرع شریف بیان می نماید سلطان حکم اخراجش صادر فرمود شیخ از آنجا بدیده سولا سانج منزل گزین گشت میان نعمت که رهنرانی سفاک بود بحرم قتل سیکه جشی گرفته بدو پیوسته دست ارادت بدست شیخ داده بجز که رفقایش در آمد با جمله شیخ جوهر راز سولا سانج بشهر نهر و اله کجرات که آنرا پٹن هم گویند بر لب حوض خان سرور فرو آورده میان خوند میر و اقربایش در آن مقام بسکک ارادت نسکک شدند در آنجا نیز همان آس بکاسه پیش آمد یعنی فرمان ثانی از بارگاه سلطانی جهت اخراج او صدور یافته شیخ مع توابعین بقصبه بدلی که آن پٹن سه کردی فاصله داشت رخت اقامت انداخت میان خوند میر که ویرا مبارز الملک جوهر بد عقیدگی مجبوس نموده بود از مجلس گرفته شیخ پیوست بمقام بدلی مذکور جمله میرانش دست استبداد و بداندیش زدند که باز دعوی مهدویت کند شیخ زبان خود بدین کلمه گویا ساخت انما صدق حسین مراد الله و پیوست جسم خود بد و انگشت گرفته گفت هر کس از مهدویت این ذات منکر شود کافر است و من از خدا پیوسته احکام میگیرم خدا میفرماید که علم اولین آخرین و بیان حق قرآن کلیه خیر این ایمان بتوادم پذیرنده تو من و منکر تو کافر است خوند میر و تمامی یارانش که سه صد بودند صدراعظم آملی و صدقادر داد نمایان دعوی سوم است که در سال نهصد و پنج هجری از بلطون رویه بر در آورده و تا دم مرگ بهمان دعوی قائم ماند این دعوی را مهد دیان دعوی نوکمی نامند بشنیدن این دعوی تنی چند از علمای شهر نهر و اله بقصبه بدلی آمده با حقاً بدو پیوسته مگر شیخ از خیالات خود باز نیامد علمای وقت سلطان کجرات را مطلع کردند سلطان

حکم اخراج وی صادر فرمود شیخ بامریدان خود بسوی ملک سنده نهضت نمود و از راه جا لور و ناگور و نصیر پور
 بشهر سنده دارالحکومت سنده فرود آمد و را بنجا هم چند کسان مصدق ممدویت او پیدا شدند چون
 اهل اسلام سنده بر عقاید شیخ آگاه شدند شاه سنده حکم قتل شیخ مع مریدانش صادر فرمود
 در بانیان مصاحب شاه سنده بسعی تمام حکم قتل ملتوی گناییده از محروسه سنده وی را بدر کرد
 شیخ بامریدان خود که هشت صد مردم بودند بخراسان شتافت بنجله مردم همراهی شیخ سه صد شخصت
 نفر ملقب باصحاب و مهاجرین بودند چون بقندهار رسید حاکم قندهار مرزا شاه بیگ بعد از آگاهی
 بر حالات شیخ فرمود که برو جمع هندی را بمسجد جامع پیش علمای اسلام حاضر آرند ملازمان با تشال
 امر حاکم شیخ را گرفتار کرده پیش علمای اسلام بمسجد جامع حاضر آوردند علمای وقت بسختی کلام بدو پیش
 آمدند شیخ تحمل بکار برده و عطف قرآنی آغاز نمود مرزا شاه بیگ که نوجوان بود بر سر بیانش فریفته شد
 که آن گرمی بسری سبدل گشت شیخ از ان مملکت نجات یافته بعد از طے منازل بشهر فراه رسید ناگاه
 یکی از عده داران آن شهر آمده اسلحه شیخ و رفقاییش گرفته بر یگان را از گوشه کمان خود شمار کرد و گفت
 فدا همه بزنند ان خوا پسید رفت بعد از امیر ذوالنون حاکم فراه بنا بر دریافت ماجرا بذات خاص
 نزد شیخ جنپور رسیده گزیده او شد و علمای وقت را فرمود تا امتحانش در ممدویت بگیرند علما
 باب مباحثه و مناظره و نمودند امیر ذوالنون صورت حال پیشگاه مرزا حسین بادشاه خراسان
 معروض داشت بانتظار جواب تان ماه بشهر فراه قیام و رزیده بومرخصت و سه سال در سن
 نمصدوده بجزای یوم پنجشنبه داعی اجل را بلیک جابت گفته سفر آخرت اختیار کرد و در میان فراه
 و زریه خون گشت آلمداد بن جنید که ذکرش گذشت مرثیه شیخ بر قبرش خواند از جمله اشعار مرثیه
 اینست **ه** فضلش که بزجمع پیغمبر شد از خدا با و ابرو ز حشر شفاعت گرا ز حذر او
 اعوذ بالله من سوء الاعتقاد

مولانا محمد عابد لاهوری (۱) اولاد ابوبکر صدیق رضی الله عنه فقیه مفسر از دو دمان علم
 کثیر العبادة بود در طلقه مجلس می روزانه قریب دو صد علما و صلیحی نشستند از لاهور پیاده
 بحرین شریفین رفته و بعد ادای مناسک حج و زیارت روضه منوره بلاهور مراجعت فرموده
 بتاریخ هیزدهم رمضان سال یازده صد و شصت هجری ازین جهان رحلت فرمود

تصانیفہ حاشیہ تفسیر بیضاوی ناقص - شرح خلاصہ کیدانی بزبان فارسی شرح تصدیقہ بانس
سعود رسالہ وجوہ اعجاز قرآن - رسالہ فی الارثیۃ الاحتیاطیۃ بی صلوة الجمعة - العشرة المبشرة فی
فضائل الامۃ المرحومہ

شیخ محمد عابد سندھی ابن احمد علی بن یعقوب سندھی فقیہ محدث جامع علوم عقلیہ و نقلیہ
حامی مذہب حنفیہ بود در شہر سیون کہ متصل شہر یو پاک بر کنارہ شمالی نہر حیدر آباد سند واقع است
متولد شدہ وی در زبید ملک بین از علمای وقت مستفید شدہ و از انجا ب صنعای مین رسیدہ و در
وزیر کتبخانہ گشت و منجانب امام صنعاء بطور سفیر مقرر شدہ و از انجا ب وطن مالوف معاودت کردہ و تقصیر
لوازشی کہ ب ملک سندہ قریب کرانچی بندر است رخت اقامت انداخت باز بدینہ طیبہ آمدہ والی
مصر وی را رئیس العلمای مدینہ منورہ مقرر فرمود کتاب مواہب اللطیفہ علی مسند الامام ابی حنیفہ
و طولع الانوار علی الدر المختار و تفسیر الوصول الی احادیث الرسول و شرح بلوغ المرام
از تصانیف وی مشہور اند بروز دوشنبہ ماہ ربیع الاول سال دوازده صد و پنجاہ و ہفت
ہجری وفات یافتہ در بقیع مدفون گشت -

میر محمد عسکری جوہپوری از سادات عظام بلوچ جوہپوری مذہب بودہر چند تحصیل کتب
مداولہ چنانکہ جمول علمای ہندوستان است نکرده مگر بکامی طبعی و زور کتب بینی بجمع فنون قبول
و منقول و فروع و اصول بتمام داشت و در حسن بیانی و طلاقت لسانی مشارالیه اقران بود
نامہ فی افادہ علوم می داد و بر قلیل محاش قلنغ ماند مولف سیر المتاخرین می نویسد کہ بر شیخ
صدر جہان عرف الکنون میان کہ سنی الذہب از فضلاے وقت بود بمسئلہ فضیلت
ابوبکر صدیق و علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہما چیرہ دست آمد و اللہ اعلم بالصواب و س
بہر ہفتاد سالگی بسال یازدہ صد و نور حلت فرمود

حافظ محمد عظیم پشاورمی بیگویند کہ وی در اوائل نہایت غبی بود بہ دعای خطر علیہ السلام
ذہین گشت و در اندک زمانی علوم عقلیہ و نقلیہ فرا گرفتہ عالم میلح فاضل جلیل و اعظاہ بے عدیل
گشت و غطاوی نہایت بر تاثیر و با مذاق بود بزبان عربی و فارسی و پشتو و پنجابی ماہر و مقرب بدینی
طالب العلم یا سامع و خط ہر زبانے کہ از زبانہای مذکور می فہمیدہ آنرا بہمان زبان تعلیم مے داد

و معظمت میکرد و بصارت ظاہرش مقفود شدہ بود مگر بسبب نور باطن وی را احتیاج بینائی
ظاہر نبود و در دوازده صد و ہشتاد و پنج ہجری وفات یافتہ

مولوی سید محمد علی دو کوہی عزت امام علی بن سید غلام محی الدین ساکن دو کوہہ ضلع
جالندھر بمقام مولوی لطف اللہ ساکن علی گڑھ و مولوی حافظ محمد شوکت علی سندیل و مولوی
محمد کمال عظیم آبادی و مولوی محمد احسن پنجابی مدرس کانپور و مولوی عبدالحمید عظیم آبادی
تحصیل علوم متعارفہ کردہ بالفعل بمقام عظیم آبادی مطب می کنند سلمہ اللہ تعالیٰ

مولوی محمد علی بدایونی بن خطیب محمد لطیف بن خطیب عبداللطیف بن ملا محمد شفیع
عثمانی جہان آبادی عبداللطیف خطیب مسجد جامع بدایون بود کہ از اساطین شمس الدین التمش در
سن ششصد و بیست ہجری تعمیر کردہ ولادت مولوی محمد علی در سال سی و چہارم صد
دوازہم ہجری بطور پیوستہ از بدو سن شعور شوق تحصیل کمال ظاہر و باطن در سرش افتاد
خدمت کلاس عمید کہ مشہور کائنات عالم بودند دریافتہ مستفیض می شد لیکن اکثر علوم متعارفہ
پیش قاضی مبارک گویاموی و قاضی مستعد خان دہلوی تحصیل و تکمیل فرمودہ و دست ارادت
بلان برداشت میر عبداللہ دہلوی بسلسلہ علیہ قادریہ زودہ مریدش گشت شرح کمالاش بخنداشت
کہ درین مختصر کتبہ بالآخر بہر شخصت و سہ سالگی تاریخ بیست و پنج ربیع الثانی سال یازدہ صد و نو
و ہفت ہجری مولوی شمس الدین را عقب خود گذاراشتہ رحلت فرمود شاعری تاریخ و فائنات
چنین یافتہ ۵۰ از وفات مولوی معنوی بگشت تیرہ ہجرت و زجران از خرم چہر تا غنچ بگشت
کہ رحلت زمین جہان قطب زمان

مولوی محمد علی صدر پوری ابن شیخ رمضان علی متوطن موضع صدر پور بر گنہ بیج آباد مضاف
شہر لکھنؤ عالم ربانی شاعر حقانے اتخلص بہ محمد در اوائل عشرہ ثانیہ صدی سیزدہم از ہجرت متولد
شدہ پیش مرزا حسن علی محدث لکھنوی شافعی المذہب کتب تفسیر و حدیث سماعہ و تفسیر
گذرانید و بخدمت مولوی شاہ بشارت اللہ پراگھی نجدی شریف بیعت طریقہ نقشبندیہ مجیدہ
یافتہ مستفیض گشت در شاعری و صنعت و صناعت بدعت بقائیت می کہ شہید و خود ہم شاعر
و دثار تقوی می پوشید اکثر مصداقش از قصاید و ثنویات مشتمل بر موعظہ و فضائح اند و در نسبت

نیز چند تصانیف بطرز نصاب دارد بسال دوازده صد و پنجاه و هشت هجری به ژونک قدوم آورد
 بجزگرمه ملازمان وزیر الدوله امیر الملک نواب وزیر محمد خان بہادر نصرت جنگ منسلک گردیده بمقتضای
 وجہ است فرزندان رئیس موصوف مخصوص گشت و تا عمر اخیر بکازمت عین الدوله وزیر الملک
 نواب محمد علی خان بہادر صولت جنگ خلف نواب سابق الاقاب بسر برده بتاریخ پانزدہم
 رجب سال دوازده صد و ہشتاد و نہ ہجری ہنگام نیم شب پنجشنبہ از عالم فانی بکائنات ودلی
 روان گردید مولو کے محمد حسن تاریخ رحلتش صوری و معنوی این چنین گفتہ **س** درینا کہ آن
 عالم حق پرست پیمحمد علی فضل و دانش انیس پوزیش جہان دل بہر دوختہ بگردید باملا ر اعلیٰ جلیس
 محمد حسن صوری و معنوی پوزم کرد تاریخ طرز نفیس بفر دوس رفت آن معلی جناب بزناہ حبیب
 نصف لیل النجیس پتصانیفہ آثار محشر در احوال قیامت - دلبر و غظین - تسر الناظرین در نکاح
 بیوگان - مینو نظیر در قصص بزرگان - ہدیۃ الاخیار قصہ عا داولی و عا د آخری - وقائع اتمہ
 در حالات سید احمد مجاہد رای بریلی - ترجمہ حقیقۃ الاسلام مصنفہ قاضی شہار اشد پانی پتی - نصاب
 گوہر منظوم - نصاب سلک گہر - نصاب مصدر الفیوض - نصاب مقتل الخازن - نصاب
 درج جواہر - نصاب عنایہ الآثار - نصاب کنز المصادر - مثنوی تحفۃ الاخیار - مثنوی تحفۃ الاحیاء
 تصانیف در حمد و نعت - رکاز الہدایت در فقہ - مثنوی عبرت افزا قصہ
 زن دیندار عشاہدہ

مولوی شاہ محمد علی ساکن بہیرا بن شاہ عبدالعلیم ابن شاہ ابوالغوث کرم دیوان ساکن
 موضع بہیرا ضلع اعظم گڑھ و برادر زادہ حافظ شاہ ابوالسحاق قدس سرہ بشوق تحصیل علوم
 پای ارادت در جادہ غربت نہادہ بعد طے منازل و قطع مراحل در مدراس بخدمت ابوالیسا
 ملا عبد العالی بجز العلوم فرنگی محلی پیوستہ در ان مرز بوم مدتی قیام و زیدہ از تحصیل علوم در سید
 متداولہ نقد فراغ بدست آوردہ بدیار عرب روانہ و تا سہ سال بدینہ طیبہ علی صاحبنا اصلوفا
 و النجیہ رخت اقامت انداختہ علم حدیث و اسما و الرجال و اسانید را بہ تکمیل رسانید و بعد در
 بست و سہ سال بوطن مالوف مراجعت فرمود و بوخطیفہ دولت مدراس کہ باو میر سید قانع
 بودہ روزیکہ چند بوطن بسر برودہ چہان فانی را پدید و فرمود انا اللہ و انا الیہ راجعون

ملا محمد عمران رام پوری ابن ملا محمد غفران رام پوری شاگرد والد ماجد خود نیز خدمت مولوی
حیدر علی رام پوری مستفید شده و رفقا همت مشارالیه اقران خود بودند و تمام عمر شریفش در افتادہ تعلیم
طلبہ علوم بسر بردہ رسالہ تجنیز و تکفین بیت از عنقا تش مشہور و مطبوع است ہنگامیکہ بعیت
والد خود سمت کلکتہ تشریف لے برہو بمقام فتح پور ہسودہ فقیر حقیر خدمت ہر دو بزرگوار دریافتہ
پدر و پسر نہایت مسن بودند کہ شخص ناواقف ہر دو را برادر یکدیگر کے شمر دہم ہفتاد و دو سالہ
بسال ہفتاد و یکم از صدی سیزدہم داعی اجل را بیک اجابت گفتہ بریاض رضوان پیوست
مولوی محمد عمر رام پوری دانشمند بھر جامع معقول و منقول ذکی الطبع مناظر غالب شاعر فصیح
واعظ طلیق اللسان تخلص صولت میگردانید حاشیہ عینی شرح ہدایہ در سالہ ططنہ صولت در باب
سماع از یادگار اندلسیالات عشرہ کہ مولوی محمد حسین لاہوری سرخیل غیر مقلدین مشتمل کردہ بود
بجواب ہر یک سوال اجوبہ متعددہ تحریر فرمودہ نامش عشرہ پیشرو نہاد آن رسالہ نیز از تصانیف
شریفش شہرتی دارد وی رحمۃ اللہ علیہ بیست و شش سالگی واقع سیزدہم رمضان المبارک
سال دوازده صد و نو و پنج ہجری رحلت فرمود

شیخ محمد عیسیٰ جوہر پوری ابن شیخ احمد عیسیٰ دہلوی در قریبیکہ از آمدن امیر تیمور بصبوب دہلی افتاد
اکثری از اکابر جوہر پور رفتند شیخ احمد عیسیٰ نیز در ان میان بود و محمد عیسیٰ در ان زمان ہفت یا ہشت
سالہ بود ہم در صغرسن بمقتضای سعادت از بی واستعدا و جہلی مرید شیخ فتح اللہ اودہی شد
و با اشارت پیر مدتی پیش ملک العلماء قاضی شہاب الدین دولت آبادی تلمذ کردہ شرح اصول
برودوی کہ قاضی موصوف تاجت امر دار بدبقریب وی نوشتہ است وی بعد فراغ تحصیل علم
ظاہر در خدمت شیخ فتح اللہ تصفیہ باطن مشغول شد تا آنکہ از کبار شلخ جوہر شہرت پذیرفت
دہم در انجا مدفون است

ملا محمد غفران رام پوری ابن ملا تائب آخون ابن حافظ سعد الدخان رام پوری از افتادہ
تراہی خیل مرید تلمیذ ملا فقیر آخون ولایتی بود و نیز بخد مت بعض علمای وقت مستفید شدہ فتاوا
فقہ در صد جزو نوشتہ کہ بچنگ موسوم و بکتاب خانہ رئیس رامپور موجود است علمائے نامور
از سایہ دامن تربیت و تعلیم او برخاستہ اند ہجرت صد سالہ بسال شصتم از صدی سیزدہم ہجری

رحلت فرمود مصنف ابجد العلوم دی را بققب روایت کش یاد کرده العلم عند اللہ تائب بروزن
صاحب بادل نامی شہادہ فو قانیہ بعد شرافت بعدش ہجرت مبدلہ مکسورہ در آخریای مجرہ
بمعنی توبہ کنندہ آخون بالفت عمدودہ وخای ہجرت مضمومہ وادو عمدولہ دنون ساکن بمعنی استاد و
علم جنگ بحیم تازی مضموم و سکون نون و کاف فارسی بیاض بزرگ را گویند
شیخ محمد غوث گوالیاری بسلسلہ شطاریہ مرید حاجی حمید است در ابتدای حال تادوازوہ سال
در دامن کوہ چنار ریاضت شاقہ کشیدہ در فارہا سکون از برگ اشجار غذا میداشت و علم دعوت
رہنما و مقتدا و صاحب تصرف بود ہمایون بادشاہ باو عقیدت کامل داشت بعد انہما ہمایون شیر
شاہ افغان در پے آزار شیخ گردید شیخ سفر دکن اختیار کرد و سلطانین آن دیار بکلفہ اعتقادش
در آمدند شیخ وجہ الدین گجراتی کہ عالم ربانی فاضل تہجد و طہ و متقاوش گشت بسال نہصد و
شصت و شش ہجری شیخ از گجرات باگرہ آمدہ اکبر بادشاہ را در سلک ارادت خود کشیدہ مگر بادشاہ
زود منحرف شد و نیز صحبتش بربیرم خان و شیخ گدڑی راست نہ آمد و غیبہ بگوالیار رفت و خاتما ہی
تعمیر کرد یک کرد تنگہ معاش داشت و نہایت منکسر مزاج بود ہر کہ امیدید تعظیما قیام مے نمود
رسالہ معراج نامہ در عروج حال خود و جاہر خمسہ وادو غوثیہ و تہجد الحیات از تصانیف او یادگار
ہرگز لفظ من بزبان او نگذشتی ہموارہ تعبیر از خود بغیر کردی تا اینکه وقت تقسیم غلہ میگفت کہ اینقدر
سیم دنون غلہ بظان بدہید بچہ ہشتاد سالگی در سال نہصد و ہفتاد ہجری رحلت فرمودہ رحمۃ اللہ علیہ
شاہ محمد فخر اکہ آیادی از ایتخلص بن شاہ خوب اللہ اکہ آبادی جامع علوم ظاہر و باطن بود
اکتساب علوم ظاہر بخدمت برادر کلان خود شیخ محمد ظاہر کردہ حق سبحانہ تعالی شانہ اورا شانہ
عظیم دادہ بود بچہ ہشت و یک سالگی بجاسے پدر بزرگوار و سادہ آرای خلافت شدہ بچہ ہشت
و ہشت سالہ بزیارت بیت اللہ مشرف گشت و بدینہ طیبہ سند حدیث از شیخ محمد حیات سنہی
مدنی حاصل نمود چون مرتبہ سوم غرض حج کردہ در برہان پور داعی اجل را لبیک گفتہ بتاریخ یازدہم ذی الحجہ
روز یکشنبہ سال یازدہ صد و شصت و چہار ہجری جان بجان آفرین سپرد تاریخ ولادتش
خورشید و تاریخ فوتش زوال خورشید یافتہ اند فرارش در برہان پور بہ پہاوی شاہ عبد اللطیف
برہانپوری است یزاردی تبرک ویرا تصانیف بسیار اند از انجملہ قرۃ العینین نے رفع الیدین

نورالسنه و دره التحقيق و غيره مشهور مستند سلاطین سعیه

مولوی محمد فاروق چریا کوٹی فرزند خرد قاضی علی اکبر ابن قاضی عطاء رسول عباسی است
که بفضل کمال در قرآن و اشغال گوی سبقت رفته و ساخت علوم عقلیه و نقلیه را بکام تحقیق و
تدقیق فرسوده کتب درسیه فارسیه و صرفی نحو عربیه و علوم عقلیه و نقلیه از همین برادر خود مولوی
عنایت رسول الکتاب نموده و علم هیات از مولوی رحمت الله فرنگی محلی دہلوی و حصول نفقہ
از مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و حاشیہ زاید بر شرح بلا جلال از مولوی ابوالحسن منطقی آموخته
باجملہ ہر دانہ کمال از خرمن اساتذہ نامی اندوخته مطہ سفیر ملک حجاز کشید و زیارت حسین شریفین
بہرہ اندوز گردید و بدیدار علمائے اسلام و الکتاب فیوض از فقرای اہل اسلام ہمدردی رسید
در علوم ادبیہ فارسیہ و عربیہ بطولی دارد و تعلیم طلبہ علوم می پردازد و در سایل علوم مختلفہ و
اشعار عرب و مکاتیب و خطب اندازا بجلہ اندکے از بسیار دشتی از خرد واری نگاہ از قصائد فارسیہ
و ادراک و ہر شناسا اینک در بزم توبہ بحر معنی در دل و گنج سخن در آستین و اطلال فلک را دامن بپوش
بوریا بجامہ عربیانیم رودارد از دیباچہ چین بہ ہستم از گنج قناعت مایہ دار خرمی بنیستم در یوزہ گردی
بر در تاش و نگین بہ شغوی کہ ببحر استاد خود مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و رسالہ دوازده صد و
ہشتاد و شش ہجری بسک نظم کشید و بیع قبول مدوح رسید بنندی اذان نیست ~~۵~~ دلم
و شوق لفتش نالہ ساز است بہ چہ می نامم غم زلفش دراز است بہ بدل چون دیگ منم گرم چشم بہ صورت
صورت بنض غموشم دلی دارم شعبہ شیشہ بازی بہ زبانی جادوی افسون طرازی بہ حدیث
من فسون جان گذار نیست بہ دوشم صورت خون ناپہ ساز نیست بہ نوای من صفر ہر نیشمن بہ
حدیث قصہ ہر کوی و برزن بہ بیسے این خامہ سحر اور زلف بہ برآورد جادو بہا از تہ حرف بہ گئی شب
آورد کہ روز بیرون بہ گئی قائم نماید گاہ اکسون بہ گئی این خامہ در لبہای ناشادہ با فسون شنیدہ
جوش طرب زادہ بہ گئی از دیدہ و لمای خرم بہ برآورد بہ شہای اشک باقمہ صفا شمع است در بزم
خیال بہ سخن یک نمہ ساز کلام بہ نمی بینی کہ طرفہ بلبل من بہ کزین العجب ہر محفلم من بہ بہر میدان بخودم
ترک تازی بہ بخوانم نامہ ترکی و تازی بہ گئی از لوح رازی خواندہ ام حرف بہ گئی از حرف تازی است
ام طرف بہ گئی اندر مقام سخن شیراز بہ شدم با اہلی و سعدی ہم آواز بہ گئی در بزم گاہ لغتہ رازی بہ

سخن راندم باہنگ بجازی بچہ خود آں فروزان گوہر من بکہ شمع من بہر زنی ہست روشن
 قلم چون در لغات و حرف راندم بسخن بر کرسی اعلیٰ نشاندم بہر خود ہم بلاغت خامہ من بہر
 شمع معانی کرد روشن بزم موجودات عالم جستم اسرار بخواندم و قرائد مقدار بیسی خار عناور
 پاشکستم بہر زراعت چرخ و انجم طرف بہستم بچو کردم راز ستر حجب ظاہر بسخن راندم ز اعراض و جواہر بزم
 معلول و علت و انمودم بگرہ از وحدت و کثرت کشودم بہر احکام عقول و بحث ارفاق بہر
 شرع احمد کردم اصلاح بہر ظاہر نور اک مہر دل افروز بہر سے شبہای ظلمت کردہ ام نوز بہ
 سوی آبای علوی یافتہم راہ بہر شدم از انہماک سفلی آگاہ بہر نور دیدہ اہل بصائر بہر نظر کردم بگلزار
 عناصر بہر سے بگماشتم ناخوردل را بہر تماشا می بہر آب و گل را بہر فنار دوست در ہر صورتی دیدم
 زہر یک لاجرم رخ باز بچیدہ ز فکر این و آن خود را تہی کرد بہر بسوی ملت بچون رخ آورد بہر خیال
 رفت از مہ تا بجا ہی بہر سے اسرار آیات الہی بہر بسا جہد طلب آورد در کار بہر بودم از ستر
 گنج اسرار بہر چو گردیدم ز راز شرع آگاہ بہر ندیدم در میان جز نقش اللہ بہر مدح ممدوح
 می پردازد چو براوج کمال خود رسیدم بہر سنگ استانی بوسہ چیدم بہر سنگی سنگی یوان
 شدہ دین بکہ دارد از شریعت ملک و آئین بہر جناب اوستاد کعبہ جاہ بہر دلیل راہ مردان حق آگاہ بہ
 سحاب ساکت جود النوال بہر ہام صائد طودا کمال بہر کمی فی الوغالیث الاعادی بہر کیم فی التذی
 غیث الایادی بہر کیمی یوسف مصر معانی بہر غزال مرتع فضلش غزالی بہر یوسف مصر معنی لغزینی
 نیز و ملک جم پیشش بہر چیزی بہر بصورت شمع بزم یوسف آمد بہر معنی غیرت بویوسف آمد
 بگیتی در کمال ہمیشش نیست بہر جنبی خالی از خاک درش نیست بہر شوق نکتہ درشش
 فلاطون بدولی دارد چو جام بادہ پر خون بہر ادب گیر بہر بستانش رطوبت بہر پیشش پو علی تہ کرد و زانو بہ
 الی آخرہ بقیہ اشعار آبدارش بجز تخریر نہ آوردم کہ بحر خاد را بکوزہ آوردن کارے دارد وی را
 ماسوای تصانیف را لقمہ و خطبہ ادبیر نیران عربیہ اند کہ داد فصاحت میدہند و بہر کمال غلتش
 دلیلہ اند لا مع یک عنوان خطبہ جمعہ کہ کتابیست مشتمل بر خطب متظومہ و منشورہ صورتہا
 الحمد للہ القاسم الالاکہ الجاسم الادارہ العلوی الاسمانہ والصلاۃ والسلام علی سید الانبیاء
 محمد منقذ الاسرا و المخصوصین لاسرار و علی آلہ الطاہرین بالبہا سادہ و اصحابہ القاہرین للاعداء

اما بعد فیقول العبد الخاطی الناسی بن محمد فاروق الخفی العباسی بن جعلہ اللہ من حماۃ دار دینیہ بنو عطی
 کتابہ بھینیہ بنہ اند قد سالنی بعض من یحیی واجبہ بنو استعیدی وودہ ویمینی جبہ بنہ آن النشی خطبہا اویہ بنہ
 واجلی للعیون عرباویہ بنو مع ذلک استسقی زلالا بنہ مزاجا بالعسل الفکری بنہ من کاس ادار ہا
 ابن بنایۃ المصری بن لکن لم یسعی الاجابہ بلما عن بی ہموم ناصیہ بنو کان لی یرعن الاعمال خالیہ بنہ
 درجل للبلار جسابیہ بنو نفس من معافرة العنا ذانیہ بنو لاکہ یوب کُتب اور کہ الاظ بنہ اودلف طال
 بہ الجواظ بنہ اوبر مسہ اشواظ بنہ حتی علمت ان الارض منزل کل ہول وعنا بنہ وحب کل زعرع و
 انکبار بنہ ورایت العلم قد نصب الیوم ہا بنہ وخن بالامکار لوانہ بنہ وحقیت من النواظر اضواء بنہ
 ونبیت من الضائر رسما بنہ وابل قدس للناس انانہ بنو رفیع فی العراض لوانہ بنہ داروصہ
 الجسم اروایہ بنو عفی الرسوم نکبانہ بنہ حتی غذا خما لکہ ذابیہ بنو منانہ لکہ علی عرو شہا خاویہ بنہ
 فالناس ینکون مالم یسح اذ بانہم بنو دیکر ہون مالم یسبح آذانہم بنہ من صمت فقہ یریح فی ہذہ البلاد بنہ
 ومن نطق وقع مسائلہ فی الکساد بنہ ثم بعد فاضی من الایام واللیال بنہ لحدی فی السوال بنہ
 وکثر الحاحہ وطال بنہ حتی لم یسعی الا الانجلیج بنہ فاجبت دعوتہ متوکلا علی المولی المنار بنہ و وہم
 خطبہ نکاح مشر محمود بنج ہائیکورٹ ممالک مغربی وشمالی خلفہ الصدق سر سید احمد خان نجم التقدیر
 بصنعت اہمال زیب ترقیم فرمودہ وہی ہذہ الخمد لکہ الصدق الودود بنہ الحکم العمل المحمود لکہ
 العبد الموعود بنہ موسع العطا والممدود بنہ و مرہط ہوو بنہ وامرآل داؤد بنہ ولا عدد عا دسطا بنہ ولا
 احد حاد ولا لک بنہ لا لکہ الا امد ولا مالوہ للائح سواہ بنہ اللہم صل سلانا بنہ وکلمہا دو اما رسولک
 محمد اکرم الرسل بنہ کمل الملل ماک الابل بنہ موئل المریل والاریل بنہ وہو سمک اللوا بنہ وساعد
 الامراء بنہ وصعد السماء بنہ وسا دالرسل الکرام بنہ واعلی محل آدم دجوانہ وارحم اللہم اکمل الصلح بنہ
 داود انبئہ الرحما بنہ ماہم السماء بنہ واولم الما بنہ اعلموا اہل الاسلام بنہ رحمکم اللہ السلام بنہ عمل
 الکرام بنہ اعلموا المرءا ماہم الحما بنہ بنو لکہ اعدام بنہ واما لہ احلام بنہ مراحلہ آسام بنہ ورواحلہ الام بنہ و
 صراط کح الحسام بنہ صلوا لمدینہ داؤد الموعود بنہ واعدو العدا لالمر الموعود بنہ وصلوا لالہل والاکل
 دراعوا محل العرس الموو بنہ کما امرکم رسولکم المکرم المسعود بنہ وہو رسول اللہ بنہ العزیز لکہ
 کما احکم امور المعاد بنہ ودم امر لا صلاح الاہل والاولاد بنہ وحکم ودم در امر ہما ہما لکہ لکہ

وداصل الاطمار وداکرام المولد ولاحق اہل الکرم و اسود و سلسلک مسلسلک رسولکم محمد کما علمہ
 المولی العادل محمود وولد الحاصل الکامل احمد وہما کلاواحدہما علی الکرا و سادہ و سرور و دہسہا
 السرور و الرسادہ سہار الکرم و دانا و النہم اسار الکوم و آکس المکوم و اللہ اعظم الحمد و عمر اطال عہدہ
 و مالہما حصہ و اولہ و عرسہ کل واحد و اب و اکرمہما مالہ و اولہ اب و سرہما سرور و مالہما حصہ
 احد اندانہ بجز اب ان سید محمود و مکتوبی بزبان اردو باظہار خرسندی طبع نوشتہ و دران
 نامہ نگارش نمود کہ اگرین ہنسی سے کہوں کہ خوب بے لفظ سنائی تو کچھ مضائقہ نہیں
 شیخ محمد فاضل بٹالوی قادری مجددی از علمای نامدار پنجاب در شریعت و طریقت اسخ
 ترم بود تمام عمر باشتغال تدریس و تعلیم طلبہ علوم بسر بردہ جسے مردم با کمال از فاضل تربیت
 او برخاستند بسال یازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات یافتہ در بٹالہ مدفون گشت
 مولوی محمد قاسم نانوتوی ابن شیخ اسد علی بن غلام شاہ بن محمد بخش بن علاء الدین بن محمد
 فتح بن محمد مفتی بن عبد السمیع بن مولوی ہاشم نانوتوی بہ دوازده صد و چہل و ہشت ہجری لاد
 یافتہ نام تاریخی وی خوشید حسین است بر حدت طبع و وجودت ذہن مجبول شدہ ابتداء از شیخ
 نہال احمد نانوتوی و مولوی محمد نواز سہارنپوری کتب عربیہ و فارسیہ خواندہ بسال دوازده صد و
 شصت ہجری بدہلی آمدہ کتب درسیہ متعارفہ پیش مولانا ملک علی نانوتوی مدرس اقل مدرس
 دہلی گذرانیدہ و استناد حدیث بخد مت شاہ جلد یعنی محدث دہلوی کردہ بعد فراغ از تحصیل علوم
 چندی مدرسہ انگریزی واقع دہلی تعلق گرفتہ و بعد ترک آن تعلق در مطبع احمدی تصحیح کتب مقرر شد
 و در سن دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری بزیارت بیت اسد مشرف شدہ دست ارادت
 بدست ہدایت جناب مولوی و شیخ شیعہ حضرت حاجی امداد اسد تہانوی مہاجر و تزیل مکہ معظمہ
 بسلسلہ چشتیہ صابریہ دادہ مراجعت فرمودہ سرپرستی مدرسہ اسلامہ بزمہ خود گرفت زان بعد
 در سال دوازده صد و ہشتاد و پنج ہجری ثانیاً بزیارت بیت اسد الحرام مبارکات اندوختہ بطن
 مالوف باز آمدہ در دہلی بتدریس و تنشیر علوم پرداخت۔ پادری تارا چند را در مباحثہ مذہبی
 ساکت نمود در سال دوازده صد و نو و دسہ ہجری بمقام چاند پور ضلع شاہجہا پور مجمع
 بزم نزد میلہ خدا شناسی فراہم شدہ علمای ہر مذہب دران مجمع ہم آمدہ بودند صاحب ترجمہ

علیه الرحمۃ علی رؤس الاشهاد الباطل تثلیث و شرک و اثبات توحید نوعی بیان فرموده که حاضر جلیس
چه موافق و چه مخالف همه مهر سکوت بردهان خود داشتند و بسا که دوازده صد و نود و چهار
هجری بابت ریانند سستی مباحثه وجود و توحید و با عیسایان گفتگوی تحریف کرده پندت
نکور سر بجیب سکوت فرو برد و پادریان عیسائی کتب خود گذاشته فرار را برقرار ترجیح دادند
رساله حجه الاسلام در نیاب مشهور است و همدین سال کتبت ثالث زیارت بیت المقدس
شرف اندوز شده مراجعت فرمود بموضع شب بتلاکشت در عین بیماری پندت دیانند نکور
در باب استقبال قبله بر مسلمانان اعراض کرده بجوابش رساله قبله نما تحریر فرمودند و بر پنجشنبه
وقت ظهر چهارم جمادی الاولی سال دوازده صد و نود و هفت هجری بموضع شب و غرض
ذات الجنب رحلت فرموده بقصبة نانوته مدفون گردید از تلامذه و سی مولوی محمود حسن
دیوبندی و مولوی فخر الحسن گنگوہی و مولوی احمد حسن امروہوی مشہور اند و از تصانیف شریفه
او کتب ذیل مطبوع شده متالیع اند- مجموعہ رسائل قاسم العلوم- مصابح الترویج- آب حیات
تقریر و نیز در مباحثہ شاہجہان پور- ہدیۃ الشیخ- قبلہ نما دیوبند و نانوته و تصبہ شاہجہان پور اند
مولوی محمد حبیب بدایونی ابن مولوی محمد سعید بدایونی علوم متداولہ از پدر بزرگوار خود
تحصیل تکمیل نموده جامع العلوم بود خصوصاً در فقہ و فرائض مہارت کامل داشت بعمر ہفت
و چار سالگی باہ محرم سال دوازده صد و پنج ہجری رحلت فرمودہ بدار الجہان پیوست
رحمۃ اللہ علیہ و علی اسلافہ

مولانا محمد حسین لکھنوی ابن ملا محب الدین ملا احمد عبد الحق ابن ملا محمد سعید لکھنوی
ملا قطب الدین شہید سہالوی شاگرد رسید ملا حسن شارح سلم العلوم عالم علوم عقلی و نقلی و فقہ
رموز غنی و جلی در وجودت ذہن و ذکا و ملاقت معرفت بود تصانیف الطیف و ارداز انجسل
شرح سلم و شرح سلم الثبوت و حاشیہ میرزا ہر رسالہ و حاشیہ میرزا ہد ملا جمال و حاشیہ میرزا ہد شرح
مواقف و در سیلہ النجاة و در حالات اہل بیت نبوی صلعم و ترجمہ حکایات العاصمیین و شرح
اسماہی حسنی و شرح تبصرہ در تصوف و زبدۃ الفوائد در بیان سحر رمضان و کثر الحسنات فی
ایثار الزکاة و غیر ذلک اند کتبت و دوم ربیع الثانی سال ہزار و د صد و بیست و پنج ہجری

رحلتش سوئی روضہ رضوان وقوع یافتہ دربلغ مولانا احمد انوار الحق واقع بلکہ کھنڈ دفون گشت
 علیہ الرحمۃ والفرقان مہر عہ ماہ برج علوم نبھان گشت بنامہ تاریخ فوت اوست
 علامہ محمد محسن کشنوار علمای کبار خطہ کشمیر شاگرد ملا محمد امین کانی کشمیری بود در علوم عقلیہ
 دستگاہی کامل داشت از تعلیماتش کسے بی بہرہ نماند برہادیہ و مطول حواشی و تعلیقات نوشتہ
 و بکلمات از ک دست ارادت دادہ بسال یازدہ صد و نو زدہ ہجری وفات یافتہ بمقبرہ سید محمد
 کرمانی واقع تاشون دفون شد

سرافض محمد محسن دہلوی مجددی نقشبندی از احفاد شیخ عبدالحق محدث دہلوی خلفای شیخ
 محمد معصوم مجددی است جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود بسال یازدہ صد و چہل و ہفت ہجری وفات یافتہ
 خواجہ محمد معصوم سمرندی حضرت عروۃ الوثقی خواجہ محمد الدین محمد معصوم خلعت الصدق و
 خلیفہ اعظم حضرت قیوم ربانی محبوب صمدانی شیخ احمد فاروقی سمرندی مجدد الف ثانی رضی اللہ
 تعالیٰ عنہا ولادت آن جناب در سن ہزار و نہ ہجری واقع شدہ بعمر شانزدہ سالگی بحضور پیر بزرگوار
 فارغ التحصیل گشتند از حضرت جامع علوم عقلی و نقلی و مخرن کمالات صوری و معنوی بودند
 بہ بشارت مقام قطبیت و منصب قیومیت از پیر بزرگوار خود شرف شدند نسبت
 طریقہ احمدیہ مجددیہ توجہات ایشان در اطراف عالم شایع گردید و عالمی باحوال بلند مقامات
 از چند رسیدہ کشف مقامات اکسیہ آنچنان بود کہ از ولایات بعیدہ منتسبان خود را اعلام میفرمودند
 کہ فلانی بولایت موسویہ رسیدہ و فلانی بولایت محمدیہ مشرف گردیدہ نہ صد ہزار کس بردست
 ایشان مرید شدند و ہفت ہزار کس را آنجناب خلافت دادہ اند در خدمت ایشان طالب
 یک ہفتہ بمرتبہ فنا و بہ یک ماہ بکمال ولایت میرسید و بعضی را در یک توپہ بجمع مقامات
 میرسانیدند و یحییٰ بن فرزند آنجناب قطاب وقت بودند و ہفت اقلیم را متور ساختند
 نہم بیج الاول سال ہفتاد از صدی یازدہم ہجرت بریاض رضوان پیوستند
 سید معصوم نقشبندی بالاپوری زیدہ اہل اقران عمدہ مشائخ دوران بقصبہ بالاپور
 مضاف صوبہ ہزار سکونت پذیردہ ہر چند دیرہ معاف عطیہ نظام حیدر آباد قابض بود شیوع
 علوم ظاہرہ و دران مالک پر توفیض و لیست و اکثری از اسلاف و علمای کرام و فضلا

دوی الاحترام گذشته اند و فائش در سال نوزدهم صدی سیزدهم هجری بظهور پیوسته در قصبه
بالاپور مدفون گشت

مولوی محمد معظم ساکن بنه ابن احمد صدیقی جد امجد مولوی محمد اشرف الکنوی در بنه تولد
یافته از والد خود و ملا عبدالحکیم سیالکوٹی اخذ علوم کرده و قرآن مجید مع تفسیر بیضاوی حفظ گرفته و علوم
دینی فائق اقران گشت بهادر شاه بن عالمگیر بادشاه عمده قضای بنه بدو از زانی فرموده چند
دیهه بجاکیرش داد مولوی مرقوم بقضا و تدریس مشغول بود از تصانیف او تفسیر قرآن بود که
در استیلامی سکمان سوخته شد و نیز شرح مثنوی مولانا روم از دست در سن یکتر و یکصد و پنجاه
و هشت هجری وفات یافته در بنه مدفون شد

مولانا محمد مفتی از کابر علمای عهد جلال الدین محمد اکبر بادشاه صاحب کمالات بمجاله مدسین
بلده لاهور بعد از اقامت بلندی داشت و در یاری که ختم صحیح بخاری و مشکوٰۃ المصابیح میکرد
مجلسی عظیم ترتیب دادی و طبع بفرز و حلویات میفرمود و بعلمای و صلحا غور انیدی عرض منزل می
جمع اعیان افاضل زمان بود چون بنود سالگی رسیده و خشی و ضعیف گشته از درس باز ماند
پس از آنش بهم صاحب کمالات و فضائل انچو پدر بود و در رحم امد

مولوی محمد علی جوینوری خلف چهارم مولوی سخاوت علی عمری جوینوری کنیت و
ابوالخیر است در بست و نهم جمادی الثانی سال دوازده صد و هفتاد و چهار هجری بکله معظمه
ولادت یافته زیر دامن پرورش دالده خود یعنی صبیبه قاضی ضیاء اللہ در حرم بهرامی برادر علمائی
خود مولوی محمد جنید بطن واپس آمدند و بانک مدرسته از حفظ قرآن مجید فراغ یافته بعد
تحصیل کتب رسمیه فارسیه اکتساب علوم عربیه بخدمت برادر خود مولوی محمد شبلی آغاز نموده بخدمت
مولوے عبداللہ ساکن موضع کوپا ضلع چیمبر آلمید مولوی مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و نیز بخدمت
مولوے سعادت حسین عظیم آبادی و مولوی علی اکرم آروی و مولوی محمد عبدالحی فرنگی محلی
تکمیل نموده بدرس و تذکیر طلبه و عامه خلعت و انتظام مدرسه ربانیه قرآنیه جامع جوینور که قائم
کرده والد ماجدشان است بسری بر بند سلطه امد و رقاہ الی ہائیمناہ

شیخ محمد مودود لاری مرید بابا نظام ابدال نزد مولانا عبد الغفور لاهوری اثنی عشری فائش انداخت

دانشوران و دایره یوزہ گری نموده مراتب عیانی و بیانی نیکو میدانست و بر غرائب علوم چون
 کیمیا و غیره آگاهی داشت شاه نعمت العزلی و شاه قاسم الوار در ریافتہ بالجمله از ماہران علم
 توحید و مقبعان مشرب تجرید و تفرید بود در سال ہنصد و ہجری بہندوستان قدم آورده شیخ
 امان یانی تپی پیش وی استفادہ علم توحید و تحقیق کتاب فصوص الحکم و غیرہ میکردی در حق شیخ
 امان گفتی جوہری قابل یافتہ لیکن چیفت کہ یک چشمہ دارد در مخاطبات نیز اورا بلفظ کورک بخوانی
 مہتمم و اگرہ اقامت داشت بعد از آن بعلاقہ محبت شیخ امان و رابطہ خدمت او در پانی پت
 سکونت اختیار نمود و ہماچا بہ ماہ رمضان سنین ہنصد و ہفت ہجری و الپسین خواہش در گرفت
 خوابگاہ او ہم پہلوی شیخ امان است

شیخ محمد احمد آبادی شیخ حسن محمد جشتی احمد آبادی گجراتی شہرت دار و کنیتش ابوصالح فرزند احمد
 شیخ احمد المعروف شیخ میاخی ابن شیخ نصیر الدین در علوم ظاہر و باطن یگانہ روزگار بود و صغر سن
 الکتاب کمالات نموده بحضور پدر شہرہ آفاق گشت دولت و ثروت ظاہری ہم داشت
 خرج اعزاز بزرگان و طعام درویشان بروجہ استیفا میکرد مسجیدی کلان اندرون شہر احمد آباد
 یک گور و پیہ صرف نموده بنا فرمود کہ بنای شیخ تاریخ آنست تفسیر محمدی و حاشیہ تفسیر بیضاوی
 و غیرہ از ویادگارند چہل و یک سال بر مسند ارشاد متمکن بود و ہجرت بہ ماہ و نہ سال بتاریخ بہشت ہشتم
 ذی قعدہ یوم شنبہ سال ہنصد و ہشتاد و دو ہجری رحلت فرمودہ

سید محمد جعفر پدر عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید جلال القصد و عالم قدس سرہاد و از وہم
 شعبان سال ہزار و بیست و سہ متولد شدہ ارادت و خلافت از پدر بزرگوار خود دارند در علوم
 ظاہر و باطن با کمال خصوصاً در حدیث و تفسیر فائق الاقران بودند از ایشان مصنفات کثیر
 یادگار اند از مجملہ روضات شاہی کہ شملہ بیست و چہار جلد است متضمن احوال بزرگان و در
 احادیث و تفسیر و غیرہ دیگر مصنفات بسیارند ہم ذی قعدہ سال ہزار و ہشتاد و پنج ہجری
 رحلت فرمودہ و در احمد آباد پہلوی پدر خود مدفون اند

سید محمد ابوالحسن محبوب عالم ابن سید جعفر پدر عالم احمد آبادی گجراتی دوم ربیع الاول سال ہزار و
 چہل و ہفت ہجری متولد شدہ از بدو فطرت و صل جہلت جاذبہ خدا طلبی و مادہ الکتاب علمی

در سر داشت از شلخ و علمای صوفیه احمد آباد گجرات است تصانیف کثیره دارد از جمله و تفسیر
یکی فارسی بزوایت اهل بیت دوم عربی بطور جلالین و در حدیث زبیه النکاحه فی شرح مشکوٰۃ
به بیان تسک هنرمند مذهب یادگار ویند علامه تدریس و مطالعه کتب علمی سی ریاضتها و عبادتها میگرد
نوزدهم جمادی الاخری سال هزار و یکصد و یازده هجری رحلت فرموده در احمد آباد مدفون گشت
سید محمد طینی گجراتی عرف سید خاخش بن سید حسین از ملتان به پشین قدم آورده و اکتساب
علوم صوری و معنوی از خدمت والد بزرگوار کرده فقیه کامل و محدث عامل و ارادت خانواده
چشتیه بخندست برهان الدین قطب العالم داشت بتاریخ پنجم جمادی الثانی سال شصت و چهل
هفت هجری رحلت فرمود قبرش در پشین زیارتیست که به

شیخ محمد صالح احمد آبادی گجراتی عرف پیر بابا ابن شیخ نور الدین بن شیخ محمد گجراتی صالح
مادر از صاحب علم و حلم و تقوی و سخاوت و شاکر و جانشین والد ماجد خود بود از ابتدا تا انتهای
پیش پدر خود تحصیل علوم ظاهری و باطنی نمود و در عمر هفت سالگی تمام قرآن مجید با تجوید یاد گرفت
محمد عظم شاه هنگام صوبه داری گجرات ویران خود طلبیده سوره الرحمن شنیده خلعت و نقد و مخم
تا جیور عظمه پیر گام بریم گام از جای خود رحمت فرمود و فرمان از حضور او رنگ زیب طلبیده داد
و در عهد فرخ سیر و محمد شاه با و شاه بدلی مطلوب شده رفته از هر یک شاه و دینار و روپیہ زاد و راه
یافته و اغراض و اکرام و نذاریت با اختیار حاصل کرده مورد عنایات شاهانه گردیده نقد و خلعت
و فیل یافته اکثر اموال و فضای گجرات و کن بر فضیلت و قابلیت شان مقرر و معرفت بودند و
بر امثال و اقران مقدم میداشتند بالجملة بتاریخ شانزدهم جمادی الثانی سال یک هزار و یکصد و چهل
و هفت هجری در شاهجهان آباد بحیات پدر بزرگوار سفر آخرت اختیار کرده نعش او از
شاهجهان آباد آورده در مقبره جد بزرگوارش مدفون کردند بتاریخ وفات او از مرد بخش برمی آید
میر سید محمد قنوجی، همواره بدرس علوم دینی و شریعت یقینی اشتغال داشت شاهجهان
با و شاه در آخر ایام سلطنت بخواهش و اغراض تمام طلبیده بقریب خویش اختصاص داد و بدش
عالمگیر بکمال نیاز از اکبر آباد طلبیده بشرف تخصیص اعزاز مختص فرمود مصنفات حقه الاسلام
غزالی خصوص احیاء العلوم پیش وے دیده در هفته سه روز بزرگوار علوم در خدمت

شاہی مجلس افادہ گرم داشتی و در تالیف فتاویٰ عالمگیری سلسلہ جمیلہ بکار برد۔
 حاجی محمد قاسم سندھی عالم اکمل فاضل الفضل مجموعہ علم معقول و منقول مہبط فیوض ملکشی
 دوہی شاگرد مخدوم رحمہ اللہ سندھی قرین حاجی ہاشم بود ویرا با علما در مباحث علمی صحبت
 واقع شدہ بچودت ذہن بر اکثر اقران خود فائق برآمد ہر روز وقت عصر بیان حدیث نبوی
 علیہ السلام کردی و بسا اہل توفیق را بسبیل ہدایت سلوک دادی یکبار پنج مرتبہ مراجعت نمود
 کرت ثانی مع اہل و عیال رفتہ آنجا متوطن شد و بدین حدیث در ان مکان بیون مشارالیم
 سائر علما گردیدہ بسال ہزار و صد و پنجاہ و ہفت ہجری در گذشت از تلامذہ وی ملاحظہ بقدر اعظ
 و مخدوم نور محمد مشہور وقت بودند۔

سید جلال مقصود عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید محمد مقبول عالم قدس سرہا
 شب شنبہ پانزدہم شہر جمادی الثانی سال ہزار و سہ ہجری ولادت یافتہ کلمہ دارت رسول تاریخ
 ولادتش یافتہ اند در یازدہ سالگی قرآن مجید حفظ نمودہ بہ تحصیل علوم مشغول گشت وابتدا
 تحصیلش پیش مولانا حسین بیستانی بود و اتمام آن از شیخ عبدالغفریز مرید و شاگرد پدر خود کردہ و
 تحصیل علوم باطن از خدمت پدر بزرگوار نمودہ منصب شش ہزاری و خدمت صدارت
 از حضور شاہجہان بادشاہ داشت با اینمہ در خلوت بر ریاضت و مجاہدہ میکوشید و تمام شب
 بیداری و مناجات می بود و ششم ربیع الثانی سال ہزار و پنجاہ و نہ ہجری در لاہور رحلت فرمود
 نعش وی با احمد آباد آوریڈہ در مقبرہ پدرش مدفون کردند

سید محمد مقبول عالم احمد آبادی گجراتی بن سید جلال الدین ابو محمد ماہ عالم قدس سرہا از
 مشایخ و علماء صوفیہ کجرات دکن است پچہار دہم رجب سال نہصد و ہشتاد و نہ ہجری
 متولد شدہ جامع کمالات صوری و معنوی حاوی علوم ظاہری و باطنی بود و فرقہ خلافت سلسلہ
 مغربیہ از پدر بزرگوار خود یافتہ بارشاد و ہدایت عالم را منور فرمود و تالیف و تصانیف بسیار
 دارد از انجملہ حجات شاہی تشکر اوراد شبانہ روزے مشہور است و او دہم رجب سال
 ہزار و چہل و پنج ہجری رحلت فرمودہ مرقدش در احمد آباد ویرا و دیگر
 مخدوم محمد معین سندھی ولد مخدوم محمد امین ولد مخدوم طالب اللہ سندھی شاگرد مخدوم

عنایت الله جامع جمیع فنون حاوی معقول و منقول نحر بر عصر علامه و هر بود با وجود کمالات علمی
آشنا ب معرفت شده بصحبت بسیاری از بزرگان دین رسیده بخدمت میان ابوالقاسم
نقشبندی ارادت اتم یافت و در اواخر ایام بخدمت سید عبداللطیف تارک ارادتمندانه خلاص
پیدا کرد میان وی و حاجی محمد با ششم همواره مواد قابل مقال میرفته تصانیف کثیره دارد حکام وقت
بر دیدنش بکمال تعظیم میرسیدند وی نیز بایشان ملاقاتها میکردی چون سماع دوست بود و در عین سماع
رحلت فرمود اشعار محققانه گفتی در فارسی تسلیم دور هندی تیرگی تخلص گرفتی بسال هزار و صد
و شصت و یک هجری بحالت سماع رحلت فرمود.

میرک محمود سنوار سی ^{مطهر} می از بنیضیلت و تقوی و سخاوت و موصوف بود سالها با و از م منصب
جلیل شیخ الاسلامی علم نیکنامی برافراخته بسیاری از طلبه علوم را فیض وانی بخشیده و در خط و خط
پد بیضا نمودی وفاتش در محرم سن نهصد و شصت و دو هجری و قریب یافته رفت میرک آه
تاریخ رحلتش یافته اند پسرش میرک عبدالباقی در جمیع علوم کامل بود و شخص علم ایت و حکمت
چنانچه عبدالخالق گیلانی را که قرین مرزا جان و عدیل شاه فتح الله بود بعضی دقائق علمی از وی
شنید در اقلیدس دستگاہی پیدا کرده اکثر اشکال از خود ایجاد نمود که پسند طبلت او فتاد
میرک محمد ^{مطهر} پسر میرک محمود بعضی اهل انسانی منصب در سال نهصد و هفتاد و هجری
در گذشت فتادای تورانی از وی یادگار است.

مخدوم میران ^{مطهر} ابن مولانا یعقوب جامع علوم معقول و منقول بود مرزا شاه حسن را
چندگاه درس و افاده داده و اکثر طلبه علوم اقتباس از علم از شکوه طبع منیرش میکردند و نقش
در سال نهصد و چهل و نه هجری و قریب یافته علامه داشت الانبیا تاریخ وفاتش یافته اند
دفنش کوه منگلی است

شاه محمد ناصر آله آبادی پسر دوم شاه خوب الله آله آبادی مرید شاه محمد فضل آله آبادی و
لقین یافته پدر خود او هم مثل برادر خود علم ظاهر از برادر کلان محمد طاهر و ملا کمال الدین خال خود
تحصیل نموده از تصانیف او کتب منتخب الاعمال و جواهر نفیسه و از کار عرشه مشهور از تاریخ
بست و یکم جمادی الاولی وقت مغرب روز پنجشنبه سال یک هزار و یکصد و شصت و سه هجری

در عالم قنای عالم بقا رخت رحلت بر بست فقره آه آلود ویرانه شده تاریخ وفات او نیست
 مولوی محمد نافع فرنگی محلی خلف اوسط مولانا عبدالحی بکر العلوم کتب مختصرات بخدمت والد
 خود بشا بهمان پور استفاده نمود و در بخشی در پیر و پسر پیدا شده به گنجینه آورده بقیه کتب بخدمت مولوی
 محمد ولی و مولوی محمد یعقوب تحصیل کرده ذهن رسا داشت لیکن بوجه ناموافقیت پدری سوانح
 داشت نوبت تدریس نرسیده همواره به تلاش معاش و داد و ستد خودش بچایب نونک به شکوگاه
 نواب امیر خان رفت از ناموافقیت آب و هوای آنجا استسقا مبتلا شده بقی الدم منجر گردید
 و هشتم شعبان سال دوازده صد و بیست و دو و بجزای رحلت نمود شاعری تاریخ و فلسفه گفته
 مولوی نافع آنکه لیل و نهار بود مشغول طاعتت یزدان بنایا جیب خودش چو بست
 و اصل به بزمه بیست و هشتم شعبان به بادل چاک سال رحلت گفت به مخوفات آه باغ ازل
 مولوی محمد نعیم فرنگی محلی پسر خود مولوی عبدالحکیم بن مولوی عبدالرب بن مولوی عبدالحی
 بکر العلوم بعد حفظ قرآن مجید کتب درسیه بخدمت والد ماجد خود تحصیل فرموده بطریق آباد اجداد
 خود درس و تدریس میکند و نامی بر آورد و در زیارت حرمین شریفین مشرف شده عابد و زاهد
 صاحب تصنیف است راقم حرف و دیباجالت تحصیل پیش والد وی دیده بود در آن عمر هم از
 حسن اخلاق و شائستگی خالی نبود در تالیف کتاب هدا امداد که از وی بمن رسیده است
 گزاردم سلمه الله تعالی و اباقه

مولانا محمد وارث رسول نواب بنارسی وطن قدیم وی غازی پور است ولادتش در سال
 یک هزار و هشتاد و هفت هجری واقع شده آده تاریخ آن خلیفه رسول الله است پدرش در عهد
 عالمگیر بادشاه خدمت قضای بنارس داشت اکثر اتفاق اقامت او باید بر بنبر گوار در بنارس
 رسمی نموده وی از سید رفیع الدین بدخود بیعت بسلسله قادریه داشت و علوم ظاهری تعلیم
 ملا ابراهیم شاگرد مولوی محمد علی تعلیم میز راه بود و در دو سال از کتب علوم فقه و اصول و تفسیر و
 حدیث و منطق و حکمت و هندسه و دیگر علوم مروجیه فراغ حاصل ساخته در بنارس بلباس فلانا
 بسری برد و طلبه علوم را درس میداد و هدایت و تلقین باطنی می کوشید تصانیف را فقه و ادب و اخلاق
 ذات پاکش منبع افاده ظاهر و باطن بود تاریخ یازدهم ربیع الثانی سال یک هزار و یک صد و بیست و یک

شخصت و شش بجزی رحلت فرموده به محلّه تیلینا نال انحلات بنارس مدرّس مدفون گردید
 ملا محمد ولی فرنگی محلی ابن قاضی غلام مصطفی ابن ملا محمد اسعد برادر خرد ملا محمد حسن مجرم شاگرد
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین سها لوی بمنصب قضای برگزیده ملا و ان مضاف لکنو ممتاز
 بود از ان منصب استعفی شده پای استقامت بخانه خود نهاده بتدریس علوم نأ آخر عمر
 اوقات بسر برده عالمی بخد مت وی تعلیم یافته بدرجه تکمیل رسیدند شرح سلم و حوائی زواید نشسته
 از تصانیف او متداول و معروف اند سال فائش بدریافت نرسید

سید محمد همدانی فرزند امیر کبیر سید علی همدانی پو نور علم و زهد و تقوی موصوف بود و عمر
 بست و دو سالگی با ششصد کس از رفقا و خدمه در عهد سلطان سکندر بت شکن بکشیمیر
 قدم آورده سلطان بی تراخ و تر و دوست ارادت بدامن رشادش رسانیده بحلقه مریدانش
 درآمد و شیمی بسنت هندی که وزیر و سپه سالار سلطان بود با جمعی از خاص و عام مشرف
 با سلام شده بملک سیف الدین بلقب گشت و دختر خود بحاله نکاح سید موصوف داد و وی
 رحمة الله علیه تا دوازده سال بکشیمیر رخت اقامت انداخته برفع بدعات و ترویج حسن
 اسلام می کوشید رساله در علم تصوف و تشریح شمسیه منطق از تصانیف او است سید
 محمد حصاری معاصر و معارض او بود سلطان سکندر بت شکن برای سید محمد همدانی خانقاهی عالی
 در سن هشتصد و نود و هشت بجزی بنا نهاده که در نود و سه با تمام رسیده و دیهات بنابر صراف خانقاه
 مذکور مقرر فرمود سید موصوف بعد اتمام خانقاه بقصد ادای مناسک حج سفر حج را اختیار فرموده
 بعد ادای حج بکولاب معاودت نموده رحلت فرموده بجزا سید علی همدانی برآسود -
 ملا محمد هروی از ارشد تلامذه ملا مرزا جان در علوم عقلیه ممتاز و قرآن بود علم تواریخ و تیکو دانی
 در سن نهصد و هشتاد و چهار بجزی هند آمده مورد مرام و عنایات جلال الدین محمد اکبر
 بادشاه گشت و بسال نهصد و نود و چهار بجزی رخت سفر بخارت برد

سید محمد یوسف بلگرامی ابن سید محمد اشرف السینتی الواسطی بلگرامی دختر زاده سید عبدالحمید
 بلگرامی و برادر خاله زاد حسان الدین میر غلام علی آزاد جامع علوم عقلی و نقلی حاوی فروع و اصول
 بود بست و یکم سوال یوم الاثنین سال شانزدهم از صدی دوازدهم و لادش ظهور برپو سته

کتاب درسیه پیش سید طفیل محمد بلگرامی از مولوی گذرانیده و لغت و سیر بنویس صلی الله علیه و سلم
از جد مادری خود سید عبدالجلیل و علوم ریاضیه بخیر دست بعضی سائمه دلی خوانده کامل و مکمل
گشت و عهده بیعت بدست سید لطف الله بلگرامی بست طبع موزون داشت اشعار عربی
و فارسی میگفت کتاب الفروع النابت من الاصل الثابت در اثبات توحید شهودی از
تصانیف رالفه اوست که بسال شصت و دوم صدی دوازدهم تصنیف فرمود و سید
غلام علی آناد بلگرامی در تاریخ آن چنین گفته ۵۵ میر یوسف عزیز مکرمال به از خم معرفت کشید
رحیق به کرد و وحدت شهود رقم به نسخ تازه بفکر عمیق به از احادیث و در کلام الله به کرد اثبات
حق زهی توفیق به هست این نسخه دانشین الحق به یادگاری ز خامه توفیق به سال تاریخ این کتاب
خود به گفت شمع مجالس تحقیق به دینار تاریخی طویل در عربی نظم کرده در نجاصت براده تاریخ اکتفا
میر و نه و هو مطوق من ریاض القدرس الهنی به مورخا هو فرح شهر بهدی به سید موصوف الترجمه
تاریخ دوم جمادی الاخریوم الحیس سال بهفتاد و دوم از صدی دوازدهم در بلگرام رحلت نموده
ببلخ محمود زیر زمین آسود و میرا و لا و محمد تخلص و که تاریخ رحلتش یافته قطعه طرانا آن غیر چراغ
دوده حیدر به محیط علم و عقل و نقل صاحب فطرت و دران به و که تاریخ فوت او غریزی گفت
و گویشم به ز قید هستی موهوم آمدیوسفی بیرون به حسان الله ازاد بلگرامی تاریخ فوتش در عربی
الشافر و هو مات خیر الزمان یوسفنا به و در آخره و ریحان به از تقاضیت عام رحلت به قال

قلبی علیهم رضوان به

مفتی محمد یعقوب فرنگی محلی بن ملا عبدالعزیز بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین شهید
سها لوی دی تحصیل کتب درسیه بخیر دست ملا نظام الدین بن ملا محمد حسن نمود و بپایه تدیس
علوم رسیده و به جاده اسلاف خود قیام کرده درس علوم دینی میداد و بدیانت نامی
بر آورد و تا اینکه خدمت انتهای شهر کف و وزیر الممالک صفدر جنگل بوالمنصور خان یاد دادند
بهر شصت و سه سالگی بهار ضه استقامت این عالم در گذشت

مفتی محمد یوسف فرنگی محلی ابن مفتی محمد راضی ابن مفتی احمد ابوالوهم فاضل اجل و مدرس
اکمل شب و روز به تعلیم طلبه علوم مشغول بود و وفات و الدخ و بعد از اقامه عدالت

دیوانی شهر لکهنؤ نامور گردید و کمال امانت و دیانت انجام عهده مفوضه خود را انقضای سلطنت
لکهنؤ بسپرد و تقوی و زهد بجدی داشت بعد بمدرسه جوینور مدرس مقرر گشت و چند سال در آنجا
بدرس اشتغال داشت درین اثنا ولوله شوق زیارت حسین شریفین در دلش پیدا شده عازم
بیت امد شد و زیارت روضه منوره بمدرینه طیبه رفت و در آنجا طلیل شده بتاریخ نوزدهم
زینقده سال دوازده صد و هشتاد و شش هجری مسافر ملک بقا گردید و بچهار قبه امام حسن رضی الله
عنه مدفون گشت آنرا شد تلامذه او مولوی محمد فاروق چهراگوئی است

ملا محمود جوینوری ابن شیخ محمد بن شاه محمد فاروقی در علوم حکمیه و ادبیه پایه بلند داشت اگر
بوجودش سرزمین جوینور بجزیم شیراز قاضی گشت و با بودی ملا ابتداء از جد خود مولانا شاه محمد
احمد علوم کرده بعد بمدرست مولانا محمد فضل جوینوری بعمده مقصد ساکنی تکمیل درس نموده
از جوینور با کبریا در فقه از اصف خان وزیر شاهجهان ملاقی شده بچونوز مراجعت فرمود و با فائده
و درس علوم پرداخت تا پنج نهم ربیع الاول سال یک هزار و شصت و دو هجری بجات استا خود
مولانا محمد فضل فاضل یافته استاوش ازین ساجده بجدی اندو بگین شده که تا چهل روز قسم نکرد
بعد چهل روز او هم رحلت نمود رحمه الله کتاب شمس باز فقه در حکمت و فرائد فی شرح الفوائد
در معانی و بیان که سال تصنیف آن از لفظ تاریخ برمی آید مع حاشیه آن در ساله مختصر چهار و رقی
بنیان فارسی در بیان اقسام زمان از تصانیف او مشهور اند

قاضی محی الدین کاشانی از مریدان شیخ نظام الدین اولیا قدس سره است بوفور علم و زهد و
تقوی موصوف و از دودمان علم و کرامت استا و شهر دلی مشهور بود و در ابتدای ارادت از
تعلقات دنیاوی دست برداشت و فقر و مجاهده پیش گرفت شیخ کاشانی بدست خود نوشت
که نسخه آن اینست می باید که تارک دنیا باشی بسوی دنیا دار باب دنیا مایل نشوی و ده قبول
کنی و صله بادشاهان گزینی و اگر مسافران بر تو رسند و بر تو چیزی نباشد این را نهمی شمری از
نعمتهای الهی فان نعمت ما امرک و فنی بک ان افعل لک قانت خلیفتی و ان لم افعل فانت
خلیفتی چون شدت فقر و فاقه بروی و بر اتبا عشق که کشید بودند غلبه کرد این معنی را یکی از اشنایان
او بدرگاه سلطان علاء الدین شاه دلی رسانید سلطان قضای او ده که موردت وی بود

بعد منقوض داشت قاضی بخدمت شیخ آمد و عرض کرد که این معنی را غیر خواست چنین واقع شده است
 حکم خودم چه باشد شیخ فرمود البته مثل این معنی بخاطر تو گذشته است الگه این معنی برای تو پیش آورده
 قاضی را بدین سبب تشویشی پیش آمد شیخ آن کاغذ نوشته خود را قاضی باز طلبید و تا سالی مباح شیخ
 بر او متغیر ماند بعد از آن قاضی تجدد را در ادب مشرف شده و هم در حیات شیخ در سال هفتصد و
 نوزده هجری رحلت کرد رحمه الله علیه

مولوی محی الدین بدایونی فرزند اکبر مولوی شاه فضل رسول بن مولوی عبد المجید بدایونی
 ولادتش در سال دوازده صد و چهل و سه هجری بظهور پیوسته و در مظهر محمود تاریخ میلادش بیستم اند
 کتب متداوله رسمی از معقول و منقول بخدمت پدر بزرگوار خود تحصیل نموده فائق الاقران
 گشت و بیعت ارادت بحضرت جد امجد خود کرد و تصانیف لطیفه دار و از انجمله حاشیه میرزا به
 رساله و حاشیه کلیات قانون بوعلی سینا و رساله شمس الامان در رد و بایه و غیره رسال
 مشهور اندیش شریف و یقعه سال دوازده صد و هفتاد هجری در بلده سهارنپور به نور عالم قدس گردید
 سید شاه محی الدین بدایونی در سال دوازده صد و هفت هجری متولد شده عارف
 بزرگ و عالم سرگ حافظ قرآن بود و رفقه و حدیث و تفسیر مهارت تامه داشت در دیلور
 مدرسه تعمیر نموده مدام بتدریس و تعلیم طلبه علوم مشغول بودی الحال که بکاک مدراس نور علم
 ساحل و لام است بر توفیق عام اوست تصانیف کثیره و رائقه دارد از انجمله جواب الحقائق و
 فصل الخطاب و جواب السلوک و غیره مشهور و متعارف اند سوم محرم الحرام سن دوازده صد و
 هشتاد و نه هجری بمدرینه طیبه علی صاحبها الصلوٰه و التحیة رحلت فرموده فرزند اکبر و

مولوی سید رکن الدین سلمه الله تعالی جانشین اوست

مخدوم مشهور محطومی نامش رکن الدین است از خلفای مخدوم بلال ساکن تلهٹی محالک سند
 همواره همت بلند بر ادای وظائف طاعات و عبادات می گذاشت و در علم حدیث غایت
 مهارت داشت شرح اربعین و شرح گیلانی در سائل دیگر از مصنفات او مشهور اند بسال
 نه صد و چهل و نه هجری به محطه درگذشت مدفنش بر کوه مکی است
 مخدوم اشرف بساوری از افاضل روزگار و جوادوری طالع القادر بدایونی بود تاریخ

بسم رمضان سال نصد و هفتاد و هجری وفات یافته ملای موصوف فاضل تهران تاریخ فوتش یافته
مولوی مخدوم لکهنوی ابن حافظ محمد نواز بن مولوی عبد السمیع بن سید محمد الدین المشهوری
 جدش از مشهور مقدس برپلی آمد و از آنجا به لکهنو رخت اقامت انداخت تلمذ بحسبیت
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین السہالوی دار ملا عبد العلی بحر العلوم و دی سماعه و قرآن
 هر دو ممتازش بودند و نیز حضرت شاه ولی الله محدث دہلوی استفیاد شده مدام بدین مدرس
 طلبہ علوم صارت الاوقات بوده کہ بسے مردمان از وفیضیاب شد مرد عمر از کفر فکان بصارت
 بوی رنموده ترک تدریس معقولات کرده با فادہ کتب دینی میرداخت کتاب گلستان بوستان
 تصحیح نموده درس دوازده صد و بیست و نہ ہجری بمقام لکهنو رحلت فرمود شیخ امام بخش
 ناسخ تاریخ وفاتش چنین گفته **سید مخدوم از جهان رفت بگفتند بزرگ و خرد حدیث**
 تاریخ وفات گفت ناسخ بہ مخدوم زمانہ مرصد حیف بہ

مولوی مخصوص الله ابن مولانا رفیع الدین دہلوی بعد وفات والد خود و وعظ مولانا
 غلام غفر نعم خود مقری بود در سال دوازده صد و ہفتاد و سہ ہجری وفات یافته خصصہ مدظلہ
 مولوی مراد الله تہمانسیری فاضل نسب و الجہدی المظہری مشرب با خلیفہ و جانشین مولوی
 نعم الله بہر لکھی بودند در بلکہ لکهنو تا یاد از چہل سال ترویج طریقہ مجددیہ مظہریہ فرمودہ عالمی را از
 ظلمات شرک و بدعت بجات بخشیدند و بر ترک و تخرید و اتبلع سنت سنہ و ترکیب نفس و تمذیب
 باطن و نمودنی فرمود کہ عرفانی زمان و صلحای وقت بجلالت منزلت شان متفق بودند بچہر ہشتاد
 و دو سالگی در دوازده صد و چہل و ہشت ہجری ازین سرای فانی رحلت فرمود و از اجل خلیفای

شان مولوی ابوالحسن نصیر آبادی بودند قدس اسرار ہم
میر تقی شریفی شیرازی انیرہ میر سید شریف جرجانی است فاضل افضل تشیع طبع شعرا
 و در اشعار و کتب شریفی سیکر و در علوم ریاضی و حکمت و منطق و کلام فائق بر اقربان بود از شیراز
 بمکہ معظمہ رفتہ علم حدیث پیش ابن حجر مکی اخذ کردہ اجازت تدریس یافت و از آنجا بدکن و از
 دکن در سال نصد و ہفتاد و دو ہجری با کبر آباد آمدہ در بارگاہ جلال الدین محمد اکبر شاہ بر اکثری
 از علما و فضلاء سابق و لاحق تقدیم یافت و بتدریس علوم حکمیہ اشتغال داشت تا در سن

نصد هفتاد و چهار هجری وفات یافته اولاً ویراده دلی بخوار مرقد امیر خسرو علیه الرحمة مدفون
گردند و ثانیاً چون صدر و قاضی و شیخ الاسلام بعض رسائیدند که امیر خسرو هندی است
و منی و میر تقی عزائی است و شیعه درینکه روح هر دو را صحبت یکدیگر متاوی باشد شکی نیست
روح را صحبت نا جنس و ذابیت الیم پس بموجب حکم عالی انشاء دادا نجا کشیده به مشهد
برند میر حسن برضوی تاریخ فوتش چنین گفته قطعه رفت تا میر تقی از دهر به علم گویا نسل
آدم رفت بهر تاریخ رحلتش حسن به گفت علامه ز عالم رفت به

سید مرتضی حسینی (زمبیدی) قادری حنفی نانش سید عبدالرزاق و لقب وی شی الدین
و کنیت او ابو الفیض است محدث و فقیه و لغوی و ادیب جامع علوم عقلیه و نقلیه بود در
یازده صد و چهل پنج هجری بقصبه بلگرام متولد گشته و در اوایل عمر زیارت حرمین شریفین مشرف
شده و هم در آن دیار بزم تفصیل علوم فرست بسته از مشایخ و علماء زمبید و مصر و حجاز و غیره
کسب کمالات ظاهر و باطن کرده چنانچه شیخ احمد علوی و عبدالخالق زمبیدی و ابوالعباس
احمد بن علی یسنی و شقی حنفی و جمال محمد بن احمد حنبلی و ابو عبداللہ محمد ابن احمد عربانی و عبدالغنی
بن محمد بحرانی نزیل مخاد محمد بن زین با سمیط علوی حضرمی و محمد ابن ابراهیم طرابلسی نزیل حلب
و عبدالقادر بن احمد شکاعی و محمد بن عبداللہ بن عمر قاضی و محسنی ابن رزق و سید عبدالقادر
بن احمد حسینی و غیر هم وی را اجازت حدیث و فقه و غیره علوم دادند چنانکه وی بعد تحصیل
علوم تادیت و از زمبید مقیم بود زمبیدی شهرت یافت تا اینکه او را کسی هندی نمی دانست
و از زمبید بهر قدم آورده افاضه و افاده علوم میداد و علاوه دیگر مشران عبدالحمید خان سلطان
روم و محمد بابا شا صدر الوزارت از اجازت حدیث یافتند بالجمله بوقوع علم و نشر علوم متوسط
کثرت تلامذه و تصانیف کتب که بحیاتش صیت وی اکناف عالم را در گرفته اگر وی را
مجد و صدی سیزدهم گویند رواست میگویند هرگاه شهرتش بغایت رسید و از اقطار بلاد و مباح
مردمان کثیر برویوم آوردند و وی بگونه علوت نشست با ملاقات یاران مسدود کرد
و بماه شعبان بسال دوازده صد و پنجاه هجری بمرض طاعون وفات یافته بدرجه شهادت
فائز گشت و بزار سیده رقیه رضی اللہ عنہا مدفون گردید تصانیف هم عقود الجواهر الشریفه فی اوله

امام الى حنفية الاثر ايا المتناثرة في الاعداد واثباتها في الحديث ام نزع لغة العرب في
 مصطلح آثار الجيب يخرج حديث شيبني هوذا المواليد الجلية فيما يتعلق بحديث الاوليه المرأة الجلية
 في شرح الحديث المسلسل بالاوليه العروس المجلية في طرق حديث الاوليه القول الصحيح في
 مراتب التعديل والتجويد في الحديث المسلسل بالشيخ رسالة اصول حديث مناقب
 اهل الحديث تاج العروس في شرح القاموس تكملة القاموس يخرج حديث نعم الامام الخليل
 حديثه الصافي والذي المصطفى الانتصار لوالده الذي المعنى المختار الفقيه السند آغا الى حنفية مجازين
 الشيخ نية الصالح المداك في الافصاح عن العوائق في بيان شطب الايمان
 القول المسموع في الفرق بين الكور والكرسوع النجوة القصة ميمية بواسطة البضعة العبد روميه
 القصة الثمين في طرق الالباس والتلفيق حكمة الاشراف الى كتاب الالاف شرح اصغر في شرح
 اسما اهل بدر تفتيش في معنى لفظ ورويش شرح نقاب الخفا عن انتهى الى دفا ما الى الوقاية الامام
 المشتق عن جوب الامام بشرح صيغة سيدي عبد السلام رشفة المدام المجموع البكري من صفة
 دلال صنيع القطب البكري رشفة صفات الرضى في نسب مشقة الصديق شيبني قلايد المن
 في تحقيق كلام ابن النواضح المسكية على القول الكشكبة بهيمة الاخوان في حكم شرب الدخان
 من الفيوضات الوافية فيما في سورة الرحمن من اسرار الائمة ارجوزة في الفقه طبقات الحفاظ
 اشعار الاشراف ابحاث السادة المتقين في احيا علوم الدين رفع اقل عن العطل شرح
 خرب الكبير المسعى تبني العارف البصير على اسرار الحرب الكبير تامة المنى في سر الكلى القول المشوب
 في تحقيق لفظ التابوت حسن المحاضرة في اداب البحث والمناظرة رسالة في اصول المعجمات
 كشف الغطاء عن الصاوة الوسطى الاختلاف بعدوم السلسلة من شتوان اقرار الصين بذكر من
 نسب الى الحسن والحسين الايمان بذكر الحاج الشريف بطريريات علم التفسير في
 ابحاث الاصفيا بسلاسل الاوليا ابحاث نبي الزين في حكم فوة الصين المعاهدة القصة في
 المشابهة التفتيشية الذرة المضية في الوصية الخيرية ارشاد الاخوان الى الاخلاق الحسان
 شرح الفتية السند شرح صيغة ابن مشيش شرح صيغة السيد البدوي شرح ثلاث صيغ لآلى
 الحسن البكري شرح سبع صيغ مسي بدل كل القرب عفة العبة تفسير سورة يونس نقطة العجمان

فیما لیس فی الامکان ابداع مما کان الممنوع العلیه فی الطریقه النقشبندیہ کشف الثام عن
آداب الایمان والا سلام

مسعود بیگ اثار بی سلطان فیروز نام اصلی وی شیر خان است از علمای صوفیه کرام
بودنی در لباس اغنیا و اهل دول بسر و ناگاه جذب حق گریبان گیر حاش گشت وی مرید شیخ
رکن الدین بن شیخ شهاب الدین شد بنایت حالت سکر داشت و علم تصوف و توحید
تصنیفات بسیار داد و آنرا جمله کتاب تمهیدات است که بر طبق تمهیدات عین القضاة بهدانی
بسیاری از حقائق و دقائق در آن نوشته و دیوان اشعارش قصائد و غزل و سائر اقسام سخن را
شامل است و اکثر اشعار و قصاید بچایاب امیر خسرو علیه الرحمته گفته بگرد بعض مقالات طبعی
شاعری نامرئی مانده و نیز تصنیف فارسی بهر آه اعارفین در بیان حقائق و معارف تفریق
در مقبره پیر دوست قریب مقام خواب قطب الدین در لاد و سر اقدس اندر

مولانا مسعود لاهوری بن سعد بن سلیمان الیهوری اصل او از بهدان است پدرش سعد
ابن سلیمان از بهدران در عهد سلاطین غزنویه بلاء آورده سکونت اختیار کرده ملازم سلطان
ابراہیم شده رفعت بر تبه عالی یافت گشت پدرش مولانا مسعود از علمای وقت پاکش علوم
فائق و لائق شطرنج موزون داشت اشعار آیداری گفت و شنید سیف الدین محمود ابن
ابراہیم بوده تا سال پانصد و پانزده هجری زنده بود او صاحب دیوان عربی و فارسی و هندی است
دیوان فارسی در هند و ایران یافته می شود و دیوان عربی و هندی نایاب گردید

شیخ مصطفی رفیقی ابن طیب بن احمد بن مصطفی رفیقی کشمیری کنیت او ابو احمد است در
و هزاره صد و بیست و شش هجری پیدا شده عالم عامل فاضل کامل فقیه و محدث حسن الحافظه بلوغ
العبارت شاعر و مورخ بود و محال شده و کتب تصوف از فالد ماجد خود خواند و علوم دیگر عقلی و نقلی
از علمای وقت استفاده کرده و مدام بطاعت الهی مشغول می بود شیخ بهاء الدین و شیخ احمد
شیخ احسن و شیخ عبدالشکور رفیقی از شهر تلامذه ویند بر روز جمعه چهارم ربیع الاول سن
و هزاره صد و نود و چهار هجری وفات یافت

مولانا مرزا مظفر جانجانا شمس الدین لقب علوی نسب حنفی مذہب مجددی مشرب المروت

بر مرز انظر جانجان ابن مرزاجان نسب شان بنزده واسطه توسط محمد بن حنفیه بن سب
ولایت ناکب علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ می پیوند و والد ماجد وی مرزاجان از منصب داران محلی الدین
اور نگ زیب عالمگیر بود از دکن ترک منصب نموده متوجه اکبر آباد شد و راثنای راه بمنزل کلا باغ
حدود مالوه شب جمعه یازدهم رمضان سال یازده صد و یازده حضرت مولانا باوجود آنکه چون پنجاه
بیاالملکیر رسید فرمود که پسرجان پدری باشد ازین وجه نامش جان جانان مقبر کردیم بدین تقریب
و سه رحمة الله علیه باین اسم موسوم گشت و منظر خاص و بیست و انشمنده تبحر جامع فضائل
صوری و معنوی بود اکتساب علوم از علمای وقت نموده و حدیث از حاجی محمد افضل سیالکوٹی
اخذ کرده و شرف ارادت و خلافت از حضرت سید نور محمد بدایونی مرید و خلیفه شیخ سیف الدین
مرید و خلیفه شیخ محمد معصوم عروۃ الوثقی مرید و خلیفه شیخ احمد سهروردی مجدد الف ثانی یافته قدس اللہ سره
اسراریم اشعار بدیعه مرکب نافع از دیادگار اندازین مختصر گنجائش تفصیل اوصاف حمیده
او ندارد مضمون محرم الحرام سال یازده صد و نود و پنج هجری از دست یکی شیعی زخم بدقه طنبی بر سینه
مبارکش رسید شام شب و هم محرم سال مذکور شربت شهادت چشید و در مصرعه عاش حمیدگار
مات شهید تاریخ رحلتش برمی آید۔

مولانا سید معز الدین خلف اکبر سید شاه خیر اعلیٰ شهبندی کروی متوطن احمد آباد ناره بدست
علمای لکھنؤ اکتساب علوم فرموده فراغ حاصل نمود و هین تا قب و فهم کامل داشت در عین
جوانی سال و دوازده صد و پنجاه و پنج هجری ازین جهان فانی بعالم جاوداتی رحلت فرمود و عقبه
بجز اعمال حسنه نگذاشت مرقد شریفش در احمد آباد ناره بمقابر بزرگانش زیارتی ترک شاعری
و تاریخ فوت او قطعه ذیل گفته قطعه شفق مولوی معز الدین با کور رحلت چو زین جهان بجهان با
سال فوتش چنین رقم کردم با آه او بودی لظیر جهان با

مولوی معشوق علی جوینوری دانشمند مستعد از تلامذه مولوی فتح علی جوینوری بود تصانیف
اینقه و رشقه نظم و نثر از دیادگار اند و مرقد شریفش با وجود تعلقی عمده نصفی بدین و تذکره گذرانیده
بسال دوازده صد و شصت و هشت هجری بمقام باندا رحلت فرمود شاگردش نشی شیخ خادم علی
سند علی مؤلف تاریخ جدولیه تاریخ فوت او چنین یافته۔ و هو نیز عاشق اللہ و معشوق علی با ذکر حق

هر لحظه نقل محفلش باشد ازین دار فنا بزار و نیست به پیریه ملک عقبی مجلس به از دوی بگذشت
کم شود و یکی بنمود و حدت بسکه در آب و گشتن بدین سبب هفت یک کم کرد و گفت به
جنت البقیع و سن بادا منزلش

مولانا محمد معین لکهنوی ابن مولانا محمد حسین لکهنوی الکتاب علوم درسیه از مولوی
محمد حیدر برادر گلان خود و مولوی ولی الله و مولانا ظهیر الله لکهنوی کرده و سند حدیث
از مولانا عبدالحفیظ علی حنفی علیه الرحمه حاصل نموده اشتغال با آن داشت تعلیقات ایقده دارد
از انجمله غایبه البیان فیما يتعلق بالحدیث و شرح رساله امام نووی و غایبه الکلام فی القراءه
خلعت الامام خوارزمی الکثیر فی احوال ارباب الرموز در بیان حالات اصحاب رموز کتاب
حسن حسین نا تمام و حاشیه صدر ابنا بخش هیولی و نیز بر اکثر کتب درسیه تعلیقات نوشته
بتاریخ دوم جمادی الثانی سال هزار و دویست و پنجاه و هشت هجری از کتب دارفانی بدرسیه
ملک جاردانی ششده در بارغ مولانا احمد انوار الحق مرحوم و تعلق لکهنوی بخش سپه و نداد و خله المدحیه و بیضا
شرح معین معین مولانا محمد معین و اعطاء صاحب معارج النبوت است مکی بود بصورت بشری
چندی حسب فرمان اکبر بادشاه بامر قضای بلده لاهور اشتغال داشت در آن مدت هرگز حکام از
خصمی نگریه مدعیان را با کمال تمام هدایت بر مصالح میگردوی گفت که شما هر دو دانا هستید و تنها
نادان را باد و دانا کار افتاده پس مرا شرمده درگاه خدای تعالی می سازید و همواره کتب
نفسیه قیمتی می نویسند و آنرا مقابل نموده و مجلد ساخته بطالب علمان می بخشید و در دست
عمرش درین کار بسر میبرد هزارها مجلد ازین قبیل بر مردم بخشیده در سن نهصد و نود و پنج هجری
از سرای محنت آباد دنیا بر وضه عقبی خواستد نور الله مرقدہ

مولانا معین الدین گهرانی دهلوی در عهد سلطان محمد بن تغلق شاه دانشمندی عظیم مدرس
شهر دلی بود حواشی کنز الحسامی و مقتل از تصانیف اوست میگویند وی را محمد ابن تغلق
شاه دلی بطلب قاضی عقدیشیر از فرستاده بود چون پادشاه شیراز را بر او اوقف گشت
بجائی قاضی راضی نشد بلکه از جمیع اطاک سلطنت برآمده بخدست قاضی آمده التماس نمود که شما
بر تخت سلطنت نشینید من خدمت شما کنم جز منکوحه خود هر چه دارم از آن شماست قاضی

چون این همه مدت و بهمت اندوی بدید فسخ خویشت دیار هند نمود مولانا و سپس هندوستان آمد
مولانا خواجگی مرید و خلیفه شیخ نصیر الدین محمود از کلامه مولانا است و انکار مولانا شیخ نصیر الدین
محمود قدس سره و زوال سره مولانا از خوردن برنج و جغرات حسب فرموده شیخ و تبدیل کفار
مولانا با اعتقاد شیخ در اختیار الاخبار مذکور است

خواجہ معین الدین کشمیری ابن خواجہ محمود نقشبندی کشمیری از علمای کبار و مشایخ نامدار
خطه کشمیر شیخ شریعت و مروج سنت و قلم البیدعت بود و در زهد و تقوی و ورع بی نظیر
مقبول علمای و صلی ای وقت بود و بچو ملا محمد ظاهر خلف ملا حمید و ملا ابوالفتح کلو دلا یوسف
مدرس و مفتی محمد ظاهر و مولانا عبدالغنی و مفتی شیخ احمد و غیر هم علمای کشمیر بدو گردیدگی داشتند
نقشاندازی نقشبندی و کثیر السعادت در علم شریعت و طریقت در ساله رضوانی در خوارق و اداء
بزرگوارش از تصانیف وی یادگار اند و سال هزار و شستاد و پنج هجری رحلت نمود

مولانا سید معین الدین خلف اوسط سید شاه خیرات علی مشهدی کروی متوطن در سجاده نشین
احمد آباد ناره کنیت شریفش ابوالخیر است تحصیل علوم متعارف بخدمت مرزا حسن علی محدث لکهنوی
و مولوی ظهیر الله فرنگی محلی و دیگر علمای وقت نموده جامع علوم عقلیه و نقلیه خصوصاً در فن
ریاضی شهره آفاق بود تمام عمر شریفش به تدریس و افتاده بسرب و بسیاری علمای نامدار از زیر
دامن تعلیمش برخاستند با واسطه خود با وجود کثرت درس حفظ قرآن مجید کرده و بزیارت
حرمین شریفین مشرف شده سند کتب احادیث از علمای آن دیار یافته مسود و اوراق را
اجازت دلائل الخیرات و حصن حصین از ان جناب حاصل است سوم ربیع الاول سال سیزده
صد و چهار هجری با احمد آباد ناره رحلت فرموده بهمدان جابر قد بزرگان خود مدفون گشت
روح الله روحه شاعری تاریخ رحلتش چنین یافته است معین جهان کرد چون انتقال
فلک در غم او گریبان درید به فرشته خصال وحید الزمان به چنین عالمی کس ندید و شنید
نصیر الدین بگو مصرعه سال فوت به بر وحش بود رحمت حق پدید آمد و فرزند بود و آند نه یک
مولوی سید شاه نیام الدین که بعد فراغ تحصیل بحضور پدر رحلت فرمود دوم مولوی و حکیم
سید شاه صدر الدین فارغ اعلم موجود اند سلمه الله تعالی از مولانا ای موصوفت الرحمة تصانیف

ذیل مشهور است بیان فی شرب الدخان - هدایه المومنین الی سلسله الصالحین - آداب معینیه
 مرآة المآذیان فی علم المیزان - هدایه الکوفین فی شهادة الحنین - رموز القرآن - نشاة بالکریحاشیه
 صدره رساله علم باری تعالی - رساله علم هیئت - قرابادین - طب مفردات - طب رساله طهر تحلل -
 مرزا مفلس اوزبک از شاگردان ملا احمد جندلای مستعد و مستحضر در علوم جلالی مناظره بود
 اما تقریر فصیح نداشت و در دانشهای درس ادبهای مضحک از سر میر و مروی بقیافه و کوسه بود
 صلح و تقوی داشت از او را رالنهر بنده آمده در اگره بسی جامع خواجه معین الدین مرغی و دین
 میگفت و توفیق زیارت حسین شریفین یافته در مکه معظمه بجز هفتاد سالگی حلت نمود -
 مولوی مقیم الدین ساکن طاناک ابن سلطان محمد ڈبال تپی سوخیل بن احمد ابن گل محمد
 ساکن علامه طاناک یعنی موضع کوٹ ممر بنابر ادوا از مولوی دین محمد ساکن طاناک از میزان اهر
 تا یبندی خوانده پس از آن بخدمت علمای وقت اعنی مولوی محمد مظهر نانوتوی و مولوی عبدالحق
 شمس العلماء خیر آبادی و مولوی احمد حسن پنجابی مدرس مدرسه دارالعلوم کانپور تکمیل دیگر در سیم
 نموده بالفعل که عمر شریفش سی سال رسیده مدرس عربی درجه اول بدرجه شوکت الاسلام
 سندیده مقرر اند سلمه الله تعالی

ملوک شاه پرایوسلے از فاضل وقت مرید شیخ بیجو سبغلی بود تاریخ بست و هفتم رجب
 سال نصد و شصت و نه هجری بعارضه اسهال کبدی وفات یافته در قصبه بسا و مدفون گردید
 پسرش ملا عبد القادر مولف منتخب التواریخ تاریخ وفاتش چنین یافته قطع سر و فقر
 افاضل دوران ملک شاه بن آن بحر علم و معدن احسان و کان فضل بیچون بود در زمانه جهانی
 ز فضل آن بی تاریخ سال فوت وی آمد جهان فضل بیچ

مولانا میر کلان محدث اکبر آبادی نبیره خواجگویی خراسانی حاج الحرمین الشریفین
 مرید شیخ جلال الدین هرودی صاحب کمالات ظاهر و باطن و دانشمند شجر بود و خصوصا در علم
 حدیث که اجازت آن از سید میرک شاه شیرازی داشت و میرک شاه از والد خود سید
 جمال الدین محدث مصنف روضه الاحباب و او از عم خود سید اخیل الدین شیرازی مجاز بود
 باجملة صلاحیت میر کلان مادر زاد و دانش مظهر اسمای حسنی بود جلال الدین محمد اکبر بادشاه

اور بتعلیم شانزہ نورالدین محمد جہانگیر مقرر فرمودہ بتعظیم و توقیر تمام پیش می آمد میر موصوف بمر
صد سالہ در سال ہند و ہشتاد و سہ ہجری ہاکہ آباد رحلت فرمودہ ہمدرا بخاندون گشت یکی
از شاگردانش ملا علی قاریست کہ از مصنفاتش اکثر طلبہ علم ہندوستان مستفید می شوند پس
خواستم کہ این کتاب از ترجمہ شریفش بی بہرہ نباشد ملا علی قاری بن سلطان محمد مدوی حنفی در
ہرات متولد شدہ علوم رسمیه از علمائے وقت و بعض احادیث مشکوٰۃ از مولانا میر کلان
محدث اکبر آبادی خواندہ بکہ معظمہ رسید و ہما بخا اقامت گزید و از ابوالحسن بکری و سید زکریا
حسینی و شہاب احمد بن حجر شافعی و شیخ عبداللہ سندری و قطب الدین بکی و غیر ہم علمای اکابر
اخذ علوم نمودہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بتبع سنت نبویہ بکثای زمانہ گشت در سال چہار دہم
از ہندی یازدہم بکہ معظمہ رحلت فرمودہ کتب ذیل مصنفہ او از ویادگاراند تفسیر قرآن مجید
مرقاۃ شرح مشکوٰۃ شرح الشفاء شرح الشامل شرح الخبہ شرح الشاطبیہ شرح الجزیریہ
ناموس المختص قاموس الآثار الجنیسی فی اسماء الحنفیہ شرح ثلاثیات بخاری - نزہۃ الخاطر القادر
فی ترجمہ الشیخ عبدالقادر شرح فقہ اکبر رضو المعالی شرح قصیدہ امالی - تخریج احادیث
شرح عقائد نسفی - رسالہ تکفیر فرعون - رسالہ در بیان احوال والدین رسول الثقلین صباغ
المنہاج العلوی فی المعراج النبوی - الہتدای الاقتدار شرح قصیدہ برزہ - نور القاری
شرح صحیح بخاری شرح صحیح مسلم حاشیہ تفسیر جلالین مسمی بحالین - شرح شفا فی قاضی نیاض
جمع الرسائل شرح شمائل شرح جامع صغیر - حرز الیقین شرح حصین شرح الربیعین نووے
شرح التوتریۃ و الجزیریہ شرح الشرح علی نجات الفکر شرح موطای امام محمد - سند الانام - فی شرح
مسند الامام - شرح مناسک الحج - تزیین العبارة لتحسین الاشارة - الخط الاول فی الحج الاکبر رسالہ
عمامہ - رسالہ فی حث التہ - رسالہ عصا - الربیعین حدیث در نکاح - چہل حدیث فضائل القرآن
رسالہ ترکیب لا الہ الا اللہ - رسالہ قراءۃ بسم اللہ اول سورۃ البراقۃ - مصنوع فی معرفۃ الموضوع
کشف الخد عن امر المحضر معدن الغنی فضائل اولیسن القرنی - رسالہ در احکام سب الشہین
سم الفوارض فی ذم الرافض - فتح باب العنایتہ فی شرح التقایہ - الاحادیث القدسیہ
والکلمات الانسیہ - اعراب القاری - تذکرۃ الموضوعات - بتعید العلماء عن تقریب الامار

حرب الاعظم حاشیه مواهب لدنیه بشرح عین العلم بغیرہ

میان مخدوم احمد آبادی نامش مولانا شیخ احمد بن شیخ برہان بن ابو محمد بن ابراہیم بن محمد خان غوری است محمد خان از اولاد سلطان معز الدین محمد المشہور بسلطان شہاب الدین محمد غوری بود بکومت ناگوار تیب از داشت مولانا احمد بدعی استجاب شیخ احمد لکھنؤ احمد آبادی متولد شدہ بایمائی شیخ موصوف بنام احمد موسوم گشت وی از علمای صوفیہ دیار گجرات است علوم ظاہر از مولانا صدر جهان گجراتی الکتاب نموده و دو دوازده سالگی بہ شرف اداوت حضرت سراج الدین ابوالبرکات سید محمد المشہور بشاہ عالم قدس سرہ شرف گشتہ و دو دوازده سال در خدمت ایشان صرف نمود و دوازده سال دیگر بامور ظاہر و باطن مشغول بود و بتاریخ است و دوم بیعہ الثانی سال ہشتصد و ہشتاد و ہجری بعد طی نمودن شخصیت و چہارم در حلقہ زندگانی بعالم جاودانی ارتحال فرمودہ و بہ محلہ تلج پور محلات احمد آباد گجرات مدفون شد و در لفظ آخر اولیا تاریخ رحلتش یافتہ اند

حرف النون

مولوی سید ناصر الدین محمد ابوالمنصور دہلوی امام فن مناظرہ اہل کتاب بن سید محمد علی ابن سید فاروق علی از علمای اعلام ہندوستان در فن مناظرہ مہی دستگاہی کامل دارد و بر داشتش در فن مناظرہ علمای وقت متفق اند کہ تصدیق این بیان از رسالہ عین الیقین شدن می تواند باقیسان نصاری بارہادر مناظرہ غالب آمدہ فی از اولاد سید عبدالغفور قاضی سبکت پور کہ وطن قدیمش قصبہ سید آباد عرف قاضی پور مضات قنوج است پذیرش سید محمد علی میر شیخ زبیدی ششی ناگپور بود ہمدان جا سید ناصر الدین محمد ابوالمنصور متولد شدہ الکتاب علوم از والد ماجد و جدا مجد خود نموده توراۃ و انجیل بالتفسیر عربی و یونانی از علمائے اہل کتاب خواندہ بسیاری کتب بحواب علمای اہل کتاب تالیف فرمودہ گاہی بتاریخ کسی نکرده مگر چندی بمصاحبت نواب جماگیر محمد خان رئیس بھوپال امتیازی داشت اکنون عمر شریفش شصت و چہار سال رسیدہ تفسیر قرآن مجید بزبان فارسی می نویسد و تفسیر آیہ کریمہ باحدادیت صحیحہ مطابق می نماید و شہادتش از توراۃ و انجیل سزاوارد و در حقیقت

کا ریسٹ اہم اللہ تم سید موصوفہ القاب بدختر مولوی محمد مہدی نزیل کا پور کہ بعلم و فضل خود
 شہرہ آفاق ہو کہ خدا شدہ دو فرزند نامی و گرامی دارد و یکے مولوی سید نصرت علی دوم سید
 ناصر علی و با فضل بابل و عیال دوم علی قیام پذیرست سلمہ و اولادہ تصانیف عالمیہ
 نوید جاوید بجاوب سوالات مختلفہ عیسائی و دولت فاروقی و تاریخ بیت المقدس عقوبۃ الضالین
 جواب ہدایۃ المسلمین مصنفہ پادری عماد الدین استیصال جواب رسالہ مسیح الدجال مصنفہ
 ماسٹر رام چندر رقیعۃ الاولاد جواب نیازنامہ پادری صفدر علی الحسن داودی جواب نغمہ
 طنہوری عماد الدین پادری العام عام جواب آئینہ اسلام ساخت پادری یونس اشجیام الحصاص
 جواب تفتیش الاسلام مصنفہ پادری راجس تصحیح التاویل جواب تفسیر مکاشفات پادری عماد الدین
 اعجاز قرآن جواب اعجاز قرآن مصنفہ ماسٹر رام چندر میزان المیزان جواب میزان الحق پادری فخر
 مجموعہ وعظیادداشت شقائق فی رد تہذیب الاخلاق خزرجان جواب رسالہ اصلیت
 قرآن مصنفہ عبد اللہ ارتم عیسائی بنیان جواب سوالات دوازده گانہ نصاری مصباح الابرار
 فی رد مقلح الاسرار مصنفہ پادری فخر تادیب بخونہ تحریف تشویش القیس حاکم
 عقوبۃ الضالین و ہدایۃ المسلمین تصحیح التاویل تصحیح البیان در جواب تفسیر القرآن مصنفہ
 سید احمد خان رسالہ الحق ترجمہ تفسیر قرآن زیر تالیف تنزیہ الکاملین انکشاف تریاق
 مولوی شاہ تھن غازی پوری ناسخ شاہ محمود ابن مولانا شاہ حسام الدین مالک پوری
 جامع علوم ظاہر و باطن بود بعد وفات والد ماجد خود در سال ہشت صد و پنجاہ و سہ ہجری
 بطور سیاحت انبالکپور رنڈا نیپور زمانہ قدوم آورده نصیر خان لوجانی حاکم غازی پور بمجانبہ
 کمالات ظاہر و باطن وی معتقد شدہ دست ارادت بدامن بعیش زندہ و از بارگاہ دہلی ویرا
 بعدہ میر محل غازی پور مامور کنانید تمامی عمرش بغازی پور بسر گشت و در سال ہصد و بیج ہجری
 رحلت فرمودہ بغازی پور مدفون گردید اولادش بجلہ خاصہ ثلوثہ منحلالت غازی پور موجود اند۔
 مولوی نجم الدین خان کاکوروی ابن مولوی حمید الدین از خاندان ملکرادگان علویہ قصبہ
 کاکور ریسٹ عالم یگانہ جامع فضائل چہارگانہ بمنصب قضی القضاۃ کلثمہ ممتاز بود محمد ابراہیم
 افادہ طلبہ علوم لغایت می کوشید تصانیف و تالیف جلیلہ از دیادگار انداموزی از سرایہ

علمی دست کردی رحمہ اللہ تاریخی ہجری در وفات شاہ غلام قطب الدین الکاآبادی الزکری کریم دکن
 یخرج من بیتہ الکتب بہ تہنید و تخریج برآمدہ مثالی الزلطاف نیست تقریرش بقطب ببارت عربی
 تفویض قلم سولج نگار میشو و کما نقلہ الولیدی رضا حسن خان الکاگردی فی رسالہ مصالح الازکیا و ہوا
 حامداً و مصلياً و سلمنا فی الادیب الحق والارباب المدقق و حیدر دہرہ و فرید عمرہ سند الشعر و المبلغ
 الفصحاء صافاً صوغ التبر الاحمر انشاءہ الطاقون المنیع و ناخداً نظام الدرد و الجواہر شعرہ الرائع الیہ
 ما شکر لمن یخبرہ فی النواہی بالآئی اشعارہ باللسان الفارسی ما لصادی بہ الشیخ غلام قطب الدین
 العباسی الکاآبادی بسلج و یقعدہ المسلمک فی شہور السنۃ السابقتہ و الثانیین الواقعہ فی المائتہ
 الثانیۃ من الالف الثانی من الهجرة النبویہ علی صاحبہا الالف الصلوۃ و التیمۃ بعد ما خرج من
 وطنہ المملوک مریداً لادراک حج بیتہ المقدس و زیارۃ قبر نبیہ و مصطفیٰ فی رفقہ علی او بیتہ انقیاداً
 و طی مراحل البرکۃ ان تعد فارب مریب البحر فاصول الی بلاد الحجاز و منزل من ہنر ذلک الجواز
 و لم یکن جیسئہ اوان الحج و اداء نساک الحج فی الحج فی المکۃ لم یغفر فاقام فیہ شہور ثم سار فی الطیبۃ لطیبۃ
 نادیا اللہ تعالیٰ بہا و نوراً حتی تشرف بتجلیل عتبتہ البش علیہ الصلوۃ و السلام و زیارۃ قبور بعض
 صحابہ و اہل بیتہ المدفونین فی ذلک المقام فاذا قرب الموم فرمی معاود الی ام القری فلیحط
 فی بعض منازلہ المرض الوہیل و ضرب علیہ طبل الرحیل اسے ان الاتہ اللہ فی تکالبتہ المبارکۃ
 و دفن ہناک اللهم ارض عنہ شتی کرباک و رضاک و مددہ و علیہ سجانہ اجرہ حیث و کنت الایۃ الکریمۃ
 و من یخرج من بیتہ ہما جزا الی اللہ و رسولہ ثم یدرکہ الموت قد وقع علیہ اجرہ علی اللہ و کان اللہ غفورا
 حیما الی زلت فی جند ابن حمزہ حلقہ بنوہ علی سریرہ متوجہا الی المدینۃ فلما بلغ التسعیم شہرت علی الموت
 فنطق بینی علی شوالہ فقال اللهم یدرک و یدرہ لیسو لک اباً لک علی بابا لعل علیہ رسولک فکانت حمیداً
 کما ذکر فی البیضاوی و غیرہ من کتب التفسیر متاسبۃ نشان ذلک العالم الہوام و الحبر
 التمام بل یخرج منہا تاریخ عام و فائزہ بصفتہ غریبہ بحجۃ الانعام و طریقیہ ان یقال فی معنی قولہ
 تعالیٰ و من یخرج من بیتہ ان لفظ من باعتبار عدوہ الذی ہو تسعون و یدخرج من عدد لفظ بیتہ
 اربع یاۃ و سبعة عشر فینقی ثلثاۃ و سبعتہ و عشر و من ہما جزا الی اللہ و رسولہ و الحال انہما جبر مجموع
 ذلک الی اللہ و رسولہ من جہۃ اعدادہ الی ہی الاربعاۃ و اربعۃ عشر اسے تکال الاعداد الباقیۃ

بعدا لخراج فقید سید اید و دار بعین ثم بدرك الموت ای لیصله عند لفظ الموت و هو اربعه ایه و
 ستة و اربعون فاجمع الف و مائة و تسعة و ثمانون الی ای سنة ارتحال ذلک العام اسے
 دار السلام و لیعلم ان ذلک تقدیر الغریب العظیم حدث و در رکاز هذا البدر یج فی زوایا کلماته القدیم
 لیستخرج المعصم بحبله المبین عبده محمد نجم الدین غفر الله له و لا بویه و حسن الیها و الیه انتهى نجم الدین
 خان قضی القضاة برز سه شنب سیزدهم ربیع الثانی سال یکتر و دو صد و بست و نه هجری
 مولوی حکیم الدین صدر لصدور مولوی عظیم الدین صدر لصدور مولوی خلیل الدین سفیر
 شاه او دهم سه اعتقاب سمو الا لقب کذاشته زحمت فرمود مولوی فتح علی جوهری چند قطع
 تاریخ نوشتن بسکات لفظ کشیده از پنجاه نیست قطع بجز حرکت شمس است نجم دین قاضی قضاة
 چه نکه و بلغ همان با حور طین و مردوش گشت و سرور و برود می تاریخ و در گوشت رسید علم و فضل
 و در بر و در دین همه روپوش گشت

میر نجم الدین بهکمری ابن میر محمد رفیع رضوان شاگرد همیشه زاده مخدوم محمد معین جامع
 فضائل و کمالات بوده در حیات استاد و در سه علمی خوشنایست که اسامی جمعی طلبه را بکمال رسانیده
 تصانیف غریبه دارد و جمله آن در تریج رساله منطقیه موسوسه یک روزی رساله به از و بزرگتر شاعران
 شسته و ریک و تصنیف کرده و در فارسی بطری نامہ را به از و تثنی بقیه نشر کشیده اشعار نیکو
 می گفت و عزت تخلص میکرد در سال پنجاه صد و شصت و در گشت

مولوی نجم الدین چرنیاکوی ابن مولوی احمد علی ابن شیخ غلام حسین ابن شیخ سعد الله
 عباسی چرنیاکوی تمام کتب درسیه را با استعداد و کمالی و مهارت تمام از پدر بزرگوار آموخت و در
 تکمیل تحصیل یادداشت مضامین کتب و توسیع دائره بحث مسائل و اقامت حج و ملائک نظیر
 نبود و در ابتدا شغل تعلیم داشت کنون بران وادی توهمی ندارد و ایشان نظم و شرفار سے را
 بطبع و الایش رجحانی روداده چنانچه بشریکانه و بنظم نادر زمانه است از تصانیف انچه
 و سه رساله هفت اقسام حسین در صورت و اعزاب از جمله دست نوشته اول و دست نوشته انداز
 است شتوی فیض الهمی نجم پانه غیر رنگ عشق و شتوی و چار ضرب بحالات مختلفه و کتابے
 و در عرض و قافیه و قسانه سیلاب تاریخ طغیان آب که سال هشتاد و هشت صد و

سین و پنجم بجهت بتمام اعظم گذر از جوش دریای تونس پدید آمده بود و دهم مجریه در بیان سید
 رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نیز از طبع را و دیدن مطلع شتوی فیض الهی اشیست و غلامان
 بچلان معالی بکمیت خامه ام ناده رفانی پنجم در آن شتوی بتوصیف تصبه چریاکوٹ گفته
 چریاکوٹ خوانندش عوامش بدولیکن یوسف آباد است تاش بد فلک تا طرح این آریا و بنهاد
 ز خاک پاک جنت کرد بنیاد و چراغ آسمان روشن زد و دوش بد رضبت میرسد مردم در دوش بد
 و لم از شتوی چهار ضرب س می گردیم بکام قلم بد گردش در آورده جام قلم و لم چنان تنگ شد
 عرصه رزمگاه بد که از دیده بردن نمی شد نگاه و لم زجا بجنبه و در گردش است قبله نماید بجای
 خویش غریب در وطن بی تو و لم اگر ز نام من بی نشان جوئی برسی بنامین بس است که آواره
 خانان استم بد سلمه آمد

مولوی نجف علی جوی سلمه الله الخاطب تاج العلماء محمد نجف علی خان ابن محمد عظیم الدین قاضی
 تصبه جهر از کار فضائی روزگار بارگاه نواب یحیی بالده و وزیر الملک محمد علی خان بهساور
 صولت جنگ فرمانروای محمد آباد و نوک بسک ملا امان بسک و در قابلیت و استعداد
 علی مشارالیه اقران است ذہن و قواد و طبع شاعرانه و تصانیف کثیره داد از انجمله کافل الاسعاد و
 شرح قصیده بان سعاد و تکلمه صولت فاروقی زاد از پنجاه هزار شعر به بحر متقارب و سحر الکلام
 شرح مقامات حریری بزبان عربی بصنعت اجمال و تفسیر غریب و شرح دیوان متنبی و شرح حماس
 و حاشیه مطول و نیز شرح و سائیر یازدهی رمان و سفرنگ شرح دیگر و سائیر دوری بزبان
 و علاوه ازین پنجاه رسائل بالسنه ششمه که دری و یازدهی و عربی و فارسی دارد و عبارات اذنان
 مصنفات مکمله می هستند و بسال دوازده صد و نود و پنج هجری از بارگاه آقا س نامدار
 باور شده است که قصائد ثلاثه یعنی بان سعاد و قصیده پرده و قصیده امالی بین المطول
 و الاختصار هر قصیده راسه سه شرح بزبان عربی و فارسی دارد و برنگار دعا عموم افاده را
 ضمیم و فضیل باشد اللهم لیبر ولا تعسر

مولوی نجف علی سنیل ابن روشن علی بن چودھری نصرت الله شاگرد مولوی حید علی
 سنیل بود و در سب شیعی و پیشه لوگری داشت کتابی در تاریخ خاندان رانای و حصول تصنیف

منوہ بتاریخ بست و ہشتم و بیست سال و دوازده صد و پنجاه و پنج ہجری بمرض فلج وفات یافتہ۔
مولوی نصر اللہ خان ساکن خوجا از قبیلہ فافغہ خولیشکی نامش عبدعلیم بود و حضرت مولو
 احمد علی چریا کوٹی وغیرہ علمای عصر اکتساب علوم متداولہ رسمیه کردہ استعداد کامل حاصل نمود
 و تمام ہزادیت علمی می برداشت و در سرکار انگریزی بعدہ ڈپٹی کلکٹری معزز بودہ بعد استحصا
 حق تقاعد از ان سرکار بر سرکار نظام حیدر آباد بمنصب صدر تعلقہ دار سرفرازی یافتہ کتاب
 ارشاد البلید فی اثبات التقليد و شرح رباعیات یوسفی و طب و شرح خلاصہ کیدانی و فقه
 وغیرہ رسائل از تالیف وی از بسال و دوازده صد و نو و نہ ہجری وفات یافتہ

مولوی نصرت علی خان دہلوی قیصر مخلص ابن مولوی ناصر الدین محمد ابو منصور
 امام فن مناظرہ اہل کتاب بن سید محمد علی ہفتم شوال سال و دوازده صد و شصت و چہاد ہجری
 متولد شدہ علوم رسمی با استعداد حاصل نمود و ہر زبان فارسی و عربی و ترکی و انگریزی بوہند نیست
 مطبعی بہ نام نصرت المطابع اجرا فرمود کہ از ان نصرت الاخبار و ناصر الاسلام و مہر درخشان
 جزا نمندید و عربیہ و فارسیہ شائع می شوند با ترجمہ صاحب ترجمہ بلیاقت ذاتی خود شہرت تمام
 در مالک ہند و ایران و روم و مصر و فرنگستان پیدا کردہ و از بارگاہ سلطان روم بعطای
 تمغای مجیدیہ فی زمانہ امین الاقران ممتاز است **قیصر المشرق** و قیصر عام در تعلیم زبان اردو
 و فارسی و عربی و انگریزی نصرت اللغات و لغات اردو و فارسی و عربی و انگریزی مرآت
 السلطین در بیان حالات تاریخی سلاطین روی زمین مع تصویر ہر یک نقشہ عمارات مشہورہ
 جواہری بہار سالہ خوشنویسی شملہ خط نسخ و تعلیق و کوفی و شکست و شفیعیہ و حبشی و ظہرا
 و کزادہ وغیرہ سراب عالم اسباب در ذکوئی ثبات بودن دنیا و فایہما قیصر تاریخ سلطنت
 روم جواہر زواہر مشتملہ قطعات مختلفہ ریختہ قلم خوشنویسان نامور با حسن الدلیل فی معلومات
 التوراة والا انجیل بطور فرہنگ ہر دو گلستہ شاداب در مناظرہ اہل کتاب کلمہ حق قصہ حضرت
 منصور بہ تطابق حالات عیسی علیہ السلام رحمت عظیم در ذکر ادیاسے کرام گلستہ رؤسایہ
 حالات تاریخی زوایان و راجگان ذخیرہ حسنات مشتملہ غزلیات شعرائی عربی و فارسی یادود
 در مدح سرور انبیاء علیہم السلام تاریخ انگلستان صلاح فلاح و در غیب کحل ایامی تاریخ

مدینه منوره و در مظهر الباقی در قلم زبان ترکی اردو فارسی عربی انگریزی انشاء نصرت بزبان
فارسی اردو عربی تعلیم با معلم معتمد زبان در آنجا تحصیل ضیاء القلوبین خطیه معیار ذخیره نصرت
نصرت العلوم والفنون -

قاضی اصیر الدین گنبدی در اثنی عشر متجرب و در دلش کامل بود و چیزی از دنیا نداشت و بارها
دنیا اتقانی نمی کرد و چون که طلبه علوم ایشان به نجیر و رخا آقا و گرفته می ایستادند تا بسبب ضعف فانی
بر زمین نیندیشد و منقرض است و قتی که قاضی شهاب الدین حاشیه کافیّه نوشته خدمت او فرستاده
التماس نمود که ایشان این حاشیه را درس گیرند تا قبول دیگر یا بدری بجهت غلبه اشغال باطن را
برای سد باب بحث و مزاح نظر جمالی بران انداخت و گفت خوب نوشته اند احتیاج درس
گفتن نیست قبرش در جوپور است

مولانا اصیر الدین محمود اودهی ابن حبیب بن عبداللطیف یزدی در خطه اوده ولادت
یافته اولاً پیش میرزا نایب الکرم شروانی که از دانشمندان وقت بود و راهبیه و بزودی تحصیل نمود
بعلاقلان پیش مولانا انیس الدین محمد لیلانی از بزرگانی شیعیه تحصیل کرده در سبب پنج سالگی
ترک دنیا نموده بخیریه اشتیاق کرده و ریاضت و عبادت پرور داشت و بهر چهل سالگی از دیار اوده
برپا آمد سعادت امداد حضرت شیخ نظام الدین اولیا مشرف شده اشهر و اعظم خلایق
حضرت موصوف و صاحب ولایت و دلی گشت چنانچه حالات شگرت وی در اخبار الاخیا
و تذکره الاصفیاء تفصیلاً مذکور اند تا پنج هجری و پنجم رمضان سن هفتصد و پنجاه و هفت هجری
رحلت فرمود رحمه الله علیه

قاضی اصیر الدین میرزا پانچورسی بدلقاضی اسراج الدین از مشایخ فضیلهای حضرت
در هجریه سالکی رشک الله خان محاطب بافضل رحان شیرازی را در مدینه کوه شیخ اعظم الله که اعظم علمای
آن وقت و نیز خضرش بود و از دنیا می چون قاضی بر شرم حدیث را ترجیح میداد و انکار قیاس
می نمود و حدیث علمای اثنی عشریه را قبول می نمود و می گفت شیخ علم الله با وجود نسبت
و اندیش فتوی بسوختن و شمشاد داده محضری نوشت غیر از شیخ محمد فضل الله و شیخ فیصلی که از
اعظم مشایخ آنجا بودند و بهر حال ابران هرگز ندید چون خان خانان محمد قاضی بود و آن دو عالم

منزکده و دخترش زرسیده پس و تنیکه جهانگیر بادشاه به خانانان اعتراض فرموده و مدعیان آن با جرایع
 بعض رسائیدند فرمان بطالب قاضی نصیر الدین و شیخ علم و در رسیدن شیخ نزد ابراهیم عادل شاه
 به بیجاپور رفت و قاضی بهرستان ششائست بطولت حسین و زیارت اکنه شریفه فالحق ششده
 بعد پنج سال غم وطن نمود و جواز بدست فرنگیان رفت فرنگیان کمالات قاضی شنیده نزد شاه
 خود بودند آدابیکمی بالیست بجای آورد و گفتندش چنانکه دست سلطان نکروی گفت آدابیکه شاه بجای
 می آید از نامی آید از آنجا رهایی یافته به بیجاپور رسید ابراهیم عادل شاه دوسه کرده استقبالش کرده
 بان خود برد جهانگیر بادشاه این ماجرا شنیده فرمان طلب فرستاد و حکیم خوشحال پسر حکیم بهرام را تا کید
 فرمود که ویرانه اند و کند طوطا و کرنا از آنجا روانه شده بهر پناه و وطن خود رسید و غم با بجزم کرد که
 از خانه بیرون نیاید در ضلال این حال شاه جهان از طرف والدینش و بعضی کس هر قدر آتش دار و بر پناه
 شده قاضی را طلب فرمود قاضی از آنجا باز آمد و از کید حواله نزد شاه جهان آمد و آداب
 بجای آورد و شاهان زده از آنجا خطر نسجیده فرموده قاضی مشتاق تو بودیم گفت بچیز است فرمود کمالات
 ترا شنیده قاضی گفت آن بحالت در من نموده با کجاست بخت به مال کشید قاضی را بهر آرد و درگاه
 نمودند چون بمشتر اختلافه آگره رسیده و راه که بهواری بادشاه از پنج سومی دو تنخانه میرفت ملائت
 نموداراده تسلیم کرد بادشاه دستش گرفته بانگو ششش کشید پس از چند روز رخصت بهر پناهو یافته
 بقیه عمر در مضیقات آبی بسر برده در سن هزار و سی و یک بجای و گذشت

مولوی سید نصیر الدین بر پناه پوری الملقب بنبی الله علیه و آله جمیع کمالات نبی نبوی
 ناه علوم صوری و منوی فاضل فضل محمد شاه اجل نقیه اکمل خلعت و تلمیز سید جمال الدین عرف
 الله والی صاحب بر پناه پور است و سید جمال الدین از اکابر عرفای عمده و اعلازم زاهدان و شاکر و رشید
 مولانا شاه عبد العزیز دهلوی بود سید نصیر الدین نقه و در میث و تفسیر از والدین خود اخذ کرده کامل
 کمال گشت تصانیف کثیره دارد از آنجا که تصب ذیل مشهور اند و در لایحه الاستشمار فی سیر
 سید المطلاع مستوفی الحقوق فی ذم العقوق و روضه الزکوان فی فضائل رمضان و صاعقه الزلزمه
 علی الفرقة الوهابیه الکذابیه ایضاح الارشاد و ساطع الانوار من کلام سیدالابرار و تفسیر فی مهمات
 التفسیر برهان الهمدی فی تفسیر الرحمن علی العرش استوی و لباب النقل و بر این ساطحه

تنبیه الاحیاء کشف المعضلات الخالیه مقامین - و غیره و فائش بسال دوازده صد و نود و دو
و دیوبند در برهان نور و قوع یافته رحمة الله علیه

مولانا نظام الدین محمد بدایونی قدس سرہ نام نایش محمد بن محمد بن علی البخاری نقیب
ادسلطان المشلح ونظام الدین اولیا است وی خلیفہ شیخ فرید الدین گنج شکر از محبوبان معربان
دنگاہ الہی بوداوصاف حمیدہ او بدقائز گنجانش ندارد جدا علی بخاری و جدا دیش خواجہ عرب
ہر دو از بخارا آمدہ مدتی ببلہ پور بودند بعدہ در بدایون سکونت اختیار کردند پیر روی خواجہ احمد در
صغرسن از سرش رفت مولانا چون بزرگ شد والدہ ماجدہ او را در مکتب سپرد و کلام اللہ خواند
دیگر کتب خواندن آغاز کرد در صغرسن کہ عمرش بدوازده سال رسیدہ بود کتب لغت می خواند
بعد ازانان بقصد تعلیم بہرہی آمد و تفصیل علم کرد و پیشش شمس الملک کہ صدر ولایت بود و تلمذ کردہ علم ادب
و حدیث خواند طلبہ علوم و پیران نظام الدین بحاث می گفتند زانی بعد بشوق ارادت شیخ فرید الدین
گنج شکر با جود حسن رفت دوی دران زمان ابست سالہ بود شش سیارہ قرآن مجید پیش شیخ
فرید الدین تجوید کرد و شش باب از بخارا رفت نیز سندر کرد و تہمید ابو شکور سلمی و بعض کتب دیگر نیز پیش شیخ
خواند بعدہ بانعت خلافت مشرف شدہ بہرہی آمد و قبیلہی کہ ویرا دست داد اظہر من الشمس است ان
تفضل ان کتب سیر اولیا و ملفوظات و مکتوبات مشائخ کرام مملو اند بتاریخ سیر و ہم ریح الانسر
سن ہفتصد و بیست و پنج ہجری رحلت فرمودہ بہرہی مدفون گشت یزار و تہیک

شیخ نظام الدین ایٹھی در ابتدای حال تحصیل علوم بکتبہ مدربہ بخدمت شیخ معروف
پشتی چونپوری بنوده که مرید مولانا اکبر و شارح کافیہ و غیرہ بود چونکہ فطرت عالی داشت همواره
چشم بر ورق بسته و دل بحق پیوستہ بود سلوک و جذب در دے بهم پیوستہ از ملازمت و کرد
شغل باطن غافل بنمود آخر مرید و خلیفہ شیخ معروف موصوف گشت و از شیخ رخصت ارشاد
و تکمیل یافتہ بقصبہ ایٹھی پا بدامن قناعت کشید جز بمسجد جامع حلی جای رفتی مگر گاہ گاہ
بخیر آباد بنا بر زیارت فرار نمود شیخ سعد و ملاقات شیخ اکبر یا خیر آبادی یا بہ گو یا مو تبریب
آشنای قاضی مبارک گو یا موسی قدم رنجہ فرمودی وی از سماع پرہیز کردی و مریدان را نیز
از ان منع نمودی و فرمودی کہ در اختلاف چرا با یاد افتاد اگر تقلید کنند باید کہ تقلید اوائل و

کلیان تران کنند مداوی و عبادات و معاملات بر کتب احیاء العلوم و عوارف و رساله بکیه و
 آفتاب الدردین و امثال آن بود و پیش از نماز جمعه نماز ظهر را بجماعت میگذارد بعد از آن
 نماز جمعه خواندی و در خطبه اصلا مدح پادشاهان بنودی مرید هم بر سبیل بندت گزنی و شغل نعلقی
 و تلقین نکرده ملا عبدالقادر بدایونی رحلت وی در سن هشتاد و هفتاد و نه در شیخ عبدالرحمن محدث
 دهلوی و فالتش در سته احدی و ثمانین و تسعمائنه نوشته با آنکه هر دو معاصرند و الله اعلم بالصواب
 شیخ نظام الدین تهمانیسمری بن شیخ عبدالشکور عمری تهاگیری جامع علوم ظاهری و باطنی
 حاوی کمالات صوری و معنوی و اقیاف رموز شریعت و طریقت و معرفت و حقیقت مرید
 خلیفه شیخ جلال الدین تهاگیری بود غرائب علوم همچو کیمیا و غیبه می دانست چونکه مصارف
 او از آمدنی زیاد بود و بیست و هشتاد و یک سال عمر او را در راه بند جلای وطن کرده در اخراج اذل
 بحرین شرفین رفته بعد شرف زیارت پسند و سپس آمد چون بر برابنور رسید شیخ عیسی سندی
 مع اعیان خود پاریخته استقبال او کرد و از مستفید و مستفیض گشت و در اخراج دوم به بلخ رفته و آنجا
 انجامید و او شش شرح مولاناخام نزلی و تشریح لمعات و تفسیر نظامی و رساله حقیقت و رساله بلخ و غیره
 از تصانیف وی یادگارند بسال هزار و بیست و چهار هجری رحلت فرموده و مرقدش در بلخ است
 ملا نظام الدین سهسالوی فرزند سوم ملا قطب الدین شهید سهالوی است تحصیل علوم متعارف
 بعد شهادت والد ماجد خود از حافظان ان الله بنارسی و مولوی قطب الدین شمس آبادی نموده
 فاتحه فرغ پیش مولوی غلام نقشبند کهنوی خواند بالجمله وی در فرزندان مولانا شهید و حیدر
 و فرید و هر جامع علوم ظاهر و باطن بود که بمقابل تدریس او گرمی تدریس همه مدرسین و فضیلامی دیار
 فرو نشست مردمان با قاطره و صابر بعبده الاطراف و جوانب مشارق و مغارب بر او تلمذ عیش
 مستفید و بهره اندوز شدند تا اینکه در تمام هند و استان کسی باشد که از احاطه تلمذ وی و فرزندان او
 شاگردانش بیرون افتد در مستقولات و منقولات کتب بمسوطه تصنیف فرموده و بخدمت سید
 شاه عبدالرزاق بالنسوی قدس سره شرف بیعت حاصل کرده استفاده کامل برداشت حضرت
 سید قدس سره و وی یکی از افرادان الدین است و استوار و محملوا الصالحات و شهر عالمی را از علوم و مدارف
 باطن خود مستفید گردانید و خلقی کثیر بجلقه بیعت او درآمدند و بجهت غیر از علما و فضلا س نامدار

از دامن تربیت و تعلیم وی برخاستند و معنای رحمه الله تعالی انفس نفیس و ربی نفسی نظیری نداشت
و خود را نا چیز محض می انگاشت و شب و روز بعبادت و ریاضت می پرداخت و هم جمادی الاولی
سال شصت و یکم بعد صری یا زدهم ازین جهان فانی بعالم جاودانی شتافت اگر چه اسمعیم الجنات
اتصافیه الرایات حاشیه شرح هدایه الحکیمه مصنفه علامه صدر الدین شیرازی شرح مسلم القیوت
صحیح صادق شرح منار شرح میار زریه حاشیه شمس بازغه حاشیه شرح عقاید ودانی رلفوظات

شاه عبدالرزاق پانسری قدس سره

قاضی نظام الدین احمد آبادی کجراتی ابن مولانا نور الدین بن شیخ محمد حافظ قرآن و فاضل
تحقیق و دقیق در فن ریاضی و دست رسا داشته همه وجوه لائق و انسا و شعر از همه نایاب بود و بصحبت
سلاطین و اماران رسیده از حصول قلاع قاهره و قیل میایی شده در سال یک هزار و یکصد و پنجاه و یک
هجری بمنصب قضاای احمد آباد و از پیشگاه شاه دہلی سردازی یافته راج و وطن گردیده در اجلاس
احکام شریعہ بدل چند نموده در سن هزار و یکصد و شصت و سه هجری بخانه کفار که اندرون شهر
بجای شاه پور متصل مسجد احداث کرده بودند و هنگام نماز اذان ناگوس می خوانند و مسلمانان را
از بیت می رسا فید بادی و جوفلیه کفار بلا اعانت صوبه دار با جماعت مسلمین بران بخانه تاخته
مسما ساخت از استماع این خبر احمد شاه بادشاه دہلی خوش گردیده خلعت خاصه و قیل داده
فرستاد و دوازدهم ذیقعد سال یک هزار و یکصد و شصت و پنج هجری از عالم فانی بسری جاودانی
رحلت فرموده در پہلوی پیر طرث شرقی مدفون شد رساله تفضیلت عالم و رساله میزان الساعه
و تفصیل المفتول و رساله قیوة و رسا کل دیگر از ایشان یادگار مانده

شیخ نظام بریان پوری تلمیذ تافه نصیر الدین بریان پوری بر تبه اولی که عالمگیری نظم صوبه دکن
بعالم شہزادگی تعیین بود شیخ را با خود ملازم گرفته شیخ قریب چهل سال بخدمتش مانده بمنصب هزار و
پانصدی سرترازی یافته در فتادی عالمگیری سعی فراوان نمود از کورنش و دیگر تکالیف معفو بود
با آنکه بنین عمرش از نمانین تجاوز کرده در قومی تفاوت بر داشت

قاضی نظام بخشی صاحب از بدخشانست شاگرد و لا عصام الدین نیز از ملا سعید مستفید شده
علم علمای بدخشان و دارا و انور بود در تصوف بهره دانی داشت و بخدمت شیخ حسین خوانزری

بیعت نموده هم جمادی الثانی سال هشتاد و دو هجری بمقام خان پور مشافعت جو پور بکارت
 جمال الدین محمد اکبر بادشاه باریاب شده رعایت بی اندازه یافت ویرا دلا قاضی خان و ثانیاً
 قاضی خان خطاب داد و تفسیر زبان و خوش بیان بود تصانیف معتبره دارد از آن جمله رساله در علم
 کلام و بیان ایمان تحقیقی و تصدیقی است و بر شرح عقائد حاشیه نوشته در تصوف و مسائل متعارفه
 تصنیف و تالیف کرده دی اول کسی است که سجده تحیت پیش بادشاه در فتح پور داد و نمودار خود
 بالقدس شهر در افسانوس هفتاد و سه سال هشتاد و دو هجری در او در حد فانت یافت یافت -
 مولوی نعمت الله قرطبی محلی بن ملا نور الدین ملا محمد ولی بنده قاضی غلام مصطفی بن
 علوم رسمیه بخیرت والد ماجد و عم خود ملا ظهور الله نموده در ابنای جنس سرگرد کرده بغنون عقلی و
 نقلی خصوصاً در حل ریاضیات و بد طولی داشت و می از بس نحیف الجسد و نازک دماغ بود باطنی
 تمام نکم می فرمود که مجلس تفریش سخن او بدقت می نمیدادند از بعد شاه منصب عدالت فیض آباد
 داشت بعد برای چندی بمقتضای اتحاد حکیم کاظم علی خان سربانی دینار سترهای رئیس سمست
 برده ملک کجرات تشریف برده در سن هزار و دصده و دو هجری همان سینه بود را پدر و دهنه سر خود

رضوان الله علیه

مولوی نعیم الله بهرائی علوی نسباً حنفی زهداً مجددی مشرباً بعلوم ظاهری بقصد اکتساب
 طریق باطن کرمات بسته بر آستانه فیض آشیانه حضرت مرزا منظر جان جاناان قدس سره جبین
 نیاز سوده در مدت چهار سال اکتساب برکات طریقه علمیه نموده و بر تبه کمال رسیده
 اجازت مطلقه یافته بوطن مالوت مراجعت فرمودند و در کمال وقاحت شعارشان بود در
 بلاد که خود بخواجه بنگالی توبه برخی از ایام اقامت فرمودند و سجده بنا کردند و بهر ایت طالبان حق
 می پرداختند از تالیفات ایشان کتاب مہولات مظهر شهرت و فانت شان در بلاد بهر
 بسال دوازده صد و هجده هجری اتفاق افتاده بعد از آنجا رفون شدند رحمت الله علیه -
 مولوی نعیم الله قرطبی محلی ابن ملا حبیب الله ابن ملا حبیب الله قرطبی محلی برادر مولوی
 ولی الله تحصیل کتب در سیه به تکمیل رسانیده بعد شش سال برده در علم حساب و قرائن مهارتی
 کامل داشت شانزدهم شوال شب شنبه سال دوازده صد و هشتاد و دو هجری داعی اجل را

لبیک اجابت گفته بجلد برین شتافت مولوی لطف الله داده تاریخ وفاتش چنین یافت
مصرعه بقصر جنت المیاداش دیدم

ساجی نعمت الله نوشهری (انادولایه مدنی علی کردی) است شاگرد شیخ الاسلام

ایان الله شهید صاحب روح و تقوی بود بسال یازده صد و هشتاد و دو هجری وفات یافت
مولوی تقی علیخان بریلوی ابن مولوی رضا علیخان ساکن بریلی رسید کهنه غره رجب
سال چهل و ششم صدی سیزدهم هجرت متولد شده بخدمت والد ماجد خود تعلیم و تربیت یافته از
علوم درسیه فراغ حاصل کرده دین ثاقب و رای صاحب و شست خالق تعالی ویرا بعقل معاش
و معاد ممتاز اقران آفریده بود علاوه شجاعت حبلی بصفت سخاوت و تواضع و استقامت موصوف بود
و عمر گرانمایه خود با شاعت سنت و انالیه بدعت بسر برده اعلان مناظره دینی مسلمی بنام تاریخی
اصلاح ذات بین بتاریخ سبت و ششم شعبان سال دوازده صد و نود و سه هجری شائع نموده
دو مسئله انتفاع مماثلت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم سعی موقوفه بکار برده که رساله تنبیه الجمال
بآن خبر میدهد و بسال نود و چهارم صدی سیزدهم هجرت سیداک رسول ماری وی بیعت نموده
مثال خلافت و اجازت جمیع سلاسل جدید و قدیم و سند حدیث حاصل کرد و بسال نود و پنجم صدی
سیزدهم زیارت حسین شریفین شرف اندوز شده از سید احمد زین و حلان و غیره علمای مکه معظمه
مکرراً علم حدیث را استناد کرده نسخ زیاده سال نود و پنجم صدی سیزدهم هجرت داعی اجل بالیک
اجابت گفته بروحه رضوان پیوست روح الله روح و نور و کج تصانیف الفائده الکلام الاوضح
فی تفسیر الم نشرح بجلد بیست ضخیم و سبیل النجاة در سیر سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم
سرور القلوب فی ذکر المحبوب خلاصه و سبیل النجاست جوهر البیان فی اسرار الارکان و در بیان
صوم و صلاوة و غیره ارکان دین اصول ارشاد و تفسیر مبانی الفساد و ابطال بدعت بخدی هدایت
الهیة الی الشریعة الاحمدیه در و فرق متعدد که درین زمان بفساد و انگریزی انگشت نمائند
اذاقه الاثام لما نفعی عمل المولود و القيام ازالة الما و هام بر و فرقه بخدی تزکیة الایقان سنی رو
تقویة الایمان فی فضل العلم و العلماء الکواکب الزهرانی فضائل العلم و آداب العلماء الروایة الرویه فی
الاخلاق النبویه التقادة التقویة فی انضباط النبویه لمعة البراس سنی آداب الاکل و

اللباس التکلیف فی تحقیق مسائل الترتیب حسن الدعا لاداب الدعا خیر الخاطبة فی الحاسبه والمراقبه
 بهائیه المشارق الی سیر النفس والافاق ارشاد الاحباب اسم آداب الاحتساب ^{بجمل} الفکر
 فی مباحث الذکر عین المشاهده لحسن المجاهده تشوق الاداة الی طرق محبتہ اللہ تبارک و تعالیٰ السعاده
 فی تحقیق الہمت والارادہ اقوی الذریعہ الی تحقیق الطریقه ترویج الارواح فی تفسیر سورۃ الانشراح
 قاضی نور اللہ شوشتری شیعی مذہب باجفت عدالت و نیک نفسی و حیا و تقوی و حلم
 و عفاف موصوف و بعلم و جودت فہم و حرارت طبع و صفای قریبہ معروف بود صاحب تصانیف
 لائقہ از انجملہ کتاب نجاس المومنین است توفیقی بر تفسیر محل شیخ فیضی نوشتہ کہ از حیرت تعریف
 و توصیف بیرون است طبع نظمی داشت بوسیله حکیم ابوالفتح بہلا از دست اکبر بادشاہ بیرون است
 شیخ معین قاضی لاہور کہ بوجہ ضعف پیرانہ سالی مغفول شدہ بجایش قاضی نور اللہ بعدہ قضائے
 لاہور از حضور اکبری منصوب گردید و الفہام آن عمدہ بدیانت و امانت کردہ در سن ہزار و نوزدہ
 ہجری وفات یافت

اخوند نور المدی کشمیری ابن اخوند عبد اللہ متیم السنۃ لقب بہ علامۃ الوری دریازدہ
 صد و بیست و نہ ہجری ولادت یافتہ از والد خود ملا سعد الدین صادق و شیخ رحمۃ اللہ تحصیل علوم
 کردہ بمرتبہ افادت رسیدہ و مدام بشیر علوم و افادہ طلباب بسمری برو ملا مقصود متودیر نظام الدین
 و بابا اسد اللہ و ملا محمد ولی و شیخ الاسلام مولوی قوام الدین محمد و غیرہ علمای کشمیر از تلامذہ و
 مینوی رحمہ اللہ ملا عبد اللہ و ملا محمد نور اکبر ہر دو صاحب علم و فضیلت بودند عقب خود
 گذاشتہ بمادہ جمادی الثانی سال یازدہ صد و نود و نہ ہجری رحلت کرد

مولوی نور احمد بدایونی ابن مولوی محمد شفیع ابن مولوی عبد المجید بدایونی از اکابر علماء
 صالحای بدایون است بسال سی و دوم صدی سیزدہم ہجرت متولد شدہ تحصیل و تکمیل علوم عقلیہ
 و نقلیہ بخدمت مولوی فیض احمد بدایونی نمودہ مرید شاہ عبد المجید بدایونی بود غیر از تدریس و تعلیم
 طلبہ کاری دیگر نداشت شمار تلامذہ وی بالوفت رسیدہ باشند وی صاحب برکت بود کسیکہ
 سبقی از او برگرفتہ از علم محروم نمادہ امروز در بدایون و اطرافش کسی کم یافتہ شدہ کہ از سلسلہ
 تلمذ وی بیرون رود بامادہ جمادی الاول سن دوم صدی چہارم ہجرت بخلد برین شتافت

او خله اندر بکجوه الجنان -

میر نور الهدی اورنگ آبادی ابن سید محمد الدین اورنگ آبادی تاریخ مستقیم برنج لال
سال یکزار یکصد و پنجاه و سه هجری در اورنگ آباد متولد شده تا گردید و در پیر خود بیست و شش
سالگی از تحصیل علوم در سیه فرخ حاصل کرده قرآن مجید حفظ نمود و همراه پدر بزرگوار زیارت حرمین
شریفین کامیاب شده بطن والوت واپس آمد و گریه غایب با فاد و تدریس گذرانیده و بر کتاب
مظهر النور مصنف والد خود شرحی نوشته سال و فالتش معلوم نیست احسن الله الیه والی والد
مولانا نور الحق و دهلوی ابن مولانا الشیخ عبدالحق محدث دهلوی اشاگرد والد خود و در خواج
محمد مصمم جدی است در عهد شاه جهان بادشاه رونق بخش منصب قضای اکبر آباد بود و
تصانیف بسیار اند از انجمله تیسیر القاری فی شرح صحیح البخاری و شرح صحیح مسلم شریف و اندر بعد سالگی
در سن هزار و هشتاد و سه هجری رحلت فرموده الله و الله الیه راجعون

ملا نور الحق فرنگی محلی خلف اکبر ملا محمد انوار الحق بن ملا احمد عبدالحق عالم ظاهر و باطن خلیفه
خاص والد ماجد خود بود و تدریس علوم و یاد آئی مشغول می ماند و به پاسداری خاطر بنده کان خلد
و انکار نفس شرفی داشت بست و سوم ربیع الاول شب یکشنبه سال و دوازده صد و
سی و هشت هجری رحلت فرمود و شعری وقت تاریخ نوشت بسکاک نظم کشیدند از ان جمله
بسم الله گفته قطعه به تاریخ تحلیش چو بسم الله در معنی به فلک فکری مسفت به سر و ش غیب ناگه
بادل زات بسوی حق بر فتنه نوح گفت به دیگری انجبین گفته قطعه این نور که بود نور انوار به
در نور چو آن ظهور پیوست به دل کرد خبر ز نور پاکش به در جلوه نور پیوست به شاعر دیگر
گفت قطعه علامه محمدرحیم نور الحق بن جابر باجل سپهریه است ایوای به تاریخ و اوقات او
نمودم مرقوم به نور الانوار مرده است ایوای به

نور الدین محمد ترخان سفیدونی زری تخلص جامع اقسام هند سه در ریاضی و نجوم و حکمت
و کلام از جمله مصاحبان همراز نصیر الدین محمد کایون شاه بود و در بنده وجود و شمار و ایشا و خوش شنبی
داشت بنابر ان خطاب ترخان مختار یافت و در اشعار و دیوانی ترتیب داده
چونکه جایگاه دار پکنه سفید دن از توان سر هند بود و اندادی را سفیدونی می گفت و در ادب و علم

جلال الدین محمد اکبر شاہ سال ہند و ہفتاد و شش ہجری جو کابل اندریای چین کندہ زاد از پنجاب
 کوہ بجانب کرناں برده کہ مردم از ان آب زراعت کردند و باعث رفاه عامہ رعایا گردید چون
 آن نہر بقرب ہمان ایام کہ شاہزادہ سلیم خانہ شیخ سلیم چشتی تولد یافتہ باتمام رسیدہ و اکبر شاہ شاہزادہ
 سلیم را شیخو بابا میگفت آن نہر را باسم شیخونی موسوم کردند کہ از ان سال تا ماضی نیز بری آبادی بکسر
 نون دیای شنہ تختانی معروف بزبان ہندی جوی را گویند زمانیکہ اکبر شاہ بر سر حکم مرزا در سن
 ہند و ہشتاد و نہ ہجری لشکر کشید خان مذکور تخلف نمودہ از پنجاب باز گشتہ بجاکیر خود رفت
 این معنی موجب بدگمانی بروشد بعد از مراجعت بفتح پور رسیدہ ویرای پای حساب کتاب کشیدہ
 چند سال آن زارش کردند آخر شکستگی تمام از روگزارا در دست بجال درآہ یافتہ چون اکبر شاہ بسال
 ہند و نو و چہا ہجری جانب اکبر تشریف فرما شد وی را بتولیت مقبرہ ایون نامزد فرمود

ہما تجا بہمان سال وفات یافت

مولانا شیخ نور الدین احمد آبادی کجراتی ابن علج الرحمن الشرفین شیخ محمد قدس سرہا
 ولادت ایشان دہم جمادی الاولی سال یکہزار و شصت و سہ ہجری و توسع یافتہ از بدو فطرت
 و اصل جبلت داعیہ خدا طلبی و طلب علمی و در سر داشتہ چنانچہ کتاب گلستان سعدی علیہ الرحمۃ
 و صغیر سنن بامعانی پیش والدہ ماجدہ خود در ہفت روزہ خواندہ بود و تحصیل اکثر علوم ظاہری از
 اخوند مولانا احمد بن اخوند مولانا سلیمان نمودہ و علم باطنی و قرأت و حدیث و در خدمت سید محمد
 ابوالمجد محبوب عالم باتمام رسانیدہ خلافت و ارادت سلسلہ شہر درویش و جمیع سلاسل از آنجناب
 داشتند و در علم عربیت یگانہ آفاق بودند شہرہ علم مولانا در تمام اطراف و کناف عالم رسیدہ
 مردمان دور و نزدیک از اطراف رسیدہ در در سہ موسوم بہ دامت بخش سکونت و زیدہ تحصیل
 علم از مولانا نمودند و فراخور خود موظف مے بودند ہزار ہا مردم از صحبت کثیر البرکت
 ایشان بمرتبہ کمال رسیدند باجملہ ذات شریفش نمونہ بزرگان پیشین بود علاوہ ابرار و وظائف
 مقدرہ روزانہ یک ستم قرآن مجید میگردند و ہر شب دوبار صلاوۃ اللیل میگذارند و ہر بار کہ پہلو
 میگردانیدند ہزار بار و دوشہریت سہ خوانند و از ہر یازدہ سالگی تا آخر اربعین اعتکاف
 فرستہ شدہ در ہزارہ چہل و سہ ہجری بزیارت حرمین شریفین زاد ہما اللہ شہرنا

و تعظیماً مشرف شده بوطن خود مراجعت نمود و چون عمر گرامی نبود و یک سال کامل رسیده
 بنصف النهار یوم سه شنبه نهم شعبان سال هزار و یکصد و پنجاه و پنج هجری بوصول در الحلال
 پیوستند و بحالقه خود متصل در رسیده برایت بخش زیر رین آسودند عظم الاقطاب تاریخ وفاتش
 یافته اند و ان شاء الله مرده تصانیف و تالیف در هر علم دارند که شمارش یکصد و هفتاد و چند کتب
 رسیده از آن جمله تفسیر مختصر کلام الله و التفسیر النورانی للسیح المثانی و دوازده هزار بیت و تفسیر
 سوره بقره سنی و تفسیر ربانی سی هزار بیت و حاشیه بر ادبیل تفسیر بیضاوی و تفسیر انقاری شرح صحیح
 بخاری و حاشیه تومیه بر حاشیه قدیمه و حاشیه شرح مواقف و حل المعاهد حاشیه شرح المقاصد و
 حاشیه شرح مطالب و حاشیه تاریخ و حاشیه غنجدی و مقبول حاشیه مطول و حاشیه شرح وقایع
 و حاشیه شرح ملای جامی بر کافی و حاشیه منهل حاشیه شمسیه در منطق و حاشیه تهذیب المنطق
 و طریق الامم شرح نفوس المحکم لابن العربی و در سه هزار بیت بخشش محمد اکرم الدین مخاطب
 شیخ الاسلام خان صدر صوفی احمد آباد که مرید و شاگرد مولانا بود و صرف یک کلمه و چند هزار روپیہ
 برای مولانا موصوف در سن یک هزار و یکصد و دو هجری بنا نموده و در سال یک هزار و یکصد و دو هجری تمام رسیده
 شیخ نور الدین رفیعی کشمیری ابن عبد الله بن مصطفی رفیعی کشمیری بسال دوازده صد و
 پنج هجری متولد شده و از عم زانو خود شیخ طیب بن احمد بن مصطفی علوم معارف اخذ کرده و
 اکتساب دیگر علوم متعارفه بخدمت مولوی محمد حسن بن نظام الدین نمود و با کثرت یاد سیر و
 سیاحت کرده بصحبت مشایخ وقت رسیده مستفید گشت و تمام عمر مجرد ماند و طبع موزون
 داشت اشعار لطیفه و لایات فیضه از یادگار اند نهم رجب سال دوازده صد و هفتاد
 و هشت هجری رحلت کرد

ملا نور محمد کشمیری المشهور بنور بابا پیلو شاگرد ملا عبدالستار کشمیری بود و در دهلی ز مولوی
 حسام الدین محمد و قاضی مستعد خان و قاضی مہارک تحصیل علوم کرده بکشمیر آمده با فادہ واقف
 طلبہ علوم بسری بود و بر مطول و خیالی تعلیقات نوشته چهارم ربیع الاول سال یازده صد و
 نود و پنج هجری رحلت فرموده و در مقبره و اتان گنج بخش واقع کشمیر مدفون گشت

حرف الواو

مولوی وارث علی سندیلی ابن شاه اسین الشدین شاه وصف الدین مولوی فضل الله
 بن شاه غلام علاء الدین مخدوم زاده سندیلہ بسال دوازده صد و چہار ہجری متولد شدہ ابتداء
 از مولوی احمد بخش سندیلی تعلیم نموده زان بعد بخدمت مولوی نورالحق لکھنوی و مولوی سرالحق
 لکھنوی و مولوی جعفر علی سالکن کسمنڈی و مولوی منظر علی سوداگر لکھنوی و حکیم فخر زہد حسین
 فرخ آبادی تلمذ کردہ ہرہ دانی برداشت و بتدریس طلبہ و مطب و مضی کو کشش بلیغ داشت
 مرید و خلیفہ ہند خود و سجادہ نشین درگاہ مخدوم صاحب بود و پنجم رمضان سال دوازده صد و
 چہل و ہفت ہجری رحلت فرمودہ اندرون اعظمہ درگاہ مخدوم صاحب طبع تعبہ سندیلہ بجا کشید و
شیخ وجیہ الدین علوی گجراتی بابا محرم ہند و یازدہ ہجری در جاپانیر مضاف گجرات
 متولد شدہ انساب علوم ظاہری بخدمت ملا اعتمادی کردہ بملقہ ارادت شیخ فاضل درآمدہ
 جامع کمالات ظاہر و باطن گردید حتی سبحانہ و تعالیٰ ویرا منظر اسم شانی گردانیدہ بود ہر روز جمعہ
 کثیر و جمی غیر مرضی باستانہ آوادمہ التماس دعائی نمودند و اثر آن نزدیکی یافتند بالجملہ خلافتی را
 پیوستہ از انفاست برکات و فیض میر رسید و منزل او مقصد انصی اکابر و اخبار روزگار بود باین ہمہ
 مداومت تدریس و شغل زہام تصنیف از دست نمی داد و در وضع و لباس امتیاز از احاد الناس
 نداشتہ بجامہ درشت اکتفا میکرد و ہرچہ از تقویات بدو میر رسید بدل و ایثار می نمود چون بعد
 سلطان محمود گجراتی شیخ محمد غوث کوالیاری مصنف جواہر خمسہ گجرات دار شدہ شیخ علی متقی
 کہ از مشائخ کبار و علمای بزرگوار آن دیار بود فتویٰ بقتل شیخ محمد غوث نوشت سلطان محمود
 گجراتی نفاذ آن موقوف بر امضای شیخ وجیہ الدین فرمودہ شیخ وجیہ الدین گفت تا کہ اورا نمی بینم
 در باب این فتویٰ حرفی نزد ہر گاہ شیخ وجیہ الدین با شیخ محمد غوث دوچار شدہ دفعۃ شیفہ
 جمال کمالش گردید و استفادہ بار بارہ کردہ شیخ محمد غوث از ان مملکت بجات یافتہ مرجع انام و
 مستقر علیہ حکام آنرا رگشت شیخ وجیہ الدین تاریخ بست و نہم صفر و یکشنبہ سن ہند و
 نود و ہشت ہجری رحلت فرمودہ با احمد آباد گجرات مدفون گردید در آئینہ کریمہ دلم جنات
 الفردوس نزلا تاریخ فوتش یافتہ تصانیفہ العالمیہ حاشیہ تفسیر رضیادی شرح انجہ و اصول

حدیث شرح عضدی حاشیه تلخیص حاشیه بزدی حاشیه بایست الفقه حاشیه شرح وقایع
حاشیه بمطول حاشیه مختصر حاشیه تجرید حاشیه صفهانی حاشیه شرح عقاید قناتانی حاشیه بر حاشیه
تدویمه محقق دوانی حاشیه شرح مواقف حاشیه شرح چغتئی حاشیه شرح تحفه مشابیه شرح رساله
ملا علی قزوینی حاشیه فواید ضیائیة شرح ارشاد قاضی شهاب الدین دولت آبادی - شرح
ابیات منهل - شرح جام جهان نادر تصوف - شرح کلید مخازن - رساله تحقیقه محمدیه صلعم جابانیر
بفتحیم مجیه عربی دبای فارسی مفتوحه بین الفین و کسرون ویای تحتانی بمحول و در آخر ای محله
شهر لیست از بلاد گجرات دکن -

مولانا وجیه الدین پاپلی دانشمند تبحر و استاد وقت در زهد و ورع ممتاز بود و در آخر عمر به
شیخ نظام الدین اولیا قدس سره شد و کمال اعتقاد باو داشت قبرش بر سر حوض شمسیه دہلی
است بحضرت قاضی کمال الدین حیدر خان و قلع خان که نسبت تلذذ بمولانا داشتند رحمۃ اللہ علیہ
مولوی وزیر علی سندیللی ابن مولوی انور علی ابن مولوی اکبر علی ابن مولوی حمد اللہ سندیللی
بمقام مکتبه تحصیل علوم خصوصاً ادب عربی را کما حقہ بتکمیل رسانیده و دستگاہی پیدا کرد و چند دیوان
اشعار عربی دار و بدر سه مکتبه و صد و پنجاه روپیہ مشاہره سے یافت و تدریس بود و بر اینیکه نصیر الدین
خیر در فرمان روای لکھنؤ بود بکلمتہ رحلت نمود

سید شاه ولی شطومی ابن سید ابوالقاسم متصف بصفات بزرگی در فضیلت و حالت
نیک شاگرد محمدوم رحمت اللہ علیہ شطومی بود و را ملا دانند و شعر طبع صافی و کافی داشت از نتائج
طبع و قوادش نسخ جامع مخفہ الطحالیس متضمن چند علوم یادگار است در هزار و یکصد و پنجاه
هجری بموضع جگت پور در گذشت

مولانا شاه ولی اللہ دہلوی نام نایب و لقب گرایش ولی اللہ بن عبد الرحیم العمری الحنفی
النبشندی المحدث الدہلوی بروز چهارشنبه وقت طلوع آفتاب تاریخ چهارم شوال سال
یازده صد و چارده هجری متولد شده اسم تاریخی وی عظیم الدین قرار داده اند لکن اعدادش
یازده صد و یازده می شود و ربیع سالگی بکتاب تشیین شده بهفت سالگی قرآن شریف ختم نمود
و هجده سال والد ماجدش ویراننازیستاده کرد و بعدوم رمضان امر فرمود با کلمه کتب فارسیه

و مختصرات عربیه خواند و بعد از آن سالکی شرح جامی آغاز کرده و در چهارده سالگی مشروح شده و به
 یازده سالگی شریف بحیث بسلسله نقشبندیہ و خرقہ صوفیہ صافیہ و فراغ علمی از خدمت والدین
 یافته مجاز درس گردید و والدین بخدمت بدین تقریب سامان ضیافت هر خاص و عام اهل اسلام
 نموده طعام بسیر چشمی تمام خورانید و بهفتده سالگی وی والدین بزرگوارش ازین جهان رحلت فرمود
 بعد فائش سالی چند بدین دارشاد بسر برد که فضائل ظاهر و باطن و یرادست داد و طریق
 فقهای محدثین اختیار فرموده در سن یازده صد و چهل و سه هجری بزیارت حسین شریفین
 مشرف شده زمانی در آن دیار فیض آثار رخت اقامت انداخته از تلمذ شیخ ابوطاهر مدینه
 و غیره علماء و مشایخ حسین شریفین حظی وافر برداشته و در سال یازده صد و چهل و پنج هجری بعد از ای
 مناسک حج از خیر البلدان هندوستان مراجعت فرمود و هدایت دارشاد ظالم شبار و بزی
 خود صرف می نمود که در سال یازده صد و هفتاد و شش هجری چار فرزند را جمعه که هر یکی اولاد را
 بود و عقب خود گذاشته رحلت فرمود رحمه الله علیه و علی اسلافه

اولاده اعظام مولانا شاه عبدالعزیز مولانا رفیع الدین مولانا علی بقادر مولانا عبد الغنی
 قدس الله سرار هم تصانیف الشریفہ فتح الرحمن ترجمہ فارسی قرآن العزیز البکیر فی اصول التفسیر
 المسوی شرح الموطا عربی - المصنفی شرح الموطا فارسی - بقول الجلیل فیوض الحرمین انسان العین
 فی مشایخ الحرمین عقد الجمید فی احکام الاجتهاد و التقليد معانی الطاف القدس - مقالہ در
 فی النصیحه و الوصیة - الاضافات فی بیان سبب الاختلاف - لمعات سطحات -
 المقدمة السنیة فی انتصار الفرق السنیة - الفاس العارفين - شفاء القلوب - رقة العینین - فی
 تفصیل الشیخین - البدر البازغ - زہرا دین - الخیر الکثیر - الانتباه - الدر الثمین - حجة الله بالانعم
 ازالة الخفا عن خلافة الخلفاء فقیہات - الجزء اللطیف فی ترجمہ العبد الضعیف و وصیت نامہ -
 رسالہ دانشمندی - الفتح الجبیر فیما لا بد من حفظہ فی علم التفسیر - سرور الخزون - مکتوبات المعارف
 الاعتقاد الصحیح و غیر ہا - وی رحمه الله علیه در رسالہ دانشمندی استناد علم خود باین عبارت تحریر
 فرمود اما بعد فقیر ولی الله ابن عبد الرحمن فن دانشمندی از والد خود کسب نموده دایستان از
 میر محمد زاہد بن قاضی اسلم ہر دمی دایستان از ملا محمد فاضل دایستان از میرزا جان دایستان از

علامہ محمود مشہور پوسٹ کوئٹہ شیرازی و آیشان از ملا جمال الدین دوانی و آیشان از ملا خود ملا
اسعد بن عبد الرحیم و از ملا مظہر الدین گازی و آیشان ہر و از ملا سعد الدین تفتازانی
و از سید شریف جرجانی و آیشان از قطب الدین رازی و آیشان و ملا سعد الدین تفتازانی ہر و
از قاضی عضد و آیشان از ملا زین الدین و آیشان از قاضی بیضاوی و آیشان راستہ سیت
تا ابو الحسن اشعری در کتب تواریخ مشہور و معروف انتہی بلفظہ

مولوی ولی اللہ بربانی پوری ابن مولوی غلام محمد ابتداء کتساب علوم متعارفہ از
والدہ ابجد خود کردہ و استناد کتب احادیث بکلمہ معظمہ از شیخ ابو الحسن آفندی محدث منوہ باز بوطن
خود بربانی پور معاودت نمودہ تاحیات والدہ را بجا بندریس و افادہ طلاب مشغول بودہ بعد
وفات پدر بہ بندر سورت قدم رنجہ فرمودہ متوطن گشت و بافادہ طالبین عمر گرانمایہ صرف
کردہ در سن دوازده صد و ہفت ہجری رحلت فرمودہ بحملہ سید پور منجملات بلدہ سورت
صورت تدفین یافت

مولوی ولی اللہ فرخ آبادی ابن سید احمد علی عالم با علم فاضل اجل تفسیر نظم الجواہر در
سال دوازده صد و سی و شش ہجری تصنیف فرمودہ فی الحقیقہ نظم جواہر ہست و از دانش
تاریخ تصنیف مفہوم می شود بسال چہل و نهم صدی سیزدہم رحلت فرمودہ داشت مضجع
مولوی ولی اللہ لکھنوی ابن ملا حبیب اللہ ابن ملا محب اللہ فرنگی محلی مختصرات بجد
والدہ ابجد خودش و از متوسطات تاسلم الثبوت از عم بزرگوار ملا محمد حسین تحصیل نمودہ بعد فرار
از تحصیل تنگیل و تحقیق سعی بلیغ بکار بردہ و عمر گرانمایہ بندریس طلبہ علوم بسر بردہ کہ عالمی از و
فیضیاب شدوی جامع علوم عقلی و نقلی و ہادی فنون فرعی و اصلی بود تصانیف کثیرہ لائقہ
از یادگار اند و ہم صفر سال دوازده صد و ہفتاد ہجری از دار فانی بجاہم جاودانی بعرہ شہادت
ہشت سالگی رحلت فرمود حکیم ظہیر الدین تخلص جواد تچ پوری تاریخ وفاتش چنین گفتہ
کرد وفاتش شد در بی سرو پایہ درع و شرع و فضل علم و عمل بالتصانیفہ نفایس الملکوت شرح
مسلم الثبوت تفسیر معدن الجواہر حاشیہ ہدایۃ الفقہ بر عبادات و معاملات حاشیہ
بر حاشیہ کمالیہ شرح عقاید جلالیہ حواشی نوادہ ثلثہ حاشیہ صدر شرح غایہ العلوم و علل العلوم

تذکرۃ المیزان۔ تکملہ شرح سلم ملا احمد عبدالحق۔ تکملہ شرح سلم ملا حسن۔ رسالہ تشکیک کشف الاسرار
فی خصائص سید البرار سداۃ المؤمنین و تنبیہ الغافلین فی مناقب آل سید المرسلین
آداب السلاطین۔ رسالہ عمدۃ الوسائل۔ رسالہ اغصان اربعۃ۔

حافظ ولی اللہ لاہوری دانشمند تبحر فقیہ و مناظر و اعظم معتبر در عقاید نصاریٰ و بطولی دانت
علوم متداولہ از مولوی غلام رسول قلعه والا و مولوی نور احمد ساکن کہای کوٹلی و مولوی احمد الدین
بکوی حاصل کردہ مرجع مستغنیان لاہور بود در جامع مسجد لاہور بہر آوینہ و عظامی گفت مباحثہ فی
وصیائۃ الانسان من وسوسۃ الشیطان و اباحت ضروری از تصانیف وی یادگار اندر ہر وجہ
وقت ظہر بست و چہام مجاہدی الاولی سال دوازده صد و نود و شش ہجری بمضی اہمال حلقہ فی ہند

حرف الما

ہمایون شاہ نامش نصیر الدین محمد بن بابر بادشاہ موسس بنیان سلطنت تیموریہ در ہندوستان
بادشاہی بود بہ ملکی ہلکات پیراستہ و جمیع فضائل کمالات صوری و معنوی آراستہ و در علوم
ہیأت و نجوم و سائر علوم عربیہ بی نظیر و مربی اہل فضل کمال و مرجع اہل تقوی و صلح یکدم
بی وضو بودی و نام خدا و رسول صلعم بی طہارت بر زبان نراندی و فحش و دشنام بر زبان
نگذشتی و بحالت نہایت خشم متوجہ را بگفتن ای سفیہ کفایت کردی در خانہ و مسجد ہرگز نہ نادان
پای چپ سبقت نکردی حیا و مروت تمام داشت القرض تاریخ ہفتم ربیع الاول سال ہند و
شصت و سہ ہجری شاہ دین پناہ بالائی بام کتب خانہ برآمد و در عین فردا آمدن موزن بانگ
نماز برزد بخت تعظیم اذان بادشاہ بہ نشست و بوقت برخاستن عصا خطا کردہ پاکش بلفزید
و از چند زینہ با غلطیدہ بزین افتاد و بیازدہم ماہ مذکور این عالم ہو قارا پدرو و فرمودہ مولانا قاسم
کاہی تاریخ حلتش چنین گفتہ قطعہ ہمایون بادشاہی ہلک معنی بنزدار دس چہادشا ہنشتی بادشاہ
نہام قصر خود افتاد ناگاہ و زان عمر عزیزش رفت بر باد پی تاریخ او کاہی رقم زدہ ہمایون بادشاہ
از بام افتادہ سنین عمرش پنجاہ و یک سال و درت سلطنت بست و پنج سال و کسری بود

انار اللہ مروت دہ

حاجی ہاشم سنہی ولد عبد الغفور شاگرد محمد ضیاء الدین اقدم و شہر علماء برآمدہ بر اکثر علماء

باقبال و نسق فائق گردیده هر چند علمای عصر مثل مخدوم محمد معین و غیره در مخالفت میزدادند اما تقویت دین سنت و جماعت و احیای سنن نادره زمان بود کارهای قوی که موجب پشتیبانی مبین باشند و زمانش بسعی جسته شد با بخل میر سید بر مشرکین و منافقین غلبش خوب جریان داشت بزمانش صد هارم از کرده دیان بشفرت ایمان رسیدند و با سلاطین وقت مثل نادر شاه و احمد شاه راه رسل مسائل مفتوح داشته احکام تقویت دین با ستعانتش حسب دلخواه میر سید و حسن نفاذی یافتند با کلمه ذاتش از معنات بود و در هر علوم تصانیف کثیره دارد بسال هزار و صد و هفتاد و چهار هجری جهان فانی را پدر و دفرمود

مولوی **یاد علی لکهنوی** ابن شیخ حسین علی ولد شیخ حبیب الدین خلعت شیخ غلام قادر از شیوخ لکهنو که به بخجوریان شهرت دارند و می بغایت ذهن و زکی فارغ التحصیل بود و بکار تصحیح کتب در مطالع لکهنو امتیازی وافر داشت نسخ که منظوم که اسم تاریخی هست در بیان خواص ابواب صرفیه و دیگر مسائل از تالیف اوست در سال شصت و چهارم صدی هجری قمری جمیع الاوراق بخدش رسیده رساله فوائد جلالیه منظومه خود پیش کرد و تحسین و فتاد

حرف الیاء التختانیہ

سید یاسین گجراتی از بنی اعمام سید شاه میر اکثر کتب متداوله در گجرات بخد مت میان و حبیه الدین خوانده مرید شان گشت و زیارت حج اسلام مشرف گردید و علم حدیث در آنجا حاصل کرد و اجازت یافت و باز گشته بهندوستان آمد و چندگاه در لاهور مانده پس بسروهند در لباس میخت گذرانیده خادمان کبود پوش خود را تربیت میکرد و باز بجانب بنگال فرستاد مولانا یعقوب شافعی **سجری** جامع معقول و منقول صاحب تصانیف بود و ولایت سنجیره الف خان سنجر در نروالد گجرات تشریف آورده متوطن شد تفصیل این اجمال آنکه چون سلطان سنجر الف خان سنجر را به افتاد بنر سوار و پیاده برای تسخیر پٹن نروالد در زمان حکومت راجه بیرهول با گھیلہ فرستاد و تا مدت پنج سال و یازده ماه مقابل و محاصره با او ماند الف خان درین مدت مقابل قلعه ارک مسجد سنگین ساخت هنوز کار با تمام نرسیده بود که خبر وفات سلطان سنجر رسید الف خان از راجه مبلغا گرفته بولایت خویش مراجعت نمود

مولانا یعقوب کہ ہمراہ الف خان تشریف آورده بودند ہمیشہ درین مسجد درس فرمودند
الف خان وقت رخصت ده ہزار تنگہ بخدمت مولانا گذرانید و این مسجد نیف و رسال
ششصد و پنجاہ و پنج ہجری بہ ماہ ذیقعدہ اتمام یافت

مولانا یعقوب پٹنمی بن خواجگی علوی مرید و خلیفہ قاضی زین الدین دولت آبادی پٹنمی
بود کسب علوم ظاہر و باطن نموده و از بکت شیخ حجب فیض حاصل کردہ بتاریخ سیزدہم
جمادی الثانی سال ہشتصد ہجری رحلت فرمود۔

قاضی یعقوب نانک پوری خوش قاضی فضیلت علم فقہ و اصول فقہ را خوب میدانت
خوش طبع و شگفتہ بود اشعار عربی در بجز ہندی سیگفت کہ خالی از کلمہ نبود در عمر محمد اکبر بادشاہ
قاضی القضاۃ ہند بود و بعدہ علی سبیل التتمیل بمنصب قضای بنگالہ مامور شدہ در مخالفت
با عصوم کابلی شریک بودہ بدین وجہ اورا از بنگالہ طلبیدہ حکم جس قلعہ گوالیار صادر شد
در شنای راہ گوالیار فوت گردید۔

شیخ یعقوب صرفی تخلص کشمیری خلف شیخ حسن گنای از اکابر کشمیر بود در سن
ہشتصد و ہفتاد و ہشت ہجری ولادت یافتہ در حاشا سن آنرا فطانت و تیر فہمی و بزرگی از
پیشانی اظہار بود در ہفت سالگی فضیلت حفظ قرآن مجید در یافتہ علوم متعارفہ بخدمت
مولانا محمد شاہ آئی تلمیذ مولانا عبد الرحمن جامی و نیز بخدمت ملا نصیر الکتاب نمودہ و بزیارت
حرمین شریفین شرف ائذ و زشدہ از شیخ حسین خوارزمی تعلیم باطن و سند حدیث از شیخ
ابن حجر کی گرفتہ و در لباس مشیت سفر را کردہ و اکثری از عظمای مشائخ عرب و عجم را ملازمت
نمودہ فوائد کثیرہ و ختمہ رخصت ارشاد و ہدایت یافت مریدان وی بسیار بودند شب بخشنہ
دوازدهم ذیقعدہ سال یکتر اوسہ ہجری رحلت فرمود تصانیف تفسیر قرآن مجید نا تمام
مسکک الاخیار شتوی و اموق و عذرا شتوی لیلی مجنون۔ مغازی النبوت۔ مقامات مرشد۔
این ہر پنج کتب مقابل خمسہ مولانا جامی گرفتہ۔ مناسک کسج شرح صحیح بخاری۔ حاشیہ توضیح
تلوینح۔ حاشیہ بر دل۔ حاشیہ رباعیات۔ رسالہ افکار و غیرہا

مفتی یعقوب علی ساکن راجستھانی ابن مولوی فضل علی خان در سن دوازده

صد و هفت هجری متولد شده بخدمت قاضی ارتضا علی خان و مولوی تراب علی خیر آبادی
علوم معقول و منقول اخذ کرده چندی بعد افتا از سرکار انگلشیه ناسر بود و بعد ترک ملازمت
نموده بشهر راجمندی محروسه مدراس متوطن شده با فاده طلبه علوم می برداخت اکثری از طلبه
مدراس بقبیض وی مستفیض شدند بستم رمضان سن دوازده صد و هشتاد و سه هجری وفات
یافته ببلده راجمندی مدفون گردید -

شیخ یوسف و بهلوی خلیفه شیخ نصیر الدین محمود چرخ دہلی عالم ربانی و ماہر حدیث و تفسیر
قرآنی بود کتابی موسوم بہ تحقیق النصایح مشتمل بر احکام فرائض سنن و آداب نظم کرده کہ حرف
روی او رای مملکت بسال ہفتصد و ہفتاد و چهار ہجری وفات یافتہ غریب رحمت گشت
سید یوسف ملتانی ابن سید جمال حسینی جامع معقول و منقول شاگرد مولانا جلال الدین
رومی یکی از اجداد وی از مشہد بملتان آمدہ متوطن شد وی در عہد سلطان فیروز بہلباس پاسبان
از ملتان بدہلی قدم آورده سلطان مذکور قابلیت و استعداد او ملاحظہ کردہ دیر اندیش
در رسہ خود کہ بر حوض تعمیر کردہ بود مقرر ساخت وی تا چند سال بر مسند درس و افتادہ ممکن
بودہ خواہ و خواص را استفید گردانید و بر لب الالباب فی علم الاعراب مصنفہ قلم
ناصر الدین بیضاوی کہ شنی است بس متین در نحو شری بسیط بنام یوسفی نوشتہ و توجیہ الکلام
شرح منار در علم اصول ہم از تصانیف ویست بسال ہفتصد و نو ہجری وفات یافتہ
بر حوض مذکور مدفون گشت

شیخ یوسف بدہ ایمری آبادی کرام وی از خوارزم بوساطت بعض حوادث روزگار
بمالک ہند و سنان آمدہ در خط ایرج متوطن شدند وی شاگرد میرد و خلیفہ خواجہ اختیار الدین
است و از خدمت سید جلال بخاری و شیخ راجو قتال نیز بہ نعمت خلافت و اجازت مشرف
گشتہ وی تالیفات اینفہ مثل ترجمہ منہاج النابین مؤلفہ غزالی و اشعار نیز دارد صاحب
تاریخ نجفی کہ از مریدان اوست می نویسد کہ روزی در خانقاہ خود سماع می کرد ہمداران
حالت جان بحق تسلیم نمود این واقعہ در سن ہشتصد و سی و چهار ہجری بوقوع پیوستہ
در صحن خانقاہ خود مدفون گشت سلطان علاء الدین سندوی گنبدی عالی بر مرقدش

تعمیر کردہ رحمۃ اللہ علیہ

مفتی یوسف چچک کشمیری اور نقاسی بی ہمتا بود کہ ملا فاضل و ملا عبد الرزاق کشاد
بکمال دے مقربوند وی اکثر بخدمت خواجہ محمود کشمیری حاضر آمدہ و قایق نقہ و تفسیر خل می کرد

خاتمة الكتاب

در اسمائے کتب ماخذ کتاب ہذا و اسمای معاونین شکر امد بجم و احوال مؤلف

الکتب المأخوذ

سبحۃ المرجان فی آثار ہندوستان مصنفہ حسان الہند سید غلام علی آزاد بلگرامی منتخب التواریخ
ملا عبد القادر بدایونی اخبار الاخیار شیخ عبد الحق محدث دہلوی تاریخ جہد ولیہ منشی خادم علی سندیل
مفتاح التواریخ مسٹر بیل انگریز حدیقۃ الاقالیم اللہ یار عثمانی بلگرامی طبقات اکبری ملا نظام الدین
احمد ہروی تاریخ فرشتہ محمد قاسم ہند و شاہ خزائن عامرہ غلام علی آزاد بلگرامی طرب الامثال فی
تراجم الاناضل مولوی عبدالحی لکھنوی الاغصان الاربعہ مولوی ولی اللہ لکھنوی آمد نامہ مولوی
فضل مام خیر آبادی خزینۃ الاصفیا مفتی غلام سرور لاہوری تاریخ الاولیا مولوی سید اشرف علی
عرب مفتی عبد الفتاح ساکن گلشن آباد ناسک سفینۃ الاولیا سلطان داراشکوہ گورگان
گلبرگ مفتی غلام سرور لاہوری تاریخ فیروز شاہی خواجہ ضیاء الدین برنی مسودہ مولوی محمد اشرف
لکھنوی از کتب خانہ حافظ محمد شوکت علی رئیس سندیلہ امجد العلوم مولوی سید صدیق حسن خان
قنوجی بھویالی تذکرۃ الکرام ابوالحسنات بیلواروی بجزر خار مولوی وجیہ الدین لکھنوی تذکرۃ الاصفیا
شیخ رحمت اللہ عرف شیخ بری لکھنوی القول الجلی فی تذکرۃ المولوی سخاوت علی مؤلف مولوی
محمد محفوظ ساکن بلیا حسرت العالم فی وفات مرجع العالم مؤلف مولوی عبدالحی لکھنوی
کنز البرکات مولانا ابی الحسنات مؤلف مولوی حفیظ اللہ عظیم گڑھی سیر المتأخرین غلام حسین
طباطبائی حسنی حدائق الحنفیہ مولوی فقیر محمد جملی لاہوری واقعات کشمیر المعروف بتاریخ عظمی
مؤلفہ خواجہ محمد اعظم ابن خیر الزمان انوار الصفی مولوی حسین علی مدد لوی آئینہ اودھ مؤلفہ
سید شاہ ابوالحسن نانک پوری ہدیہ مہدیہ مؤلفہ مولوی محمد زبان خان شاہجہان پوری
نوم السمانی تراجم العلماء از اہل تشیع نمودج الکمال و مطایر الاذکیا مصنفہ مولوی احمد حسن خان

کا کوری عماد السعادت ^{۲۵۸} الخیر الطیغ فی ترجمہ العبد الضعیف مصنفہ شاہ ولی اللہ دہلوی
 المقول الجلی بذکر آثار الولی مولانا شیخ محمد عاشق بابر ہروی مرآت احمدی تاریخ گجرات تحفۃ الکرام تاریخ سندھ
 اسماعیلی گرامی کسانیک حسین تالیف کتاب بذریعہ جوہر اسلاط حیر افادہ و املا و فرمودہ شکر اللہ علیہ
 مولوی حافظ محمد شوکت علی رئیس انظم قصبہ سندیلہ خلیع ہر دلی مفتی سید عبد الفتاح عرف مولوی
 اشرف علی ساکن گلشن آباد ناسک مولوی محمد ادریس گرامی مولوی شاہ عبدالقادر بن شاہ فضل رسول
 بدایوں مولوی محمد نعیم ابن مولانا عبدالحکیم فرنگی محلی مولوی عبدالباقی فرنگی محلی مولوی
 محمد شبلی ابن مولانا سخاوت علی جوہری سید شاہ ابوالبرکات چشتی بہاری مولوی حافظ
 عبد الکافی احمد آبادی مولوی سید شاہ صدر الدین کاظمی کرڑی احمد آبادی مولوی محمد فاروق
 عباسی پٹیا کوٹی مولوی سید محمد عبدالحی ابن مولوی سید فخر الدین احمد ساکن تکیہ رام پری
 مولوی شاہ محمد عادل شاگرد و جانشین مولانا محمد سلامت اللہ

احوال مولف

حُبِّ الصَّالِحِينَ وَبُغْضِ مُنْهَم

تقریر راجہ یاراکہ از صنف فعال ارباب علم تجاوز کرده بہ پہلوی علما و فضلاء شینہ و خود را در جرگہ
 مؤلفین و مصنفین برگزیدہ لیکن باقتضای امانت ربک فحذت تحریک قلم تو لیدہ نگار لازم آمد
 پس مخفی مباد کہ مولف اوراق محمد عبد لشکور عرف رحمان علی تجاوز از حد غنہ ذنبہ الخفی و الجلی بن حکیم
 الحکام حکیم شیر علی غفر اللہ لہ بروجمہ دوم و نیم سال جہل و چہارم از صدائی سیزدہم ہجرت
 از کتب عدم بفرصہ وجود قدم نہادہ و بکنار رافت والدہ غفران تاب پرورش یافتہ بعد رسم تسمیہ خوانی
 کہ معمول مسلمانان ہندوستان است قرآن مجید ناظرانہ خواندہ و کتب ابتدائے فارسی
 آغاز کردہ تا نصاب ابوالنصر فراہی رسیدہ بود کہ سایہ پدری از سرش رفت حکیم احسان علی خان
 کہ از برادران اعیانی کلان تر بودند بہ تربیت و تادیب من ہیچ کارہ آہادہ شدہ بفتح پور مقرر خود بودند
 در انجا از ضروریات فارسی فارسی گشتہ مجدست مولانا محمد لشکور پھلی شہرے صدر الصدور
 صنایع تعمیر و مولانا ثابت علی بہکوی و مولوی سید حسین علی فتحپوری و مولانا عبد اللہ زید پوری و
 مولانا شاہ محمد سلامت اللہ بدایونی کانپوری و مولانا قاری عبد الرحمن پانی پتی استفادہ

کتب و رسمہ نمودہ تاریخ مجددی سیم سال دوازده صد و شصت و ہفت ہجری بدستگیری
 برادر کلان خود مولوی حکیم ابان علی خان مرحوم ریاست ریوان رسید چون بد بار بار بزرگوں و صاحب
 خلعت الصدق دولی عبد مہاراجہ بشناقہ سنگہ والی ریوان آیدم معرفی الیہ مستفسر نام شدند
 عرض کردم عبد الشکور فرمودند این لفظ بر زبان ما ثقیل می آید نام شمار حمان علی ہموزی نام برادر
 شہادتہ است تسلیمات بجا آوردم ازان روز بہمین نام مشہور شدیم دورین ریاست بکار
 سفارت جی پور و منصرنی فوج تعینہ تادیب باغیان کہ شاہراہ دکن را سدود کردہ بودند و
 پیشی دیوان ریاست و منطی ریست و ڈیٹی مجسٹریٹ و سول جی و مجسٹریٹ درجہ اول وقتاً فوقتاً
 مامور بودم در سال ہیزدہ صد و ہشتاد و چہار عیسوی عمیر کونسل ریاست با اختیارات سکرتری
 مقرر شدہ بہمان عمدہ متازام شانزدہم فروری سال ہیزدہ صد و ہشتاد و ہفت عیسوی بمقر
 جیو بی قیصر ہند خطاب خان بہادر از پارک گاہ گورنمنٹ ہند عطا شدہ میجر ڈی ڈیلیوی ہار صاحب
 بہادر پوٹیکل اجنٹ و سپرنٹنٹ ریاست بمقام ریوان بتاریخ بہست دوم اپریل ۱۸۸۴ء
 دربار عام منعقد فرمودہ بعد خواندن اسپیش سند خطاب مہری گورنر جنرل بہادر ہند از طرف
 گورنمنٹ ہند و عصا کے فقرہ مع چوہدار و خلعت اند ریاست بدست خاص عنایت فرمودہ
 درین قبل اسال دوازده صد و ہشتاد و ہشت ہجری سجدی بمقام ریوان از سنگ بنا کردم کہ
 مضارفت آن از عائنہ مسجدی ظاہر است و یہ معافی دواسے کہ از ریاست یافتہ بودم بنا بر صرف
 مسجد مذکور وقف کردم از آمدنی آن موضع تنخواہ موذن و پیش امام و صرفہ عمرت و جاناہار
 وغیرہ تعلقہ مسجدی نشود چند قطعات تواریخ بنای این مسجد کہ جناب مولانا ابوالخیر سعید الدین
 کاظمی منظوم شعراے لکھنؤ فرستادہ بودند بنا بر بلا خطہ ناظرین زیب ترقیم سے یابند و ہونہ

قطعہ تاریخ

سبنا مسجد کہ صحنش چون رخ تورا از نور	ہر ستونش ساق عرش کبریا یا ساق حور
بہر تاریخ بناش نشی منکر ریا	در رقم مسجد بنای قبلہ عبد الشکور
دیگر ور عربی	
اسم مسجد الفرق	مسجد الہیمن المطلق

آخر الفکر ذاک مصراعاً | ذلک المسجد الحرام بحجۃ

و بر صدر دروازہ مسجد این آیت کریمہ کندہ است کہ ازان تاریخ بنالشی می برآید ر یعبداللہ و اللہ
مخلصین لہ الدین جنفا و اجازت بیعت و خلافت ہر چہ چار خاندان بسلسلہ چشتیہ صابریہ از
حضرت مولائی دشنی مولانا حافظ حاجی محمد حسین عمری صاحب اللہ آبادی یاتم تالیفات خود
را عطا نظر اہل علم نمودن اتحاد موزہ و تزییل است پیش خاندان بقول **سہ** غم ختم ت سلم
شرم دارم بکہ سوی چشمہ حیوان فرستم ب تاہم انچہ از بضاعت درجات با خود دارم سے نگارم

کتاب مطبوعہ

نوائد جلالیہ منظومہ فارسی در حصول نحوہ ہجوزن و قافیہ ماتہ عامل مطبوعہ دہلی تحفہ مقبول در
فضائل رسول صلعم بزبان اردو مطبوعہ مطبع نظامی سطر یقہ محسنہ در ابیات مولود و قیام بزبان
اردو مطبوعہ لکھنؤ آداب احمدی در بیان سخن نوائد عبارت اردو مطبوعہ بنارس ریاض اللہ
تاریخ امیران اندرونی و بیرونی ہند کہ از گورنمنٹ ہند اسلامی اتواب می یابند اردو مطبوعہ لکھنؤ
نخبۃ البحرین در بیان حفظ صحت مشتمل بر قواعد سلمہ اطباء یونان و ہندوستان اردو مطبوعہ لکھنؤ
انبیاء الاسلام عبارت عربی در بیان انبیاء خمسہ اسلام بطور شرح حدیث نبی الاسلام علی شمس المحدث
کہ در اظلا فہ معظمانیہ مطبوع شدہ بحرین شریفین و بغداد و مصر و شام و تونس و غیرہ
تقسیم گشت طب رحمانی عبارت فارسی مشتمل بر محالجات قلیل الاجزا مطبوعہ اگرہ صححت
جسمانی عبارت اردو مشتمل بر بیان فصول سگاہ و خواص ماکول و مشروب مطبوعہ نظامی
ہر ہفت در بیان اشیای ہنگامہ عبارت اردو مطبوعہ بیوان - کفارۃ الذنوب و در بیان ادا
کفارہ روزہ و غازیست و طریق اسقاط فدیہ مطبوعہ اگرہ عجالہ نانہ متضمن اقوال الفیحت سہیز
ب عبارت اردو مطبوعہ دہلی تحفہ خان بہادر در بیان کرسی نامہ قوم بگیل مطبوعہ آلہ آباد

کتاب غیر مطبوعہ

فیہ اللیبب فیما یسرہ الادیب شروانی - دریائے لطافت و طراقت و نظر الف اردو آفتاب
ملکت اقوال حکمای سلف اردو - تواریخ بگیل کھنڈاردو

کتاب زیر تالیف اللہ تمہا

تاریخ التواریخ - میزان الموانین - جغرافیہ عرب - تعلیم رحمانی - ندیم الاطبا

تکمیلہ الكتاب

آگاہ جلدہ ظہور پذیر کہ تراجم کامل اعیان افاضل ذیل بخیر تحریر و رایت اسمای شریفہ انہا بجعی دیگر کہ بعد ازین قدم بروز در ساحت وجود ہند حوالہ نمودہ سے آید تا کسی موافق بہ تکمیل آن گردد و ہامد التوفیق و بیدہ ازمتہ تحقیق قاضی ابراہیم سندی ساکن در بیلہ مضاف سوسنان ملک سنداز اکابر علما بود قاضی ابراہیم ٹھٹوی نہیرہ مخدوم فیروز جامع کمالات صور سے و معنوی برآمدہ در عہد شاہجہان بادشاہ افغانی شاہجہان آباد و قضاے عسکر داشت میر ابوالبقا صاحب تصانیف کثیرہ معاصر نصیر الدین محمد ہمایون شاہ = ابو جعفر عمر لاہوری ابن اسحاق لاہوری بفضل و دانش طاق دوزید و تقوی شہرہ آفاق بود = مولوی ابوالحسن ساکن کاندہلہ = ملا ابوالحسن کشمیری معروف بشاہم بابا معاصر شہاب الدین محمد شاہجہان بادشاہ بود = قاضی ابوالخیر بھکری = محمد ابوالخیر ٹھٹوی در فتاوی عالمگیری شریک استنباط مسائل بود = قاضی ابوسعید بھکری ولد قاضی زین الدین یوفور فضیلت و حضور فرجیت از ممتازان روزگار بود = ابوالفتح ولد شیخ اندایہ خیر آبادی معاصر سلیم شاہ ابن شیر شاہ سور = قاضی ابوالقاسم بن ملا جمال الدین سیالکوٹی معاصر نور الدین محمد جہانگیر شاہ = امیر ابو المعالی برادر امیر غلام الملک نصیر سورہ اخلاص و رسالہ عدالت و المنوفج العلما از مصنفات اوست در سال ہزار و چہل و شمش ہجری بملک بنگالہ وفات یافتہ = ملا احمد پٹنی گجراتی = ملا احمد ٹھٹوی شاگرد شاہ فتح اللہ در عہد جمال الدین محمد اکبر بادشاہ بود = مولوی احمد حسن مصنف صراط الاہتدای وغیرہ = مولوی احمد گل نائب مفتی بھوبال = مولوی احمد شاہ سندی = مولوی احمد کبیر ساکن قصبہ بھٹل واری = مولوی سید ارشاد حسین ساکن پٹنہ = مولوی ارشاد حسین رام پوری = ملا اسحاق رام پوری ولد ملا احمد ولایتی = ملا اسحاق بھکری = مولوی اسد اللہ ساکن پٹنہ = قاضی اسمعیل صفہائی گجراتی معاصر سلطان محمود بیگ ڈھ = قاضی اشرف حسین ساکن ہونہ مصنفات لکھنؤ = مولوی اعز الدین سنیللی ابن سید غلام اولیا مخدوم زادہ قصبہ سندیلہ شاگرد مولوی سید رعلی سنیللی سیدی بھم صفر

سال دوازدہ صد و پنجاہ و شش ہجری فوت شد۔ مولانا افتخار الدین بنی معاصر علماء الدین مکی
مولانا افتخار الدین گیلانی معاصر غیاث الدین تغلق۔ ملا افضل شیکو کشمیری بن ملاحید چرسے
در محمدی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ بود۔ مولوی اکبر علی پشاوروی۔ مولوی آل محمد
ساکن قصبہ چیلواری ضلع پٹنہ۔ مولوی آل حسن موہانی مصنف رسالہ استفسار در رد و عقاید
انصاری۔ مولوی الفت حسین شیخی مصنف حجرہ فرقان وغیرہ۔ ملا الہداد سہرندی معاصر
بہلول لودی۔ مولوی الہداد ساکن کلکتہ۔ مولوی انبی بخش فیض آبادی مصنف عمدۃ المرام
فی تحقیق الحجۃ والکلام۔ الیاس نجم اردبیلی استاد ہمایون بادشاہ جاگیر دار پرگنہ موہان مضات
الکھنؤ۔ ملا امام الدین دہلوی در جملہ ماہوری است ریاضی دان بود کہ بدلی وطن گرفتہ شری
مختصر تشریح الافلاک مصنفہ بہاء الدین آملی در سال زده صد و سہ ہجری فوت شد کہ بنام اقتصر
فی شرح التشریح شہرت دارد۔ مولوی امام الدین ساکن ٹونک۔ سید امان قبوجی معاصر
بہلول لودی۔ مولوی امین اللہ ساکن چیلواری۔ مولوی امین اللہ مدرس کلکتہ کہ قصیدہ
غزاد نصرت رسول بکرم صلعم از مشہور است۔ مولوی امین احمد ہزاری۔ سید امیر احمد لقوی
سومسوانی۔ مولوی امیر حسن سومسوانی۔ مولوی امیر الدین ساکن کابری ضلع گیا۔ مولوی
انوار الحق بنگلوری۔ مولوی انور علی لکھنوی مصنف انوار الحقاشی۔ بابا خواجہ قاضی اوجین در
در محمد اکبر شاہ بود۔ مولوی بابا الہد جوینوری۔ ملا باقر صلیغ کشمیری شاگرد ملا باقر داماد۔
ملا باقر لاکو کشمیری شاگرد ملا باقر صلیغ۔ شیخ بایزید برہان پوری عالم متون و فاضل تشریح بود
خود خلافت از شیخ محمد مصوم سہرندی قدس سرہ داشت۔ مولانا بایزید مفتی لاہور در محمد
اکبر شاہ بود۔ مولوی بدر الدین ساکن قصبہ چیلواری۔ مولانا بدر الدین واعظ در محمد علماء الدین
خلجی ازادہ بدلی آندی و تذکرہ گفتی زیادہ مفتی بود و تذکرہ اوجہیت بسیار شدی و وعظ او در
ولما کار کردی و از بکا و وقت تذکرہ او گم شدی۔ بدر الدین بن شیخ ابراہیم سہرندی شارح
خلاصہ کیدانی۔ بدر قوام نردالی بہرچی۔ شیخ بدو ساکن لکھنؤ کہ از آگور دندیا ہم گویند معاصر
بہلول لودی۔ مولوی برکت آزاد آبادی۔ مولانا برہان الدین بہرکی در محمد علماء الدین خلجی بود
مولانا برہان الدین براز معاصر سلطان غیاث الدین بلبن بود۔ مولوی بشاد حسین مدرس

مدرسہ نام پورہ مولوی بشیر الدین قنوجی = مولوی بشیر الدین دہلوی حکیم بقا، اللہ خان سیمیلی
 شاکر و حکیم نیر علی خان موہانی ہفتدہم شوال سال دوازدہ صد و شصت و چہار ہجری قات یافت
 طبیب حاذق و باطنی صادق بودہ مخدوم بلال سندھی ساکن تلمی از مضافات سوسان
 ملک سندھ و علم ظاہر شانی عظیم داشت = رسید بنکی حسن بلگرامی از سادات ترمذی بلگرامست
 و عربی و فارسی و ہندی استعداد کلی داشت ایمان تخلص میکرد شاکر و میر عظمت اللہ بیخبر بودہ =
 ملا بھمن ایٹھوی برادر ملا جیون = قاضی پیارہ ساکن کھنوی معاصر بہلول لودی = ملک
 تاج الدین گکری در عمد جلال الدین خلجی بودہ تاج الدین کلاہی و رسید تاج الدین قاضی اودھ
 در عمد جلال الدین خلجی بودند = شیخ تاج الدین دہلوی در عمد اکبر شاہ بودہ ملکہ تقیہ از فضل اکبر
 در تاریخ مہارتی کامل داشت کتابی در ہیئت از مصنفات اوست اولاً ملازم عبدالرحیم خاٹان
 بود بعد ازان منظور نظر اکبر بادشاہ شدہ در عمد جہانگیر ترقی نمودہ بصدارت رسید و مورخ خان
 خطاب یافت در سال ہزار و سبت ہجری در گذشت = نقی الدین واعظ معاصر فرور شاہ بودہ
 میر جان محمد بلگرامی عالم و فاضل و حافظ و قاری بی نظیر صاحب فکر نگین بود و بسال ہزار و یکصد و
 چہل زیارت حرمین شریفین و عتبات عالیہ شتافت = مولوی جعفر علی ساکن کسمندڑے ناظم
 نظم الفرائض = مولوی جعفر علی رام پوری = ملا جلال الدین معاصر سلطان شمس الدین التمش =
 قاضی جلال الدین کاشانی ولد قاضی قطب معاصر سلطان غیاث الدین بلبن = خواجہ جلال الدین
 امیر چہ و نائب وزیر = مولانا جلال الدین بہکری در عمد جلال الدین خلجی بودند = مولانا جلال حسام
 درویش واعظ و علماء الدین خلجی تذکرش مفرج خوف و خشیت بودی و ہم سخنہای ظریف گفتی =
 قاضی جلال الدین ذوالحجی در عمد علماء الدین خلجی قاضی ممالک بودہ مولوی جلال الدین رام پوری
 مولانا جمال الدین ساطعی از علمای قرأت در عمد علماء الدین خلجی بودہ مولوی جمال الدین مونگیری
 مولوی جمال الدین مدرسی = ملا جمال تلمانی وانشمند مستعد معاصر جلال الدین محمد اکبر شاہ
 ملا جمال لاہوری بسنی مردم نیک در شاگردی وی بکمال رسیدند = مولوی جمال شاہ صر فی رام پور
 مولوی جمیل احمد سسوانی = مولوی جمیل احمد بلگرامی = ملا حاجی بانجی کشمیری شاکر و یعقوب مرہی
 در عمد نور الدین محمد جہانگیر شاہ بودہ ملا حاجی کنای کشمیری عربی و ملا رضوی در اکثر اہم و بزرگ پادشاہ

چون بایام شاهزادگی عالمگیر قصد خروج بر شاه جهان نمودنتوای آن از علمای اردوی معلی خواست
همه تصدیق خروج کردند مگر ملا حاجی مذکور که ناره کشی نموده گفت هر چند فسق و فجور از سلطان این شهر آید
خروج که باعث فتنه است خاصه بمقابلہ پدر جابر نیست - ملا حامد جوپوری اکثر کتب متداوله نزد
محمد زاهد دیده و بعض علم در خدمت دانشمند خان استقفا ده نموده در عهد شاه جهان بسکک
روزمینه دین مسلک بود و در عهد عالمگیر داخل سونفین فتادای شده بتعلیم شاهزاده محمد اکبر سر فرازی یافت
ملا حبیب در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه مدرس بود - ملا حبیب کشمیری در عهد نور الدین محمد جهانگیر
میر عدل بود - مولانا محبت ملتانی معاصر علاء الدین خلجی - ملا حسام الدین سرخ لاهوری معاصر
جلال الدین محمد اکبر شاه - مولانا حسام الدین اندریتی معاصر غیاث الدین بلبن - مولانا حسام الدین
سرخ و مولانا حسام الدین شادی معاصر علاء الدین خلجی بودند - مولانا حسام الدین متقی ملتانی
از اجله روزگار و مکلفه آندیدار و ریاس آداب شرع بنایست اهتمام می ورزید اکثر اوقاتش در عبادت
و افاده طلبه مصروف بود و مرقدش بقریه حسام پور مصفا ملتان واقع است - مولوی حسن جان
سندی پیش علمای سندیه و نیز خدمت حافظ محمد شوکت علی تحفرت و مطولات گذرانیده
قریب الفراغ است اللهم بلغهالی بامولہ شیخ حسین تبریزی در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه مدرس
دلی بود - مولانا حمید الدین خلص و مولانا حمید مقری از علمای قرأت معاصر علاء الدین خلجی بودند -
مولانا حمید مفسر سبلی معاصر نصیر الدین محمد بایون شاه - شیخ حمید احمد آبادی معاصر جلال الدین محمد
اکبر شاه - شیخ حمید سندی برادر شیخ رحمت الله ولد قاضی عبداللہ بن قاضی ابراهیم ساکن در سیه
بحامد والا موصوف و در علوم عقلی و نقلی حظ وافی و در حدیث و تفسیر بطولی داشت همراه خان اعظم کوک
بسکه معظمه رفته مقتدای اہل حدیث شد - قاضی حماد عباسی ٹھٹوی در فضیلت و کمال اتم
و در تقوی و توبہ اکر بود - حمید الدین مسعود لاهوری ابن سعد لاهوری حمید دہر و فرید عصر بود
مولوی خادم حسین سندی عرف بوعلی ابن حکیم بقا و الله خان سندی بایشان دہم ذیقعدہ سال
روازہ صد و شصت و پنج ہجری بمقام بھوپال رحلت کرد - مولوی خدا بخش پنجابی - مولوی
خلیل الرحمن رامپوری محشی دائر الاصول - خواجہ علی دانشمند از ماوراء النہر در عهد جلال الدین محمد
اکبر شاه بہ ہند وستان قدم آورده موردمرا تہم خسروانہ شد - مولوی سید خواجہ احمد نصیر آبادی

از تلامذہ مولوی سخاوت علی در صورت و سیرت یادگار صلاحی سلف پور و سے را در باندا دیدم
 رحمۃ اللہ علیہما۔ خواجہ میر مورخ مصنف تاریخ حبیب السیر و خلاصۃ الاخبار و دستور الوزرا و غیرہ
 ظہیر الدین محمد بابر شاہ بود و مخدوم خیر الدین برہانپوری و مولوی خیر الدین دراسی و ملا داؤد سوسستانی
 صاحب فضل و علم بود و ملا داؤد مشکوئی کشمیری شاگرد خواجہ حیدر چرخ می معاصر شیخ الدین محمد
 اورنگ زیب عالمگیر بود و ملا دانیال خوراسانی شاگرد ملا عبد السلام ساکن دیوہ بود و شیخ دانیال
 جوہپوری و ملا درازپشاور و قاضی و ناسوسستانی ولد قاضی شرف الدین المشہور مخدوم راہوار
 علمائے نامدار و قاضی القضاۃ بود بصحبت بسیاری از علمای باطن رسیدہ نظر فیض یافتہ و در حق
 خدمت پدر کسب فضائل نمودہ علم حدیث از مخدوم بلال آموختہ و اکثر علوم از خدمت مخدوم
 محمود فخر پورہ و مخدوم عبد العزیز ہروی یافتہ بیشترہ تفسیر قرآن مجید بمطالعہ آورده معانی و دقائق
 آن مستحضر ساختہ و از علم جفر و غیرہ علوم عربیہ نصیبی کامل اندوختہ حافظہ چندان داشت کہ اکثر کتب
 ظہر الغیب خواندی مرزا الحسن شاہ از تلامذہ یافندہ و مخدوم عثمان دیرا و استاد لقب دادہ بعد
 وفات بقرہ باغیان بدفون گشت و سوستان از توابع سندست ملا دوست محمد کابل بن
 ملا محمد امیر مولف رسالہ عین الاصابہ فی رفع السبابہ و مولوی ذوالفقار علی ساکن دیوہ و مولوی
 ذوالفقار علی ساکن کلکتہ و مولوی ذوالفقار احمد ساکن بمبوپال و ملا رجب گنای کشمیری در خدمت
 محی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بود و شیخ رحمۃ اللہ سندی ولد قاضی عبد اللہ ولد قاضی ابراہیم
 ساکن در بیلاہ بنفون فضل و کمال آراستہ بی نظیر وقت بود و رسالہ مناسک سلج از یوگا و گاراندہ
 مولوی رحمت اللہ کراوی مناظر یادری و دیگر مصنف از آلہ الادہام و انجاء عیسوی و اظہار الحق
 و غیرہ تزییل کہ معظمہ نادہا اللہ شرفاد تعظیما و مولوی رستم علی رامپوری بخشی میرزا ہد رسالہ مولوی
 رشید احمد گنگوہی و مولوی رضی الدین الکابادی ابن مولوی برکت و رضی الدین احمد ساکن
 پٹنہاری و مولانا رفیع الدین گارونی معاصر سلطان غیاث الدین بلبن و قاضی رکن الدین
 سمانہ معاصر سلطان غیاث الدین بلبن و مولانا رکن الدین سنائی معاصر علاء الدین خلجی و
 سید رکن الدین قاضی کرا و محمد سلطان علاء الدین خلجی بود و مخدوم روح اللہ ہکڑے و
 ملا ہنورد لاہوری از علمائے اعلام وقت خود گذشتہ و مولوی ریاضت حسین مولف

ریاض العرفان = شیخ زین الدین حوالی معاصر خلیفہ الدین محمد بابر شاہ = مولوی زین العابدین قاضی
 بھوپال = مولانا سراج الدین بھری معاصر غیاث الدین بلبن = مولوی سراج الدین لکھنؤ
 شاح زبدۃ الصرف = قاضی سراج الدین علی خان اقصی القضاۃ کلکتہ بسال دوازده صد و
 بست بھری کتاب جامع التفرات بزبان عربی تالیف کردہ باز بہ ترجمہ آن بزبان فارسی
 پرداختہ نامش جواہر رودا ہر نہاد = مولوی سراج احمد سہارنپوری شارح ترمذی =
 مولوی سراج احمد مسوانی = قاضی سدید الدین معاصر غیاث الدین بلبن = مولوی
 سدید الدین دہلوی = مولوی سعاد علی سہارنپوری = مولوی سعاد علی بہاری = ملا سعد الدین
 لاہوری باوجود فضیلت موفورہ روش ملا مشہ داشت = ملا سعد سندھی در فضیلت اتم
 و در کمالات مزج اتم بود = سید الدین منطقی در عمدہ علاء الدین خلجی صاحب طبل و
 نقارہ بود = ملا سلطان از شاہیرہ رسین محمد اکبر شاہ بادشاہ بود = شیخ سلیمان بلگرامی از
 علمائے محمد اکبر بادشاہ صاحب استدعا بود = میران سید انخی قنوجی عالم مستعد معاصر بہلول
 لودی = سید محمد بن سعید خان دہلوی دانشمند مستعد معاصر بہلول لودی = مولوی سید محمد
 کانپوری مدرس سیور محروسہ بھوپال = مولوی سید میان ساکن سورت از اساتذہ مولوی
 سید عبد الفتاح گلشن آبادی بود = مولوی سیف الدین مدرس مدرسہ رامپور = ملا
 شاہ محمد شاہ آلوئی بابر ریاضی و نجوم معاصر اکبر شاہ = مولوی شاہ محمد خان رامپوری = شاہ امیر
 از علمای صوفیہ اگر معاصر اکبر شاہ بود = قاضی شایندہ سوسانی از اجلہ علمای اقلیایہ
 روزگار بود شریعت را یا در طریقت و طریقت را تو امان حقیقت داشتہ خلف ارشدش
 شیخ میر محمد مشہور بہ میان میر لاہوریست کہ بسال ہزار و چہل و پنج ہجری رحلت فرمودہ
 مولانا شرف الدین دولابجی معاصر غیاث الدین بلبن = قاضی شرف الدین سربراہی معاصر
 علاء الدین خلجی = مولانا شہاب الدین خلیل در عمدہ علاء الدین خلجی بود و تذکرہ طریقہ خوف
 و خشیہ رام رعاست کردی و نظم خواندی و بیشتر تفسیر قرآن مجید بیان فرمودی و قصص و حکایات
 سنو کہ و آثار علمای آخرت گفتی و در تذکرہ و جمعیت بسیار شری و سامان رارقہ تمام بودی
 مولانا شہاب الدین ملتانی معاصر علاء الدین خلجی = مولوی شہاب الدین احمد ساکن ہنسہ

ضلع بٹنہ۔ خواجہ شمس الدین خواجہ میاں استاد مولانا نظام الدین، اولیاء قدس سرہ معاصر غیاث الدین
 بلبن۔ مولوی شمس الدین بدایونی بن مولوی محمد علی عثمانی بدایونی عشی شرح وقایہ۔ قاضی
 شمس الدین مزاجی عالم تبحر معاصر غیاث الدین بلبن۔ مولانا شمس الدین نعم معاصر علماء الدین
 خلجی۔ قاضی شمس الدین گارونی معاصر علماء الدین خلجی۔ شیخ شمس الدین جوہنوی برادر شہرہ
 شیخ محمد ماہ جوہنوی در عہد عالمگیر مدرس علوم و سلوک در جوہنور اشتغال داشت۔ مولانا
 شمس الدین باختری معاصر سلطان فیروز شاہ۔ شمس خان لاہوری ملائی صاحب ہستندہ
 معاصر اکبر شاہ۔ مولوی شمس الاسلام بدایونی عالم مستعد بود۔ ملا شیر علی لاہوری ابن قاضی
 عبدالحی ساکن قصبہ کوکال من اعمال پنجاب فاضل مستعد بود۔ ملا صالح سہروردی در عہد
 سلطان بہلول لودی بود۔ خواجہ صادق کشمیری معاصر جہانگیر بادشاہ۔ مولانا صدر جہان از
 اجلہ علماء گجرات است۔ برع و تقوی متصف ہمارہ بطلبہ علوم درس میداد۔ مولانا شیخ احمد
 بن شیخ برہان از تلامذہ دیست و حضرت سید محمد المشہور بشاہ عالم گجراتی انکاری داشت
 کہ آخرش بدل برد اعتقاد گشت۔ صدر جہان قنوجی از سادات رفیع الشان بامفتوی
 در عہد عالمگیر ممتاز بود۔ مولانا ناصر الدین گندھاک معاصر علماء الدین خلجی۔ مولانا ناصر الدین
 تارڑی معاصر علماء الدین خلجی۔ قاضی صدر الدین عارف در عہد علماء الدین خلجی صدر جہان بود۔ شیخ صدر الدین
 طوسی اجل علماء و فضل اتقیا معاصر نظام الدین شاہ سند بود۔ جامعیت علوم بدان غایت داشت کہ ہزار
 شاگرد بکرنجہ کمال علمی رسانیدند و اگر بود و سید محمد جوہنوی مدعی ہمدویت بہ خاص متشنش پیش آردہ اثر
 بدین سید محمد داخل زمرہ مریدان راسخ گردیدہ۔ سید صدر الدین قنوجی از اعظم علمای بلخ قنوج
 بہر سلطان سکندر بودی در سال شش صد و چہار ہجری بودہ دام ملازم رکاب سلطان فی بود۔
 قاضی صدر الدین لاہوری در علوم عقلیہ و نقلیہ مہارت کامل داشت۔ سید صفای بہکری
 صاحب علم و عمل سرآمد فضلاء اجل شیخ الاسلام بہکری بود۔ در سال ہند و نور و یک ہجری
 در گذشت۔ بہکری شہر دیست از مصنفات سند۔ مولانا صلاح الدین سترکی معاصر علماء الدین
 خلجی از مدرسین نامور بود۔ قاضی صوفی در عہد اکبر شاہ قاضی لاہور بود۔ مولانا ضیاء الدین بہکری
 در عہد علماء الدین خلجی صدر جہان بود۔ قاضی ضیاء الدین المخاطب بقاضی خان معاصر

در
 عہد
 اکبر
 شاہ

در
 عہد
 اکبر
 شاہ

قطب الدین مبارک شاہ بود و خواجہ ضیاء الدین واعظ مصنف مناقب ابراہیم وغیرہ = قاسم
 ظہیر الدین معاصر سلطان غیاث الدین بلبن = مولانا ظہیر الدین لنگ = ومولانا ظہیر الدین
 بھکری معاصر علاء الدین خلجی بودند ملا عالم بھکری عالم علوم ظاہر و باطن بود = قاضی عباس
 برہانپوری ولد قاضی ظہیر الدین دانشمند شہسوار و شاہجہان بادشاہ بفرمان اعزازش طلبید و
 بغایات شاہی مہاپہی شدہ بوطن مراجعت نموده درگذشت = شیخ عبداللہ شقی ابن مولانا سعد اللہ
 ساکن در بیلہ مالک سند و علم تفسیر و حدیث بی نظیر وقت بود در سال ہند و چهل و ہفت ہجری
 ہجرات رفتہ انا بنابر فاقست قاضی عبداللہ ساکن در بیلہ بحرین شرفین رفتہ اوقات عزیز پادشہ
 رسانیدہ در ہمہ علوم تصانیف و رسائل خوب دارد و خواجہ عبداللہ غازی کشمیری ملا عبد اللہ
 ملاری کشمیری در عہد شاہ جہان از علمای نامور بودند بابا عبداللہ بن سعید کشمیری معاصر
 جہانگیر بادشاہ بود = مولوی عبداللہ مصنف مختصۃ السنہ = قاضی عبداللہ سندھی ولد قاضی ابراہیم
 ساکن در بیلہ فضائل از خدمت مخدوم عبد اللہ خواجہ اہری آموختہ تقوی کامل و ورع شامل داشت
 بعضی شاہ یکساں در بیلہ باغبان نقل نموده در سن ہند و سی و چہا ہجری ہجرات دکن آمدہ
 و انا بنابر یہ کیبہ رفت و ساکنیت مدام اختیار فرمودہ در گذشت = ملا عبداللہ سیالکوٹی بن ملا
 عبدالحکیم بکوآوری علوم از پدر فائق برآمدہ = مولوی عبداللہ ساکن موضع ہکر اسوانون مالک
 پنجاب مصنف رسالہ کشف الحال عن التفرغ بالمال = مولوی عبداللہ شہینی = مولوی عبداللہ
 دہلوی = مولوی عبد اللہ راسپوری = مولوی عبداللہ سہارنپوری = مولوی عبد اللہ محمد آبادی
 مصنف عرفان العرفان = مولوی عبید اللہ راسپوری = مولوی عبید اللہ مدرس جامع مسجد بیٹی
 مولوی عبدالباری مصنف اعلام الاخبار وغیرہ = مولوی عبدالباری ساکن کلکتہ = مولوی
 عبدالباری ساکن ہردوان = ملا عبد الباقی بنگالی شاگرد ملا محمود جوہنپوری کہ بہمن صحبتش دانشمند
 برآمدہ در حلقتش در جوہنپور اندر اکثر علوم خصوصاً در عقولات یگانہ بود و از علمای آنجا گوے
 سبقت سے رہو و بزرگاہ عالمگیر رسیدہ موضعی بہمن ہند روپیہ سیور قال یافتہ مراجعت نمود
 و آنجا مدرس طلبہ علوم عمر عزیزش بہر فرمودہ ملا عبد الجلیل در عہد اکبر شاہ مفتی لاہور بود و مخدوم
 عبد الجلیل ٹھٹھی در قنیات است اشہر ایام احسان از بندر لاہری است در عہد شاہجہان بود

پسرانش ابوالفتح و محمد شریف و محمد شفیع ہر ایک ان فاضلین و قابلیت نامور بودند۔ مولوی عبدالحق
 کانپوری شمس العلماء۔ مولوی عبدالحق پنجابی۔ مولوی عبدالحق سہارنپوری۔ ملا عبدالحکیم بن ملا عبدالحق
 کشمیری در عہد عالمگیری بود۔ مولوی عبدالحکیم و احضار مصنف عشرہ کاملہ وغیرہ۔ مولوی عبدالحکیم
 سہارنپوری۔ مولوی عبدالحکیم رام پوری۔ شیخ عبدالحق ولد شیخ جمال کنبدہ دہلوی معاصر سلطان
 سلیم بود۔ میر عبدالحق خراسانی در عہد اکبر شاہ صدر الافاضل بود۔ مولوی عبدالحق دیوبندی
 ملا عبد الرحمن ساکن سیکری معاصر بہاول لودی۔ مولانا عبد الرحمن بھٹوی در علوم عقلیہ و نقلیہ
 بی نظیر بود با فادہ دینی و بی برداشت معاصر مرزا عیسیٰ و مرزا باقی۔ ملا عبد الرحمن بوہرہ احمد آبادی
 و ملا عبد الرحمن لاہوری معاصر اکبر شاہ بودند۔ قاضی عبد الرحمن سندھی از اجل علماء و فضل فضلا
 در عہد شاہجہان تا عہد عالمگیری متولی نذر رحمتین شریفین بودہ جاگیر مشروط الخ دست داشت
 بہدینہ طیبہ رحلت فرمودہ در قریب مخدومیات سندھی مدفون گردیدہ۔ مولوی عبد الرحمن کن بھلپوری
 مولانا قاری عبد الرحمن بانی تپی۔ ملا عبد الرحیم کشمیری در عہد عالمگیری بود۔ مولوی عبد الرحیم رامپوری
 مولوی عبد الرحیم چوہنپوری۔ ملا عبد الرزاق پانڈی کشمیری و ملا عبد الرزاق محشی تجسید
 و مصنف روح الحکمت در عہد شاہجہان از علمای نامدار کشمیر بودند۔ ملا عبد الرزاق کشمیری شاگرد
 خواجہ حمید چرخ در عہد عالمگیری بود۔ مولوی عبد الرحمن سہارنپوری مصنف متن متین در نحو۔
 ملا عبد الرشید بندگہ کشمیری شاگرد محمد افضل چرخ در عہد عالمگیری بود۔ مخدوم عبد الرشید ساکن
 بالہ کنڈی مالک سند از اجل علماء و اکمل التقیاء و مجمع کلان از بواسفادہ کمال علمی و عملی رشید و زکا
 شدند۔ مولوی عبد السبحان پشاور۔ ملا عبد السلام ساکن یوہ شلج تہذیب منطق و مناہل
 شاگرد ملا عبد السلام لاہوری بود۔ مولوی عبد السلام آروی۔ مولوی عبد السلام بانی تپی۔
 ملا عبد الشکور لاہوری در عہد اکبر شاہ قاضی چوہنپور بود۔ مولوی عبد الشکور فیض آبادی۔ مولوی
 عبد الصمد پشاور۔ مولوی عبد الصمد سسوانی۔ مخدوم عبد الخزیر کابانی ساکن کابان مصنف
 سوستان ملک سند محمد شفیع اہر سزیز و ستر و تدقیق و برگزیدہ کشور تحقیق باد و سپرد الاکبر سرسور
 علم و ہنر انہی مولانا اشیر الدین و مولانا یار محمد بزبان بجاہ فرور بہ سبب خروج شاہ اسمعیل باضی
 ادہرات بموضع کابان قدم آورده آن سرزمین را بمشغول نمود ساختہ ہمدان چار حل اقامت

انداختند و ہماچا چشم از مطالعہ نسخہ حیات پوشیدند تصانیف عربیہ چون شرح مشکوٰۃ و حواشی
 اکثر کتب متداولہ اناہما یادگارند مولوی عبدالغفریہ یا بادی = مولوی عبدالغفریہ لکھنوی مؤلف
 پیغام محمدی وغیرہ = حافظ عبدالعلی رام پوری بن ملا محمد عمران بن ملا محمد عمران در سال دوازدہ
 صد و نو و ہفت ہجری وفات یافتہ = مولوی عبدالعلی بن مولوی فضل الرحمن رامپوری
 مولوی عبدالعلی ساکن ڈومری ضلعہ پٹنہ = مولوی عبدالعلی ساکن جالپس = سید عبدالفتاح
 بھارتی ساہرحی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر = ملا عبدالقادر خوند معاصر نصیر الدین محمد
 بہاؤ شاہ = مولوی عبدالقادر سندیل از اولاد انجاد مولوی احمد اللہ شارح سلم فوردہم ذی الحجہ سال
 دوازدہ صد و ہفتاد و دو ہجری رحلت کرد = مولوی عبدالقادر رامپوری = مولوی عبدالقادر
 باعسکظہ ساکن بمبئی = مولوی عبدالقادر ساکن تھانہ ضلعہ بمبئی = مولوی عبدالقادر ساکن
 ہوگی عالم باعمل صاحب تصانیف دہم ذیقعدہ سال سیرہ صد و ہفت ہجری عبدالطاہر را
 عقب خود گذاشتہ رحلت کرد = مولوی عبدالقدوس بنگلوری = میر عبدالقدوس ٹھٹوی ابن
 سید عابد انشد کامل خروید وقت صاحب شان دستشتی در اہلکے جنس برآمدہ
 دیرنہار و صد و چہل و شش ہجری وفات یافتہ آیہ کریمہ مکرمان فی جنات النعیم طابین واقعہ است
 ملا عبدالغفری احمد بادی برہانپوری عالمگیر ویرا خطاب باعتماد خان کرد و اکثر دی را با لفظ خوند خاندے
 مولانا عبدالکریم شروانی معاصر غیاث الدین تعلق = سید عبدالکریم قنوجی ابن سید محمد قنوجی
 در عہد عالمگیر مشغول بدس متداولات بود = قاضی عبدالکریم کشمیری شاگرد ملا ابوالفتح در عہد
 عالمگیر بود = مولوی عبدالکریم ساکن ٹونک ناظم رسالہ بسیل الرسول فی الانسخ و المنسوخ = مولوی
 عبدالکریم رامپوری = ملا عبداللطیف ساکن دریلہ مالک سند عالم بطبع بود حاشیہ بر شرح ملا ہماچا
 دارد و در بحث الکلام تفسیر کلمتین حقیقہ و حکما کی یکین کلا واحدہ منہا فی ضمہ فامتنہم اسم فاعل
 ہوا مجموعہ و اتمتہم اسم مفعول کل واحدین کلمتین فلا یلزم اتحادہما درین دو بیت فصیح کوہ
 تام زید ہیئت مجموعہ اسم فاعل را تفسیر می شمرند و پنجواہی اسم مفعولی از وہ ہیئت افرادش
 را کن نظر فرمایند عبداللطیف برہان پوری ساہرحی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بود = مولوی
 عبداللطیف دیلوری = مولوی عبداللطیف فقیہ رامپوری = مولوی عبدالحمید برہان پوری =

ملا علی بنی کشمیری در عهد عالمگیر بود و مولوی عبدالوهاب ساکن سوات بنیر قاضی عبدالوهاب
 کنی ساکن قصبه مونگی که در علم فقه و اصول مهارت کامل داشته در عهد عالمگیر قاضی عسکری بوده ملا
 عثمان گجراتی از علمای قرأت و ملا عثمان سامانه و ملا عثمان بنگالی منجلی از علمای امور در عهد اکبر شاه
 بودند و حاجه غزنه الدین صوفی مؤلف تحفة الابرار فی کریمه الاخیار معاصر خیانت الدین تغلق بوده
 عزیز الدین خالد خان مؤلف دلائل فیوزی در علم نجوم معاصر سلطان فیروز بوده ملا عصام الدین
 معاصر نصیر الدین محمد بایون شاه - علاء الدین تاج و علاء الدین کرک و علاء الدین صدر الشریعه و
 علاء الدین مقری علمای نامدار در عهد علاء الدین خلجی بودند و مولانا علاء الدین اصولی بدایه سنه
 سید علاء الدین ادهی - امیر علاء الملک مرعشی در عهد شاهزاده شجاع بود کتاب مذهب در منطق
 والوار الیدی در آیهات و صراط الوسیط در اثبات واجب از تصانیف و سید یادگار اند -
 مولانا علم الدین بنیر شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی در عهد علاء الدین خلجی بوده مولوی علی اعظم
 ساکن پهلوانی - مولوی علی اکبر اکبادی مصنف فصول اکبری و اصول اکبری - ملا علی الداس
 کشمیری شاگرد ملا جوهر ناتھ در عهد شاهجهان بود علی بن احمد غوری ساکن کرگه متصل لانک پور
 از ریزان شیخ رکن الدین قدس سره بود از تصانیف اوست کنز العباد فی شرح الاوراد مصنفه
 بهاء الدین قدس سره - حاجه علی بنو کشمیری شاگرد ملا شمس پال در عهد جهانگیر شاه بود ملا علی بیگ
 کشمیری معقولی میانه قد بود بهاء الدین شاه اورا بیگ می گفت بهمان شهرت یافت چنانچه سال فویش
 هم در مصر عم و ای بیست و یک همت کو به یافته اند مولوی علی حبیب سجاده نشین پهلوانی
 مولانا علی شاه جانداران از اکابر علمای وقت و مرید شیخ نظام الدین اولیا قدس سره بود کتاب
 خلاصه اللطائف در تصوف از تصانیف اوست - ملا علی قاری شهبازی در فضیلت افضل و
 در قرأت اکمل بعد از اجانی بوده ملا علی گودامی مستعد معاصر اکبر شاه بوده ملا عماد الدین معاصر
 شمس الدین التمش بوده مولانا عماد الدین شمس تبحر در زمان سلطان محمد تغلق شاه دلی مردی
 بزرگ و راست گو و حق شناس بود میگوید که محمد تغلق در ایام غزو سلطنت خود گفته بود که فیض خدا
 منقطع نیست چرا باید که فیض نبوت منقطع شود اگر کسی حالا دعوی انجیری کند و بجزه نماید بدین میگفت
 یا نه مولانا عماد بر فور گفت که که بخور چه میگوئی محمد تغلق حکم کرد که او را فوج کنند و زبانش بر آرد و حقه الله علیه

مولانا عطاء الدین حسام در عهد علاء الدین خلجی تا بیست سال تا کی گرفتند و بزرگوار معتبران و دانشمندان
 دهکده ملان و فاضلان و شاعران حاضر می شدند. مولانا عطاء الدین محمد طارمی طام در حوالی شیراز است
 از انجا کجرات آمده بخدمت ملک قطب الدین که خلیفه خاص حضرت سید محمد المشهور بشاه عالم بودند
 در یک گشت چنانچه در علوم ظاهر بی نظیر آفاق بود و علم باطن هم طاق گردید و بارشاد و هدایت خلق
 مشغول شد میان وجیه الدین گجراتی از ارشد نلامزه دیدند. سید عنایت الله مجیدی بالاپوری
 عامل کامل فاضل الاثنی عشر و معروف دقت خود بود در سال یازده صد و هشتاد و هجری
 رحلت فرموده. مولوی عنایت احمد ساکن پته. مولوی عنایت الله ساکن بردوان. مولوی
 عنایت حسین ساکن مونگیر. قاضی غفر مرقدی در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه هندوستان
 قدم آورده منصب اتعی القضاة و لایات کجرات یافته العلم عمده خود بریانت میگرد
 علوم متعارف نگان بود. سید غفر ابن سید جعفر نردالی مشوب بهمد الکجرات. مولوی غلام
 اکبر خان مصنف هدایه المکرین و غیره. غلام علی کوزاز اجله. اخلاص اکبر شاه بود. مولوی
 غلام حسین بنگالی. مولوی غلام سبحان قاضی القضاة کلکته. مولوی غلام نبی شاهجهانپوری
 محشی میرزا بدر ساله. مولوی غلام علی ساکن مبری احاطه بمبئی. مولوی غلام احمد نصیر آبادی. مولوی
 غلام محمد پوشیارپوری. ملا غوثی گجراتی. مولانا غیاث بهروی. سید فاضل معاصر اکبر شاه بادشاه
 بود. حکیم فتح الله گیلانی از اطباء عمده جلال الدین محمد اکبر شاه بادشاه بود کتب طبیه تحقیقات تمام
 خوانده و در هیئت نیز با هر دو شرح قانون شیخ الرئیس بفارسی نوشته. قاضی فتح علی فتوحی شاگرد
 مولوی علی اصغر فتوحی در هر علوم متداوله مناسبتی داشت حاشیه شرح تفسیر جلالی التفسیر حیرری
 از تالیفات اینصفا اوست. مولوی فتح علی بردوانی. مولوی فتح علی جهنپوری عالم مستعد
 علم مولوی مشوق علی جهنپوری طبع موزون داشت خصوصاً در بدیه گوی تا بیخ شمه آفاق بود
 قاضی فخر الدین در عهد جلال الدین خلجی علامه عصر بود. مولانا فخر الدین بالنوی و مولانا فخر الدین
 مقابل معاصر علاء الدین خلجی بودند. مولوی فخر الدین لکهنوی. مولوی فخر الدین علی خان
 شافعی المذهب قاضی چینا پش. مولوی فخر الدین ساکن جمنه پشه. فرید بنگالی دانشمند تبحر
 و محدث معاصر جلال الدین محمد اکبر شاه بود. ملا فضل الله ثانی از اکابر علمای عصر خود بود. محمد دم

فضل الله طحوی خرمی وقت جامع فضائل قدسیه حاوی معارف النسیه محلی حلیه درع و تقوی
 همواره بدرس علوم اشتغال داشت معاصر مزاحیسی و مرزبانی = مولوی فضل الله طحوی
 مولوی سید فضیلت حسین ساکن ضلع پٹنہ = مولوی فضل الله بنگاوری = مولوی فصیح الدین
 از علمای کالمین بلده قنوج بود عمر شریفش بدرس و عبادت بسر برد مولوی فیض الحسن لاهوری
 که بدریس علم ادب یگانہ روزگار بود بتاریخ و دوازدہم جمادی الاول سال یکہزار و سہ صد و چہار
 ہجری الزنجبان رحلت فرمود مولوی فیض الله پنجابی = مولوی فیض الحسن سہارنپوری مصنف
 تحفہ صدیقہ در شرح حدیث ام زرع = میان قادن پسر شیخ جوہد اشمنہ معتبر در عمد بہلول لودی
 بود سید قادری بلگرامی ابن حافظ ضیاء الدین بلگرامی حاج الحرمین الشریفین فاضل و حافظ
 و قاری تکران بودہ در وطن گوشہ گرفته بعبادت متغیوہ حقیقی اشتغال داشت بسال ہزار و
 یکصد و چہل و چہار ہجری در گذشت = قاسم ترمذی کشمیری در عمد عالمگیر از علمای نامدار وقت
 ملا قاسم واحد العین قندھاری در عمد جلال الدین محمد اکبر بادشاہ از عمد ترین مدرسین علوم عقلیہ
 و نقلیہ بود مولوی قاسم علی سندیلی ابن مولوی محمد اشمنہ سندیلی شاگرد پیر خود مروی فاضل و کامل
 کثیر الدرس بود و بزیارت بیت المحرم مشرف گشتہ = مولوی قدرت الله برہانپوری = مولانا
 قطب الدین نافلہ معاصر غیاث الدین بلبین = ملاک قطب الدین شہرندی در عمد بہلول لودی
 بود شیخ قطب برہان پور سے فاضل متورع حافظ جید تیر انداز مقرری بود شعاع عرب بسیار بخاطر
 و خوب می خواند و با وجود وفور فضائل غربت و سکنست مفرط داشتہ بہماہ رمضان بہ پیش امامی
 عالمگیر بادشاہ مغربی بود و نیز بتعلیم شاہزادہ معظم مفتی بود و پنجم سال جلوس عالمگیر بدرا خلافتہ
 شاہجہان آباد بر حمت حق پیوست = مولوی سید کاظم علی دریا بادی بن سید قاسم علی چہار دہم
 پنج الاول سال سیزدہ صد و پنج ہجری رحلت کرد = ملا اکبر الدین مورخ در عمد علماء الدین خلی بود
 مولوی کبیر خان قاضی محمد پورا حاطہ مہنبئی = شیخ کبیر ناگوری از اولاد شیخ فرید بن عبد الغنی بن شیخ
 حمید الدین صوفی ناگوری است بزرگ صاحب مقامات جامع علم ظاہر و باطن کتاب دہن کہ شامہ
 فوشرح مصباح است از تصانیف ویست بجز تفرقہ کہ در ناگور از دست کفار آن دیار واقع
 شدہ بود بجانب کجرات رفت و ہما نجا توطن پذیر نیست رحمۃ اللہ علیہ = شیخ کبیر ولد ملا مسعود و صغیر سن

لکمال رسیده و از پیران در گذر رانیده اکثری کتب متداوله در ملازمت پدید و خسرو نرگوار خویش که سعد
 بنی اسرائیل بود تحصیل نموده طریق صحبت و اختلاط را نیکو در زبیده حکم جمال الدین محمد اکبر شاه
 بهرامی پیر در برگشته بجواره و دامن کوه شمالی رفته بضبط و ربط آن لاجی مشغول بود. مولانا کریم الدین
 در خدمت علماء الدین خلجی تنگیز گشتی و در آن تمهید و نعت نظم جدید و مناسب آوری چونکه از خوش قری
 سخنمای او در عوام نینفادای و جمعیت کثیر جم نمودی. مولانا کریم الدین طحوی جامع فضائل و کمالات
 قاضی زرایل مضلالت برزد و تقوی نامور معاصر ملا عبدالرحمن طحوی بود. مولانا کریم الدین جوهری
 در خدمت علماء الدین خلجی بود. ملا کمال راپوری بس نامور زیست. مولانا کمال الدین کولی در خدمت
 علماء الدین خلجی بود. مولانا کمال الدین اودهی و کمال الدین سامانه در خدمت فیروز شاه از علمای نامور
 بودند. قاضی گھاسی آله آبادی شاگرد و خلیفه شیخ محب الله آبادی. شاه گدای کشمیری و
 جهانگیر شاه از علمای نامور بود. مولوی گلزار علی پهلوانی را بس موزون است. مولوی لطف حق
 ساکن پنجاب و گجرات. مولوی لطف علی ساکن صناعه پٹنه. مولانا لطیف مقری از علمای فرات
 در خدمت علماء الدین خلجی بود. مولانا میران مار بک معاصر علماء الدین خلجی. مبارز خان سلطانپوری
 معاصر ملا نظام الدین سہا لوی رساله مبارزیه در علم کلام از مولفات او قتی است بس متین.
 ملا جنون کشمیری معاصر شاه جهان بود. شیخ محمد اشرف شطاری لاهوری بصلاح و فضیلت نامور
 معاصر عالمگیر بود. مولوی محمد ادریس سلطی محشی جمع الجوامع سیوطی. مولوی محمد اسرائیل سلطی محشی تفسیر
 بیضاوی و صدرا. مولوی محمد علی ساکن نھانہ مولف کشف اصطلاحات الفنون.
 قاضی محمد افضل بهکری. ملا محمد افضل کشمیری معاصر جهانگیر شاه بود. ملا محمد اکرم لاهوری متداولات
 را بار بار درس گفته بحکم و بردباری و صلاح و پیرمیزگاری موصوف معلم شاهزاده کام بخش بود.
 قاضی محمد احمد آبادی مرید حضرت عظیم العالم احمد آبادی قدس سره بود ویراسه پسر اندکی قاضی حمید
 که قاضی چایانده شهرت دارد پیر قاضی محمود دریای دوم قاضی العالم شاه حماد سوم قاضی حامد
 پسر برادران مرید و خلیفه حضرت شاه عالم احمد آبادی قدس سره بودند. قاضی العالم شاه حماد
 دوازده سال در طلب علم پیش مولانا سیاحی گجراتی صرف کردند و دوازده سال بجا و کفره در لباس
 سیاهان بسر بردند و دوازده سال ترک تہمت کرده بخدا مشغول شدند از بد و شعور اکل حلال صدق

مقال لازم حال خیر نال شان بود تا اینکه تقوی شان در مرکب شان بجمارت گردیده بود هرگز گاه و دانه
 حرام نمی خورد و شب خواب کمتر میکرد و از بس که منظر جلال بودند کسی را مجال نبود که به منظر شان بیاید
 اغلب اوقات دیر دره جاداشتند خادم طومار حاجات ارباب احتیاج انیس بریده میخواند ایشان
 در جواب بعضی میفرمودند که میدهم و برای بعضی نمیدهم فرمودند از علمائے وقت فتویٰ بطلبش آوردند
 حاجی محمد افضل سیالکوٹی بخواجه محمد امین دلی اللہی ملا محمد اسین کشمیری معاصر عالمگیر بود ملا محمد باقر
 کشمیری معاصر شاهجهان بود شیخ محمد پروچی ملا خواجہ محمد لڑپیر کشمیری معاصر عالمگیر بود
 مولوی محمد جیلانی رام پوری مصنف جنگنامه قاضی محمد حسین جوہوری از علم و فضل فیضی ابرار
 در عهد شاه جهان قاضی جوہور بود و در اہل علم عالمگیر نقضای الہ آباد ممتاز شدہ در سن ہفتم
 جلوس عالمگیر حضور آمدہ باضافہ منصب و احتساب لشکر سرفراز گردید و در تالیف فتاویٰ
 عالمگیری بسی سعی نموده مولوی محمد حسین مصنف اشاعۃ السنہ وغیرہ مولوی محمد حسین مصنف
 بیخ نفیر و حربہ فقیر وغیرہ مولوی محمد حسن اروہوی مولف تفسیر معاملات الاسرار فی کاشفات
 الاخبار معروف بتفسیر حضرت شاہی مولوی محمد حسن اسراہیلی سنبھلی ملا محمد داغی ٹھٹوی
 در عهد شاہزادگی پیش امام شاہجہان بادشاہ بود شیخ محمد سعید سہروردی ابن حضرت شیخ احمد
 محمد الف ثانی خلیفہ پدر خود بود فاضل تشریح و عالم متون پیوستہ بارستا و طالبان حسد
 و درس علوم اشتغال داشتہ عاشیہ بر عاشیہ خیالے نوشتہ بصحبت عالمگیر رسیدہ رعایت کلی یافتہ
 مولوی محمد شاہ مصنف مدار الحق ملا محمد صادق ٹھٹوی ملا محمد صالح معاصر جہانگیر شاہ بود
 ملا محمد صلاح گجراتی مولوی محمد صدیق اصولی ایشادری مولانا محمد صدیقی نلتانی گجراتی مولوی
 محمد عادل از ابتدائے انہما کتب درسیہ خدمت مولانا محمد سلامت اللہ گذرانیدہ الحال جانشین
 مولانا موصوف بکا پیوستہ و ہدایت و ارشاد و خلائق صبارت الاوقات از سلمہ اللہ تعالیٰ
 شاہ محمد عاشق پہلی بابا محمد عثمان کشمیری ابن شیخ محمد فاروقی از تلامذہ ملا سعد الدین صادق و غیرہ
 علمائے کشمیر بود و نیز خدمت مولانا شاہ ولی اللہ دہلوی رسیدہ اجازت حدیث و فقہ یافتہ
 مولوی محمد دہلوی ابن مولوی کریم اللہ دہلوی بود و زودہ صد و شصت و ہشت ہجری
 متولد شدہ و پیش والد ماجد خود تہمیت و تعلیم علوم رسمی یافتہ مدرس و تدریس اشتغال طرز

کشمیری معاصر عالمگیر بود. ملا ناصر محمد اکبر شاه قاضی اگره بود. مولوی ناصر علی غیاث پوری مولف
منابر الحسنات و عناصر البرکات و غیره. ملا تازک کشمیری در عهد عالمگیر بود. مولوی نجف حسین
سندی نیز در هم عمر سال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری بمقام احمیر رحلت کرد. مولانا نجم الدین
و شقی شاگرد مولانا محمد الدین رازی معاصر غیاث الدین بلین. مولانا نجم الدین انتشار معاصر
علماء الدین خلجی. مولانا نجیب الدین شادی معاصر علماء الدین خلجی. مولوی اندیز حسین محدث
مصنف معیار الحق و غیره. ملا نسیم منطقی رام پوری. مولانا نصیر الدین غنی و مولانا نصیر الدین
ساکن کرا و مولانا نصیر الدین صابونی در عهد علماء الدین خلجی علمای نامور بودند. سید نظام الدین ^{مستوفی}
در فقه اوفق انام و در علوم اعلم برآمده بجز نبه طبع گرا سیده سیدی شاه بهرام آباد شافعی و در تالیف
فتاوی عالمگیری بسی مشکلات حل کرده. ^{مستوفی} شریعت از توالیج سند. مولانا نظام الدین کلاه‌ای
معاصر علماء الدین خلجی. مولانا نظام الدین علی معاصر بابر بادشاه. ملا نظام الدین ^{مستوفی} هروی
طبقات اکبری. شیخ نظام تھانیری ابن شیخ عبدالشکور باوجودیکه شیخ متداولات نموده و از کتب
صوفیه مطالعه نکرده بود نسخه در تصوف تصنیف فرموده که جمله پسند عارفان است و نیز تفسیری
املا کرده که معنی آن همه در قالب تصوف ریخته. قاضی نعمت اندر عباسی ^{مستوفی} نسبش بآل عباس
رضی الله عنه منتهی می شود وی از اصفا و اماندگان عهد گماشتگان خلفای عباسیه در عهد جام
صلاح الدین بن جام تاجی بادشاه سند قدم علماء و اکرم اقیاب بود. مولوی نسیم الدین ابن مولوی
نصیر الدین ^{مستوفی} قنوجی تلمیذ مولوی عبدالباسط قنوجی شرح تصدیقات سلم العلوم و حاشیه صدر از تصانیف
او است. شیخ نور الدین کنبوه لاهوری ملا مستعد در عهد اکبر شاه بود. مولوی نور کریم دریابادی
ملا نور محمد ^{مستوفی} کمری. مولوی واجد علی مولف رساله معروف، العرفان. مولانا وجیه الدین ملو و مولانا
وجیه الدین پاملی و مولانا وجیه الدین رازی علمای عهد جلالت الدین خلجی اند. مولوی وحید الحق بهاری
بست و پنجاه و هشت سال هزار و دو صد هجری وفات یافته کتاب زاد الاثرات و شرح کلمه طیبیه
ذکر الصلاه و قره الباشقین فی حلیه سید المرسلین و رساله تحقیق الایمان از وی یادگار اند. ^{مستوفی} علمیه
مولوی وحید الزمان بن مولوی مسیح الزمان ^{مستوفی} کهنوی مولف نور الدرایه ترجمه شرح و قایم. مولوی
وکیل احمد مولف رساله العرفان. قاضی ولی الله خان ساکن بروده. ملا باشم کنبوه معاصر

جلال الدین محمد اکبر شاه میر یاشم منور آبادی شاگرد ملا حمید کشمیری معاصر عالمگیر مولوی سید یار علی
 ششدهی کردی نفعیه وقت بود مولوی سید یار علی مصنف هادی المضلین مفتی یار محمد علی بای
 و کنی محشی شرح تمذیب یزدی ملا یار محمد بکری مشهور بکلیایاری شیخ یاسین قنوجی از انجمنیان
 فضلمای بلده قنوج کامل مکل بود خلق کثیر فیضان تلمذ او با تهای فضائل سید نادر انجمله سید
 مرلی بگلاری و ملا فیضی اردویی از مشاهیر فضلاء هستند مولوی یعقوب علیخان رامپوری دلاوی
 کادو کشمیری و ملا یوسف چچک کشمیری در عهد شاهجهان نامی بودند مولوی یوسف علی سندلی
 الاصل گویا مولوی مولد لکھنوی و طفا شایع نظم افراض

بعد ختم کتاب محبی محمد ابراهیم خان رساله دار سنرل انشیا هارس که در دستنویس محب الاسلام فاضل اندوچه
 مولوی شاه محمد رمضان سید فضل اندراج کتاب بنیچان اند چونکه صاحب ترجمه بنیچان مولود عالم باطل بود و بحالت
 اشاعت دین متین شرف شهادت یافته ذکرش درین کتاب خالی ازین و برکت نخواهد بود و درین

مولوی شاه محمد رمضان میهمی

از شیوخ قصبه میهم عالم عامل اعظا کامل فخر سرزمین هریانه تحصیل حمیده و شمال جیده شهرت عالم
 کالبد را تمام دارد کافه راجپوتان مسلم که بنام را نگردد در ملک هریانه مشهور اند از ذوات بابرکات آیتش
 براه راست قدم اتباع شریعت نهاده مشارالیه متبعان سنت و جماعت هستند تذکیرش عجیب
 اثری داشت که سامعین هزار جان طبع و منقاد می شدند و عبده اصنام تارزار را همچو بار دوش
 افکنده حلقه بگوش باسلام میگردد و ندای بجمله دی رحمة الله تعالی بعد زیارت حرمین شریفین نادها
 الله شرفا و تعظیما براه بند میبوی مراجعت وطن فرموده بهر مقامی که میرسد حسب عادت خود
 لب و عظمه تذکیری کشود و بدهایت اتباع شریعت با پاس آن مقام می نمود تا انیکه بمقام مندسور
 رونق افروز شده به مسجد آن بلده محفل و عطا گرم کرد قوم بوبره که خلافت تدبیر اهل سنت اندرین
 گرمی تذکیر بسر کردن بنادیق بر دجله آورده تا بضربت بنده آن فرقه ضاله بمرتبه شهادت فاخر گشت
 امین واقع در سال دوازده صد و چهل و چتری بظهور پیوسته رفقای آن سیر و نعش مغفور را همدران
 جهازین سپردند بعد از شش ماه برادر عینی و س تا بولتش بقصبه میهم آورده مدفون نمود و شاعر
 تاریخ شهادتش چنین یافته

قطبہ تاریخ

سراپا معرفت عرفان مآبے
خردگفتہ خسوف آفتابے

جناب شاہ رمضان قطب آفاق
ظہور از بہر تاریخ شہادت

دیگرے گفتے

و سے شیخ شہید گفت رضوان

در خلد چو رشت شاہ رمضان

تصانیفہ المفیدہ آخرت - بلبیل باغ عقاید عظیم - نیکبند - مندر سورہ بمیم مفتوح و لون ساکن
و دال مہملہ موقوف و سین مفتوح و او مجہول و رای مہملہ شہر نیست بسزین مالوالمہیم بمیم مفتوح
و ہامی ہوز نکسورہ بعدش یای تحتانی مجہولہ و یم موقوف قصبہ نیست بزمایوم ہر یابہ معلوم ضلع رہتک

مولوی امام الدین کا نوڈی

ولدہ مراد خان عالم باعمل بویع و تقوی موصوف بودیم غیر از خلائق ہدایت و ارشادش برستی
پیوستندی رحمتہ اللہ علیہ بسال دوازده صدوی و ہفت ہجری ولادت یافتہ در سال سیزده صد
ہجری چہار عقب گذشتہ رحلت فرمود از ان جملہ حافظ غریب اللہ راویدہ ام بدیانت و تقوی
مصدق الولد سرلابیہ است کا نوڈ قصبہ نیست محروسہ ریاست پٹیا لکہ فی الحال نام نہ رکھتہ
شہرت دارد

اعجوبۃ الزمان

مولوی بہر دہلوی و مولوی دہومن بہار پوری

ہر دو حرف شناس لوح دانش ملازم صحبت مولانا شاہ عبدلعزیز دہلوی قدس سرہ بودند قوت خام
چندان داشتند کہ انچہ از مولانا می شنیدند بلفظ یاد میکردند بکرات و مرآت و غلط قرآن مجید از زبان مولانا
موصوف از ذکر شنیدہ بودند ہر گاہ کسی میگفت چیزے بفرمایند میگفتند آیت از قرآن بخوان اگر قاری
غلط خواندی انالہ غلط نمودہ ترجمہ و تفسیر آن مالہ و ما علیہ شرح و مفصل بیان میکردند مفتی محمد اسد اللہ
الک آبادی مرحوم میفرمودند باری بھلی رقم دوران زمان مولوی بہر زندہ بود بشنیدن آوازہ اوصافش
شفاق تقاسے او شدم و نماز جمعہ مسجد شاہجہانی گذاردم بعد نماز مجلس تذکیر منعقد گشت بعض مردم
گفتند ہمین مولوی بہر اند کہ غلط میگویند توجہ تمام بیان شان اصفا کردم از انچہ شنیدہ بودم نماند یا رقم

بعد فرغ از وعظ بامولوی ببر سلام گفتہ مصافحہ کردم و اید کریمہ وزینا السما والدینا بزمیت ان الکواکب خوانند
 پرسیدم با سوسے سبھے سیارہ جملہ کو اکب بر فلک لافلاک ثبت اند کہ ثبوت ان از احادیث نبویہ میشود
 پس ترمین سار دینا بہ کو اکب چہ معنی دارد مولوی بجزواجم گفت شنیدہ ہاشیدہ رومان سے گویند
 کہ فلان بکان از شیشہ آلات وغیرہ چہ خوش آراستہ است حال آنکہ شیشہ آلات بسفقت و حیطان
 آن مکان چسبان و آویزان می باشند و ازان در حقیقت ترمین مکان مقصود است بچنین کو اکب گو
 بفلاک لافلاک منوط و مربوط اند لکن در حقیقت ازان کو اکب سمای دینا از ثبت و روشنی حاصل
 بدین وجہ وزینا السما والدینا فرمودہ اند سر صحبت صلح ترا صلح کند

خاتمة الطبع از جانب کارپردازان مطبع

بعد حمد و ثنات بر سالکان سالک تحقیق و رہبران منازل تدقیق مخفی و محجب مبارکہ از بدو آفرینش عالم
 تا ایندم وقتی از اوقات زمانہ از وجود و انبیا و مرسلین و اوصیاء کاملین و علمای شریعتین و حامیان
 دین بین خالی نمائندہ تا گردان بادی ضلالت از بدرقہ ہدایت و ارشاد و انبیا بمرسل مقصود رسند و تشنگان
 سرب غوایت از سر چشمہ موعظ شان نلاے چشند بچنین ہر یک از خلایف جانشین اسلام شدہ در انکشاف
 و اطراف عالم ہدایت خلق مشغول ماندند و نیز ابدال اعقاب اطیاب ہمہ برین منوال از جانب حق
 مامور شد چون زمانہ رسالت بعد حضرت خاتم النبیین سید المرسلین صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم سپری شد و خلایف
 راشدین قائمہ طاہرین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین در ترویج دین و ہدایت کافہ مسلمین سچہا سے و افرو
 دہدہای شکاثرہ فرمودند و چنانکہ باید بدلقین احکام و تعلیم انام و قبضہ از دقایق و فوائد داشت نمودند و بوزان
 جوق جوق علمای اعلام و کلمائے تمام بہ نیابت آنها برخاستند و بکلی ہمت و الاہمست خود ہا را بر زمین کار خیز
 برگماشتند تا اینکه خلاق عالم نظر بحامیت دین خویش در تکیہ خلقت ایشان چنان برکتی عطا فرمود کہ در ہر
 بقعہ زمین نجم افاضات ایشان طلوع نمود چنانچہ اکثر کتب از حالات سنیہ و مقامات علیہ این خلیل ربانی
 مملو و مشحون است و ہم بجز طبع در آمدہ در ہر دیار و امصار اشاعت پذیر لیکن بحسب اتفاق کہ ہمہ این قسم
 کتب را دیدیم مگر از کوائف و سوانح عمری مشائخ و علما سے ہند وستان معرایا قیتم آری لا گردین کار شرک
 کسی بہت نمی گماشت و در تدوین اسامی و حالات این اصحاب خیار ہمہ برین طریق تھا و ان تکامل
 راہی یافت چہ عجب کہ از صفحہ اول و گزنام نامی این حضرات بگرد و دور حرکت میشدند و از انجا کہ از مبدیہ انبیا

حسب هر یک جدا گانه بهم میرسد القلم این امر از اتم خالق اکرم از فضل اتم موقوف بر ذات باریکات عالم
 عظیم النظر فاضل خیر محسود اقران و امثال عقیق با کمال هر روز مخفی و جلی جناب مولانا حضرت مولوی
 رحمان علی صاحب عم فیض ممبر کونسل مقام ریوان داشته بود که ایدون بطور رسید و شاهد مدعی اینست
 شود جلوه گر دید که حضرت مصنف مدوح کتابی نایاب و مخزنی کیاب متضمن حالات و اسامی
 علمای هندوستان تالیف و تصنیف فرمودند و نامش اسم با سنی تذکره علمای هند گذار داشتند
 حضرات شائقین را فرده باد که درین ایام برکت انجام نبهات اہتمام صحیفه مسبق الذکر حسب
 تحریک حضرت مصنف در مطبع نامی و گرامی مشهور نزدیک دوشنبه نو لکشور واقع لکھنؤ
 بحسن انتظام بایه منوہر لال بھارگو، ماه نومبر ۱۳۳۲ مطابق ماه ذی الحجه ۱۳۵۱ بار دوم
 نقش انطباع پذیرفت این زمان مقبول عالم و عالمیان کناد بحرمتہ النونی الصادق

اعلان حق تالیف و تصنیف کتاب ہذا از جانب مصنف مدوح بحق نو لکشور پریس محفوظ و محفوظ است

۱۱۶۲۷

انیس الارواح - از حضرت شیخ معین الدین چشتی - ۱۳۴ پ
 کلمۃ الحق - از شاہ عبدالرحمن مع شرح نور مطلق از ملا نور احمد و بیان وحدت وجود مع دلائل و دفع شکوک - ۱۵
 مکتوبات جوابی - شیخ شرف الدین سجی منیری قدس سرہ - ۱۳۴ پ
 مکتوبات - حضرت شرف الدین سجی منیری قدس سرہ - ۱۰
 مکتوبات امام ہانی حضرت مجدد الف ثانی علیہ السلام از طبع ہند امیر خسرو دہلوی بتجشی مولانا ابوالحسن فرید آبادی - ۱۴
 حدیقہ حکیم سنائی - معروف بہ الہی نامہ بتجشی جدید - عمارت
 کیمیائے سعادت - از امام غزالی معروف متداول - ۱۳۴ پ
 ہدایۃ المؤمنین - رسالہ در بیان بیعت صالحین از ملا معین الدین - ۱۱
 مطالب رشیدی - از حضرت شاہ ترابی قلندر قدس سرہ - ۱۰
 نفحات الانس مع سلسلۃ الذہب از ملا عبدالرحمن جامی - ۱۳۴ پ
 مصباح الہدایۃ - ترجمہ عوارف از حضرت

شاہ محمود کاشانی - ۱۱۴ پ
 فوائد سعدیہ - از قاضی القاضی علی خان در نقیصہ - ۱۲
 ہند نامہ عطار - از حضرت شیخ فرید الدین عطار منطق الطیر - از شیخ فرید الدین عطار قدس سرہ - ۱۳۴ پ
 می باید شنید - رموز نقیصہ قابل دیدار شاہ رنعت علی - ۱۳۴ پ
 مرغوب القلوب مصنفہ مولانا شمس الدین از بردۃ المقامات - نفیس کتاب - ۱۲ پ
 رسالہ رموز الحقیقہ - ۱۳۴ پ
 ثنوی عطار - از شیخ فرید الدین عطار ۱۳۴ پ
 بی سرنامہ - مصنفہ فرید الدین عطار ۱۳۴ پ
 ثنوی راجہ - ۱۳۴ پ
 می باید دید - قابل شنید از ملا محمد حسین قبا ثنوی شیخ بہلول - حکایات عارفانہ از ثنوی مولانا روم - قدس سرہ مقبول عام چارہ صریح شش ہشتون کلمہ دفتر ہفتم ۱۳۴ پ
 شرح ثنوی روم - از ملا بحر العلوم مقبول عام سہ مجلد کامل - ۱۳۴ پ
 شرح ثنوی روم - از شاہ عبداللطیف معروف بہ بطائف معنوی - ۱۸
 التاویل المحکم - فی تشابہ فصوص الحکم

مصنفہ مولوی محمد حسن امر دہوی۔ ع
شرح شتوی روم۔ از ملا محمد رضا معروف
بکا شفات رضوی۔ ۱۹

جواہر غیبی۔ از حضرت مظفر علی شاہ اکبر آبادی
بحث وحدت وجود و توحید صفات و تحقیق ریاست
و مراتب علم و سلسلہ طریقت۔ ۱۹

تذکرۃ الہی۔ احوال شاہ مظفر علی قدس سرہ
از مولانا ابوالحسن صاحب فرید آبادی۔ ۵

فتوح الغیب۔ از حضرت محی الدین
غوث الاعظم جیلانی مع شرح فارسی از شاہ
عبدالحق محورش دہلوی در ارشادات
نقصر و نقوص۔ ۱۲

دلیل العارفين۔ ملفوظات حضرت
سلطان معین الدین چشتی جمع کردہ حضرت
قطب الدین بختیار کاکی۔ ۱۲

شتوی سے رنگ۔ از حضرت خواجہ
خواجگان قطب الدین بختیار کاکی قدس سرہ۔ ۱۲

شتوی بزم وصال۔ در مذاق معرفت
عمرہ شتوی۔ ۸

رسالہ الحق نما۔ از شاہزادہ داراشکوہ مرحوم و پاپا
جموعہ نکات فقر۔ چار رسالہ نظم از مولوی
مظفر علی الطائی۔ ۱۳

لؤلؤ جامی۔ از مولانا عبد الرحمن جامی۔ ۱۳

تواریخ حالات انبیاء و اولیاء و اماکن متبرکہ
(اردو) ۱۲

روضۃ الاصفیاء۔ ترجمہ قصص الانبیاء از مولوی
محمد طاہر۔ ۱۲

ایضاً۔ مطبوعہ شعلہ طور۔ ۱۲
عجائب القصص۔ حالات انبیاء و اولیاء از آدم

آخاتم الانبیاء صلعم مرتبہ مولوی فخر الدین عیسیٰ
تاریخ جمعیۃ الہ مدینہ منورہ از مفتی عنایت احمد
ترجمہ فواہر سعیدیہ۔ حالات اولیاء از مولانا
ابوالحسن۔ ۱۲

تفہیم الاذکیا فی احوال الانبیاء
جدید تاریخ مقبول عام از ابتدائے آدم علیہ السلام

تا امیہ شہداء علیہم السلام بحدیث و آثار
مولفہ مولانا ابوالحسن حسین کاکوروی
کامل در دو جلد۔ ۱۲

حدیقۃ الاولیاء۔ از مفتی غلام سرلابوری ۱۲
تاریخ ہدیہ مشورہ۔ اردو ترجمہ جذبات اقلوب ۸

مہملج النبوة۔ اردو ترجمہ مدارج النبوة
از خواجہ عبدالحمد خان۔ ۱۲

ترجمہ سیر الاقطاب۔ از سید محمد علی
مراد آبادی ۶